Bundel van de Commissievergadering Wijchen van 8 april 2021

Agenda bijlagen

Agenda 2021-04-08 Commissievergadering.pdf

1	Opening en mededelingen
2	Vaststellen verslag van de commissievergadering van 11 maart 2021 Concept verslag commissievergadering 11 maart 2021.pdf
3	Mededelingen van het college
4	Vragen aan het college over de gemeenschappelijke regelingen
5	Rondvraag
6	53130 Wighenerhorst Advies en Voortgang proces Vitaliteitsmanager Dossier 2344 voorblad Beslisnota Advies en Voortgang proces Vitaliteitsmanager v2.DOCX Bijlage 1: Advies Vitaliteitsmanager Wighenerhorst 210218 MEMO Stand van Zaken Wighenerhorst.pdf
7	47504 Definitief bod Regionale Energie Strategie 1.0 van Arnhem Nijmegen Dossier 2430 voorblad Definitief bod Regionale Energie Strategie Arnhem Nijmegen 1.0 Bijlage Regionale Energie Strategie Arnhem Nijmegen 1.0 Bijlage Reactienotitie Wensen en bedenkingen plus antwoorden
7.a	Brief Energiecoöperatie Leur *Brief toegevoegd op verzoek van indiener* Brief van ECL aan gemeenteraad Wijchen over de RES 1.0
8	55782 Stand van zaken Hart van Zuid - Voorzieningenhart Dossier 2364 voorblad Informatienota aan de raad: Stand van zaken Hart van Zuid - Voorzieningenhart
9	58760 Uitvoeringsfase Tussen Kasteel en Wijchens Meer Dossier 2363 voorblad 20210225 informatienota TKWM
10	59151 Portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed 2021 Dossier 2380 voorblad Informatienota portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed 2021 210223 Portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed 2021
11	Sluiting

Gemeente Wijchen

AGENDA COMMISSIEVERGADERING
Donderdag 8 april 2021 om 19.30 uur
Digitaal via MS Teams
Voorzitter: Karin Hoogteijling
Opening en mededelingen *Spreektijd vergadering: 12 minuten per fractie (1e termijn en rondvraag); college 30 minuten (incl. rondvraag).*
Vaststellen verslag van de commissievergadering van 11 maart 2021
Mededelingen van het college
Vragen aan het college over de gemeenschappelijke regelingen
Rondvraag
Wighenerhorst Advies en Voortgang proces Vitaliteitsmanager, beslisnota (53130)
Definitief bod Regionale Energie Strategie Arnhem Nijmegen 1.0, beslisnota (47504)
Stand van zaken Hart van Zuid – Voorzieningenhart, informatienota (55782)
Uitvoeringsfase Tussen Kasteel en Wijchens Meer, informatienota (58760)
Portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed 2021, informatienota (59151)
Sluiting

CONCEPT

Verslag van de Commissievergadering gehouden op 11 maart 2021 om 19.30 uur via MS Teams

Voorzitter:	dhr. P.P. Verbeeten en mevr. C.E. Hoogteijling voor agendapunt 8
Aanwezig:	dhr. R.L.A. Albersnagel (Kernachtig Wijchen), dhr. W.J. van den Boogaard (Kernachtig Wijchen), dhr. R.J.L. Boumans (VVD), mevr. H.A.M. Cuppen (CDA), dhr. J.M. Demmers (D66), mevr. M.P. Joosse-De Visser (CDA), dhr. W.T.M.J. Krale (VVD), mevr. S.G.C.L. Kuling (VVD), dhr. A.J. van Kuppeveld (Wijchen Lokaal), dhr. J.H.M. Loeffen (Groen Sociaal Wijchen), dhr. M.J.H. Lukkezen (D66), dhr. Y.J.T.M Merkus (PvdA), mevr. Z. Osman (PvdA), mevr. A.H. Peters-Duits (PvdA), dhr. J.G.F.M. Peters Sengers (CDA), dhr. W.H.M. Roosenboom (PvdA), dhr. P.M. van 't Schip (Wijchen Lokaal), mevr. K.A.W. Vereijken (D66), dhr. L.R. Verploegen (VVD), dhr. M.C.G. van Wanroij (CDA), mevr. E.A.J. Wittenberg (D66)
Griffie:	mevr. M-C Heuvelmans
Genodigden:	mevr. M. van Beek (burgemeester), dhr. T.T.M. Burgers (wethouder), dhr. N.G. Derks (wethouder)
Notulist:	mevr. M. van Wijk (Verslagbureau More Support – Wamel)

---

1. Opening en mededelingen

De voorzitter opent de vergadering en meldt de spreektijden. Hij schetst de gebruikelijke werkwijze tijdens een digitale commissievergadering en meldt dat ten behoeve van verslaglegging en archivering een opname van de vergadering wordt gemaakt.

2. Vaststellen verslag commissievergadering van 11 februari 2021

Er zijn twee wijzigingen op het verslag doorgevoerd:

- De aanduiding 'wethouder' wordt op een aantal plaatsen vervangen door de aanduiding 'portefeuillehouder';
- Pag. 20 – Aan het betoog van mevrouw Janssen (Kernachtig Wijchen) wordt toegevoegd: "Kernachtig Wijchen gaat ervan uit, dat de gewijzigde en aanvullende mogelijkheden omtrent de verkiezingen helder en tijdig onder de aandacht van stemgerechtigden worden gebracht."

Besluit: Het verslag van de commissievergadering van 11 februari 2021 wordt gewijzigd vastgesteld.

3. Mededelingen van het college

- **Subsidietoekenning regeling 'Reductie energiegebruik woningen'**
  Wethouder Burgers heeft in de eerste week van maart bekend gemaakt dat de gemeente Wijchen opnieuw in aanmerking komt voor een subsidie van € 500.000,= voor de regeling 'Reductie energiegebruik woningen'. Vanuit de eerdere regeling is aan de gemeente Wijchen ongeveer € 400.000,= beschikbaar gesteld. Deze middelen konden worden verstrekt aan woningeigenaren en de gelden zijn in de tweede ronde volledig benut. De nieuwe regeling is niet uitsluitend voor woningeigenaren bedoeld, maar ook voor huurders. Het systeem werkt volgens het op=op principe. Degenen die te laat zijn met aanvragen, komen niet in aanmerking. Omstreeks het zomerreces kan de regeling opnieuw ingezet worden.

- **Verhuur deel kantoorruimte MGR Rijk van Nijmegen**
  Wethouder Derks heeft een mededeling over de modulaire gemeenschappelijke regeling, MGR, Rijk van Nijmegen, waar onder andere het Werkbedrijf onderdeel van uitmaakt. In één van de panden van de MGR, zijnde het pand waar de sociale werkvoorziening is gevestigd, is het kantoorgedeelte verhuurd aan woningbouwcorporatie Talis om daarmee de lasten van de MGR te drukken. De productiehallen blijven beschikbaar voor de sociale werkvoorziening.

- **Digitaliseringsvouchers voor Wijchense bedrijven**
  Wethouder Derks memoreert zijn eerdere informatieverstrekking aan de raad over deze vouchers. De vouchers vinden gretig aftrek. De beschikbare vouchers zijn volledig uitgegeven en er is sprake van een over-inschrijving. Er wordt nu met de regio bezien hoe de resterende aanvragen – vanuit de over-inschrijving - alsnog bediend kunnen worden.

4. Vragen aan het college over de gemeenschappelijke regelingen

Er zijn geen vragen aan het college over de gemeenschappelijke regelingen.

5. Rondvraag

De heer Van 't Schip vraagt aandacht voor de slechte communicatie over het stembureau aan Het Zuiderpad. In De Wegwijs is vermeld, dat het stembureau aan Het Zuiderpad naar Wijchen-Zuid is verhuisd. Op de achterkant van het kiesformulier is de mededeling opgenomen, dat er een mobiel stembureau wordt ingericht bij Het Zuiderpad. Spreker vraagt helderheid te bieden.

Burgemeester Van Beek geeft aan, dat steeds voor is gewaarschuwd dat locaties van stembureaus door omstandigheden kunnen wijzigen. Dit kan te maken hebben met de bezetting of andere redenen. Er zijn vier mobiele stembureaus. Waar deze precies zijn gesitueerd, kan de portefeuillehouder niet direct aangeven. Ze zegt toe, het antwoord hierop schriftelijk te doen toekomen en aandacht te vragen voor de communicatie rondom het stemmen bij Het Zuiderpad. Inwoners worden verzocht voor actuele informatie de website te raadplegen.

6. 58253 Heroriëntatie zelfstandigen, beslisnota

De voorzitter leidt de bespreking kort in. De gemeente gaat Wijchense ondernemers die door corona in de problemen zijn gekomen, ondersteuning aanbieden. De ondersteuning kan bestaan uit schuldsanering, aanpassing van het bedrijfsplan, coaching, bedrijfsbeëindiging, omscholing en bemiddeling.

Eerste termijn

Mevrouw Joosse zegt, dat het CDA het voorliggende stuk met veel positiviteit tegemoetziet. Zelfstandige ondernemers verspreid over diverse beroepsgroepen worden in de coronacrisis hard geraakt. Ondanks steunmaatregelen vanuit het Rijk, staat het water bij velen van hen aan de lippen. Het CDA ondersteunt het initiatief van de gemeente om ondernemers steun te bieden door middel van heroriëntatie op de arbeidsmarkt.

Ook ondersteunt de CDA-fractie het initiatief van de gemeente om ondernemers te bereiken die tot nu toe geen gebruik van TOZO-3 hebben kunnen maken. De gedachte om ook in regionaal verband een campagne te starten om de zelfstandigen te bereiken, ondersteunt de fractie van harte.

Het CDA is benieuwd of het genoemde bedrag voldoende zal zijn. De fractie hoopt dat het college de raad hierover op regelmatige basis zal informeren.

De heer Demmers geeft aan, dat zelfstandigen vaak de drive hebben om hun zaken

zelfstandig op te pakken. Echter, onder de huidige omstandigheden lukt dit niet iedereen. Zelfstandigen kunnen ondersteund worden door hun gemeente. Een zelfstandige kan met de gemeente in gesprek over zijn problemen en wellicht over het opgeven van zijn/haar levenswerk.

De eerste resultaten van de groep die reeds hulp aangeboden heeft gekregen, maken zichtbaar dat het moeizaam gaat. Toch ziet de fractie een aantal positieve zaken in het voorliggende voorstel, zoals de mogelijkheid voor niet-TOZO-gebruikers om deel te nemen en op het moment dat werken in loondienst aan de orde komt, er een doorverwijzing plaatsvindt naar het Werkbedrijf. De benadering loopt via reeds voor de zelfstandigen bekenden, zoals via het administratiekantoor of een accountant.

D66 dankt het college voor het opnemen van de laatstgenoemde regel, waar de fractie middels mondelinge vragen op heeft aangedrongen.

Het valt de fractie echter wel op, dat vooral vanuit financieel en economisch perspectief invulling wordt gegeven. Spreker vraagt of er óók aandacht is voor de sociale en psychische schade die door gedupeerden wordt geleden en of hier doorverwijzingen op plaatsvinden buiten de verwijzing naar schulphulpverlening en Bbz. Voor de zwaarst getroffenen stort naast hun levenswerk ook hun sociaal netwerk in. D66 vindt het een goede zaak om vooral sámen met zelfstandigen aan de slag te gaan.

De heer Loeffen wijst erop, dat gemeenten vanaf 1 januari worden geacht om mogelijkheden voor heroriëntatie aan te bieden aan zelfstandigen. Groen Sociaal Wijchen ondersteunt dit van harte. In de bijlage wordt aangegeven, dat eind 2020 reeds een pilot is gestart. In de maanden januari en februari zijn er nog twintig TOZO-gebruikers bij gekomen. De fractie vraagt wat de stand van zaken is op dit moment en wil graag weten wat is gedaan met deze nieuwe aanmeldingen.

Verder vindt de fractie het van belang dat binnen de regio wordt samengewerkt met allerlei instanties, onder andere voor om- en bijscholing, indien nodig. De gemeente bepaalt welke groepen prioriteit krijgen en welke vormen van ondersteuning worden ingezet. Groen Sociaal Wijchen vraagt of deze prioriteit al is bepaald.

De heer Merkus stelt dat ondernemers in heel Nederland het zwaar hebben in de huidige pandemie. Dit geldt ook voor de Wijchense ondernemers, zoals de recente actie van Wijchense ondernemers zichtbaar maakte. De PvdA is positief gestemd over de nota betreffende extra ondersteuning voor zelfstandigen. Het bieden van ondersteuning aan ondernemers in deze moeilijke tijd, acht de PvdA een solidaire actie van de gemeente. De benodigde middelen worden gedekt uit het budget dat hier ook deels voor is bedoeld. Wat dat betreft, ziet de fractie geen hindernissen of blokkades.

De fractie vraagt of de wethouder op de hoogte is van de diverse financieringsmogelijkheden voor de ondersteuning.

De heer Verploegen stelt vast, dat ondernemers door een bijzonder lastige tijd gaan. Iemand die zelf geen ondernemer is, kan niet begrijpen waar ondernemers mee te maken hebben. Alle hulp is daarom welkom, zo geeft de VVD aan.

De VVD vindt het belangrijk dat de gemeente haar ondernemers niet alleen ondersteunt ‘waar nodig’, maar ook ‘waar mogelijk’. De fractie is van mening dat de gemeente actief het gesprek moet aangaan en de ondernemers een reëel perspectief moet bieden. De fractie is van mening dat de uitwerking van de nota daarvan een mooi voorbeeld is. Het programma draagt bij aan het voorkomen van bijvoorbeeld werkloosheid en schulden die de mogelijkheden overstijgen.

De fractie roept op, om het beschikbare geld zo breed mogelijk in te zetten en zoveel mogelijk ondernemers en andere partijen te betrekken in de ondersteuning. Ook roept de fractie op tot flexibiliteit. Het gaat niet over het volgen van de drie papieren routes uit de bijlage, maar het gaat over het helpen van de ondernemers.

Er is een flink bedrag over uit het extra participatiebudget. Het college doet een voorstel over hoe dit te besteden. De laatste oproep aan het college is om ook dit bedrag te

gebruiken om de Wijchense ondernemers op creatieve en doeltreffende manieren hulp te bieden.

De heer Van den Boogaard meldt namens Kernachtig Wijchen, dat de fractie blij is dat de gemeente de pilot definitief gaat inzetten om via die weg zelfstandigen in Wijchen ondersteuning te bieden. De fractie reageert positief op het voorliggende stuk.

De heer Van 't Schip dankt het college voor de voorliggende nota. Wijchen Lokaal vindt het een goed initiatief om zelfstandige ondernemers tijdig te ondersteunen. Het aantal deelnemers acht de fractie teleurstellend. De fractie informeert naar de wijze van publicatie en wil graag weten hoe de mogelijkheid tot deelname bekend is gemaakt. Daarnaast merkt de fractie op, dat de regeling per 1 augustus aanstaande stopt. Gesteld is dat op dit moment nog een groot aantal maatregelen van kracht is, maar uiteindelijk zullen die ook eindigen. De fractie vraagt op welke maatregelen hier wordt gedoeld.

Voorts vraagt de fractie of de huidige gebruikers van maatregelen meer kans maken op ondersteuning dan de nieuwe aanvragers.

Het Werkbedrijf bood onvoldoende houvast over de besteding van extra middelen. De fractie vraagt of hierin progressie heeft plaatsgevonden. In april aanstaande worden TOZO-deelnemers benaderd. De fractie waarom niet ook andere zelfstandigen worden benaderd.

Wijchen Lokaal meent dat het beschikbare bedrag onvoldoende is wanneer het aantal deelnemers gaat toenemen. De fractie vraagt of aanvullende subsidies mogelijk zijn.

De vergadering wordt kort geschorst ter voorbereiding op de beantwoording.

De vergadering wordt hervat.

Reactie college

Wethouder Derks geeft aan, dat het college in november en december 2020 een pilot heeft gestart voor de TOZO-3 aanvragers. Er waren toen 88 TOZO-aanvragers, waarvan elf aangaven de ondersteuning op prijs te stellen. Het aantal deelnemers in de pilot werd door Wijchen Lokaal als teleurstellend bestempeld. Het college heeft bewust een beperkte groep aangeschreven, omdat onduidelijk was hoe de groot de aanwas zou zijn. Als wèl de hele groep had deelgenomen, had het college geen inschatting kunnen geven van de financiële gevolgen voor de gemeente.

De portefeuillehouder gaat in op de gestelde vragen. Het college gaat ervan uit dat het budget voldoende is. Mocht dit niet zo zijn, dan wordt de raad hierover geïnformeerd.

De wethouder refereert aan de inbreng van D66 wat betreft sociale en psychische schade. Het onderdeel 'coaching' en de verbinding met het sociaal wijkteam maakt dat ondernemers met eventuele psychische schade kunnen worden doorgeleid naar betreffende instanties.

Groen Sociaal Wijchen heeft gevraagd naar de meldingen in januari en februari. De wethouder antwoordt dat ook deze aanvragers dienstverlening aangeboden hebben gekregen. Eerder heeft spreker aangegeven dat het college de dienstverlening laat doorlopen vanwege het grote belang hiervan, ondanks het feit dat door de raad nog niet is besloten over eventuele budgetten. Dat is ook de reden dat de huidige motie voorligt.

De PvdA refereerde aan meerdere financieringsmogelijkheden. Wethouder Derks weet niet op welke mogelijkheden de fractie doelt, maar verneemt graag suggesties.

De VVD refereert aan het restantbudget van ongeveer € 100.000,=. Het college zal zich beraden over de inzet van het restantbudget en neemt de opmerkingen uit de commissievergadering van heden daarin mee.

Spreker wijst erop, dat de technische vragen van Wijchen Lokaal ook ambtelijk gesteld hadden kunnen worden. Wijchen Lokaal refereert aan het Werkbedrijf. De portefeuille-

houder heeft op 11 maart doorgevraagd bij het Werkbedrijf of zij met een voorstel komen en zo ja, hoe dit er in grote lijnen uit gaat zien. Het Werkbedrijf heeft laten weten nog een aantal weken nodig te hebben voor een definitief voorstel. Het college zal dit voorstel op haar merites beoordelen en indien nodig komt het college hiermee terug bij de raad. Voorts vraagt Wijchen Lokaal of TOZO-gebruikers meer kans maken op ondersteuning. De wethouder antwoordt dat hiermee geen rekening wordt gehouden. Iedere ondernemer is even belangrijk en er wordt geholpen waar nodig.

Tweede termijn

De heer Van 't Schip dankt de wethouder voor het beantwoorden van de niet-technische vragen. Spreker benadrukt dat de fractie zich afvraagt of het beschikbare budget van € 88.000,= voldoende is bij uitbreiding van het programma. De portefeuillehouder heeft echter aangegeven dat nog extra budget beschikbaar is. Wijchen Lokaal acht het een belangrijk programma om uit te voeren.

De heer Verploegen concludeert dat Wijchen Lokaal het belangrijk vindt dat het restantbudget ook naar de ondernemers gaat. De VVD spreekt hiervoor waardering uit.

De heer Merkus meldt dat in de 'Leidraad voor heroriëntatie van zelfstandigen' naast het re-integratiebudget ook een budget wordt genoemd als impuls voor de nieuwe instroom in de bijstand en aanvullend maatwerk voor zelfstandigen. Wellicht kan het college hiernaar kijken om extra budget te genereren.

De heer Loeffen dankt de wethouder voor diens beantwoording en wenst de wethouder succes met de uitvoering.

De heer Demmers zegt dat de pilot niet zozeer teleurstellend is geweest, maar wel dat het moeizaam is verlopen. Vier zelfstandigen zijn doorverwezen naar Over Rood, maar hebben zich daar niet gemeld. Vijf zelfstandigen zijn doorverwezen naar het Werkbedrijf, waarvan zich maar drie daar hebben gemeld. Spreker heeft hier wel begrip voor aangezien de attitude van zelfstandigen is "om hun eigen broek op te houden".

Het college gaat zich beraden over de inzet van het restantbudget. D66 roept het college op om ook te kijken naar best practices buiten de regio.

Meerdere partijen trekken in twijfel of het budget volstaat. Bijvoorbeeld het CDA spreekt deze twijfel uit. Spreker vraagt of het CDA voornemens is een motie of amendement in te dienen, mocht blijken dat er inderdaad te weinig middelen zijn.

Mevrouw Joosse zegt dat de vraag over het budget voldoende is en vooral is ingegeven door het feit dat niet het totale bedrag hieraan wordt besteed. Het is voor het CDA van belang dat ten aanzien van ondersteuning van ondernemers snel gehandeld kan worden, wanneer blijkt dat de vraag groter is dan het budget toelaat.

De heer Demmers acht dit een duidelijk antwoord.

Mevrouw Joosse spreekt – namens het CDA – de hoop uit dat iedere ondernemer die hulp nodig heeft bij een heroriëntatie, ook daadwerkelijk bij de gemeente zal aankloppen. Het CDA ondersteunt het programma van harte en wenst de wethouder succes.

Conclusie / advies: De commissie adviseert de beslisnota als hamerstuk voor de raadsvergadering te agenderen.

7. 42105 Rapportage MATS 2020 Q4 Wijchen, informatienota

De voorzitter leidt de bespreking kort in. In deze rapportage staat de stand van zaken beschreven van de moties, acties, toezeggingen en schriftelijke vragen over het laatste kwartaal van 2020.

Eerste termijn

Mevrouw Wittenberg herinnert aan haar verzoek - ongeveer een jaar geleden - om over de MATS-lijst te spreken. Inhoudelijk is er op het moment geen aanleiding om

hier diep op in te gaan. D66 complimenteert het college met voorliggend overzicht. In vergelijking met een jaar geleden krijgt de raad aan de hand hiervan veel beter zicht op de stand van zaken.

De toezeggingenlijst is - wat D66 betreft - vooral een takenlijst voor de wethouder en niet zozeer een overzichtslijst voor de politieke partijen om in het oog te kunnen houden wat het vervolg is van gedane toezeggingen. De fractie verzoekt het college om aan de lijst toe te voegen welke partij aan een bepaalde toezegging is verbonden. Als deze informatie in het vervolg aan de toezeggingenlijst wordt toegevoegd, dan is de fractie helemaal tevreden.

De heer Van den Boogaard meldt dat Kernachtig Wijchen geen opmerkingen heeft over de inhoud van voorliggende lijst. De fractie wil graag op dezelfde weg vervolgen en geïnformeerd blijven.

Mevrouw Peters-Duits sluit zijn aan bij de inbreng van voorgaande sprekers. De lijsten zijn duidelijk en de raad kan hiermee goed volgen wat nog open staat. Spreker stelt vast dat er nog enkele openstaande moties uit 2018 en 2019 dateren. Echter, hierbij zijn duidelijk de redenen verwoord waaróm deze nog openstaan.

De heer Verploegen sluit zich volledig aan bij de reacties van voorgaande sprekers.

De heer Van 't Schip geeft aan, dat Wijchen Lokaal het een indrukwekkende lijst van stukken vindt. Er gaat veel goed, maar is er altijd verbetering mogelijk. De fractie vraagt welke stukken nog in behandeling zijn en in hoeverre deze nog dienen te worden uitgevoerd. Wijchen Lokaal stelt voor een overzicht op te stellen met gedateerde stukken van bijvoorbeeld 2018 en 2019 en deze ter hand te stellen aan de fracties die deze hebben ingediend. Bij consensus hoeven deze stukken niet meer in behandeling te worden genomen.

Mevrouw Joosse meldt dat het CDA de lijst overzichtelijk vindt. De fractie verwijst naar het overzicht van de schriftelijke vragen. Wanneer vragen aan het eind van een kwartaal ingediend worden, moeten deze - aldus de fractie - niet op groen gezet worden bij de kwartaalsluiting, want in sommige gevallen zijn deze vragen nog niet beantwoord en zijn ze in een volgend kwartaal niet zichtbaar. Wellicht kan dit op een andere manier gemarkeerd worden. Als vragen niet binnen de dertig-dagen-termijn beantwoord kunnen worden, is het wenselijk dat de reden hiervan ook wordt benoemd. Er kunnen namelijk diverse redenen aan ten grondslag liggen.

De vergadering wordt kort geschorst ter voorbereiding op de beantwoording.

De vergadering wordt hervat.

De voorzitter meldt terug uit het overleg met de griffie. Er zijn veel technische vragen gesteld. De griffie komt terug naar de raad op de vraag in hoeverre het mogelijk is om zaken anders te publiceren of te markeren, rekening houdend met de inbreng ter vergadering.

De commissie gaat hiermee akkoord.

Conclusie / advies: De commissie neemt de informatienota voor kennisgeving aan.

8. 45145 Eindrapport Berenschotonderzoek gemeentelijke revenuen energieopwek Wijchen, informatienota

De voorzitter, mevrouw Hoogteijling, leidt de bespreking kort in. Adviesbureau Berenschot concludeert dat vergroenen van de OZB-heffing maar beperkt mogelijk is én complex is. Als de gemeente zelf energie wil opwekken, dan lijkt een gemeentelijk elektriciteitsbedrijf met zonneweides het meest kansrijke instrument.

Eerste termijn

De heer Verbeeten zegt dat nu gefocust kan worden op energieopwek in eigen beheer. Het was vrij snel duidelijk dat vergroening van de OZB niet voldoende zou opleveren.

Het college geeft in de informatienota aan, dóór te gaan met een vervolgonderzoek. Kernachtig Wijchen wil deze ambitie een kans geven. Energieopwek in eigen beheer, zeker als het gaat over het ontwikkelen van een zonnepark, kan betrekkelijk veel rendement opleveren.

Spreker laat momenteel zelf zonnepanelen op zijn woning plaatsen. Het is technisch niet ingewikkeld om zonnepanelen te plaatsen en dat geldt ook voor bijvoorbeeld het dak van Arcus. De fractie pleit ervoor het college voorzichtig te volgen in het vervolgtraject.

De heer Roosenboom acht het onderzoek van Berenschot duidelijk. De gewenste miljoenen liggen niet in het verschiet omdat er geen verduurzaaminstrumenten zijn zonder een groot financieel risico te moeten nemen. Het is te complex. Zonneweides zijn voor de gemeente Wijchen vooralsnog het meest kansrijk. Ook particulier initiatief zou tot deze opbrengsten kunnen leiden. Warmte is kansrijk, maar ook risicovoller en zeer complex. Alles overziende, kan de PvdA zich erin vinden om alleen op caseniveau enkele doelen uit te werken. De fractie vraagt of het college bereid is de komende tijd energie te steken in een aantal van dit soort cases zodat de raad op termijn een beslissing kan nemen.

De heer Krale stelt vast, dat de nota twee onderwerpen betreft. Dat is ten eerste het onderscheid in het OZB-tarief en daarnaast de participatie van de gemeente in duurzaamheidsprojecten. Er hoeft geen aandacht meer te worden besteed aan het eerste punt omdat het te complex en juridisch onhaalbaar is en bovendien geen goed doel dient. Participatie in verduurzamingsprojecten lijkt op het eerste oog kansrijk. Dit is echter alleen het geval als wordt gekeken naar de opbrengsten. Er zijn meer onderdelen waarnaar gekeken moet worden in de afwegingen. De fractie wijst erop, dat de meerderheid van de gemeenteraad recent nog heeft aangegeven geen voorstander te zijn van een warmtenet; in ieder geval niet in samenspraak met de ARN/MARN. Een warmtenet komt wel terug in de informatienota, maar het standpunt van de raad inzake is nog niet veranderd.

De VVD is in principe geen voorstander van deelname van de gemeente aan verduurzaamingsprojecten omdat - zoals ook uit het rapport blijkt - dergelijke projecten vaak risicovol zijn. Daarbij wijst spreker op de eerste zin van de nota (citaat): "Er zijn in Wijchen geen verduurzamingsinstrumenten aan te wijzen, die zowel makkelijk uitvoerbaar zijn, als hoge inkomsten kunnen opleveren zonder een financieel risico aan te gaan."

Bij risico's kan gedacht worden aan financiële risico's, maar ook aan procedurele risico's of risico's wat betreft gebrek aan kennis en ervaring. Bij experimentele technieken zijn de risico's heel groot – vooral in financiële zin, maar ook op basis van de aanwezige ervaring, want deze zal bij experimenten nog niet of heel beperkt aanwezig zijn. Alleen zonneweides hebben een beperkt risico, maar het enige argument om hierin te participeren, zou een financieel argument zijn. Zonneparken zullen er tòch wel komen omdat de vraag enorm groot is.

Participatie is bij een zonneweide niet echt aanwezig. Enkel bij experimentele technieken, die anders niet van de grond zouden komen, zou sprake kunnen zijn van een maatschappelijk voordeel. De fractie vraagt zich af of dit voordeel niet óók met enkel een faciliterende rol van de gemeente kan worden bereikt. Voorts vraagt de fractie zich af of inwoners of initiatiefnemers niet in de weg worden gezeten met een gemeentelijke zonneweide.

Draagvlak is ook bij zonneweides niet altijd aanwezig. Als de gemeente hierin een heel actieve rol neemt, kan zij in een lastige situatie terechtkomen.

De VVD vraagt wanneer het rendement voldoende is in geval uitsluitend financiële overwegingen aan een dergelijke beslissing ten grondslag liggen. Dit is van belang in verhouding tot de risico's. Indien de verduurzamingsprojecten er anders toch wel zouden komen, zoals de zonneweides, kan ook rendement worden behaald met andere in-

vesteringen. De fractie vraagt zich af, waar de grens dan ligt. Gaat de gemeente bijvoorbeeld ook overwegen te beleggen in appartementen, woningen of aandelen?

Samenvattend is de fractie nog niet overtuigd van nut en noodzaak van gemeentelijke participatie in verduurzaming. De fractie heeft een voorkeur voor een faciliterende rol door de gemeente en meent dat dan óók de duurzaamheidsdoelen kunnen worden behaald en inkomsten kunnen worden gegenereerd via bijvoorbeeld verhuur van wateroppervlak, grondoppervlak of dakposities. De VVD hoort graag hoe andere partijen hiernaar kijken.

Mocht de VVD de enige zijn met deze mening, dan heeft de fractie in principe geen bezwaren tegen een vervolgonderzoek. Als een vervolgonderzoek het nut en de noodzaak zou aantonen en de risico's beperkt zouden zijn, dan kan het voorstel daarop worden beoordeeld.

De heer Van 't Schip dankt het college en adviesbureau Berenschot voor voorliggende nota. De fractie gaat akkoord met de nota en onderschrijft de conclusies die door adviesbureau Berenschot zijn gedocumenteerd. Voor Wijchen Lokaal betekent dit, dat de koppeling van de OZB met de investeringen in duurzaamheid niet moet worden ingevoerd. Wel is de fractie voorstander van het onderzoeken van een mogelijkheid om een gemeentelijk elektriciteitsbedrijf op te richten met als doel opwekking van zonne-energie, waarbij de regie en revenuen binnen de gemeente vallen. Er zijn binnen de gemeente weinig middelen om de kosten voor de inwoners in de toekomst niet te veel te laten stijgen. De oprichting van een gemeentelijk elektriciteitsbedrijf is een mogelijkheid met een acceptabel risico.

De fractie vindt dat de gemeente moet kiezen voor uitbesteding aan samenwerkende ketenpartners. Hiermee behoudt de gemeente de regie en wordt daarbij niet overvallen door externe zelfstandige aanbieders, zoals nu soms het geval is.

Een warmtenet wordt niet geadviseerd, maar er circuleren wel ideeën over oppervlaktewater als warmtebron. Een dergelijke oplossing kan ook onderzocht worden, maar de fractie ziet de plannen liever gebaseerd op geothermische energie en niet op oppervlaktewater. Via geothermie kan een aanmerkelijk hogere capaciteit worden opgewekt en dit lijkt een betere optie voor het oudere gemeentelijke huizenbestand. Het boren naar geschikte locaties moet worden overgelaten aan energieleveranciers. De gemeente moet hier niet zelf in investeren. Wél moet de gemeente de regie houden over de locatiekeuzes voor de boringen, maar een gemeenschappelijk warmtebedrijf ligt voor Wijchen Lokaal niet binnen de mogelijkheden, dit gezien de investeringsrisico's.

De heer Van Wanroij geeft aan, dat op verzoek van de raad een oriënterend onderzoek is uitgevoerd om te bekijken of het mogelijk is om voor de gemeente Wijchen zelfstandig energie op te wekken. De revenuen daarvan kunnen ten goede komen aan Wijchen en haar gemeenschap. Het mes snijdt hierbij aan twee kanten: het draagt bij aan de ambitie om energieneutraal te worden en er kunnen extra inkomsten gegenereerd worden in deze tijd waarin de gemeentebegroting sterk onder druk staat.

Het feit dat hier sprake is van een informatienota betekent concreet, dat geen raadsbehandeling is voorzien. De raad besluit hier niet over, terwijl het college al wel voorstellen doet over het vervolg en een onderzoek voorstelt. Het CDA ervaart dit als vreemd, temeer daar het gaat over een dergelijk belangrijk onderwerp waarbij financiën zijn gemoeid voor bijvoorbeeld het vervolgonderzoek. De fractie vraagt waarom de raad hier niet over beslist.

In het rapport worden diverse gemeentelijke verduurzamingsinstrumenten onderzocht op hun revenuen en uitvoerbaarheid. Het instrument 'gemeentelijk energiebedrijf' komt daarbij als beste uit de bus. Ook andere instrumenten zijn interessant.

Zonneparken op land of op een waterplas leveren mooie rendementen op, maar de fractie vraagt zich af hoe de gemeente dit gaat aanpakken. Het CDA vraagt of de ambtelijke uitvoeringsorganisatie daarvoor is uitgerust en of de specifieke kennis binnen de gemeentelijke organisatie aanwezig is. De kosten om de ambtelijke organisatie daarop

af te stemmen, zijn niet meegenomen in de berekeningen, aldus het CDA.

Als de gemeente kan ondernemen, dan betekent dit dat de gemeente met gemeenschapsgeld gaat investeren in een commercieel bedrijf. Daarmee loopt de gemeente risico's die bij ondernemen horen en waarbij het CDA zich afvraagt of dit wel past bij een gemeente. Risico's, zoals dalende energietarieven of een economische crisis, kunnen zich voordoen. Naar mening van het CDA heeft de gemeente als voornaamste taak om uitvoering te geven aan diverse wetten en om op te komen voor de belangen van de inwoners op het gebied van zorg, welzijn, openbare orde, werkgelegenheid en onderwijs. Uitvoering van het wettelijk pakket is vaak al moeilijk genoeg. De fractie vraagt de wethouder of hij zich bewust is van de risico's die voortvloeien uit het oprichten van een gemeentelijk energiebedrijf.

Om de risico's te beperken, meent het CDA dat de gemeente moet samenwerken met andere maatschappelijke organisaties op regionaal of lokaal gebied, zoals energiecooperaties. In beide gevallen komen de revenuen indirect ook ten goede aan de Wijchense bevolking en worden risico's gespreid.

De heer Lukkezen geeft aan, dat D66 het jammer vindt dat de motie over de vergroening van de OZB wordt gezien als een besparing op de OZB. De bedoeling van D66 was juist te zoeken naar een stimulans voor inwoners om maatregelen te treffen waardoor ze zelf invloed kunnen uitoefenen op de OZB.

Over de rest van het onderzoek is de fractie tevreden al stelt de fractie ook vast, dat de getallen wat betreft de restwarmte niet accuraat zijn weergegeven en de potentie van groene waterstof niet wordt benoemd. Voor D66 is het duidelijk wat de mogelijkheden zijn voor de gemeente. Kijkend naar alle soorten energieopwekking waar de gemeente een rol in kan spelen, kijkt de fractie vooral naar initiatieven waar de meeste impact kan worden gerealiseerd. Dit zijn over het algemeen niet de windmolens of zonneweides omdat deze nu ook al zonder te veel inmenging van de gemeente worden gerealiseerd. De fractie wil zich behoeden voor eventuele schijn van partijdigheid.

Waar de gemeente - aldus D66 - wèl in zou moeten investeren, zijn de initiatieven die niet van de grond kunnen komen zonder financiële steun van de gemeente. Waar mogelijk moet bij dergelijke initiatieven in gezamenlijkheid met de regio worden opgetreden.

Reactie college

Wethouder Burgers licht, dat het onderzoek is Berenschot is uitgevoerd naar aanleiding van een raadsmotie. Het gevolg is een mooi naslagwerk met elf punten die de eventuele kansen schetsen om de revenuen te genereren. Uit het rapport komt het gemeentelijk elektriciteitsbedrijf als goede optie naar voren.

Het college wil graag op casusniveau aan de raad laten zien wat de mogelijkheden en risico's zijn van bijvoorbeeld een gemeentelijk elektriciteitsbedrijf, een publiek-private samenwerking of vijftig procent participatie van een coöperatie. Dit laatste komt ook ten goede aan de gemeenschap. Het uitwerken van deze casussen leidt niet tot een dik rapport. Het zijn enkele praktische voorbeelden die lokaal mogelijk zouden zijn, maar overal in Nederland kunnen plaatsvinden.

Het Berenschotrapport sluit ook veel uit. Slechts twee van de elf mogelijkheden resteren en hebben eventueel potentie. Revenuen zijn - naar de mening van de portefeuillehouder - óók bedoeld om innovaties te kunnen realiseren met ondersteuning van de gemeente. In die zin is het college niet voornemens om met een duur en uitgebreid rapport naar de raad te komen. Het gaat om het uitvoeren van een motie waarbij informatie wordt vergaard over de mogelijkheden.

De komende jaren moet veel gebeuren op het gebied van opwekking van duurzame energie. Er wordt gezocht naar de beste oplossing waarbij de gemeente enerzijds revenuen ontvangt en anderzijds is het van belang om de praktische kennis en ervaring van private ondernemingen niet in de weg te staan.

De heer Van Wanroij had graag in de nota toegelicht gezien waarom het een informatienota is en de raad er geen besluit over neemt. Spreker vraagt of het college ook regionaal gaat kijken.

Wethouder Burgers geeft aan, dat dit gebeurt. Risico's kunnen verkleind worden door het regionaal of subregionaal aan te pakken. Zo zijn er allerlei mogelijkheden in de samenwerking met de gemeenten Druten, Beuningen en Heumen.

Tweede termijn

De heer Lukkezen dankt de wethouder voor diens toelichting. D66 is blij dat alle aangehaalde punten van de fractie worden meegenomen in het onderzoek.

De heer Van Wanroij dankt de wethouder eveneens voor zijn beantwoording. Spreker vindt de vergelijking die de heer Verbeeten maakte over zonnepanelen op zijn eigen dak versus een grootschalig zonnepark niet terecht. Het CDA zou graag breder kijken en daarin ook andere mogelijkheden betrekken.

De heer Verbeeten legt uit, dat de leverancier waarmee hij heeft te maken bij de plaatsing van zonnepanelen ook veel grote projecten in Wijchen heeft verzorgd en over kennis van zaken beschikt. Deze leverancier stelt dat de risico's gering zijn, óók wat betreft een grootschalig zonnepark.

De heer Van Wanroij vraagt of de heer Verbeeten weet hoe een energiecoöperatie werkt. Het CDA vindt het fijn, dat nader onderzoek wordt gedaan. De fractie pleit ervoor om vooral naar andere maatschappelijke partners te kijken en naar risicospreiding.

Spreker hoort graag wat de VVD verstaat onder 'faciliterend'. De gemeente moet niet te veel zelf in de uitvoerdersrol gaan zitten; hier worden andere partijen voor ingezet.

De heer Van 't Schip is blij met de antwoorden van de wethouder. Met name spreekt het de fractie aan dat door middel van casussen wordt uitgezocht wat de risico's zijn en wat de haalbaarheid is. Spreker is het met de heer Krale eens, dat bepaalde risico's worden genomen. De fractie hoopt dat de risico's die uit de casussen blijken zodanig laag zijn, dat de raad hiermee kan instemmen.

De heer Krale vindt het prettig om te kunnen constateren dat ook andere partijen aandacht besteden aan de risico's en dit wordt meegenomen in de casussen. De VVD ziet de concrete uitwerking per casus graag tegemoet. Naar aanleiding hiervan zal het college met een voorstel komen. In de eerste termijn heeft spreker benoemd op welke onderdelen de VVD dit voorstel zal gaan toetsen. Hij attendeert hier nogmaals op.

Wat de VVD betreft, kan een faciliterende rol het volgende inhouden: verhuur of verpachting, het mogelijk maken van plaatsing van duurzaamheidsonderdelen, het meedenken met initiatiefnemers, het ter beschikking stellen van kennis en tot slot, een publiek-private samenwerking, waarbij de rol van de gemeente iets verder gaat.

De heer Van Wanroij vraagt of hij daaruit kan opmaken dat de VVD het oprichten van een eigen energiebedrijf in twijfel trekt.

De heer Krale antwoordt dat de VVD nog niet is overtuigd van het nut en de noodzaak hiervan. Als nut en noodzaak in een concreet voorstel worden aangetoond, dan kan de fractie daar nog van overtuigd raken. In principe is de VVD van mening dat de gemeente niet moet gaan ondernemen, maar mochten hier bijzondere voordelen aan blijken te zitten, dan verneemt de fractie dat graag.

De heer Roosenboom is blij dat de wethouder de zienswijze over het casusniveau overneemt. Spreker had in eerste instantie een wat 'unheimisch' gevoel bij het vervolgonderzoek. Spreker hoopt dan ook, dat het onderzoek alleen wordt uitgevoerd op haalbare doelen en dat niet onnodig geld wordt uitgegeven. De PvdA gaat ervan uit, dat de wethouder daar aandacht aan besteedt en dit in het oog houdt.

Het rapport concludeert dat er twee potentiële opties zijn. De PvdA is van mening dat de focus op die twee opties moet liggen en dat de andere opties voorlopig niet aan de

orde moeten komen. Ook is het van belang dat de risico's overzichtelijk worden gepresenteerd, zodat de raad een afgewogen beslissing kan nemen.

De heer Verbeeten verwijst naar de reactie van de portefeuillehouder dat het ook interessant kan zijn om te bezien wat in de regio gebeurt en ook om projecten samen met andere gemeenten op te pakken.

De intentie van de motie destijds was om revenuen te creëren voor de gemeenschap. Als de gemeente daarin slaagt, dan ontstaat júist draagvlak vanuit het besef "dat het van hen is". De grootste angst is, dat de revenuen naar het buitenland afstromen. Dit is vaak gebeurd bij coöperaties en andere samenwerkingsverbanden, als het gaat om energieopwekking.

De heer Van Wanroij geeft aan, dat als burgers investeren in een lokale energiecoöperatie, het geld sowieso in Wijchen blijft. Het grootste verschil is, dat de verantwoordelijkheid en het risico niet bij de gemeente liggen, maar dat het is verspreid over alle burgers in Wijchen. Spreker vraagt of de heer Verbeeten dit geen betere oplossing vindt.

De heer Verbeeten vindt dit geen betere oplossing. Zijns inziens is de geest van de motie om ook voor de gemeente een beter opbrengst te genereren.

De heer Van Wanroij wijst erop, dat het de burgers zijn die investeren, maar revenuen komen uiteindelijk ook ten goede aan de gemeenschap. Na twaalf, dertien jaar, komt bijvoorbeeld de instelling Arcus ten goede aan de gemeenschap. Zo zou dit ook kunnen gaan met een lokale energiecoöperatie.

De heer Verbeeten reageert dat hij dit geen goed idee vindt. De risico's bij een zonnepark zijn gering. Dit zal ook uit het onderzoek moeten blijken. De heer Van Wanroij spreekt over een periode van twaalf jaar. Spreker is van mening dat de gemeente vanaf de start invloed en grip moet hebben op de financiën rondom energieopwekking. De focus moet volgens spreker liggen op zo gering mogelijk risico.

De heer Van Wanroij is van mening dat een lokale energiecoöperatie de beste optie is. Dan doen de gemeente en de samenleving het samen én worden risico's gespreid.

De heer Verbeeten is het eens met het vervolgonderzoek, zoals het college dat voorstelt, waarbij hij graag een focus ziet op de gemeenschappelijkheid in de regio.

Conclusie / advies: De commissie neemt de informatienota voor kennisgeving aan.

9. 56202 Beleidsplan Wmo, jeugd en gezondheid 2021 - 2024 Wijchen, beslisnota

De voorzitter, de heer Verbeeten, leidt de bespreking kort in. In het beleidsplan is beschreven hoe de gemeente Wijchen de komende vier jaar de taken op het gebied van de Jeugdwet, Wmo en de Wet publieke gezondheid gaat uitvoeren.

Eerste termijn

De heer Albersnagel vindt voorliggende nota een mooie notitie die een aantal inzichten geeft voor de nabije toekomst. De wet schrijft voor dat de gemeente beleidsplannen op de drie beleidsthema's moet vaststellen. Met deze nota wordt daaraan voldaan. Kernachtig Wijchen dankt de Wmo-raad die deze nota heeft voorzien van een helder advies. De doelstelling is, dat in 2024 iedereen in Wijchen kan meedoen in de samenleving en daarbij wordt ondersteund door professionals en gemeenten, daar waar nodig.

Eigenlijk kan niemand tegen de genoemde uitgangspunten zijn, stelt Kernachtig Wijchen. De fractie ondersteunt deze uitgangspunten dan ook. Naast een aantal nieuwe uitgangspunten, geeft de nota ook een update van de eerder gestelde bezuinigingsmaatregelen ten gevolge van corona. Het leidt tot een verwevenheid en een integrale aanpak waarbij de relatie wordt gelegd met thema's als schuldhulpdienstverlening, wonen en laaggeletterdheid. Juist die thema's hebben een nadrukkelijke relatie met de

Wet Participatie en Inkomen. De fractie vraagt waarom deze wet er niet bij is betrokken.

Een belangrijke rode draad in het geheel in de inclusie. Iedereen moet kunnen meedoen. Tegelijkertijd heeft de raad een duidelijke boodschap meegegeven om in lijn te komen met de rijksfinanciën. In de nota is aangegeven, dat geen extra geld nodig is. Het is een goede zaak om zuinig om te gaan met de budgetten.

In de nota is gesteld dat de inwoner - wanneer het nodig is - kan rekenen op ondersteuning van professionals en de gemeente; samen wordt gekeken naar oplossingen. De fractie vraagt voor welke oplossing in dat geval wordt gekozen: de oplossing met een gemeentelijk voordeel of de oplossing met een voordeel voor de inwoner?

Verder wordt in de nota aangegeven, dat er landelijk een beweging van ambulantisering in gang is of wordt gezet. De fractie vraagt wat dit betekent voor de druk op de woningmarkt en de wijken, wanneer opname in instellingen geen optie meer is.

Tot slot, is de fractie benieuwd waarom in de nota geen aandacht wordt besteed aan het thema dementie. De Wmo-raad refereert ook aan deze omissie. Deze ziekte vraagt veel van de omgeving c.q. de mantelzorgers en eist deskundige begeleiding.

Mevrouw Osman dankt de opstellers van de nota en de Wmo-raad voor het verstrekte advies. De PvdA ervaart de nota als helder en prettig leesbaar en is blij met de voorliggende nota en de hierin geformuleerde uitgangspunten. Wat de fractie betreft, vormt dit een goede basis voor de toekomst. De beweging die de gemeente enkele jaren geleden heeft gemaakt - van zorg naar welzijn en preventie - wordt stevig doorgezet. Dit betekent, dat meer aan de voorkant wordt geïnvesteerd, al is de uitkomst nog onduidelijk. Het doel is maatschappelijke winst voor de inwoner te realiseren en uiteindelijk ook reductie van de zorgkosten.

Spreker is blij dat de nota focust op positieve gezondheid. De cliënt wordt gevraagd wat voor hem een betekenisvol leven is, in plaats van enkel oog hebben voor diens ziekte en de ongemakken die dat met zich meebrengt. Hiermee wordt ook de bewustwording en het omgaan met ongemakken van het leven beter bediend. Deze benadering sluit aan op het zorghart van spreker. Ze hoopt dan ook, dat het niet enkel bij mooie woorden blijft.

De PvdA is blij dat er aandacht gaat naar thema’s die voor de PvdA zeer van belang zijn: mantelzorg, eenzaamheid en laaggeletterdheid. De aandacht die deze thema’s verdienen, ziet de fractie graag tegemoet in de uitwerking.

De raad is geïnformeerd over de wettelijke context. De fractie staat stil bij twee wetten, zijnde GGZ in de wijk en de Wet Zorg en Dwang. Dit wettelijk kader richt zich op het langer thuis blijven wonen van personen met een psychische kwetsbaarheid en het meedoen in de samenleving. Maatschappelijke acceptatie van personen met een psychische kwetsbaarheid is een uitdaging. Dit vraagt een verantwoordelijkheid van iedereen om een inclusieve samenleving te creëren waarbij stigma’s worden tegengegaan. De fractie vraagt het college de raad tijdig te informeren over de aandacht die aan dit thema wordt besteed. De fractie is blij dat wordt onderzocht of het toevoegen van een GGZ-wijkteam toegevoegde waarde heeft in Wijchen. De GGZ is immers anders dan de ouderenzorg.

In de nota wordt aangegeven dat de raad per cyclus wordt geïnformeerd. Spreker vraagt over welke termijn het hierbij gaat.

De heer Boumans ziet meerdere thema’s in de nota terug, die de raad reeds uitgebreid en meerdere malen heeft besproken, zoals eenzaamheid, schuldenproblematiek, thuiszorg en laaggeletterdheid. De VVD beoordeelt de nota echter als nogal algemeen gesteld en daardoor redelijk vaag. Zo is er geen terugblik en worden geen leerpunten benoemd. De nota is ook weinig concreet in hoe de raad kan bepalen of het college succesvol gaat zijn.

In één van de beslispunten wordt datagestuurd werken genoemd, terwijl in de nota

vrijwel geen data staan. De Wmo-raad noemt dit in haar brief ook als zorgpunt.

De VVD legt een viertal vragen voor aan de wethouder.
- In het rapport is gesteld dat de gemeenten door het Rijk worden opgeroepen tot een lokale uitwerking - in de vorm van een lokaal of regionaal preventieakkoord – wat betreft de thema's roken, overgewicht en problematisch alcoholgebruik. Dit wordt echter niet uitgewerkt in voorliggende nota. De VVD hoort graag, wanneer deze specifieke uitwerking verwacht kan worden.
- De rijksoverheid wil de invoering van basisfuncties van de gemeentelijke toegang tot jeugdhulp wettelijk ondersteunen en daar nadere eisen aan stellen. De VVD hoort graag welke functies hiermee worden bedoeld.
- Wmo-cliënten betalen in een abonnementsvorm een eigen bijdrage van maximaal negentien euro per maand per huishouden. Hier wordt uitgegaan van een aanzuigende werking. De fractie vraagt of de wethouder het eens is, dat mogelijk misbruik gemaakt wordt van deze regeling door cliënten die hier redelijkerwijs geen recht op hebben. Iedereen die hier recht op heeft, mag hiervan gebruik maken, maar de VVD hoort graag waarom de wethouder kiest voor de woorden 'aanzuigende werking'.
- De VVD is tevreden over de invoering van budgetplafonds voor leveranciers. De fractie verwacht dat de kosten daardoor beter beheersbaar worden.

De VVD sluit zich tenslotte aan bij de opmerking van Kernachtig Wijchen over het onderwerp dementie. Jaren geleden was er een projectgroep die het voornemen had om van Wijchen een dementievriendelijke gemeente te maken. De fractie is benieuwd wat hier momenteel de stand van zaken is en vraagt zich af of nog nieuwe activiteiten worden ondernomen wat dit thema betreft.

De heer Van 't Schip constateert dat veel goede opmerkingen zijn gemaakt. De uitgangspunten van de beslisnota zijn prima, aldus Wijchen Lokaal. De fractie spreekt zorg uit over de opmerking dat zoveel mogelijk datagestuurd gewerkt zal worden. Spreker vindt het een risico om beslissingen te nemen gebaseerd op data zonder dit te checken met de werkelijkheid. De fractie vraagt hoe de wethouder dit ziet.

De opstelling van de succescriteria vindt de fractie van belang. Ook is de fractie het eens met de opmerking van de VVD over de budgetplafonds. Verder mist ook Wijchen Lokaal het onderwerp dementie.

Mevrouw Cuppen zegt dat de afgelopen jaren voor de gemeente Wijchen turbulent zijn geweest wat betreft Wmo en jeugdzorg: de decentralisatie in 2015, het experiment met de populatiegebonden bekostiging dat met stoom en kokend water werd geïntroduceerd in de vorm van Rondom Wijchen, het debacle met de voortdurende budgetoverschrijding van Rondom Wijchen, gevolgd door de plotsklapse beëindiging van dit construct. Vervolgens heeft de gemeente alle zeilen moeten bijzetten om de zaken weer goed in de hand te krijgen gezien de uitdijende kosten van de Wmo en de jeugdzorg, met alle lastige keuzes die daarbij nodig waren. Vervolgens kwam de coronacrisis.

Spreker verwacht, dat de wethouder en ambtelijke ondersteuning nog aan het bijkomen zijn van alle hectiek in de afgelopen jaren en blij kunnen en mogen zijn met de relatieve rust op deze portefeuille.

Het CDA kan zich voorstellen dat de geschetste dynamiek zijn weerslag heeft gehad op het opstellen van het meerjarenplan en dat het voldoen aan de wettelijke plicht om een actueel beleidsplan te hebben, de voornaamste stimulans is geweest om dit plan op te leveren. Het is een beleidsplan waarin vooral de wat- en waaromvragen worden beantwoord. Het hoe, wie en wanneer moet in het uitvoeringsplan beantwoord gaan worden. Het beleidsplan blijft - naar mening van het CDA - wel wat abstract en het is te makkelijk om te verwijzen naar het uitvoeringsplan. Het lijkt of het debacle rond Rondom Wijchen tot een soort verlamming heeft geleid. Dit is niet het juiste klimaat om creativiteit en innovatie te stimuleren.

De gemeente voldoet met het plan aan de wettelijke regels, maar daarmee is eigenlijk

alles gezegd, in de optiek van het CDA. De fractie ziet graag dat de ambitie niet blijft beperkt tot kostenbeheersing en had graag wat meer energie en bevlogenheid teruggelezen in het plan. Het CDA mist de gemeentelijke ambities.

Het CDA sluit zich aan bij de opmerkingen over het onderwerp dementie. Ook wordt het thema 'leefomgeving' gemist. Het is een gegeven dat Wijchen vergrijst. Dit gegeven maakt inzet op preventie meer noodzakelijk.

In de eerste alinea van de beslisnota, onder beslispunt 1, staat de zinssnede 'als voorbeeld'. Spreker vindt deze toevoeging slechts verwarrend en dit voegt niet echt iets toe aan het beslispunt. Het CDA overweegt daarom een amendement in te dienen ten aanzien van beslispunt 1.

Mevrouw Vereijken sluit zich aan bij de reactie van het CDA. D66 deelt de verbazing over de zinssnede 'als voorbeeld'. De fractie heeft het plan met veel plezier gelezen. Het is kort en krachtig en goed leesbaar. De sterke punten in het beleidsplan zijn de integrale aanpak /samenwerking in de regio en aandacht voor preventie en inclusiviteit. De bondigheid van de nota heeft echter ook een keerzijde. Het blijft wat voor de hand liggend en oppervlakkig en mist de nodige diepgang.

De fractie vindt het jammer de raad de reactie van de Wmo-raad niet eerder heeft ontvangen. D66 vraagt waarom Meer Voor Mekaar niet is betrokken bij de totstandkoming van voorliggend beleidsplan.

Er bestaat behoefte aan uitvoeringsplannen, maar volgens D66 zou dit deels al moeten worden uitgewerkt in voorliggende nota. Bijvoorbeeld wat betreft het sturen op data en de impact hiervan op het beleid, toezicht op rechtmatigheid, integriteit van de bedrijfsvoering en kwaliteit van organiseren, de onderdelen waarop de gemeente zich laat steunen door het ROB en de manier waarop de gemeente innovatie van de grond gaat krijgen. Kortom, D66 mist visie. Zelfs het wat en waarom is niet voldoende uitgewerkt. De fractie vraagt of het college een uitvoeringsagenda kan toezeggen, zoals deze ook voor Druten is opgesteld.

De vergadering wordt kort geschorst ter voorbereiding op de beantwoording.

De vergadering wordt hervat.

Reactie college

Wethouder Burgers stelt vast dat vanuit de commissie veel opmerkingen zijn gekomen en verduidelijkt, dat hetgeen voorligt, een beleidsplan betreft. Tijdens informatieavonden gaat het college in gesprek met de raad. Dit is in 2020 vier keer gebeurd en gaat in 2021 nog tweemaal gebeuren. De uitvoeringsplannen worden door het college opgesteld op basis van de input die tijdens de informatieavonden is verkregen. De raad kan dan toetsen, of de plannen passen bij het vastgestelde beleid.

Het college heeft gekozen voor een integrale aanpak waarbij onder andere schuldenproblematiek, laaggeletterdheid en wonen aan de orde komen. Het participatieplan is een afzonderlijk beleidsdocument, maar wordt hier wel aan gekoppeld.

Het woord 'bezuinigingen' is een aantal keer gevallen. De gemeente moet echter wel binnen de rijksbijdrage blijven. Dit is iets waar te allen tijde rekening mee moet worden gehouden. Het college gaat haar best doen om voorliggend beleid met een goed uitvoeringsprogramma binnen de lijnen van de rijksbijdrage vorm te geven. Het college is hier al volop mee bezig.

Kernachtig Wijchen vraagt naar een toelichting op de kanttekening dat samen met de cliënt naar de beste oplossing wordt gezocht. Dit ziet erg op de uitvoering en de vraag is altijd: wat is goed? Cliënt en gemeente zullen niet altijd op één lijn zitten, maar daarover moet het gesprek worden aangegaan.

Ook noemt Kernachtig Wijchen ambulante begeleiding van personen met psychische problemen en beschermd thuis wonen in plaats van begeleid wonen. Dit geeft druk op de woningmarkt. Dit is een serieus probleem waar in de regio met elkaar het gesprek

over plaatsvindt. Het uitgangspunt is dat het voor een cliënt erg waardevol kan zijn om thuis te kunnen wonen.

Meerdere partijen noemen het onderwerp dementie. Het aantal personen met dementie gaat toenemen. Het is van belang om ook deze individuen te laten meedoen in de samenleving. In het uitvoeringsprogramma zal dit onderwerp zeker terugkomen. Wijchen wil een dementievriendelijke gemeente zijn. De raad mag het college hierop aanspreken.

Het college komt met een programma inzake roken, overgewicht en alcohol. Binnen enkele maanden komt het college hierop terug bij de raad. Er worden overigens al verschillende programma's gewijd aan deze onderwerpen.

De VVD refereert aan de aanzuigende werking. De regel is bedacht door de Rijksoverheid. Iemand met een abonnement van negentien euro, mag gebruikmaken van huishoudelijke hulp, ook al zou deze persoon in een grote villa wonen. Het college deelt de opmerking van de VVD over de budgetplafonds. De zorgprofessionals zijn nodig om verstandig om te gaan met de beschikbare budgetten.

Voorts wordt datagestuurd werken een aantal keer genoemd door de commissie. Er zijn veel data, zowel van de gemeente, van de GGD, als landelijk. De wethouder is voorstander van datagestuurd werken omdat de gemeente focus moet hebben en dat kan alleen op basis van goede data. Dit zal het college daarom steeds presenteren bij informatieavonden inzake de uitvoering.

Het college spreekt ook met Meer voor Mekaar, het onderwijs en de huisartsen. Er zijn veel stakeholders waarmee het college periodiek afspraken heeft en hun input is verwerkt in voorliggend stuk. Tijdens informatieavonden zijn bijvoorbeeld Meer voor Mekaar, het onderwijs en huisartsen aan het woord geweest.

De fracties van het CDA en D66 kwalificeren de beleidsnota als weinig innovatief. De portefeuillehouder vindt het lastig om hierop een reactie te geven. Het CDA gaf aan, dat het college met roerige tijden te maken heeft. Dit is een feit. Wethouder Burgers geeft aan, dat het hele team ontzettend z'n best heeft gedaan om de basis weer op orde te krijgen. Hij hoopt dat vanuit het beleidsplan slimme, innovatieve uitvoeringsmaatregelen komen, maar hij kan hier op dit moment nog weinig over zeggen. Best practices van elders kunnen worden meegenomen, mits passend binnen het beleidsplan van de gemeente.

De zinssnede 'als voorbeeld' in beslispunt 1 wordt geschrapt.

Tweede termijn

Mevrouw Vereijken dankt de wethouder voor diens beantwoording en spreekt tevredenheid uit over het regelmatige contact met diverse relevante partijen. De fractie is benieuwd naar het uitvoeringsprogramma.

Mevrouw Cuppen zal met het schrappen van genoemde zinssnede geen amendement indienen.

De heer Van 't Schip is niet volledig tevreden met het antwoord inzake datagestuurd werken. Juist omdat er zó veel data zijn, is het - volgens spreker - lastig om de juiste data met elkaar te combineren. Garbage in = garbage out. Spreker zou graag zien, dat dit soort datagestuurd werken wordt gecheckt met de realiteit. Wijchen Lokaal blijft dit punt kritisch volgen. Al met al kan Wijchen Lokaal instemmen met voorliggende nota.

De heer Boumans kijkt uit naar de uitwerking van het preventieakkoord en naar de verdere uitwerkingsplannen. De fractie is zich ervan bewust, dat de regelgeving door het Rijk is opgelegd. Daarover bestaat dan ook geen discussie. Wat spreker probeerde te zeggen, is dat de regeling gebruikt kan worden door personen die hier redelijkerwijs geen recht op hebben. Hij hoort graag de mening van de wethouder op dit punt. De fractie gaat ervan uit, dat dit risico de aandacht van het college heeft.

Mevrouw Osman kijkt uit naar het uitwerkingsprogramma om dit te kunnen toetsen en

waar nodig bij te sturen. Ze wenst de wethouder succes.

De heer Albersnagel benadrukt nogmaals dat het voorliggende stuk een aantal duidelijke uitgangspunten heeft die in lijn liggen met het landelijke beleid, maar ook met de eerder genomen raadsbesluiten. Wat dit laatste betreft, refereert spreker aan de eerder opgestelde bezuinigingsmaatregelen.

Een goede focus is zeker van belang. Dit is noodzakelijk om de bezuinigingsdoelstellingen te realiseren en tegelijkertijd een goede dienstverlening te borgen. Daarin moet nog een en ander ontwikkeld gaan worden. Innovatie vormt hierin een belangrijk punt en de fractie ziet dit graag terug in de uitvoeringsmaatregelen.

De fractie vindt het passend om de aanwezige capaciteit voor de uitvoering, in te zetten op het realiseren van alle eerder genomen besluiten. Ook vindt de fractie het passend dat er niet enorm veel nieuw beleid wordt toegevoegd. Het voordeel van beleid dat niet is dichtgetimmerd, is dat het een volgende raad of volgend college meer vrijheid geeft. Voor nu meent de fractie dat er een goed kader ligt, dat als basis voor de uitwerking kan dienen. Kernachtig Wijchen ziet de uitwerkingsplannen - graag en met vertrouwen - tegemoet.

Conclusie / advies: De commissie adviseert de gewijzigde beslisnota als hamerstuk voor de raadsvergadering te agenderen.

10. 58246 Regionaal Programma Werklocaties 2021-2024, beslisnota

De voorzitter leidt de bespreking kort in. De actualisatie van het Regionaal Programma Werklocaties is nodig om in te springen op nieuwe ontwikkelingen zodat de regio aantrekkelijk kan blijven om zich te vestigen.

Eerste termijn

De heer Roosenboom is van mening, dat de aangeleverde documenten voldoende duiding geven. De PvdA zal zich daarom beperken tot de beslisnota en meldt zich hierin te kunnen vinden. De verdeling van de ontwikkelruimte voor regionale bedrijventerreinen en verdeling van XXL-logistiek is een prima voorstel. En dat geldt ook voor de duurzame invulling. De fractie hoopt op een goede uitvoering wat deze punten betreft.

Het derde en wellicht het meest belangrijke punt – aldus de PvdA - is de monitoring in 2022. De fractie is van mening dat monitoring een goede methodiek is om verantwoording af te leggen aan de betreffende gemeenten. De fractie spreekt de hoop uit, dat alle fracties voorliggende nota ondersteunen zodat stappen vooruitgezet kunnen worden.

Mevrouw Kuling dankt de wethouder voor het delen van de uitbreide plannen. De VVD vraagt hoe de wethouder de plannen binnen RPW ziet, in relatie tot de plannen om Bijsterhuizen met veertig hectare uit te breiden.

De heer Van ’t Schip dankt het college voor de voorliggende nota. Wijchen Lokaal vindt dat Wijchen specifiek en – meer algemeen - het gebied Maas en Waal er binnen het programma redelijk bekaaid vanaf komen. Vrijwel alles, qua werklocaties, wordt toegekend aan de grote industriële gebieden ten noorden van Nijmegen en ten oosten van Arnhem. Graag hoort de fractie welke Wijchense plannen zijn ingebracht die het programma niet hebben gehaald of Wijchense plannen die wèl ontwikkeld kunnen worden binnen de afspraken en binnen het Regioprogramma Werklocaties. Uiteindelijk gaat het om bedrijfslocaties die niet per se in de eigen gemeente hoeven te liggen. Het is nu zo en dat zal ook zo blijven.

Naar mening van Wijchen Lokaal wordt onderbelicht hoe de groene metropool haar naam waarmaakt en hiervan gaat profiteren. De fractie vraagt zich af hoe de stikstof- en CO_2-uitstoot kan worden verminderd met zóveel meer logistieke bewegingen in de regio. Voorts vraagt de fractie of dit wellicht gaat wringen met de woningbouwplannen.

De heer Peters Sengers geeft aan, dat het CDA kennis heeft genomen van het Regionaal Programma Werklocaties. Het is veel informatie en bovendien niet eenvoudig om op basis van deze stukken te kunnen vaststellen wat dit voor Wijchen en de Wijchense bedrijven betekent. De fractie begrijpt dat reguliere detailhandel in het regionale structuuroverleg wordt ondergebracht. Als het bruto vloeroppervlak van een nieuwe winkel of een detailhandelszaak een oppervlakte van meer dan 1.500 vierkante meter heeft, moet dit in de Regio gebracht worden. Voor Wijchen betekent dit, dat regionale goedkeuring nodig is wanneer bijvoorbeeld een nieuwe supermarkt in één van de bestaande centra gevestigd wordt.

Een ander punt dat opvalt, is de perifere en grootschalige detailhandel. In de regio wordt beschikbare ruimte teruggebracht. Dit geldt echter niet voor Wijchen wat deze activiteiten betreft; dit vindt het CDA positief te noemen. Wijchen behoudt de huidige aangewezen ruimte voor regio Zuid. Dit blijkt ook goed nieuws voor de detailhandel aan de Nieuweweg. Daar blijft 3.000 vierkante meter ruimte gereserveerd. Daarmee blijft de optie open om bijvoorbeeld het Mawi-terrein aan te pakken.

Het CDA kan instemmen met de aanwijzing van de XXL-locaties voor grootschalige logistiek aan de A15 en de A12 in Montferland.

Kortom: het CDA kan zich vinden in voorliggend regionaal programma. Wel heeft de fractie twee vragen aan het college.

De eerste vraag is, hoe het regionale beleid zich verhoudt tot de economische visie die de raad op 29 oktober heeft vastgesteld. Daarin wordt de doorontwikkeling van de bedrijventerreinen in Wijchen aangekondigd en wordt een toekomstvisie en startnotitie Wijchen-Oost aangekondigd. De fractie vraagt wanneer dit verwacht kan worden. Voorts hoort de fractie graag of het Mawi-terrein daarin wordt meegenomen.

Tenslotte, vraagt de fractie of de nieuw te verwerven gronden voor Bijsterhuizen bij een volgende tranche een XXL-locatie zou kunnen worden.

De heer Demmers zegt dat het regionaal programma niet enkel een economische invalshoek heeft. Met de invulling is ook rekening gehouden met landschap, duurzaamheid en leefkwaliteit. Dit vindt D66 uitstekend.

Bij de invulling van de detailhandel wordt de regionale functie van Wijchen goed gewaardeerd. Naast Elst en Wageningen, is Wijchen aangewezen als hoofdwinkelcentrum. Het noemen van zowel Woondrome en de locatie Nieuweweg roept bij de fractie de vraag op of het college hierin een opgave ziet.

De nota stelt dat er geen financiële consequenties zijn. Spreker vindt dit bijzonder, gezien de passage in de uitgangspunten van het Regionaal Programma Werklocaties. Hier staat namelijk onder 2.2: "Gemeenten behouden de ruimte om lokale bedrijven te faciliteren op de eigen lokale werklocaties, voor zover die beschikbaar zijn in de vorm van een onherroepelijk bestemmingsplan. Wanneer een tekort wordt voorzien, dan mag de gemeente onder voorwaarden nieuwe lokale initiatieven in ontwikkeling nemen."

Aangezien Bijsterhuizen ook niet als XXL-locatie is aangewezen, vraagt de fractie zich af hoe het staat met het voorkeursrecht en de eventuele ontwikkeling van de nieuwe bedrijventerreinen ter verwerving van inkomsten. Daar is recent over gesproken. De fractie vraagt zich af, of dit onder druk komt te staan waardoor het wèl financiële consequenties kan hebben.

De heer Loeffen meldt dat Groen Sociaal Wijchen het van belang vindt dat op regionaal niveau beleid is geformuleerd ten aanzien van de bedrijventerreinen, kantoren en perifere detailhandel. De fractie constateert dat de deskundigen op dit gebied prima werk hebben geleverd en kan instemmen met voorliggende nota.

De heer Van den Boogaard is blij met de uitgebreide nota en hoopt dat de wethouder in regionale overleggen de lobby voor de uitbreiding van Bijsterhuizen voortzet. Hij verwacht dat het voorliggende stuk hiervoor handvatten biedt. Naast de regionale uit-

breiding van industrie bestaat er ook al een jaar behoefte om bedrijventerrein Breekwagen in Bergharen verder uit te breiden. In de nota wordt gesproken over bedrijventerreinen van een andere omvang en type. Echter, Breekwagen is óók een bedrijventerrein en ligt óók in de genoemde regio. De fractie vraagt daarom waarom Breekwagen niet is toegevoegd aan de voorliggende plannen en hoort graag wat de plannen van het college zijn om Breekwagen alsnog in de plannen te betrekken. Een uitbreiding van Breekwagen is goed voor de Bergharense én Wijchense economie.

De vergadering wordt kort geschorst ter voorbereiding op de beantwoording.

De vergadering wordt hervat.

Reactie college

Wethouder Derks zegt dat het doel van het RPW is om een evenwichtige en verantwoorde ontwikkelruimte met de regio af te spreken om te voorkomen dat in de ene gemeente te veel wordt gebouwd of dat überhaupt te veel wordt gebouwd ten opzichte van de vraag die bedrijven hebben.

VVD informeerde naar het voorkeursrecht dat de gemeenteraad gevestigd heeft op een perceel naast Bijsterhuizen in relatie tot het RPW. De portefeuillehouder kan geen marktgevoelige informatie prijsgeven, maar kan wel iets zeggen over het proces. Vóór 1 maart heeft het college zogenaamde 'zachte plannen' ingediend bij de regio. Dit ziet op de contouren voor een mogelijke uitbreiding. Vóór 1 juni komt hierop een reactie van zowel de regio als de provincie. Na die datum beschikt het college dus over meer informatie en komt hiermee terug bij de raad om eventuele vervolgstappen voor te stellen. Het voorstel aan de regio en de provincie omvat de uitbreiding van Bijsterhuizen.

Stikstofuitstoot moet altijd gecompenseerd worden in de omgeving van de locatie waar wordt gebouwd, zoals veehouderij die wordt ingewisseld voor de bouw van bedrijventerreinen.

Door het CDA wordt een relatie gelegd tussen de economische visie van de gemeente Wijchen en het RPW. Uit de economische visie blijkt, dat het college gaat inzetten op het ontwikkelen van bedrijventerreinen, zoals Bijsterhuizen. Ten aanzien van Wijchen-Oost wordt de visie in het volgende kwartaal ter bespreking en besluitvorming voorgelegd. In de begroting heeft de raad reeds een budget gereserveerd om dan ook meteen de revitalisering ter hand te nemen. Het CDA vraagt verder naar de XXL-logistiek. Het ligt niet voor de hand, dat dit in de gemeente Wijchen wordt toegestaan. De portefeuillehouder vindt dit persoonlijk niet van toegevoegde waarde vanwege de ratio oppervlakte-werknemer. Ten tweede, mag het niet van het de regio en de provincie.

D66 informeert naar de financiële effecten van het besluit. Het besluit op zichzelf heeft geen financiële effecten. Echter, de vervolgstappen zullen wel kosten met zich meebrengen, maar leveren een opbrengst op de lange termijn. Het college komt op dit onderwerp te zijner tijd terug bij de raad.

Kernachtig Wijchen vraagt expliciet aandacht voor bedrijventerrein Breekwagen. Het college heeft hier de nodige aandacht voor en het onderwerp staat regelmatig op de agenda van het bestuurlijk overleg, de bedrijvenvereniging en komt aan de orde in de contacten met de provincie. Feit is, dat er bepaalde natuurwaarden zijn gedefinieerd om bedrijventerrein Breekwagen. Zowel de gemeente, als de provincie maken constant de afweging wat zwaarder weegt: de uitbreiding van het bedrijventerrein of de natuurwaarden. Het zou het college helpen als de gemeenteraad hier wellicht, in de loop der tijd, een concrete uitspraak over kan doen.

De heer Peters Sengers vraagt of het behoud van de aangewezen ruimte voor regio Zuid en de Nieuweweg, waar 3.000 vierkante meter blijft gereserveerd, gevolgen heeft voor het Mawi-terrein.

Wethouder Derks komt hier in de behandeling van de visie op Wijchen-Oost op terug.

Tweede termijn

De heer Van den Boogaard is blij met de beantwoording door de portefeuillehouder. Spreker vindt het fijn om te horen dat het college aandacht heeft voor de uitbreiding van Bijsterhuizen. Dit kan veel opleveren voor Wijchen. Het verzoek van het college om Breekwagen op de agenda te plaatsen, pakt de fractie graag op.

De heer Demmers is benieuwd naar de uitwerking van de plannen in Wijchen-Oost. De portefeuillehouder geeft aan, dat financiële gevolgen hier niet aan de orde zijn. Toch is de fractie benieuwd naar de financiële gevolgen en ziet de Voorjaarsnota met belangstelling tegemoet. Spreker is blij dat rekening wordt gehouden met natuurwaarden, bijvoorbeeld bij Breekwagen, maar ook elders.

De heer Peters Sengers is blij met de beantwoording. De ontwikkeling van Breekwagen wordt expliciet benoemd onder de innovatiepunten in de economische visie. Spreker vindt het daarom prima dat dit bij het college de aandacht heeft. De fractie kan zich vinden in het antwoord van de portefeuillehouder ten aanzien van XXL-logistiek op Bijsterhuizen

De heer Van 't Schip dankt de portefeuillehouder voor diens beantwoording. Het geeft geen antwoord op álle vragen, maar een en ander zal vanzelf helder worden in de toekomst. De fractie is blij dat de gemeente deelneemt in dit programma en kijkt uit naar de ontwikkeling ervan.

Conclusie / advies: De commissie adviseert de beslisnota als hamerstuk voor de raadsvergadering te agenderen.

11. Sluiting

De voorzitter bedankt ieder voor diens aanwezigheid en inbreng.

De vergadering wordt gesloten om 21.50 uur.

Commissievergadering Wijchen

Dossiernummer	2344
Extern Zaak ID	Z/20/053130
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	8 april 2021
Agendapunt	6
Omschrijving	53130 Wighenerhorst Advies en Voortgang proces Vitaliteitsmanager
Organisatieonderdeel	domein Bestuur, Strategie en Projecten - team Strategische projecten en advies
Eigenaar	Boon van Ostade - van Boeijen, Lucan
Soort nota	Beslisnota
Programma/Paragraaf	
Portefeuillehouder(s) Wijchen	Derks, N.G. (Nick)
E-mail adres steller	l.boonvanostade@drutenwijchen.nl

Bijlagen
Beslisnota Advies en Voortgang proces Vitaliteitsmanager v2.DOCX
Bijlage 1: Advies Vitaliteitsmanager Wighenerhorst 210218
MEMO Stand van Zaken Wighenerhorst.pdf

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
College BenW openbaar Wijchen	2 maart 2021
Stukken gemeenteraad Wijchen	16 maart 2021
Commissievergadering Wijchen	**8 april 2021**
Raad openbaar Wijchen	22 april 2021

Voorgesteld besluit

De gemeenteraad van Wijchen besluit:

1. Het advies van de vitaliteitsmanager voor kennisgeving aan te nemen (bijlage 1).
2. In te zetten op een vitaal en toekomstbestendig recreatiepark en uitvoering te geven aan 'Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark'.
3. De inhuurkosten voor de Vitaliteitsmanager gedurende de periode van 1 maart 2021 t/m 31 december 2021 van €63.525,- inclusief btw te dekken uit de Algemene Reserve

Besluit

De commissie adviseert de beslisnota als bespreekstuk voor de raadsvergadering te agenderen. Er is een motie en een amendement aangekondigd door het CDA.

Openbaar Zaaknummer: 53130

Beslisnota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Beslisnota Advies en Voortgang proces Vitaliteitsmanager

Voorgesteld besluit
de Gemeenteraad besluit:

1. Het advies van de vitaliteitsmanager voor kennisgeving aan te nemen (bijlage 1).
2. In te zetten op een vitaal en toekomstbestendig recreatiepark en uitvoering te geven aan 'Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark'.
3. De inhuurkosten voor de Vitaliteitsmanager gedurende de periode van 1 maart 2021 t/m 31 december 2021 van €63.525,- inclusief btw te dekken uit de Algemene Reserve.

Aanleiding

Een vitaal recreatiepark Wighenerhorst is van waarde voor een divers toeristisch verblijfsaanbod in Wijchen. Het is het enige vakantiepark in onze gemeente. Met het oog op het herstel van de toeristische sector na de Corona-crisis zijn vakantiehuizen belangrijk in het aanbod. Verblijfsgasten zijn hier autonoom en kunnen 1,5 meter afstand houden. We willen Wighenerhorst de helpende hand bieden om te komen tot een plan voor een vitaal toekomstbestendig recreatiepark. De gemeente daarom heeft een vitaliteitsmanager ingehuurd die het proces begeleid en een recreatief toekomstperspectief met de betrokken opstelt.

De vitaliteitsmanager heeft in zijn advies twee toekomstrichtingen voorgesteld en adviseert de gemeente een vervolgproces in te richten voor de richting waarin een nieuw recreatiepark gerealiseerd wordt. In deze richting worden de gronden van de camping verkocht aan een ontwikkelaar, welke op zijn beurt een langdurige samenwerking aangaat met een (inter) nationale vakantieparkketen. De ontwikkelaar ontwikkeld en bouwt op de gronden van de camping (7,5 ha) een nieuw vakantiepark. Op de huisjes die verkocht worden zit een verhuurverplichting. Het huidige bungalowpark en het RC Alverna kunnen, na investering in de kwaliteit, hierin meegaan.

Eerdere besluiten

Datum	**Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)**
9 juli 2020	Perspectiefnota 2020 p.32

Gewenst resultaat

Een revitalisering van het totale vakantiepark Wighenerhorst als een toeristisch recreatieve bestemming.

Argumenten

1.1 Het advies van de vitaliteitsmanager is conform de opdracht tot stand gekomen
De vitaliteitsmanager heeft in de afgelopen periode het proces begeleid en doorlopen samen met de betrokkenen in en om het vakantiepark de Wighenerhorst. Op basis van deze gesprekken en de analyse heeft de vitaliteitsmanager in zijn advies twee toekomstrichtingen gegeven om het vakantiepark te revitaliseren binnen de toeristisch recreatieve bestemming.

2.1 *Een nieuw recreatiepark geeft een integrale visie op het revitaliseren van het totale vakantiepark Wighenerhorst.*
Met toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark krijgt de Wighenerhorst op meerdere onderdelen een toeristisch recreatieve ontwikkeling.

Ten eerste zitten er grote voordelen aan het aantrekken van een (inter)nationale vakantieparkketen. Het zorgt voor investeringen op het park in de vorm van voorzieningen, landelijke promotie en het park krijgt een betere uitstraling.

Ten tweede krijgen de eigenaren van de huidige vakantiewoningen de mogelijkheid om in de verhuurorganisatie van het landelijke keten mee te gaan. Hierdoor kunnen ze hun investering in hun vakantiewoning binnen aanzienlijke tijd terugverdienen en daarna blijvend een perspectief hebben op de verhuur van hun vakantiewoning.

Ten derde zit er op het nieuwe recreatiepark een verhuurverplichting, zodat er altijd vakantiewoningen in de recreatieve verhuur zijn. Voordeel voor de gemeente hierbij is dat er controle is vanuit het park en er minder toezicht nodig is vanuit de gemeente.

2.2 Een nieuw recreatiepark past binnen de toeristische visie van Wijchen
De vitaliteit van verblijfsaccommodaties is één van de speerpunten uit de toeristische visie. De gemeente zet in op een stijging van 20% toeristische overnachtingen. Het nieuwe recreatiepark zal hierin voorzien.

Daarnaast is in het onderzoek van de vitaliteitsmanager de verbinding gezocht met omliggende ondernemers in de vrijetijdssector, iets wat past bij de Wijchense ambitie van verbinding tussen ondernemers.

Hiermee sluit deze toekomstrichting sluit naadloos aan op de Toeristische Visie*: "Met ons dorpse en gemoedelijke imago richten we ons tevens op gezinnen en stellen die in groepsverband komen overnachten op vakantiepark en –huisjes of groepsaccommodaties".*

2.3 *Een nieuw recreatiepark zet Wijchen toeristisch recreatief nog sterker op de kaart.*
Een (inter)nationaal vakantieparkketen toevoegen aan het toeristisch aanbod zet Wijchen nog sterker op de kaart door de aantrekkingskracht van het keten. Een (inter)nationaal keten brengt een merk met zich mee dat staat voor kwaliteit en waarden en is zichtbaar. Op dit moment is de customer journey van de Wighenerhorst onvoldoende; het park is niet zichtbaar en het online aanbod is suboptimaal.

3.1 *Het vervolgproces is een investering voor de toekomst voor een toeristisch aanbod met (inter)nationale aantrekkingskracht.*
Een vitaal vakantiepark op termijn leidt tot meer overnachtingen, stijging van toeristische bestedingen en daardoor werkgelegenheid, en inkomsten uit toeristenbelasting. Daarnaast levert een nieuw recreatiepark voor de gemeente ook eenmalige opbrengsten op in de vorm van leges.

Tegenargumenten en risico's

2.1 Het advies van de vitaliteitsmanager om in te zetten op een nieuw vakantiepark brengt het risico met zich mee dat er geen geschikte koper/keten geïnteresseerd is in overname van de koper. Op basis van de ervaring van de vitaliteitsmanager acht hij de kans groot dat er wel degelijk een keten geïnteresseerd zal zijn. De eerste inspanningen van de vitaliteitsmanager in het vervolgproces zullen hier dan ook op gericht zijn. De huidige eigenaren van de camping zijn meegenomen in het onderzoek en de mogelijke toekomstrichting en staan open voor een mogelijke verkoop.

Mocht het onhaalbaar blijken, dan is het mogelijk om het vervolgproces in te richten op basis van de andere toekomstrichting: verhuurorganisatie ontwikkelingen. Ook in deze toekomstrichting is het mogelijk om de Wighenerhorst te revitaliseren.

Financiële gevolgen

De kosten voor de inhuur van de vitaliteitsmanager komen op €63.525 inclusief btw. De kosten worden normaal gesproken meegenomen in de Perspectiefnota. Aangezien we te maken hebben met een aflopend contract en de noodzaak om nu door te pakken, kiezen we ervoor deze beslisnota separaat ter besluitvorming voor te leggen. Daarom halen we de dekking voor de kosten uit de Algemene Reserve.

Communicatie

Communicatie is een belangrijk onderdeel in dit proces. Alhoewel de eventuele verkoop van de camping een private overeenkomst is tussen de huidige eigenaar en een eventuele potentiele koper is, is er nauwe afstemming tussen communicatie vanuit de gemeente en de externe communicatie van de beheerder op de Wighenerhorst.

De vitaliteitsmanager informeert, alle bij het advies betrokken, actoren van de Wighenerhorst over zijn geformuleerde advies direct na het openbaar worden van het advies.

Na een eventuele koopovereenkomst, start ook het intensieve proces om de huidige eigenaren te informeren over het perspectief van hun recreatiewoning met het naastgelegen nieuwe recreatiepark. Dit is onderdeel van het vervolgproces van de vitaliteitsmanager in afstemming met communicatie vanuit de gemeente.

Inwonersparticipatie

-

Uitvoering of Vervolgstappen
De rol van de vitaliteitsmanager is adviserend van aard. Hij verbindt partijen op en buiten het park met elkaar, teneinde tot een lonkend toekomstperspectief te komen. De vitaliteitsmanager zit zich onder ander in voor:

- Proces starten om een beoogde koper te vinden voor de camping
- Procesbegeleiding exploitatie beëindigen huidige camping
- Het meenemen, enthousiasmeren van bewonersverenigingen, individuele bewoners en overige betrokkenen in verdere aansluiting van gerenoveerde bestaande vakantiewoningen bij de nieuwe verhuurorganisatie en zo het versterken van de aantrekkingskracht van het totale park. Gezien de huidige relatie, kunnen bestaande partijen dit niet samen oplossen. Dit is een essentiële stap om de bestaande recreatiewoningen mee te krijgen in het revitaliseringsproces.

De gemeenteraad wordt periodiek geïnformeerd over de voortgang van het proces.

Geheimhouding:

Niet van toepassing.

Voorstel
Advies

De toeristische mogelijkheden van de Wighenerhorst (16 ha.)

Utrecht, 18 februari 2021

Voorwoord

- “Wijchen een plaats waar men trots op is, maar ook waar men graag komt! Een plek omgeven met veel natuurschoon, te midden van een aantal grote aantrekkelijke steden met een rijke en nog steeds zichtbare historie.”
- Op verzoek van de gemeente Wijchen heb ik mij de afgelopen maanden mogen verdiepen in de toeristische en recreatieve krachten van deze plaats. Na het voeren van meer dan 30 gesprekken met betrokkenen vanuit verschillende invalshoeken kan ik bovengenoemde stelling zeker opmaken
- Ondernemers in en rondom Wijchen zijn al vele jaren bezig om hun bedrijven te verbeteren en te versterken. Een ieder probeert zijn aantrekkingskracht en het onderscheidend vermogen verder uit te breiden. Dit uit zich in florerende bedrijven, een aantal spraakmakende evenementen, maar juist ook een attractief centrum waar men graag en goed vertoeft
- Een ruim 16 hectare groot recreatiegebied gesitueerd tegenover de Haterense Vennen, waar destijds een camping met meer dan 350 kampeermiddelen op is ontstaan. Door de jaren heen en tot aan heden zijn er op dit terrein een recreatiepark de Wighenerhorst, een camping de Wighenerhorst en het recreatie centrum Alverna gerealiseerd.

Voorwoord

- Helaas heb ik uit de gesprekken moeten opmaken dat sommige verstandhoudingen lange tijd verstoord zijn, maar dat er ook nieuwe kansen ontstaan om in de toekomst weer mogelijke samenwerkingen kunnen ontstaan. Door het verstrekken van een aantal gedoogvergunningen is er duidelijkheid ontstaan voor een aantal eigenaren. Voor de resterende recreatiewoningen is er mijns inziens in de toekomst kans om deze kortstondig recreatief te verhuren. Hierbij is bereidheid, samenwerking, investeren en duidelijkheid essentieel.
- De door de gemeente Wijchen aan mij gestelde vraag om te bezien of er toeristisch recreatieve kansen zijn voor de Wighenerhorst en zo ja hoe deze mogelijk te realiseren zijn heb ik getracht met alle kennis, kunde en oprechtheid te onderzoeken en met alle betrokkenen besproken.
- Ik ben ervan overtuigd dat met de in dit advies aangedragen keuzes de Heumenseweg in Wijchen een sterke regionale en provinciale toeristische positie kan verwerven.

Inhoudsopgave

5. Opdracht Vitaliteitsmanager
6. De aanpak
19. De analyse
32. Het park en het gebruik
33. Conclusie problematiek park
35. De camping
37. Conclusie problematiek camping
38. Advies
40. Toekomstrichting 1: een nieuw recreatiepark
52. Toekomstrichting 2: verhuurorganisatie professionaliseren
56. Aanbevelingen
58. Nawoord

Opdracht Vitaliteitsmanager

Vraagstelling

- De nadrukkelijke wens van de gemeente is dat het park in de nabije toekomst weer geëxploiteerd gaat worden conform hetgeen zij ooit is ontwikkeld, namelijk een toeristisch recreatief park.
- Om dit proces in gang te zetten en zo mogelijk te realiseren is de vraag inzichtelijk te maken welke toekomstgerichte mogelijkheden er zijn voor een succesvol toeristische onderneming en het daarvoor benodigde veranderingsproces in gang te zetten en begeleiden.

De aanpak

- Bestaande documentatie bestuderen
- Historie van het park
- Omvang & rondgang over het recreatiepark
- Kennis ophalen & samenwerking uitzetten
    - Intern betrokkenen van gemeente gesproken
    - Direct betrokkenen op het park
    - Toeristische partijen rondom het park
    - Kennisdragers gesproken
- Richting uitwerking en bespreken met opdrachtgever
- Saamhorigheid vinden voor een gezamenlijke nieuwe richting
- Advies geven over de te ondernemen stappen

Bestaande documentatie

- Economische visie gemeente Wijchen
- Toeristische visie gemeente Wijchen “Wijchen=samen ontdekken”
- Vitaliteitsscan ZKA aangaande Wighenerhorst
- Koopaktes, aktes van levering
- Aangeleverde stukken door betrokkenen

Historie van het park

- Rond 1960: ontstaan camping van 16 hectare omvang door firma Giesbers met 350 sta-plaatsen
- Rond 1990: familie Vogel neemt exploitatie over
- Rond 1999-2000: verkoop van 8 hectare aan de heer D. van Dijk voortzetting camping. Op de overige 8 hectare worden gefaseerd tussen 2000 en 2002 104 stenen recreatiewoningen gerealiseerd.
- In 2003 verwerft *VOF bungalowpark de Wighenerhorst* de exploitatie van het recreatiepark de Wighenerhorst.
- In 2017 verwerft de *VOF bungalowpark de Wighenerhorst* de exploitatie van camping de Wighenerhorst van de heer D. Van Dijk die zelf het gedeelte van RC Alverna in eigendom en beheer houdt.

Omvang op dit moment van Wighenerhorst

Totaal ruim 16 hectare recreatiebestemming

- Waarvan 8 hectare huidige park, 104 stenen huisjes en 4 houten huisjes, volledig uitgepond
- Waarvan 8 hectare camping met 185 eenheden
- Waarvan ongeveer 8.000m2, RC Alverna met 15 huisjes

De rondgang: park de Wighenerhorst

Positief

- Park is breed van opzet
- Grote kavels
- Kleine doch nette recreatiewoningen
- Recreatiewoningen van mensen die permanent wonen staan er goed bij
- Parkeren op eigen kavel is mogelijk

De rondgang: park de Wighenerhorst

Minder positief

- Recreatiewoningen zijn gedateerd (20 jaar oud)
- De uitstraling van de verhuurwoningen aan buitenzijde
- Wildgroei in afscheiding en beplanting
- Achterstallig onderhoud op diverse recreatiewoningen en tuinen
- Onderhoud infrastructuur is onvoldoende
- Bewegwijzering is beperkt
- Centrale recreatieve aanduidingen ondermaats

De rondgang: camping de Wighenerhorst

- Veel houten aanbouwen en constructies aan caravans
- Caravans in minder goede staat
- Diverse centrale voorzieningen zijn afgelopen jaren verbeterd zoals zwembad, kinderspeelplaats en wasplaats
- Nieuwe ontvangst en receptie wordt nu gebouwd
- Niet gehele jaar geopend

De gesprekken opgebouwd uit 4 groepen

- Gemeentelijke disciplines
- De parkbetrokkenen
- De toeristische bedrijven
- Quick scan overige marktpartijen

Gemeentelijke disciplines

- Burgemeester / Portefeuillehouder Handhaving
- Wethouders Ruimtelijke Ordening en Recreatie & Toerisme
- Juridisch adviseur fysieke leefomgeving
- Bestuur en organisatie
- Handhaving
- Toerisme
- Gebiedsontwikkeling
- Sociaal Domein
- Subsidieadviseur
- Geo-informatie
- Wijkagent politie

De park betrokkenen

- De beheerders
- De VVE vertegenwoordigers
- De VVE bestuursleden
- De BOB
- Eigenaar recreatie centrum Alverna
- Diverse individuele bewoners van de recreatiewoningen
- Voormalig voorzitter van de stichting beheer

De toeristische bedrijven (in de directe omgeving)

- Skicentrum de Wijchense Berg, directeur eigenaar
- Manage / bowling Sint Frans, eigenaar,
- Thermen Berendonck, directeur
- Leisurelands, manager ontwikkeling & realisatie
- Outdoorcentrum de Berendonck, directeur eigenaar
- Hotel Hoogeerd, eigenaar
- Hotel Umberto, eigenaar
- Camping / B&B Bij de 3 Linden, eigenaren
- Camping het Scharrelnest, eigenaar

Quick scan overige markt partijen

- Ondernemersverenging Alverna
- Centrummanager Wijchen
- Makelaardij Driessen Wijchen
- Hans Jansen Garantiemakelaar Wijchen

Jansen Sierbestrating
N324
Scouting Alverna
Skicentrum De
Wijchense Berg
H. Jozef Kerk
Appeltaartrecepten.nl
Katholieke
basisschool Antonius
TOWI Groenverzorging
Onderhoud en...
St. Frans
Recreatie
Centrum Alverna
Boerderij Automaat
Walbroek
Kwekerij Zwartjes - Vaste
Planten & Siergrassen

Het gebied

Analyse

Gesprekken met de gemeente

- Historie rondom ontstaan van het park
- Verloop door de jaren heen
- Wet- en regelgeving
- Handhaving
- Toekomstvisie gemeente en specifiek de toeristische visie
- Ontwikkelmogelijkheden van dit gebied

Analyse

Beheerders

- Zoeken structurele oplossing voor problematiek met VVE
- Discussie & rechtszaken over verplichtingen / afdrachten en facturen met VVE
- Infrastructuur van het park veel achterstallig onderhoud
- Contracten worden niet altijd nageleefd
- Verhuren momenteel 24 huisjes
- Staan open voor de toekomst
- Huidige inkomen vanuit
  - Beheersinkomsten vanuit park
  - Verhuuropbrengst park
  - Sta-gelden en opbrengsten vanuit camping

Analyse

VVE vertegenwoordigers

- Informatieve gesprekken gevoerd met 4 leden
- Duidelijke ideeën voor de toekomst, waarbij mogelijkheden geopperd worden voor dubbel bestemming / woon-zorg combinatie
- VVE heeft door ZKA Leisure consultants een vitaliteitsscan laten uitvoeren voor het bungalowpark waarin geconcludeerd wordt dat de kwaliteit alsmede het perspectief van Bungalowpark de Wighenerhorst onvoldoende is (aanwezig tijdens tweede gesprek)
- Verwijzen naar notitie van de minister over ombouwen van parken
- De verstandhouding vanuit het verleden tussen VVE en beheerder is niet goed

Analyse

ZKA leisure consultants namens VVE

- ZKA heeft hoofdzakelijk gekeken naar het park-gedeelte, de 104 + 4 stenen huisjes
- Men vindt het park niet kansrijk en de omgeving onvoldoende attractief
- Er is momenteel onvoldoende kwaliteit en perspectief voor recreatie
- Men ziet geen verhuurvolume en kwalitatieve stenen huisjes ontstaan, waardoor er onvoldoende omzetvolume gerealiseerd kan worden als er kort recreatief verhuurd.

Analyse

VVE bestuursleden

- Zij hebben een duidelijke uiteenzetting gegeven van hun ervaringen inzet en visie vanaf het ontstaan van het park
- Dat ze veel inzet gepleegd hebben om de gemeente te overtuigen dat dit park geschikt is voor woonbestemming
- In 2014 hebben ze een plan om het park om te bouwen naar woon-zorg-service concept besproken met de gemeente
- Het park nooit toeristisch – recreatief is verhuurd
- Een planoloog op hun verzoek naar het bestemmingsplan heeft gekeken en omzetten van bestemming mogelijk acht
- De naastgelegen camping geheel los staat van hun gedeelte

Analyse

VVE bestuursleden (vervolg)

- Er is grote onduidelijkheid over wat de gemeente daadwerkelijk verstaat onder “recreëren”
- Dat het park volgens hen in zijn geheel niet voldoet aan de 12 “punten van recreatie” van de Recreon
- Dat de eigenaren van de recreatiewoning ook eigenaar zijn van de infrastructuur
- Dat de samenwerking met de huidige beheerder niet goed verloopt
- Hebben mij diverse voor hun van belang zijnde documenten overhandigd om te lezen

Analyse

BOB (Bewust Ongebonden Bewoners)

- Bestaan 2-3 jaar als informeel orgaan voor eigenaren die zich minder thuis voelen bij VVE
- BOB acht zich te allen tijde gehouden aan rechterlijke uitspraken
- BOB wil waar mogelijk graag permanent wonen voor het park, maar begrijpt dat dit mogelijk niet haalbaar is
- Vragen gemeente om mee te denken in o.a. oplossingsrichting voor langduriger verblijf te zoeken zoals echtscheidingen, brand, verbouwing van eigen huis
- Geven aan dat het onduidelijk is wat gemeente verstaat onder recreëren en vraagt om verduidelijking van de voorwaarden voor verhuur

Analyse

BOB (Bewust Ongebonden Bewoners) (vervolg)

- De camping is en volledig gescheiden exploitatie t.o.v. het park en richt zich op een andere doelgroep
- Onduidelijk waarom men zich nog steeds kan inschrijven in GBA op een adres van het park
- Hebben goede werkrelatie met beheerder
- Zien duidelijk kansen ter verbetering in aansturing, onderhoud, promotie en verhuur van het park

Analyse

Gesprekken eigenaren individuele huisjes

- Het betreft in alle gevallen uitermate betrokken eigenaren en hun recreatiewoning en tuin zien er perfect uit
- Uitleg gegeven over de rol van mij als vitaliteitsmanager en over de zaken waar ik geen invloed op heb
- Sommige hebben een persoonsgebonden gedoogvergunning anderen een “last onder dwang (LOD)”
- Vaak zijn zij geen lid van de VVE en sommigen hebben zich in het geheel niet aangesloten
- Meermaals werd aandacht gevraagd voor verruiming van het bestemmingsplan naar wonen, een dubbel bestemming of een buurtgemeenschap

Analyse

Gesprekken eigenaren individuele huisjes (vervolg)

- Er wordt aandacht gevraagd voor het sociale welzijn van bewoners
- Enkele betrokkenen geven aan de woning agv de last onder dwang als recreatiewoning zullen gaan gebruiken en daardoor 2 woningen moeten behouden wat de bestaande woningnood niet ten goede komt.
- Vaak gehoord dat men de recreatiewoning zeker niet recreatief zullen gaan verhuren
- Ook heeft men aangegeven dat kortstondige toeristisch recreatief verhuur verloedering van het park teweeg kan brengen
- Meermaals is aangegeven dat men hoopt dat gemeente invulling gaat geven aan het verzoek van de minister om het vakantiepark om te bouwen tot een woonwijk

Analyse

Gesprekken met toeristische ondernemers

- Deze gaven dat het huidige park de Wighenerhorst momenteel geen toeristische waarde heeft voor Wijchen
- Er is momenteel geen toeristische samenwerking met het park
- Veelal kent men het park vanuit de pers, waarbij het dan vaak over rechtszaken gingen
- Men de huidige camping niet als een volwaardige toekomstbestendige recreatiebedrijf ervaart
- Geen noemenswaardige overlast ervaart van het park of de camping

De recreatie-woningen

Voorbeeld van een recreatiewoning

Het park; gebruik van 108 huisjes

Recreatiewoningen onder overgangsrecht: 54

- 34 gebruik conform overgangsrecht
- 12 in strijd met overgangsrecht
- 2 leeg (worden niet bewoond)
- 1 recreatief

Overige recreatiewoningen: 54

- 8 recreatief
- Op 43 LOD opgelegd (waarvan 11 onder overgangsrech)t

Conclusie problematiek park

De recreatiewoningen

1. Er wordt permanent gewoond, veel woningen met last onder dwang: bijna geen huisjes in (kortstondige) recreatieve verhuur
2. Sterk en langdurig verstoorde relatie tussen VVE en verhuurde. Nog veel openstaande issues en facturen en rechtszaak
3. Veel huisjes worden in tegenstelling tot contract zelfstandig verhuurd (langdurig en kortstondig)
4. Huisjes zijn verouderd (20 jaar oud)
5. Infrastructuur is matig onderhouden
6. Wordt niet gehandhaafd op parkregelement qua o.a. begroeiing, parkeren en bewoning
7. Er is geen reserveringsfonds voor komende benodigde investering opgebouwd
8. Park staat qua naam slecht bekend in de regio

De camping

De camping

De camping

- Sinds 2020 is VOF bungalowpark de Wighenerhorst eigenaar, sinds 2017 werkzaamheden via ingroeimodel verricht
- Jaarlijks geopend van 1 april tot en met 1 oktober
- Totaal nu 185 standplaatsen
- Werkt met jaarfacturen
- Geen lid van Recreon
- Sinds 3 jaar wordt er veel gerenoveerd op de camping door van Emden waaronder speeltuin, zwembad en sanitair gebouw.
- Momenteel nieuwe receptiegebouw in aanbouw

Conclusie problematiek camping

- Onvoldoende kwaliteit op camping, deels sterke verouderde kampeermiddelen
- Mogelijk brandveiligheid in geding op basis van onderlinge afstanden
- Veel (open) aanbouwen aan kampeermiddelen
- Mogelijk (semi-permanente) bewoning vanaf april tot en met oktober
- Mogelijk is er sprake van woon-werk verkeer

Het advies: 2 toekomstrichtingen

Op basis van de analyse en de conclusies zijn twee toeristisch recreatieve toekomstrichtingen mogelijk:

1. Nieuw recreatiepark ontwikkelen op de plek van de huidige camping en in dit verlengde kansen te bieden aan de recreatieve invulling van het bestaande park.
    - Optioneel verplaatsen en ontwikkelen van nieuwe kampeerplaatsen op nabije locatie
2. Verhuurorganisatie professionaliseren

De locaties

Camping de Wighenerhorst

Park de Wighenerhorst

Camping / B&B Bij de 3 linden

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

Kansen:

- Het beëindigingen van de huidige niet toekomstbestendige camping
- Daardoor realisatie van een nieuw toonaangevend, aantrekkelijk vakantiepark met ongeveer 60 recreatiewoningen en bijbehorende voorzieningen
- Door wegvallen van 185 kampeerplaatsen is het zinvol en kansrijk om op andere locatie een substantieel deel hiervan terug te laten komen
- Hiervoor stel ik “Bij de 3 linden” voor, gelegen aan de gelijke weg, een verdere uitbreiding te realiseren
- Na opening van het nieuwe reactiepark biedt de verhuurorganisatie een verhuurkans voor het bestaande park de Wighenerhorst nadat zij upgraden en infrastructuur bijwerken

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

Toeristisch perspectief regio

- Door aansluiting bij een (inter) nationale vakantieparkketen zal een goede bezetting worden gerealiseerd, waardoor veel toeristen op het nieuwe park zullen recreëren.
- Uit cijfers blijkt dat gemiddelde verblijfsduur 5 dagen is, waarbij de recreanten gebruik zullen maken van de omliggende horeca, winkels en leisure activiteiten, maar ook de regiobedrijven zullen van hun aanwezigheid profiteren.
- Toeristische bedrijven hebben tijdens hun interview vaak aangegeven dat indien er een toonaangevend recreatie verblijfsaccomodatie zou verrijzen men er graag zaken mee wil doen

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

De stappen

- Huidige camping exploitatie beëindigen en grond leeg opleveren
- Grond verkopen aan nieuwe eigenaar i.c.m. contract met landelijk vakantiepark keten
- Herontwikkelen grondstuk en binnen bestaande bestemming een nieuw toonaangevend vakantiepark realiseren
- Juiste verhuur (verplichting) constructie opzetten
- Nieuwbouw recreatiewoning inclusief grond individueel verkopen
- Recreatieve verhuur van bestaande park de Wighenerhorst hierbij meenemen na renovatie
- Planning: Realisatie nieuwe park binnen één jaar mogelijk vanaf het moment van leeg oplevering grondstuk.

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

Optie camping herontwikkelen bij 'Bij de 3 linden'

- Het huidige familiebedrijf is jarenlang een gemengd bedrijf geweest
- Sinds 2007 is men gestart met het exploiteren van een campingbedrijf met 25 kampeerplaatsen, in 2017 aangevuld met een groepsaccomodatie met 11 kamers en een bijbehorend horeca gedeelte
- Momenteel loopt de aanvraag voor uitbreiding met 25 extra kampeerplaatsen; mijn voorstel zou zijn om in deze toekomstrichting een verdere uitbreiding te onderzoeken.
- Hierdoor ontstaat een substantiële versterking van de recreatieve functie aan de Heumenseweg in Wijchen

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

Hoe kunnen de huidige eigenaren van de stenen recreatiewoningen en beheerder zich vanaf heden al gaan richten op de toeristisch recreatieve klant?

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

Uitgangspunten voor de stenen huisjes:

- Ze mogen niet langdurig verhuurd worden
- Ze mogen alleen toeristisch recreatief gebruikt worden
- Er is bij veel eigenaren onbekendheid over exacte invulling van toegestane recreatie in het licht van wet en regelgeving / gemeente
- Achterstallig onderhoud in uitstraling op het park dus gast komt langs mindergoed uitziende percelen, hoge hagen, slecht uitziende tuinen en parkeerplaats. Geen geld bij beheerstichting voor dit onderhoud (customer journey is onvoldoende)
- 1/3 deel van de aanwezige recreatiewoningen heeft een gedoogvergunningen en mag men daar permanent wonen

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

Door handhaving ontstaat nu een duidelijker beeld

- Beëindigen van gebruik door aantal eigenaren van stenen huisjes met last onder dwang welke nu deels zelf deze recreatiewoning gaan gebruiken en bij afwezigheid bewust leeg laten staan (niet verhuren)
- Eigenaren die langdurig verhuurden krijgen nu leegstand omdat ze agv de handhavingscontroles de recreatiewoning leeg laten omdat ze onbekend zijn met kortstondige recreatieve verhuur of exacte regelgeving hieromtrent
- Aantal van deze eigenaren van o.a. langdurige verhuur hebben achterstand in onderhoud van huis en tuin wat negatieve uitstraling heeft op het park

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

Essentie

Beheerder	Eigenaren
• Langdurige onenigheid met VVE, relatie BOB is goed, zo ook met aantal individuele eigenaren • Openstaande facturen van VVE • Geen goed verhuursysteem aanwezig • Geen moderne verhuurwebsite • Organisatie niet ingericht op (grootschalige) verhuur kort toeristisch • Kwaliteit en uitstraling entree / parkeerterrein stralen geen vakantiegevoel uit	• VVE, langdurige onenigheid met beheerder, samenwerking toekomst onmogelijk • Diversiteit in contracten over verhuur (na 10 jaar zelfstandig verhuren) • BOB heeft goed overleg met verhuurder • Men verhuurd al jaren langdurig (meerdere jaren achter elkaar aan zelfde huurder) dus veel minder werk ermee • Verhuurhuisjes zijn van diverse kwaliteit en uitstraling en hebben investering nodig • Er is geen eenduidigheid in de recreatiewoningen

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

Bestaande verhuurconstructie naar nieuwe verhuurconstructie:

- Zorgen dat er voldoende eenheden beschikbaar zijn voor recreatieve verhuur
- Gezamenlijk zorg te dragen voor sterke centrale verhuurorganisatie met alle bijbehorende afspraken
- Als contractueel zou blijken dat men individueel mag verhuren kan iedereen individueel zelf de verhuurpromotie / ontvangst / vertrek / schoonmaak regelen
- Betere kwaliteit in verhuurbare “stenen huisjes” realiseren om in deze recreatiemarkt succesvol te kunnen verhuren
- Infrastructuur op hoger niveau brengen
- Bezien of we een complete verhuurorganisatie kunnen opzetten of kunnen inkopen

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

Aanpak

Beheerder	Eigenaren	Gemeente
hernieuwde samenwerking met eigenaren proberen op te zetten	bereidheid om te kortstondig te verhuren	duidelijkheid geven over eisen aan recreatie en dit ook communiceren naar betrokkenen
nieuwe reserverings en administratie softwarepakket	upgrade van kwaliteit waar nodig van woning en tuin	verwijzen naar mogelijkheden en duidelijkheid van korte verhuur
nieuwe attractieve website opzetten	uitstraling infra op hoger niveau brengen met oog op de customerjourney	bij handhavingcontroles rekening houden met aanwezigheid toeristen
aanpassing receptie bezetting bij succesvol verhuren / drukte	nieuwe naamstelling van het park nodig	blijven toezien op juiste gebruik
gezamenlijk met verhuurders nieuwe prijssystematiek ontwikkelen	nieuwe prijssystematiek ontwikkelen	consistent beleid voeren
schoonmaak organisatie opzetten	schoonmaak organisatie opzetten / accepteren	bij succesvol oppakken van deze uitdaging door beheerder en eigenaren bezien hoe te ondersteunen
Welwillendheid, enthousiasme en betrokkenheid van een ieder is noodzaak om van deze optie een succes te maken		

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

Overwegingen

- De verhuurrechten van de recreatiewoningen liggen grotendeels bij de beheerder
- Duur van deze nieuwe verhuursamenwerking is hoogstwaarschijnlijk beperkt tot aan opening (ongeveer 2,5 jaar)
- Centrale verhuur of individuele verhuur (haaks op contract)
- Na opening van het nieuwe park moeten (met een substantieel aantal) eigenaren van stenen huisjes zich aanmelden bij nieuwe vakantiepark-keten voor verhuurovereenkomst

Toekomstrichting 2: verhuurorganisatie professionaliseren

Toekomstrichting 2: verhuurorganisatie professionaliseren

Doel:

Een professionele en winstgevende verhuurorganisatie te realiseren die kwalitatieve recreatiewoningen gelegen op het bestaande recreatiepark de Wighenerhorst verhuurt gesitueerd in een aantrekkelijke omgeving

Dit door:

- Volume realiseren
- Kwaliteit realiseren
- Verhuurorganisatie in zijn geheel verbeteren

Toekomstrichting 2: verhuurorganisatie professionaliseren

Aanpak

Volume realiseren	Kwaliteit realiseren	Verhuurorganisatie professionaliseren
voldoende huisjes in de kortstondige recreatieve verhuur krijgen	huisjes dienen gemoderniseerd te worden	huidige aanpak niet toekomstbestendig
minimaal 40 tot 50 huisjes het hele jaar rond kunnen aanbieden	huisjes dienen constante eenduidige uitstraling te hebben	professionele site opzetten ent active-pricing en sterk SEO
eenduidige contracten tussen eigenaren en beheerder	infrastructuur en uitsraling van park moet up-to date zijn en blijven	beheers / receptiefunctie dan aanpassen aanbeoogde situatie
liefst in elkaars omgeving gelegen	oplossing vinden voor combi permanent bewoonde huisjes en recreatieve verhuur (mede inzake uitstraling)	entree park moet passend zijn aan bedrijfsdoelstelling
duidelijkheid geven omtrent recreatie-voorwaarden	park moet gastvrijheid uitstralen	

Toekomstrichting 2: verhuurorganisatie professionaliseren

Stappen

- Met beheerder afspraken maken over nieuwe invulling van deze optie. Zelf doen of partner / mogelijk verkopen van dit bedrijfsonderdeel
- Financiële (business) model uitwerken voor benodigde huisjes in verhuur /omzet / rendement / afdracht. Meerjaren ingroeimodel opstellen
- Berekenen benodigde investering per woning / moodboard ontwikkelen
- Gesprekken met individuele eigenaren / BOB / VVE en makelaars aangaan
- Veilige en gastvrije uitstraling op het gehele park realiseren met respect naar recreatiewoningen met gedoog
- Handhaving door gemeente op juiste gebruik blijft essentieel

Aanbevelingen

Toekomstrichting 1: nieuw recreatiepark

Advies is om deze optie eerst te onderzoeken. De verkoop van de camping is een overeenkomst tussen twee private partijen. Deze toekomstrichting geeft voor alle partijen het beste toeristisch toekomstperspectief. De bestaande recreatiewoningen kunnen meeliften op het succes en de aantrekkingskracht van het nieuwe recreatiepark en mee in de verhuurconstruct van het recreatiepark.

Toekomstrichting 2: verhuurorganisatie professionaliseren

Deze toekomstrichting is minder aantrekkelijk dan bovenstaande. Met een professionele verhuurorganisatie, een goed volume aan te verhuren recreatiewoningen van voldoende kwaliteit is uit de recreatiewoningen is ook deze optie recreatief toekomstbestendig.

Aanbevelingen (algemeen)

- Verschaf als gemeente eenduidigheid over wat verstaat wordt onder “recreëren” en communiceer dit ook op gemeentesite
- Ga in de toekomst verder onder een andere naam dan Wighenerhorst.
- Betrek het parkeerterrein van de Wighenerhorst bij de ontwikkeling, het heeft een slechte uitstraling richting doorgaand verkeer
- Onderhoud en toezicht op wandel- en fietspaden(ATB/MTB). Dit is nu slecht geregeld

Nawoord

- Opsteller is ervan overtuigd dat “toekomstrichting 1” voor veel partijen de ultieme stapvoorwaarts zal zijn
- Ik ben alle geïnterviewden dankbaar voor hun openheid en eerlijkheid waardoor ik tot deze aanbevelingen heb kunnen komen
- Ik wens alle betrokkenen heel veel succes, wijsheid maar ook plezier bij het maken van keuzes en verdere vervolg

W-Solutions, Jordi Wientjes

Utrecht, 18 februari 2021

MEMO

Aan : Gemeenteraad Wijchen
Van : Lucan Boon van Ostade - van Boeijen **t** 088 432 7639
e l.boonvanostade@drutenwijchen.nl
Datum : 19 april 2021
Betreft : Stand van zaken Wighenerhorst

Stand van zaken Wighenerhorst

Afronding van het onderzoek
Op 18 februari 2021 heeft de vitaliteitsmanager zijn adviesrapport aangeboden aan het College van B&W van Wijchen. De aanbeveling van de vitaliteitsmanager is om toekomstrichting 1: een nieuw recreatiepark verder te onderzoeken. De afronding van het adviesrapport betekende ook de afronding van de opdracht van de vitaliteitsmanager.

Echter, de vitaliteitsmanager heeft in zijn onderzoek vele gesprekken gevoerd met betrokken partijen en er zijn in deze gesprekken mogelijkheden besproken die de gemeente Wijchen graag verder wil onderzoeken. De vitaliteitsmanager is op verzoek van het College, en in afwachting van besluitvorming in uw raad, daarom in contact gebleven met betrokken partijen. De vervolggesprekken met verschillende partijen richten zich op een realisatie van toekomstrichting 1.

Begeleiding en gesprekken met de VOF (beheer/eigenaar)
De gesprekken met de beheerder van het bestaande bungalowpark zijn enerzijds gericht op de mogelijkheden en consequenties indien zij kiezen voor toekomstrichting 1. Anderzijds bespreken zij de professionalisering van de verhuurorganisatie, benodigde upgrading van recreatiewoningen en organisatiestructuren. Welke (juridische) afspraken zijn er in het verleden gemaakt en hoe kunnen ze inzetten op een toeristisch kortstondig recreatief product voor de Wighenerhorst? De mogelijke realisatie van bovenstaande is een belangrijke stap om leegstand te voorkomen.

Daarnaast heeft de VOF, als exploitant van de camping, een brief gestuurd naar de recreanten/huurders op de camping de Wighenerhorst. Hierin geven zij aan dat ze, mede op basis van de gesprekken met de vitaliteitsmanager, zich aan het beraden zijn over de toekomst. De beheerder/exploitant is zich ervan bewust dat in communicatie blijven met de recreanten/huurders erg belangrijk is.

Gesprekken met parkbetrokkenen
De vitaliteitsmanager heeft het bestuur van de VVE , de VVE-verhuurleden, en het BOB het rapport toegestuurd en aangeboden een presentatie te geven over het adviesrapport en deze verder toe te lichten. Alleen de VVE – verhuurleden hebben van deze gelegenheid gebruik gemaakt op donderdag 18 maart.

Camping de Wighenerhorst
De vitaliteitsmanager heeft een aantal recreanten op verzoek te woord gestaan en een toelichting gegeven op donderdag 8 april. De mogelijke verkoop van de camping, zoals aangegeven in toekomstrichting 1 blijft echt een beslissing van de eigenaar van de camping. De gemeente is daar geen partij in.

Gesprekken met omwonenden
Naar aanleiding van het adviesrapport en de berichten in de media hebben verschillende omwonenden contact gezocht met de gemeente en/of de vitaliteitsmanager. De vitaliteitsmanager heeft direct omwonenden die daarom gevraagd hebben een bezoek gebracht en hen aan de keukentafel bijgepraat over het proces en het advies.

Gesprekken met Camping de 3 Linden
Camping de 3 Linden wordt door de vitaliteitsmanager in zijn advies genoemd als mogelijke locatie om uit te breiden, mocht de camping op de Wighenerhorst verdwijnen. De vitaliteitsmanager is in gesprek geweest met de eigenaren. Zij hadden vorig jaar een verzoek ingediend voor een uitbreiding van de camping met 25 kampeerplaatsen. Zij zijn zich op dit moment aan het beraden om een verzoek in te dienen voor een uitbreiding met meer plaatsen conform het advies van de vitaliteitsmanager.

Wat is recreëren?
Een aanbeveling van de vitaliteitsmanager is: ‘Verschaf als gemeente eenduidigheid over wat verstaat wordt onder “recreëren” en communiceer dit ook op gemeentesite’? De vitaliteitsmanager is samen met een interne werkgroep bezig om hier duidelijkheid over te geven. Dit zal uiteindelijk gecommuniceerd worden via de kanalen van de gemeente, maar ook via makelaars en andere betrokken partijen, zoals de eigenaren van de bungalowhuisjes.

Ontsluiting Wighenerhorst
Zoals aangegeven tijdens de commissievergadering is de ontsluiting van de Wighenerhorst en de Heumenseweg vanzelfsprekend een aandachtspunt voor de gemeente. Intern zijn verschillende gemeentelijke disciplines al geconsulteerd over het advies van de vitaliteitsmanager. De eerste gesprekken tussen de vitaliteitsmanager met de verkeersdeskundigen van de gemeenten hebben dan ook al plaatsgevonden.

Handhaving
De gemeente handhaaft op dit moment het huidige bungalowpark de Wighenerhorst. Zoals in de schriftelijke vragen van D66 in februari is aangegeven handhaaft de gemeente nog niet op het RC Alverna en op de camping de Wighenerhorst. Dit staat los van de bezoeken die de vitaliteitsmanager heeft gemaakt aan de camping in het kader van zijn onderzoek.

Proces Vitaliteitsmanager / potentiele ontwikkelaar/exploitant nieuw recreatiepark
De vitaliteitsmanager is door zijn onderzoek goed op de hoogte van de ambities en visie van de gemeente Wijchen op het gebied van recreatie en toerisme. Daarnaast heeft de vitaliteitsmanager ook gesprekken gehad met ondernemers in de vrijetijdssector in de nabije omgeving van de Wighenerhorst. Dit gecombineerd met de ervaring en expertise van de vitaliteitsmanager heeft het College doen besluiten om de vitaliteitsmanager een belangrijke rol te laten vervullen in het vervolgtraject.

De toekomstige voorzieningen en landschappelijke inpassing van het nieuwe recreatiepark zijn aan de nieuwe potentiele eigenaren, binnen de gestelde kaders van het

bestemmingsplan. De vitaliteitsmanager zal met de eventuele nieuwe eigenaar het gesprek aangaan, om mogelijke wensen en ideeën van de gemeente onder de aandacht te brengen.

Commissievergadering Wijchen

Dossiernummer	2430
Extern Zaak ID	Z/20/047504
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	8 april 2021
Agendapunt	7
Omschrijving	47504 Definitief bod Regionale Energie Strategie 1.0 van Arnhem Nijmegen
Organisatieonderdeel	domein Fysieke leefomgeving - team Milieu
Eigenaar	Aelmans, Patrick
Soort nota	Beslisnota
Programma/Paragraaf	§2 Duurzaamheid
Portefeuillehouder(s) Wijchen	Burgers, T.T.M. (Titus)
E-mail adres steller	p.aelmans@drutenwijchen.nl

Bijlagen
Definitief bod Regionale Energie Strategie Arnhem Nijmegen 1.0
Bijlage Regionale Energie Strategie Arnhem Nijmegen 1.0
Bijlage Reactienotitie Wensen en bedenkingen plus antwoorden

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
Stukken gemeenteraad Wijchen	30 maart 2021
Raad Informatiebijeenkomst openbaar Wijchen	1 april 2021
Commissievergadering Wijchen	**8 april 2021**
Raad openbaar Wijchen	22 april 2021

Voorgesteld besluit

1. In te stemmen met het definitief bod Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen 1.0.
2. De gemeente gaat uit van een rechtvaardige verdeling over de regio.
3. Uw besluit en uw eventuele aandachtspunten richting RES 2.0 door te geven aan de werkorganisatie RES.

Besluit

De commissie adviseert de beslisnota als bespreekstuk voor de raadsvergadering te agenderen. Er zijn amendementen aangekondigd door D66 en CDA.

Openbaar Zaaknummer: 47504

Beslisnota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Definitief bod Regionale Energie Strategie Arnhem Nijmegen 1.0

Voorgesteld besluit
de Gemeenteraad besluit:

1. In te stemmen met het definitief bod Regionale Energie Strategie (RES) Arnhem Nijmegen 1.0.
2. De gemeente gaat uit van een rechtvaardige verdeling over de regio.
3. Uw besluit en uw eventuele aandachtspunten richting RES 2.0 door te geven aan de werkorganisatie RES.

Aanleiding
De gemeente Wijchen neemt deel aan de Regionale Energiestrategie (RES) Arnhem-Nijmegen. Deze RES is een bestuurlijke afspraak tussen de decentrale overheden uit de regio Arnhem Nijmegen en het kabinet. Deze afspraak is gemaakt als onderdeel van het nationaal klimaatakkoord. Het gaat over het realiseren van grootschalige duurzaam opgewekte elektriciteit en het onderzoeken van een regionale warmte infrastructuur voor de lokale warmte transitie. Het is een meerjarig proces en loopt tot 2030. De eerste stap van dit proces was de startnotitie RES. Het college heeft vervolgens op 15 september 2020 ingestemd met het concept bod RES 1.0 (inclusief de voorlopige wensen en bedenkingen van de gemeenteraad). Op 16 maart 2021 stemde het college in met het definitief bod RES 1.0. Het definitief bod RES 1.0 (zie bijlage 1) wordt nu ter besluitvorming aangeboden.

Eerdere besluiten

Datum	Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)
30 januari 2020	Z/19/032035: Startnotitie RES AN wordt vastgesteld door de gemeenteraad.
2 juli 2020	Z/20/47504, dossier 1517: Informatienota over verruiming planning RES wordt voor kennisgeving aangenomen door de gemeenteraad.
2 juli 2020	Z/20/47504, dossier 1617: Informatienota over voorlopig concept bod wordt voor kennisgeving aangenomen door de gemeenteraad.
15 september 2020	Z/20/47504 dossier: 1836: college stemt in met het concept bod RES 1.0 van regio Arnhem Nijmegen.
24 september 2020	Z/20/47504, dossier 1854: De gemeenteraad stemt in met de voorlopige wensen en bedenkingen met betrekking tot het concept bod RES 1.0.

Gewenst resultaat
Met het definitief bod RES 1.0 leveren we een goede bijdrage aan de doelstelling van de regio om in 2050 energieneutraal te zijn. Met het eerste bod RES 1.0 van 1,62 TWh

geven we tevens een doorkijk naar de verdere opgaven en ontwikkelingen op weg naar RES 2.0 en verder.

Argumenten

1.1. De wensen en bedenkingen van de gemeenteraad zijn grotendeels verwerkt in het definitief bod RES 1.0.

In september vorig jaar heeft het college het concept bod RES 1.0 vastgesteld. Dit besluit is samen met de reactie van de gemeenteraad op het concept bod via de werkorganisatie RES aangeboden aan het Nationaal Programma RES. In de bijgevoegde reactienota van de werkorganisatie RES (zie bijlage 2) kun je lezen welke reacties van de gemeenteraad zijn verwerkt in het definitief bod RES 1.0.

1.2. Het definitief bod houdt rekening met het vastgesteld beleid van de gemeente Wijchen

De gemeenteraad van Wijchen heeft de visie op zonne-energie vastgesteld en de gedragscode Windenergie Wijchen. In het definitief bod RES 1.0 worden de zonneparken Kampbroek en Bankhoef meegerekend (in totaal circa 30 hectare) en het windproject van WindinWijchen. Deze projecten voldoen aan het gemeentelijk beleid.
Op het gebied van warmte zijn we vorig jaar gestart met het opstellen van de Transitievisie Warmte. Hierbij maken we gebruik van de uitkomsten van de verkenningen voor een bovenlokale warmte-infrastructuur.

2.1. Het definitief bod RES 1.0 dient uiterlijk 1 juli 2021 te zijn ingediend bij het Nationaal Programma Regionale Energiestrategie (NPRES) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL).

In het kader van het nationaal klimaatakkoord is afgesproken om het vastgesteld definitief bod RES 1.0 uiterlijk 1 juli 2021 in te dienen bij het NPRES en PBL. Met de werkorganisatie RES is daarom afgesproken dat alle gemeenteraden hun vastgesteld bod uiterlijk 15 juni 2021 hebben aangeleverd.

2.2.. De reacties op het definitief bod RES 1.0 worden verwerkt in een oplegnotitie.

De werkorganisatie verwerkt alle ontvangen reacties/wensen/bedenkingen van de gemeenteraad en stakeholders op het definitief bod RES 1.0 in een oplegnotitie. Deze worden samen met alle andere vastgestelde besluiten over het definitief bod RES 1.0, ingediend bij het NPRES en PBL. Beantwoording hiervan vindt plaats in het proces RES 2.0.

Tegenargumenten en risico's

1.1 De gemeenteraad stemt niet in met het definitief bod in het kader van RES 1.0.

Het opstellen van de RES is een gezamenlijk regionaal meerjarig proces. In de startnotitie zijn afspraken vastgelegd over de opgave, het proces, de op te leveren resultaten, en de uitgangspunten en 'spelregels' die we hanteren. In de startnotitie staat dat we consensus hanteren als uitgangspunt voor de besluitvorming. Wanneer de gemeenteraad niet instemt met het definitief bod RES 1.0, wordt hiervan een aantekening gemaakt door de werkorganisatie (met opgaven van redenen). Deze aantekening wordt samen met alle andere besluiten over het definitief bod RES 1.0 aangeboden aan het NPRES en PBL. Een gesprek met een hogere overheid volgt dan.

1.2 Amendementen van de raad hebben alleen betrekking op eigen gemeente.

Besluiten van de gemeenteraad hebben betrekking op hun eigen organisatie. Als het definitief bod RES 1.0 wordt geamendeerd, dan geldt dit besluit dus alleen voor onze gemeente. Wel wordt hiervan een aantekening gemaakt bij het indienen van het bod RES 1.0.

Financiële gevolgen
In de september circulaire van 2019 heeft het Rijk middelen toegekend voor het opstellen van de Regionale Energiestrategie Arnhem Nijmegen. Gemeente Nijmegen heeft deze middelen (€ 1.515.788) namens de regio ontvangen, aangezien zij opdrachtgever en kasbeheerder is voor het RES proces. Uit deze middelen worden de uren en middelen gedekt.

Tot het moment van vaststelling RES 1.0 zijn er geen financiële gevolgen. Voor het traject naar RES 2.0 dienen opnieuw financiële afspraken te worden gemaakt. De verwachting is dat deze in de lijn liggen van de benodigde middelen voor de RES 1.0. De financieringsafspraken voor RES 2.0 zullen verlopen via de budgetbesprekingen voor de Groene Metropoolregio onder de opgave Circulaire regio.

Communicatie
Iedereen in de RES-regio Arnhem Nijmegen krijgt met de RES te maken: overheden (bestuurders, ambtenaren), inwoners, bedrijfsleven, maatschappelijke organisaties, enz. Daarom is het belangrijk dat al deze partijen worden betrokken bij de RES. Het uitgangspunt uit de startnotitie *van, voor en door de regio* is doorgezet in het proces RES 1.0. Op de website van de regio Arnhem Nijmegen staat uitgebreide informatie over het definitief bod RES 1.0 inclusief video's met uitleg. Een communicatie medewerker van de Werkorganisatie Druten Wijchen is deelnemer van het regionaal communicatieteam en zorgt ook voor de lokale communicatie over de RES via de gemeentelijke communicatiekanalen.

Alle processtappen in het traject RES 1.0 zijn afgestemd met de voorzitters van de griffierskringen Noord en Zuid. Op 1 april wordt de gemeenteraad geïnformeerd over het definitief bod RES 1.0.

Daarnaast vindt communicatie plaats rond de projecten die in uitvoering zijn. Dit zijn de zonneparken Kampbroek en Bankhoef en het windproject van WindinWijchen. De initiatiefnemers verzorgen deze communicatie. Met de initiatiefnemers is afgesproken om de gemeente te informeren over hun communicatie activiteiten zodat afstemming kan plaatsvinden.

Inwonersparticipatie
Om te komen tot het definitief bod RES 1.0 zijn vele spelers uit de regio via (digitale) bijeenkomsten betrokken en is alle informatie zo transparant mogelijk gedeeld via de website van de regio Arnhem Nijmegen. Op 2 september 2020 vond in de Mozaïek de informatieavond plaats over het concept bod RES 1.0. Het verslag hiervan is als bijlage toegevoegd aan het collegebesluit (15 september 2020) over het concept bod RES 1.0. Beide documenten zijn via de werkorganisatie RES aangeboden aan het NP RES. De reacties zijn verwerkt in het definitief bod RES 1.0.

In het proces deden op regionaal niveau meer dan 450 personen mee, veelal vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties. Alle georganiseerde regionale bijeenkomsten voor de stakeholders zijn opgenomen in het bijgevoegd bod. Op 10 maart 2021 is de laatste stakeholdersbijeenkomst op regionaal niveau georganiseerd door de werkorganisatie RES. De raadsleden waren hiervoor ook uitgenodigd (en enkele ook aanwezig). In paragraaf 5.2 van het definitief bod RES 1.0 staat beschreven wie voor wat en wanneer aan zet is voor de participatie.

In april/mei wordt een lokale stakeholdersbijeenkomst georganiseerd over het definitief bod RES 1.0. Dan worden de inwoners en andere betrokkenen geraadpleegd over het definitief bod RES 1.0

Uitvoering of Vervolgstappen
Het genomen raadsbesluit wordt direct kenbaar gemaakt aan de werkorganisatie RES, inclusief de reacties op de RES 1.0. Verwerking van de reacties op de RES 1.0 wordt meegenomen in het traject naar uitwerking RES 2.0.

Het bod RES 1.0 zal uiterlijk 1 juli 2021 bij het NPRES en PBL worden ingediend, tezamen met alle ontvangen reacties. Het bod wordt vervolgens doorgerekend en van advies voorzien. De RES loopt door richting het ontwikkelen van een definitief bod RES 2.0. dat op 1 juli 2023 moet worden ingediend bij NP RES.

RES 1.0 en de uitwerking daarvan worden organisatorisch en financieel geborgd in de opgave Circulaire regio van de Groene Metropoolregio. Evenals het proces om te komen tot het definitief bod RES 2.0. Hierbij wordt de verbinding gelegd met de andere regio opgaven van de Groene Metropoolregio, zoals de verstedelijkingsstrategie.

.
Geheimhouding:
Niet van toepassing.

Voorstel
Advies
Het team milieu adviseert in te stemmen met het definitief bod RES 1.0.

Bijlage 1: De bestuurlijke samenvatting van het definitief bod RES 1.0 van de regio Arnhem Nijmegen.
Bijlage 2: Reactienota op de ingediende reacties van de gemeenteraden op het concept bod RES 1.0.

RES 1.0

Regionale Energiestrategie

Regio Arnhem Nijmegen

Arnhem Nijmegen
RES Regionale Energie Strategie

COLOFON

Opdrachtgever: Regiegroep RES Regio Arnhem Nijmegen onder voorzitterschap van Harriët Tiemens, wethouder duurzaamheid gemeente Nijmegen.

PROCES EN CONTACT

Eva de Ruiter, procesregisseur RES Regio Arnhem Nijmegen, res@regioan.nl

OPGESTELD DOOR

Team RES Regio Arnhem Nijmegen in samenwerking met de gemeenten Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar, de waterschappen Rijn en IJssel, Rivierenland en Vallei en Veluwe, provincie Gelderland, Liander en meer dan 450 stakeholders uit de RES Regio Arnhem Nijmegen.

Team RES Regio Arnhem Nijmegen bestond uit: Stef Aerts, Jan Buijs, Arjan van Dalen, Daniel Humbs Steinbeck, Dirk-Wim in 't Hof, Janet Holland, Carola Hoogland, Matthijs van der Jagt, Dagmar de Jong, Tjeerd Kooy, Martin Kugel, Jolanda van Rensch, Christian Scheres, Rob Sjerps, Willem Spies, Eva Oosterwegel, Pascale Palstra, Eva de Ruiter, Rijk van Voskuilen.

FOTOVERANTWOORDING

Walter Sietinga: cover, p18, p23, p32, p37, p40 rechts en onder, p58 | via GroenLeven: p17 | via Liander: Hans Peter van Velthoven p24, p45, p60 | via Liander: Jack Tillmanns p40 links | Overig: Gemeenten Duiven en Westervoort, Gemeente Nijmegen, Gemeente Lingewaard, Regio Arnhem Nijmegen.

VISUALISATIES

NP RES
Over Morgen (kaarten)
Communicatiebureau de Lynx

REDACTIE EN VORMGEVING

Communicatiebureau de Lynx

Meer informatie: www.res-regioan.nl

Arnhem, maart 2021

RES 1.0
Regionale Energiestrategie Regio Arnhem Nijmegen

VAN, VOOR EN DOOR DE REGIO

VOORWOORD

We gaan in Nederland over op duurzame energiebronnen voor het opwekken van elektriciteit en het verwarmen van onze huizen en gebouwen. De aanleiding voor deze grootschalige transitie is iedereen bekend. De aarde warmt op met alle negatieve gevolgen voor ons klimaat. Dat proces willen we stoppen, zodat we een gezonde aarde kunnen doorgeven aan de generaties na ons. Bovendien biedt de energietransitie kansen voor onze lokale economie en arbeidsmarkt.

Inwoners vinden duurzame energie belangrijk

De CO_2-uitstoot kan omlaag door duurzame energiebronnen te gebruiken. Dat nieuwe manieren van energievoorziening nodig zijn, vinden ook de meeste inwoners van Regio Arnhem Nijmegen. In april 2020 hielden we een enquête en daaruit bleek dat 84% van hen het belangrijk vindt om duurzamer gebruik te maken van energie. Van de deze zomer bevraagde jongeren uit onze regio vindt zelfs 93% het positief dat er steeds meer duurzame energie wordt gebruikt.

Onderzoek brede bevolking

Jongeren-onderzoek

Zorgen zijn er ook

Tegelijkertijd horen we van inwoners en belangenorganisaties ook zorgen als het gaat om zonnevelden en windturbines. Daarom maken we de RES samen met zo veel mogelijk partijen en zoeken we naar mogelijkheden om de energietransitie te koppelen aan andere doelstellingen in het landschap. Zo kunnen we tegelijkertijd werken aan versterking van de natuur, economie, biodiversiteit, cultuurhistorie en recreatie.

Meekoppel-kansen

Opbrengst voor natuur en omwonenden

We zien al mooie voorbeelden van 'koppelkansen' in onze regio. Afgelopen jaar werden 566 inwoners van Arnhem en omstreken mede-eigenaar van Windpark Koningspleij. Zij gaan meedelen in de winst en omwonenden profiteren van de opbrengsten via een omgevingsfonds. Een frambozenteler in Babberich gebruikt zonnepanelen in plaats van folie om zijn frambozen te beschermen tegen regen, storm en felle zon. En in Berg en Dal wordt onderzocht of een zonnepark ontwikkeld kan worden met veel meer aandacht voor mens en natuur.

Al volop bezig

In Regio Arnhem Nijmegen zijn we al volop bezig met de energietransitie. Er zijn windparken in Duiven en Nijmegen, zonneparken in Lingewaard, Arnhem, Duiven, Nijmegen en Beuningen en er is verspreid over de regio nog een negental projecten vergund en daarmee vergaand voorbereid voor realisatie. Sinds 2011 nam ook het aantal zonnepanelen op daken aanzienlijk toe. Op het gebied van energie en innovatie kunnen wij trots zijn op twee energiehubs in onze regio: Glastuinbouwgebied NEXTgarden bij Lingewaard en bedrijventerrein InnoFase rondom de AVR in Duiven dat onlangs is uitgeroepen tot het duurzaamste bedrijventerrein van Nederland.

Het toekomstperspectief: nieuwe momenten om mee te praten

In de periode maart-juni 2021 nemen de gemeenteraden, de algemene besturen van de waterschappen en de Provinciale Staten een besluit over de RES 1.0. Dat is zeker niet het enige moment waarop we nog iets van de energiestrategie kunnen vinden. Er volgt een RES 2.0, een RES 3.0, enzovoorts en in elke nieuwe RES worden de plannen concreter en gaat de zoektocht naar invulling geven aan de energietransitie verder; iedere nieuwe RES biedt ruimte voor nieuwe ontwikkelingen en inzichten.

De RES is geen toekomstmuziek, maar speelt nu al. Om het uiteindelijke doel van de CO_2-neutraal in 2050 te behalen, is het van belang dat het concreter maken van de plannen nu al gebeurt. Dat maakt participatie van inwoners en stakeholders nog belangrijker. In het hoofdstuk **'Draagvlak'** kunt u lezen hoe stakeholders en inwoners betrokken zijn geweest bij de plannen die in deze RES 1.0 zijn opgenomen. U leest ook hoe en op welke momenten inwoners vanaf nu betrokken worden. Want de RES Regio Arnhem Nijmegen maken we van, voor en door de regio.

Harriët Tiemens
Voorzitter
Regiegroep RES

Eva de Ruiter
Procesregisseur RES
Regio Arnhem Nijmegen

INHOUD

1. **INTRODUCTIE IN DE RES** 5

2. **ONS BOD** 7
   - 2.1 Afwegingskader 8
   - 2.2 Elektriciteit 8
   - 2.3 Ruimtelijke afspraken geven richting bij het zoeken van locaties 9
   - 2.4 Efficiënte uitbreiding elektriciteitsnetwerk 10
   - 2.5 Warmte 11
   - 2.6 Draagvlak 11
   - 2.7 Afspraken voor de toekomst 12

3. **INTEGRALE AANPAK** 17
   - 3.1 De leefomgeving verbindt ons 17
   - 3.2 Samenwerking op verschillende schaalniveaus 17
   - 3.3 Integraliteit in ons proces 20
   - 3.4 Toekomstperspectief samenwerking en integraal werken 23

4. **ELEKTRICITEIT, WARMTE & NETWERK** 24
   - 4.1 Elektriciteit 25
   - 4.2 Warmte 34
   - 4.3 Netwerk 41
   - 4.4 Toekomstperspectief elektriciteit, warmte en netwerk 45

5. **DRAAGVLAK** 48
   - 5.1 Bestuurlijk draagvlak 48
   - 5.2 Maatschappelijk draagvlak 51

6. **UITGELEIDE** 59

Lijst met afkortingen

Verklarende woordenlijst

WAAR BEGINNEN MET LEZEN?

- Nieuw in de RES? Begin dan met het hoofdstuk 'Introductie in de RES'.
- Voor een overzicht van het bod, ga naar 'Ons bod'.
- De diepte in, kaarten en getallen? Ga dan naar 'Elektriciteit, warmte en netwerk'.

LEESWIJZER

In dit document vindt u in de kantlijn dit icoon. Bij online gebruik linkt deze naar onze digitale omgeving. Hier vindt u verdiepende informatie, achtergrondinformatie en interessant kaartmateriaal dat u interactief kunt gebruiken: diverse kaarten bestaan uit lagen die u aan of uit kunt zetten en u kunt in- en uitzoomen.

1. INTRODUCTIE IN DE RES

Video “Wat is de RES?”

Dit is de RES 1.0: de Regionale Energie-strategie (RES) van Regio Arnhem Nijmegen. In de RES onderzoeken we in Regio Arnhem Nijmegen samen met maat schappelijke organisaties, bedrijven en inwoners de mogelijkheden voor het opwekken van duurzame elektriciteit op land en het gebruik van warmtebronnen. Dit is de 1.0 versie, deze volgt op het (voorlopig) concept bod van oktober 2020.

Klimaatakkoord

Video “Waarom een RES?

In Nederland hebben we afspraken gemaakt in het Klimaatakkoord (2019) hoe we de internationale klimaatafspraken van Parijs uit 2015 gaan uit-werken. In Gelderland hebben we ook het Gelders Energieakkoord (GEA) dat aangeeft hoe we met elkaar de CO_2-uitstoot verminderen: in 2030 met 55% ten opzichte van 1990. Gemeente Heumen heeft hier-over voor de eigen gemeente in latere fase besloten dit aan te passen naar 49%. In 2050 wil Nederland CO_2-neutraal zijn. 30 Energieregio’s in Nederland onderzoeken elk in een RES waar en hoe dit het beste kan. Regio Arnhem Nijmegen is een van die regio’s. De doelstellingen in de RES richten zich op 2030.

Waarover gaat de RES wel en waarover niet?

We werken in Nederland op veel verschillende manieren aan de klimaatdoelen. De RES is er daar één van en richt zich specifiek op:

- de opwekking van duurzame elektriciteit via windturbines, zonnevelden en zon op grote daken (>15 kWP)
- de warmtetransitie in de gebouwde omgeving
- de benodigde opslag en energie infrastructuur

In de RES zijn dus niet alle initiatieven voor CO_2-vermindering opgenomen. Via andere wegen wordt gewerkt aan bijvoorbeeld het besparen van energie, innovaties voor energiewinning, fossiel-vrij vervoer, wind op zee, verduurzamen zeevaart en maatregelen die bedrijven en industrie moeten nemen. Bij het bepalen van de ambities in de RES is wel rekening gehouden met een verwachte besparing van energie.

Als nieuwe technieken succesvol blijken, dan krijgen die een plek in de volgende versie van de RES. De RES gaat alleen over de regionale afspraken. De gemeen-telijke aanpak staat niet in dit plan. Ook kernenergie valt buiten de regionale aanpak, want dat thema wordt op landelijk niveau besproken. Het opmaken van de balans ten aanzien van alle plannen voor CO_2-vermindering in relatie tot de gestelde doelstellingen vanuit zowel het GEA als landelijk valt eveneens buiten de scope van de RES.

Stap voor Stap

De energietransitie is een enorme opgave. Daarom is de RES een meerjarig traject. Na de RES 1.0 volgt de RES 2.0, de RES 3.0, enzovoorts. De RES staat continu open voor nieuwe gesprekspartners, nieuwe technologie, nieuwe omstandigheden en voortschrijdend inzicht. Telkens wordt het een stap concreter. In de RES 1.0 staan alleen nog globale zoekgebieden op de kaarten. In het traject naar de RES 2.0 gaan we van zoekgebieden naar locaties en vervolgens naar projecten. Inwoners kunnen dan, en ook op andere momenten, verder meepraten over de energieplannen. Zie hiervoor het hoofdstuk 'Draagvlak'.

Nu starten voor resultaat in 2030

Ook al gaat de RES stap voor stap, er is een hoge urgentie om voort te maken. Om de doelstelling van 55% CO_2 reductie te halen, kunnen we niet wachten.

Het kost meerdere jaren om een wind- of zonnepark te realiseren en ook het aanleggen van een warmtenet vraagt veel tijd. Partijen die hun duurzame ambities willen verwezenlijken vinden elkaar in de RES.

Meepraten over zoekgebieden en locaties

Om zeker te zijn dat we alle kansen, mogelijkheden en onmogelijkheden meenemen, betrekken we zoveel mogelijk partijen en inwoners bij de RES. Dat is in de afgelopen periode het geval geweest en zal in de aankomende jaren nog intensiever gebeuren. Zo blijven we wendbaar, spelen we in op de realiteit en maken we een RES van, voor en door de regio.

Meer informatie

- Feiten & argumentenboekje
- FAQ's NPRES
- FAQ's RES Regio Arnhem Nijmegen
- Cijfers RES Regio Arnhem Nijmegen
- Woordenlijst RES Regio Arnhem Nijmegen

Startnotitie

Concept bod

Reactienota bij Startnotitie

Een **startnotitie** uit 2019 met daarin de uitgangspunten voor de RES vormde het startpunt van de RES Regio Arnhem Nijmegen. Reacties op de startnotitie zijn verwerkt in een **reactienota**. Op weg naar de RES 1.0 verscheen in oktober 2020 het **concept bod**. Deze werd unaniem goedgekeurd door de bestuurders van de betrokken gemeenten, waterschappen en provincie. Ook reacties op het concept bod zijn verwerkt in een **reactienota**.

2. ONS BOD

De RES 1.0 is de afsluiting van een waardevolle periode die veel resultaat heeft opgeleverd. Er zijn zoekgebieden in beeld voor toekomstige ontwikkeling van duurzame opweklocaties, waarmee een start wordt gemaakt met invulling geven aan de energiedoelstellingen die de regio heeft gesteld voor 2030. Deze zoekgebieden passen niet alleen binnen de kaders vanuit wet- en regelgeving, maar kunnen ook worden aangesloten op het elektriciteitsnet; zeker als we de uitvoeringsplanningen van de RES en Liander goed op elkaar blijven afstemmen.

Ook de (boven)regionale uitdaging op gebied van verdeling van de restwarmte van grote warmteclusters, zoals de afvalverwerkingscentrales in Weurt en Duiven en de papierfabrieken in Renkum en Eerbeek, krijgt steeds meer vorm. Net zoals de afstemming van het regionale warmtevraagstuk op de lokale Transitievisies Warmte en de bijbehorende wijkuitvoeringsplannen om stap voor stap onze woonwijken van het aardgas te halen.

Last but not least is er zowel maatschappelijk als bestuurlijk draagvlak voor RES 1.0. Natuurlijk moet de formele besluitvorming nog plaatsvinden in de maanden maart tot en met juni 2021, maar het RES-proces is vanaf de start gestoeld geweest op het principe 'van, voor en door de regio'. De plannen zijn ontwikkeld en ontworpen samen met vele maatschappelijke stakeholders waaronder inwoners, energiecoöperaties, initiatiefnemers, jongeren-, natuur en landbouworganisaties. Ook de gemeenten, waterschappen en provincie waren continu nauw betrokken en hebben een grote bijdrage geleverd aan het resultaat dat nu voorligt in de vorm van RES 1.0. Om de sterke samenwerkingsverbanden die er nu zijn te behouden en om het behaalde resultaat goed te borgen zijn er met elkaar afspraken voor de toekomst gemaakt. Die helpen om met vertrouwen naar de toekomst te kijken.

WAT IS EEN 'BOD'?

Alle 30 energieregio's doen een 'bod'. Zij komen met een voorstel hoeveel TWh zij denken te kunnen bijdragen aan de nationale ambitie van 35 TWh duurzaam opgewekte elektriciteit. Die doelstelling wordt door de optelsom van alle concept RES'en ruim gehaald. Een gelopen race is dat niet. Het vraagt om een grote inspanning en lastige, vaak politieke, keuzes in de regio's en op nationaal niveau.

BELANGRIJKSTE VERSCHILLEN MET HET CONCEPT BOD

Op welke hoofdpunten verschilt de RES 1.0 met de voorloper, het concept bod van september 2020?

- Het concept bod was 1,68 TWh. Het nieuwe bod is 1,62 TWh.
- De RES 1.0 bevat afspraken voor de toekomst om de samenwerking van partijen te verstevigen en het huidige bod te borgen. Deze afspraken bevatten ook ruimtelijke afspraken die richting geven aan locatiekeuzes voor zon- en windprojecten.
- De verhouding zon/wind was eerder 97%-3% (in vermogen) en is in de RES 1.0 89%-11%. Dit betekent dat de RES 1.0 efficiënter is als het gaat om de netinfrastructuur.
- In het concept bod waren 6 kansrijke warmteclusters in beeld. In de RES 1.0 zijn dat er 5: de Bio Energie Centrale Cuijk zal de warmte leveren aan de eigen regio, Noordoost Brabant.
- Tot aan de RES 1.0 zijn inwoners via de gemeenten bij de RES betrokken. De RES 1.0 bevat een visie hoe de regio de gemeenten hierop actiever kan gaan ondersteunen.

Concept bod

2.1 Afwegingskader

De keuzes die we maken in de RES hebben invloed op onze leefomgeving. We maken ze daarom zorgvuldig. Een afwegingskader hielp en helpt ons om de verschillende afwegingen naast elkaar te zetten: waar passen de ideeën voor zonne- en windenergie in de ruimte? Past het op het energienet? Zijn de plekken maatschappelijk gezien acceptabel en financieel haalbaar? Er is continu een zorgvuldige afweging van de zes criteria waaruit het afwegingskader bestaat (zie figuur).

De criteria binnen dit afwegingskader zijn **ruimtelijke kwaliteit** in relatie tot de opgave, het **maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak,** de **energieopbrengst** en **kostenefficiëntie** (systeemefficiëntie) van de maatregelen. Er is ook gekeken naar kansen om de energieopgave te combineren met andere geplande of gewenste ingrepen in het landschap, de zogenaamde **integraliteit (koppelkansen).** Tot slot is de kansrijkheid van grootschalige opwekking van zon- en windenergie getoetst aan **belemmerend beleid** rond bijvoorbeeld natuur, defensie, veiligheid, landschap en cultuurhistorie.

De eerste vier criteria zijn meegegeven vanuit het Rijk. Voor Regio Arnhem Nijmegen zijn de laatste twee toegevoegd omdat die cruciaal zijn voor het bereiken van de ambities van de Groene Metropoolregio. In het hele proces worden de criteria tegen elkaar afgewogen. Dat gebeurt steeds samen met de publieke partijen, maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners van de regio.

De verkenningen rond de verschillende criteria uit het afwegingskader zijn beschreven in hoofdstuk 4 'Elektriciteit, ruimte en netwerk' en hoofdstuk 5 'Draagvlak'. Icoontjes in de tekst geven aan wanneer een tekstdeel betrekking heeft op één of meerdere van de criteria uit het afwegingskader. Dit maakt inzichtelijk welke afwegingen de regio heeft gemaakt op de route naar de RES 1.0.

2.2 Elektriciteit

We dragen vanuit Regio Arnhem Nijmegen met 1,62 TWh bij aan de landelijke ambitie van 35 TWh opwekking via zonnevelden, grootschalig zon op dak en windturbines. Het is een bod waar we trots op mogen zijn, hoewel het nog niet genoeg is voor de regionale ambitie van 55% CO_2-reductie in 2030.

Ons bod heeft de volgende opbouw. De basis is een stevige inzet op de mogelijkheden van zonnepanelen op grote daken. Daar is 0,49 TWh aan opbrengst voorzien. Binnen de regionale zoekgebieden gaan zonnevelden en windturbines 0,93 TWh opwekken en buiten regionale zoekgebieden nog eens 0,20 TWh. Op dit moment (februari 2021) is 0,12 TWh gerealiseerd.

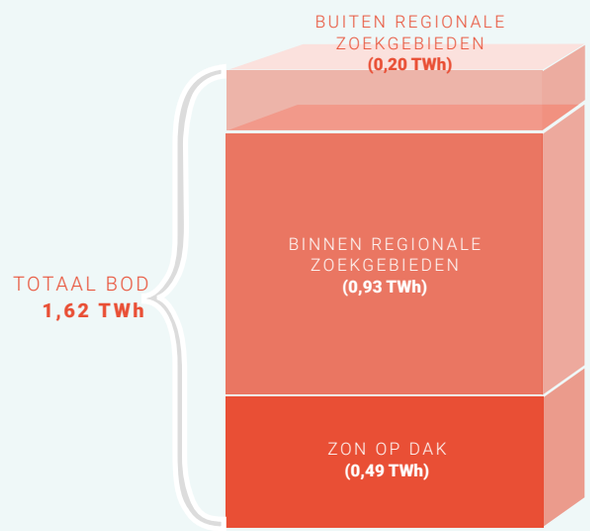

DE RES 1.0 ALS STAP RICHTING 55% CO_2-REDUCTIE

Met de ambities in de RES 1.0 zetten we een belangrijke stap op weg naar de doelstelling van 55% CO_2-reductie in 2030. De landelijke Klimaatmonitor houdt het (verwachte) energieverbruik en de duurzame opwekking bij. Zo wordt inzichtelijk of de doelstelling gehaald gaat worden. Of de CO_2-uitstoot in 2030 inderdaad met 55% is afgenomen, hangt af van de maatregelen uit de RES, maar ook van andere factoren. Onder andere van de CO_2-reductie in de mobiliteitssector en de industrie, het toe- of afnemen van de vraag naar elektriciteit en warmte en het gebruik van nieuwe technieken. In het proces richting RES 2.0 wordt de balans opgemaakt: koersen we af op 55% reductie? Waar moet er worden er bijgestuurd en wat betekent dit voor de opgaven in de RES?

In de regionale zoekgebieden is ruimte voor zon- en windprojecten. Of en waar die precies gaan komen is nu nog niet bepaald. Dat hangt af van initiatieven van inwoners of projectontwikkelaars en van het maatschappelijk en bestuurlijk draagvlak. Bij elke stap waarbij de plannen concreter worden, gaan de initiatiefnemers en gemeenten opnieuw in gesprek met inwoners en andere belanghebbenden.

> “De RES moet de gemeenten duidelijke richtlijnen meegeven voor realisatie – in elk geval wat betreft natuur, landschap, biodiversiteit, maar ook wat betreft participatie. Die realisatie mag je niet alleen aan de initiatiefnemers overlaten.”
>
> **Erik Spaink, inwoner**

Het gesprek gaat dan ook over hoe de omgeving mee kan profiteren in welke vorm dan ook en over de mogelijkheden en vormen voor financiële participatie van omwonenden.

Er is vanuit het afwegingskader gekeken naar de gebieden waar we zonnevelden of windturbines zouden kunnen inpassen: de regionale zoekgebieden. Uitgangspunt was om de ruimtelijke kwaliteit zoveel te behouden of zelfs versterken. De energietransitie biedt namelijk kansen om met de ontwikkeling van zonnevelden en windturbines ook bij te dragen aan andere opgaven in het gebied. Denk bijvoorbeeld aan versterken van de biodiversiteit, recreatie, economie, het verbeteren van mobiliteit en het tegengaan van droogte.

Lees verder over elektriciteit.

2.3 Ruimtelijke afspraken geven richting bij het zoeken van locaties

Om te voorkomen dat er op allerlei plekken in het landschap in Regio Arnhem Nijmegen zonnevelden en windturbines komen, is er zorgvuldig gekeken naar de inpassing van zonnevelden en windturbines in het landschap. Rekening houden met de gezondheid van omwonenden en de natuur is van groot belang. Daarom zijn samen met experts op het gebied van landschap en energie afspraken opgesteld voor het behoud van de ruimtelijke kwaliteit.

We zullen deze afspraken op weg naar de RES 2.0 verder toepassen in de praktijk en waar nodig bijstellen of uitbreiden. In de tussentijd geven ze gemeenten, waterschappen en provincie houvast bij het bepalen waar windturbines en zonnevelden wel goed passen en waar niet.

In dit kader hebben we in samenwerking met verschillende RES-regio’s rondom de Veluwe en de provincie onderzoek laten doen naar de haalbaarheid van windturbines op en rond de Veluwe, vanwege het voorkomen van beschermde diersoorten. Er is gekeken naar twee zones. In de zone tot 1 kilometer rond de Veluwe zijn windturbines niet wenselijk. In de zone van 1 tot 8 kilometer rond de Veluwe zijn wel mogelijkheden. Hiervoor is verder onderzoek nodig, vooral naar de effecten voor de wespendief, een beschermde roofvogel.

Lees verder over de ruimtelijke afspraken.

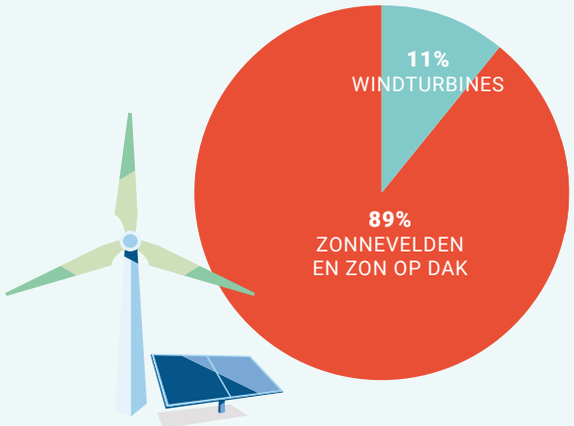

2.4 Efficiënte uitbreiding elektriciteitsnetwerk

We constateerden bij het voorlopig concept bod dat we in Regio Arnhem Nijmegen vooral voor zonnevelden kiezen en minder vaak voor windturbines. Dat is duurder dan de ideale combinatie van 50% zonnevelden en 50% windturbines (uitgedrukt in vermogen) omdat het meer investeringen vraagt in onder meer kabels en elektriciteitsstations. De gebruikers – de inwoners – betalen deze kosten uiteindelijk. Daarom was en blijft het belangrijk om te zoeken naar mogelijkheden om zon en wind beter in balans te brengen„ zo gaven meerdere gemeenteraden in 2020 aan in hun reactie op het voorlopig concept bod

Het bod in de RES 1.0 heeft een betere verhouding, uitgedrukt in vermogen: 89% zon en 11% wind, tegenover 97% zon en 3% wind in het concept bod. Deze verhouding is efficiënter en effectiever. In de afgelopen periode zijn ook nieuwe verkenningsgebieden voor windturbines in beeld gekomen. Deze worden in de aanloop naar de RES 2.0 verder onderzocht. Daarmee kan de verhouding zich potentieel verder ontwikkelen naar 82% zon en 18% wind.

Windturbines hebben overigens meer voordelen. Zo neemt een windturbine (van 5,6 MW en circa 243 meter tiphoogte) veel minder ruimte in dan een zonneveld; een grote windturbine wekt namelijk evenveel elektriciteit op als 18 ha zonneveld. De grond onder een windturbine blijft beschikbaar voor andere doelen zoals recreatie, natuur of landbouw. Ook is de aanleg van de benodigde infrastructuur voor een windturbine gemiddeld zeker driemaal goedkoper dan voor een zonneveld. Het rendement in een constructie met lokaal eigendom valt bij windturbines ook gunstiger uit.

Lees verder over het elektriciteitsnetwerk.

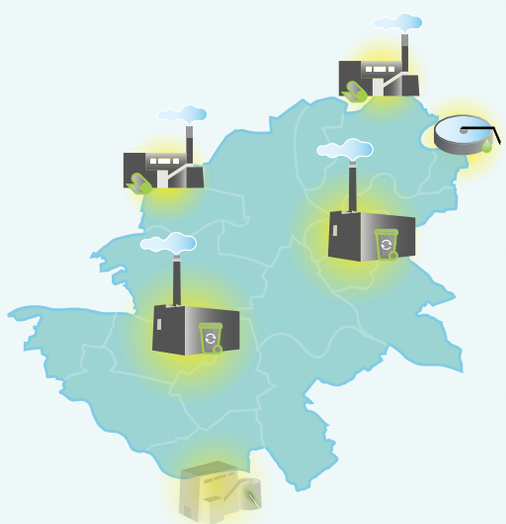

2.5 Warmte

Onze regio heeft voldoende mogelijkheden voor de ontwikkeling van een regionale warmte-infrastructuur. In Arnhem en Nijmegen is het mogelijk om de bestaande warmtenetten uit te breiden. Op verschillende andere plekken in de regio lijkt het mogelijk nieuwe warmtenetten te ontwikkelen. De haalbaarheid hiervan werken we in de komende jaren verder uit, ook in relatie tot de impact op de huidige gas- en elekticiteitsinfrastructuur.

In de RES is onderzocht welke bovenlokale restwarmtebronnen beschikbaar zijn, omdat deze bronnen in potentie interessant zijn voor de inzet van warmte binnen meerdere gemeenten. In Regio Arnhem Nijmegen blijken 5 fabrieken, rioolwaterzuiveringsinstallaties en afvalverwerkers in staat om in 2030 warmte te leveren voor de verwarming van een deel van onze huizen en gebouwen.

Een duurzame verwarming zal niet gaan zonder een verandering in hoe ons warmtesysteem in elkaar zit. En dat kost tijd, capaciteit en middelen. Daarnaast vereist het samenwerking tussen gemeenten én raakt het aan de samenwerking op (boven)regionaal niveau. Om tot een optimaal warmtesysteem binnen onze regio te komen is het nodig om hierover af te stemmen en dat te blijven doen binnen RES-verband. Hiervoor is een aantal afspraken gemaakt.

Lees verder over warmte.

2.6 Draagvlak

De zoekgebieden in de RES 1.0 komen voort uit lokale trajecten waarin verschillende gemeenten de afgelopen jaren hun inwoners hebben betrokken. Voor een aantal gemeenten geldt dat het lokale proces om te komen tot beleid voor wind en zon en de daarbij horende projectparticipatie nog loopt en besluitvorming nog moet plaatsvinden. Inwoners dachten mee over het duurzaamheidsbeleid van de gemeente in het algemeen of specifiek over het beleid rond wind- en zonprojecten. De gemeenten nodigden hen uit hun ideeën te delen over de randvoorwaarden, locaties en de wijze waarop projecten in het landschap in te passen zijn. Dit gebeurde onder andere via bijeenkomsten en burgerpanels. Gemeenten geven aan dat het betrekken van inwoners bij specifiek de RES weinig animo en interactie oplevert.

In de RES Regio Arnhem Nijmegen werken we vanuit het principe 'lokaal voorop'. Gemeenten staan het meest dicht bij hun inwoners en zijn daarom verantwoordelijk voor participatie met inwoners. De RES-werkorganisatie ondersteunt de gemeenten met communicatiemiddelen, kennis, inspiratie en advies.

Zoals aangegeven in de paragraaf 'Elektriciteit' krijgt inwonerparticipatie een grotere rol nu de plannen concreter gaan worden. Gemeenten gaan met inwoners in gesprek over de genoemde ruimtelijke afspraken. De RES-werkorganisatie zal de gemeenten hierbij actiever ondersteunen dan in de eerste fase, en zal waar nodig, als het regionale of bovenlokale vraagstukken betreft, zelf inwoners betrekken bij de vraagstukken rond de RES.

De gemeenten van Regio Arnhem Nijmegen streven naar minimaal 50% lokaal eigendom van de energieproductie. Dat betekent dat inwoners, bijvoorbeeld door aandelen te kopen in een wind- of zonnepark, mede-eigenaar kunnen worden en zeggenschap hebben over het project. Dat zorgt er onder andere voor dat de inkomsten niet wegvloeien naar een (buitenlandse) ontwikkelaar, maar terecht komen waar ze horen: bij de omwonenden. Ruim een derde van de gemeenten heeft dit streven al opgenomen in beleid. Een aantal gemeenten is hier nog mee bezig. Hierbij zal ook nauw worden samengewerkt met de plaatselijke energie coöperaties.

Jongeren uit Regio Arnhem Nijmegen hebben een speciale plek binnen het traject van de RES. Duurzame energievoorziening en de impact op het landschap is een thema dat nu speelt, maar het heeft alles te maken met de toekomst. Het is belangrijk goed te luisteren naar degenen die straks te maken hebben met de gevolgen van het klimaatprobleem. Een recente enquête wijst uit dat jongeren zeer positief zijn over de energietransitie. De gemeenten zullen zich in de aanloop naar de RES 2.0 extra inzetten om jongeren te betrekken. In het afgelopen jaar heeft een vertegenwoordiger van Jong RES zich aangesloten bij de participatietafel.

Lees verder over draagvlak.

2.7 Afspraken voor de toekomst

We zien het RES-traject als permanent 'werk in uitvoering'. Deze RES 1.0 is een plan dat steeds openstaat voor nieuwe gesprekspartners, spelers op de markt, nieuwe technologie, andere omstandigheden en voortschrijdend inzicht. Voor de totstandkoming van deze RES 1.0 is alle kennis van nu gebruikt en is de kunde en ervaring van de betrokken stakeholders meegenomen, om weloverwogen 'afspraken voor de toekomst' te maken. Het belang van het in standhouden van de samenwerking in het RES-netwerk met betrokken partijen is helder. Om onze energiedoelen te halen hebben we niet alleen een flexibele energiestrategie nodig, maar ook een stevig samenwerkingsfundament. Daarmee kunnen we aan de slag in de gebiedsprocessen, en om de projecten die in die gebieden voorzien zijn te realiseren.

We hebben samen met experts op het gebied van landschap en energieopwekking afspraken gemaakt om te zorgen dat de focus voor toekomstige projecten binnen de huidige zoekgebieden ligt. En dat hierbij steeds ruimte is voor lokaal maatwerk. De afspraken geven ook richting aan het behouden van ruimtelijke kwaliteit bij het inpassen van windturbines en zonnevelden.

Ook vanuit de sporen Warmte, Bestuurlijke besluitvorming en Participatie zijn 'afspraken voor de toekomst' gemaakt. Daarmee wordt het RES 1.0 bod en de weg daar naartoe geborgd. Ze vormen een aanvulling op de Startnotitie. De afspraken zijn nu nog geen onderdeel van het beleid van de gemeenten, waterschappen en provincie. In de periode tussen de RES 1.0 (2021) en de vaststelling van RES 2.0 (2023) zullen we de afspraken toepassen in de praktijk en waar nodig bijstellen of uitbreiden.

Hieronder staan de totaal 28 afspraken die zijn gemaakt. Waar relevant, is steeds een verwijzing gemaakt naar de inhoudelijke hoofdstukken voor meer informatie over de context en achtergrond. Bij de vaststelling van de RES 1.0 leggen betrokken RES-partners aan de voorkant deze afspraken voor de toekomst vast.

2.7.1 Samenwerkingsafspraken

1. De RES is en blijft gebaseerd op lokale regie in een regionaal proces van samenwerking.

2. Binnen de regio werken we intensief, interbestuurlijk samen. Om in regie te blijven, houden betrokken partijen actief vinger aan de pols via het structurele 'goede gesprek' en monitoring van de ontwikkelingen binnen de regio middels het **Ninox-systeem**. Indien nodig worden tussentijds nieuwe (bestuurlijke) afspraken gemaakt.

3. We werken met elkaar aan succesvol RES-partnerschap waarbij we rekening houden met elkaars belangen én het gezamenlijke belang van een succesvolle energie- en warmtetransitie.

4. Ook bij navolgende fasen in de besluitvorming maken we bestuurlijke procesafspraken. Voor het geval overheden het niet met elkaar eens kunnen worden, grijpen we terug op de vastgelegde samenwerkingsafspraken uit de Startnotitie.

5. We spreken elkaar aan op ieders bijdrage aan de uitvoering van de RES, waarin gezocht wordt naar een weging tussen lasten en lusten die recht doet aan de kwaliteiten van de gehele regio.

2.7.2 Afspraken over solidariteit tussen gemeenten onderling

6. De afspraken over solidariteit tussen gemeenten onderling en de verdere uitwerking hiervan worden, samen met de uitvoering van RES 1.0, overgedragen aan de (nieuwe) regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio.

Deze afspraak staat ook in paragraaf 5.1.5 (Solidariteit onderling).

2.7.3 Afspraken doorwerking omgevingsinstrumentarium en MER

7. In het ontwikkeltraject RES 2.0 worden nadere afspraken gemaakt over borging van de RES. In een lokaal omgevingsplan of een regionale borging in de provinciale omgevingsverordening stellen we gezamenlijk een plan op om de MER-aspecten nader in beeld te krijgen.

8 De vastgestelde RES 1.0 vormt voor *alle* bestuurlijke partijen een van de uitgangspunten voor de nader uit te werken omgevingsvisies, de warmtevisies /TVW en de wijk- en omgevingsplannen. De energietransitie is complex en we moeten tempo (blijven) maken. Daarom accepteren we dat, doordat projecten en initiatieven soms vóórlopen op deze plannen of anders dan beoogd verlopen, gemeenten in de praktijk onderling verschillen in aanpak en tempo. Lees verder

Deze afspraken staan ook in paragraaf 5.1.5 (Doorwerking in omgevingsbeleid en vergunningen/MER).

2.7.4 Afspraken voor een optimaal warmtesysteem

9 Vanuit regionaal perspectief maakt het verschil welke bron wordt gebruikt op welke plek; we willen voorkomen dat een bron al door de ene gemeente is ingezet terwijl hij voor een andere gemeente van vitaal belang zou zijn geweest. In het belang van ons RES-partnerschap bepalen we gezamenlijk waar welke bovenlokale bron uiteindelijk wordt ingezet.

10 Binnen de relevante warmteclusters waar dit verdelingsvraagstuk aan de orde is, richten we een structureel overleg in om daarover in gesprek te zijn en te blijven.

11 Gemeenten zetten daarbij verschillende instrumenten in die binnen de kaders van de Warmtewet, de Omgevingswet en andere beleidsruimten passen om de bovenlokale warmte afspraken te borgen.

12 Als regio doen we een gezamenlijke oproep aan het Rijk om partijen in stelling te brengen om de benodigde regie te voeren op de warmtetransitie. Dat kan door te zorgen voor beter aansluitende wet- en regelgeving voor het uitrollen van warmtenetten, hogere en structurele financiële ondersteuning voor alternatieve warmtevarianten (waaronder warmtenetten) via subsidies of Rijksbijdragen en een structurele Rijksbijdrage voor het ambtenarenapparaat om de warmtetransitie ook daadwerkelijk in goede banen te leiden, te begeleiden en uit te voeren.

De afspraken voor een optimaal warmtesysteem staan ook in paragraaf 4.2.7.

2.7.5 Ruimtelijke afspraken

Invulling geven aan de RES is balanceren tussen enerzijds behouden van de gemeentelijke autonomie versus optimaal afstemmen en samen optrekken op regio niveau. Voor dat laatste hebben we gezamenlijk onderstaande afspraken gemaakt om de kracht van het landschap op regionaal niveau te behouden. Gemeenten zullen komende jaren doorgaan met het verder brengen van projecten die op dit moment nog verkeren in de ideefase, dan wel werken aan het opstarten van nieuwe initiatieven. Soms ook buiten de zoekgebieden of de 'verkenningsgebieden extra windturbines'. Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat er altijd eerst overleg plaatsvindt aan de regionale tafel. Dit is het bestuurlijk overleg van de opgave-Circulaire Regio onder de Groene Metropoolregio. De exacte werkwijze wordt bij de start van de RES 2.0 verder uitgewerkt, waarbij twee uitgangspunten essentieel zijn:

1. 'Lokale autonomie waar dat kan en benutten van de kracht van de regio waar dat moet';
2. Zo min mogelijk frustratie van lopende processen. Dit houdt bijvoorbeeld in dat de regie blijft bij de partijen die initiatieven inbrengen. Maar ook dat het proces zo ingericht wordt dat een voortvarende aanpak geborgd blijft.

Op deze manier is er altijd ruimte voor lokale initiatieven en maatwerk en blijft de kracht van de gezamenlijke afspraken overeind. Het doel is om het onderlinge gesprek en het samen vinden van ruimte voor initiatieven laagdrempelig te houden.
De ruimtelijke afspraken zijn alleen van toepassing op grootschalige initiatieven, niet op kleinschalige initiatieven. Met kleinschalige initiatieven bedoelen we:

- Kleine individuele windturbines die kleiner zijn dan of gelijk aan 26 meter ashoogte;
- Kleine zon-initiatieven die een vermogen hebben die kleiner is dan of gelijk aan 2 megawatt (en daarmee op het lokale spanningsniveau past).

De ruimtelijke afspraken zijn:

13 Inspanningsverplichting
Voor het bod RES 1.0 spreken we een inspanningsverplichting af ten aanzien van de opbrengst van grootschalige windturbines, zonnevelden en grootschalig zon op dak die we in de RES 2.0 nader uitwerken op lokaal niveau. Deze verplichting betekent dat alle RES-partners zich gezamenlijk inspannen om het bod RES 1.0 te realiseren, dus niet alleen de gemeenten waarbinnen zoekgebieden vallen. Het betekent ook dat de gemeenten actief de verkenning starten – zo ver dat nog niet is gebeurd – en op zoek gaan naar mogelijkheden om zon- en windprojecten te ontwikkelen.

14 Ontwikkelingen buiten het bod
Voor de periode tot besluitvorming van de RES 2.0 zijn er zonder overleg aan de regionale tafel enkel grootschalige ontwikkelingen van zonnevelden en windturbines of combinaties zon-wind mogelijk:
- Binnen de regionale zoekgebieden;
- Binnen de huidige projecten pijplijn die hoort bij de RES 1.0 vanaf sub-fase 'Beleidscheck' tot en met 'Realisatie';
- Binnen de 'verkenningsgebieden extra windturbines'.

15 Groepering windturbines
Om visuele ruimtelijke versnippering ('confetti') door windturbines te voorkomen is groepering van windturbines nodig. Hiermee houden we andere gebieden vrij van windturbines en borgen we regionale ruimtelijke samenhang. Op basis van een ontworpen totaalcluster is gefaseerde uitvoering wel mogelijk. Voor het plaatsen van windturbines is daarom de afspraak dat grote windturbines:
- Niet solitair maar gegroepeerd worden geplaatst;
- De groepering in een lijnopstelling of in een clusteropstelling wordt uitgevoerd;
- De onderlinge afstand van deze opstelling zodanig is dat beeldinterferentie zoveel mogelijk wordt voorkomen (= ontwerponderzoek bij uitwerking zoekgebieden en toets bij projecten buiten de zoekgebieden);
- De inpassing van windlocaties in samenhang met de ontwikkeling in aangrenzende andere RES'en wordt beoordeeld.

16 Koppeling ruimtelijke kwaliteit
Combineer ontwikkeling van windturbines en zonnevelden altijd met de ruimtelijke kwaliteit en samenhang van het totale gebied. Houd rekening met het gebruik van de ruimte door lokale partijen, stakeholders en inwoners. We streven naar een integrale aanpak op drie niveaus:
- Koppeling met regionale opgaven;
- Koppeling met andere opgaven in de gebiedsprocessen, waarin de afweging wordt meegenomen van te maken investeringen in gebiedscompensaties en gebiedsversterkingen;
- Benutten van koppelkansen bij de lokale inpassing.

17 Voorkeursvolgorde zon
Grootschalige zonnevelden moeten mede worden beoordeeld op:
- De mate van aantasting van karakteristieke kenmerken van het landschap;
- De samenhang met andere functies in het gebied, (zoals landbouw, biodiversiteit, cultuurhistorie);
- De landschappelijke samenhang;
- Dubbel ruimtegebruik.

Hiervoor zetten we op regionale schaal in op een voorkeursvolgorde voor zonnevelden waarin zon op dak worden opgenomen. De regionale zoekgebieden van de RES 1.0 maken onderdeel uit van deze voorkeursvolgorde. Deze voorkeursvolgorde werken we in het traject naar RES 2.0 verder uit. Het betekent niet dat eerst alleen de daken benut worden. Er is inzet op alle vlakken tegelijkertijd nodig. Maar de afweging van de gronden die we daarvoor inzetten is cruciaal.

18 Combineer wind/zon
Combineer windturbines zoveel mogelijk met zonnevelden en vice versa. Dit zorgt voor lagere maatschappelijke kosten voor de elektriciteitsinfrastructuur. We streven naar een regionale en waar mogelijk lokale verhouding wind/zon van 50/50. Daarbij kijken we binnen de zoekgebieden en gebiedsprocessen naar lokale en optimale haalbaarheid en de optelling per onderstation.

De Ruimtelijke afspraken staan ook in paragraaf 4.1.2.

2.7.6 Participatieafspraken

19 Bij de RES 1.0 is helder wie waarvoor en wanneer aan zet is voor de participatie over de energietransitie in Regio Arnhem Nijmegen. We zorgen voor een transparant speelveld. Stakeholders en inwoners weten zo wanneer en binnen welke kaders ze mee kunnen praten.

20 We borgen met de participatiestrategie dat de energietransitie in Regio Arnhem Nijmegen zoveel mogelijk ten goede komt aan de inwoners van de regio. We streven naar minimaal 50% eigendom en zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. We houden ook zoveel mogelijk rekening met gezondheidsaspecten, wegen milieu-effecten zorgvuldig af en zorgen dat natuurwaarden zoveel mogelijk behouden blijven.

21 We delen en faciliteren informatie in relatie tot de energietransitie zo zorgvuldig mogelijk met stakeholders, ambtenaren, volksvertegenwoordigers en inwoners, zoals over de effecten op de gezondheid van geluid van windturbines, financiële voordelen voor inwoners, en behoud van biodiversiteit.

22 Om gemeenten te ondersteunen voeren we (bovenlokale) duo-gesprekken over het verder uitwerken van gebiedsgerichte participatie en lokaal eigendom. Hierin denken we ook samen na over hoe de participatie voor jongeren ingericht kan worden.

23 We organiseren bijeenkomsten voor ambtenaren en volksvertegenwoordigers om kennis te blijven delen. We delen goede voorbeelden in onze regio.

24 We zorgen ervoor dat iedereen in de regio (financieel en/of maatschappelijk) voordeel kan halen uit de plannen. Dat doen we bijvoorbeeld door gemeenten te helpen met het opzetten van maatschappelijke tenders.

25 Voor het einde van 2021 hebben alle gemeenten een Transitievisie Warmte opgesteld. We onderzoeken de participatieaanpakken in deze visies en adviseren bestuurders over participatie in het warmtespoor.

26 Jongeren worden op lokaal en regionaal niveau betrokken bij het meedenken en uitvoeren van plannen.

27 We gaan de rol van de ‘participatietafel’ nog scherper invullen. Die kan dan nog meer in de rol groeien zoals in de doelstelling is omschreven.

28 Op weg naar de RES 2.0 streven we ernaar om het betrekken van raadsleden ook op regionaal niveau te organiseren.

De participatie-afspraken staan ook in paragraaf 5.2.8.

3. **INTEGRALE AANPAK**

3. INTEGRALE AANPAK

3.1 De leefomgeving verbindt ons

De RES gaat primair over grootschalige elektriciteitsopwekking en regionale warmteverdeling. Die hebben altijd gevolgen voor de leefomgeving. Windturbines en zonnevelden zijn grote installaties die een plek moeten krijgen in ruimte waar mensen aan het werk zijn, waar recreanten genieten van de omgeving, inwoners een boswandeling maken en van hun nachtrust willen genieten. Bij het opstellen van deze RES hebben we als vertrekpunt dat we trots zijn op de omgeving waar we in onze regio in werken, wonen, recreëren. Daarom is de ambitie rond duurzame energieopwekking afgesproken op regionaal niveau. Deze heeft als doel om te zorgen voor een goede mix van alle belangen en ook de leefbaarheid van de leefomgeving voor onze inwoners te borgen. Deze integrale benadering staat aan de basis van deze RES.

Bij de start van het proces is aan alle stakeholders, ambtenaren en bestuurders dezelfde 'integrale bril' aangeboden om naar de energietransitie te kijken. Met deze bril op durven we buiten onze eigen sectoren en belangen te kijken. We kijken naar kansen die de RES biedt om klimaatadaptief te worden, de natuur en biodiversiteit te versterken, cultuurhistorie te bewaren, recreatie te faciliteren, ruimte te geven voor verstedelijking, bij te dragen aan opgaven voor mobiliteit enzovoorts. Daarbij zien we in dat het een afweging is tussen verschillende belangen. Dat vraagt om maatwerk en keuzes ten aanzien van het veranderende landschap.

Deze integrale bril of blik is toepasbaar op drie verschillende schaalniveaus:

1. Op regionale schaal, waar het gaat over de afweging om de zoekgebieden te bepalen, te midden van alle andere regionale opgaven;
2. Op gebiedsniveau, waar integrale ontwikkeling een plek krijgt in de gebiedsprocessen die zullen volgen na RES 1.0, soms aangedreven door energietransitie, soms door andere opgaven;
3. Op locatieniveau, waar het gaat om lokale inpassing en koppelkansen met de directe omgeving.

De integrale bril is nieuw voor de RES, net als voor de nieuwe werkwijze die is ingezet in de Groene Metropoolregio waar de RES onderdeel van is.

Meekoppelen: frambozen groeien goed onder zonnepanelen

3.2 Samenwerking op verschillende schaalniveaus

De RES, maar ook andere opgaven zoals aanleg van het Natuurnetwerk Nederland en het spoor- en snelwegennetwerk of de woningbouwopgave leggen claims op de ruimte. Die moeten op elkaar worden afgestemd en daar zullen keuzes uit voortvloeien. Dit kunnen wij als regio niet alleen.

Daarom is in het ontwikkeltraject van RES 1.0 gewerkt aan samenwerking rond de andere grote opgaven die er zijn, zowel binnen de regio als daarbuiten.

Binnen de regio is een start gemaakt in de samenwerking met de Verstedelijkingsstrategie en de mobiliteitsagenda van de Groene Metropoolregio. Ook zijn we vanuit de RES betrokken geweest bij de totstandkoming van de agenda van de Groene Metropoolregio. De RES is ingebed in de opgave 'De Circulaire Regio'.

> Bij het zoeken naar geschikte locaties voor zonnevelden vragen we te zoeken naar een combinatie van dubbel ruimtegebruik. Bijvoorbeeld dichtbij natuurgebieden, waar agrarische gronden door diverse beperkingen minder rendabel zijn. Met landschappelijk goed ingepaste zonnevelden creeër je er een buffer voor natuur, wateropvang en energie-opwekking.
>
> **Natuur en Milieu Gelderland**

Visie op RES 1.0 NMG

Buiten de regio was er samenwerking met de buur-RES'en. Dit liep deels via de GEA-experttafel waarbij afstemming was over het gevolgde proces en de planning, over overkoepelende zaken zoals de verkenning op de participatievereisten en de wijze van inbedding van de RES in het omgevingsinstrumentarium. Het ging ook over inhoudelijke zaken zoals het onderzoek 'Wind op en rond Veluwe' en over de ontwikkeling van zoeklocaties op de grensgebieden van de RES-regio's. Ook was er afstemming met provincie en waterschappen (integreren van de RES in de regio-opgaven van het waterschap).

Op nationaal niveau was er samenwerking met rijkspartijen zoals het Nationaal Programma RES (NPRES) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), met het Rijksvastgoedbedrijf, en met Defensie, Prorail en Rijkswaterstaat in het kader van het OER-programma (Opwek Energie op Rijksgronden). De A15 energiecorridor wordt in samenwerking met RES-regio Rivierenland gezien als kansrijk en is opgenomen in het OER programma. Tevens werd er in het RES 1.0-traject gestart met een eerste kennismaking met de Euregio/Duitsland om mogelijke samenwerkingsvlakken te verkennen. Nederland en Duitsland (de regio Noordrijn-Westfalen) gaan heel verschillend met de energietransitie om. De meeste raakvlakken liggen op het vlak van innovatie. Er komt een vervolggesprek aan met de gemeenten Kranenburg, Kleve en Emmerich om de eventuele samenwerking verder te verkennen. Uiteraard worden de aan de grens liggende gemeenten Zevenaar en Berg en Dal hierin betrokken.

Bij de ARN Afvalverwerkingscentrale, Weurt

MEEKOPPELKANSEN

Vaak zijn plannen voor zonnevelden en windmolens prima te koppelen aan andere plannen. Dat maakt ze bijvoorbeeld:

- **nog duurzamer**
- **aanvaardbaarder vooromwonenden**
- **rendabeler**

Waar liggen die meekoppelkansen?

Meer Meekoppelkansen

ZON & NATUUR EN LANDSCHAP

- **kruidenrijk grasland onder panelen**
- **combi panelen met ecologische verbinding**
- **Landschapselementen als omranding**

VOORBEELD
Onderzoek naar biodiversiteit in Zonnepark Moerdijk

ZON & PARKEREN

- **zonnepanelen op carports**
- **auto's koel, droog en sneeuwvrij**

VOORBEELD
Carport Liander, Duiven:
overdekte parkeerplaats

ZON & RECREATIE EN DUCATIE

- **ruimte voor recreatieve routes**
- **park, speeltuin, educatie, uitkijktoren**
- **opladen auto en e-bike**

VOORBEELD
Solar Park de Kwekerij, samen
met de omwonenden in Bronckhorst

WIND & OPBRENGST VOOR INWONERS

- **inwoners kunnen aandelen kopen**
- **percentage inkomsten gaat naar omgevingsfonds**

VOORBEELD
566 inwoners zijn mede-eigenaar geworden
van Windpark Koningspleij in Arnhem

CABLE POOLING ZON & WIND

- **95% van de tijd is er OF opbrengst uit zon OF opbrengst uit wind**
- **opgewekte elektriciteit op zon en wind kan dus via dezelfde kabel vervoerd worden**

VOORBEELD
Onder windpark Nijmegen komen 17.000 zonnepanelen
van zonnepark De Grift

WIND & LANDSCHAPSVERSTERKING

- **maak een omgevingsplan met een plan om het landschap te versterken**
- **vanuit dat plan locaties bepalen voor windmolens**
- **opbrengst uit windmolens financiert de landschapsversterking**

ZON & ZACHTFRUIT

- **panelen in plaats van foliedaken voor kleinfruit**

VOORBEELD
Frambozenteelt onder halfdoorlatende
zonnepanelen in Babberich

3.3 Integraliteit in ons proces

De afgelopen twee jaar liep een proces met inwoners, stakeholders, ambtenaren en bestuurders binnen de regio. Dat bestond uit drie fasen:

1. van de Startnotitie tot het voorlopig concept bod
2. van het voorlopig concept bod tot het concept bod
3. van het concept bod tot de RES 1.0.

Onderstaande afbeeldingen geven weer wat de belangrijkste activiteiten en nieuwe inzichten uit dit proces waren. Ook laten ze de besluitmomenten zien. Vaak waren dat bestuurlijke- en stakeholderintermezzo's, na een nieuwe totaaldoorrekening van het bod. Een gedetailleerde beschrijving van de ontwerpstappen uit de eerste fase van de RES staat in het voorlopig concept bod.

Voorlopig concept bod

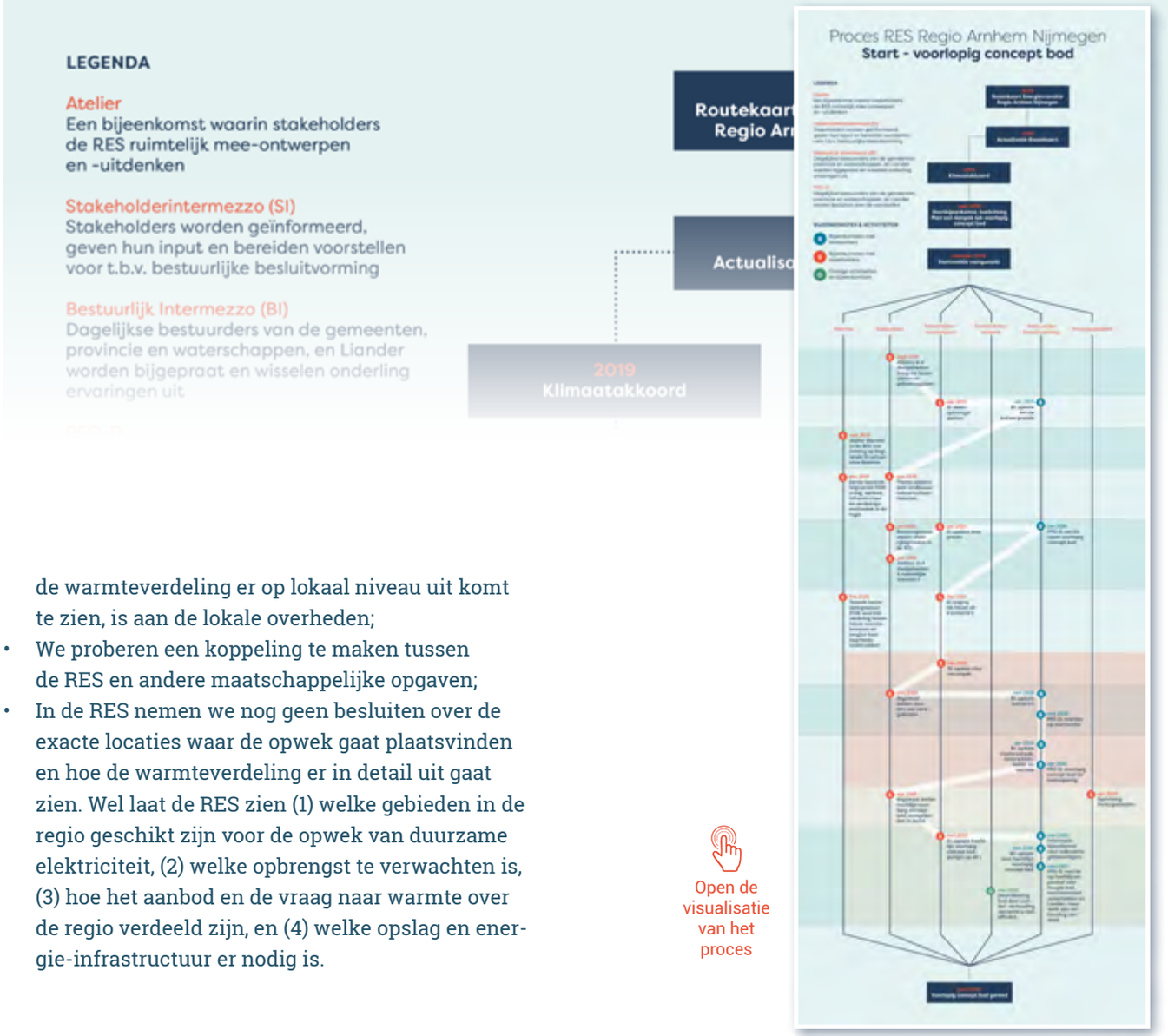

Open de visualisatie van het proces

3.3.1 Uitgangspunten Startnotitie

Het eerste belangrijke ijkmoment is de unanieme vaststelling van de Startnotitie in de periode december 2019/januari 2020. Deze notitie legde de volgende uitgangspunten voor de RES vast:

- We streven naar 55% CO_2-reductie in 2030 en 95% CO_2-reductie in 2050 (als afgesproken in de Routekaart Energietransitie van Regio Arnhem Nijmegen, het GEA en in het Klimaatakkoord);
- We gaan voor een maximale inzet van duurzame bronnen voor elektriciteit en warmte;
- We stellen een RES op die past bij de regio, namelijk Van, voor en door de regio. Dat betekent dat de RES zich op het regionaal niveau richt. Hoe het opwekken van elektriciteit en de warmteverdeling er op lokaal niveau uit komt te zien, is aan de lokale overheden;
- We proberen een koppeling te maken tussen de RES en andere maatschappelijke opgaven;
- In de RES nemen we nog geen besluiten over de exacte locaties waar de opwek gaat plaatsvinden en hoe de warmteverdeling er in detail uit gaat zien. Wel laat de RES zien (1) welke gebieden in de regio geschikt zijn voor de opwek van duurzame elektriciteit, (2) welke opbrengst te verwachten is, (3) hoe het aanbod en de vraag naar warmte over de regio verdeeld zijn, en (4) welke opslag en energie-infrastructuur er nodig is.

3.3.2 De reis naar het (voorlopig) concept bod

In de periode naar het (voorlopig) concept bod was het huidige lokaal beleid leidend. Dat leverde een beeld op van alle mogelijkheden voor grootschalige opwek in de regio.

Op 1 juli 2020 is het concept bod bij PBL en NPRES ingediend voor de kwalitatieve toetsing, op 1 oktober 2020 voor de kwantitatieve toetsing.

De besturen van de betrokken overheidspartijen waren positief over het concept bod en stelden het unaniem vast. Ook PBL en NPRES waren overwegend positief.

Als pluspunten werden genoemd:

1. De hoogte van het bod (1,68 TWh) dat goed past bij de omvang van de regio;
2. Het ruime aantal betrokken stakeholders en de participatietafel die meeschreef;
3. De betrokkenheid van Liander in zowel werkorganisatie als op bestuurlijk niveau.

Een zorgpunt was er ook: de scheve verhouding wind/zon. Wanneer er vooral voor zonnevelden wordt gekozen en weinig voor windturbines leidt dat tot hogere kosten aan het netwerk.

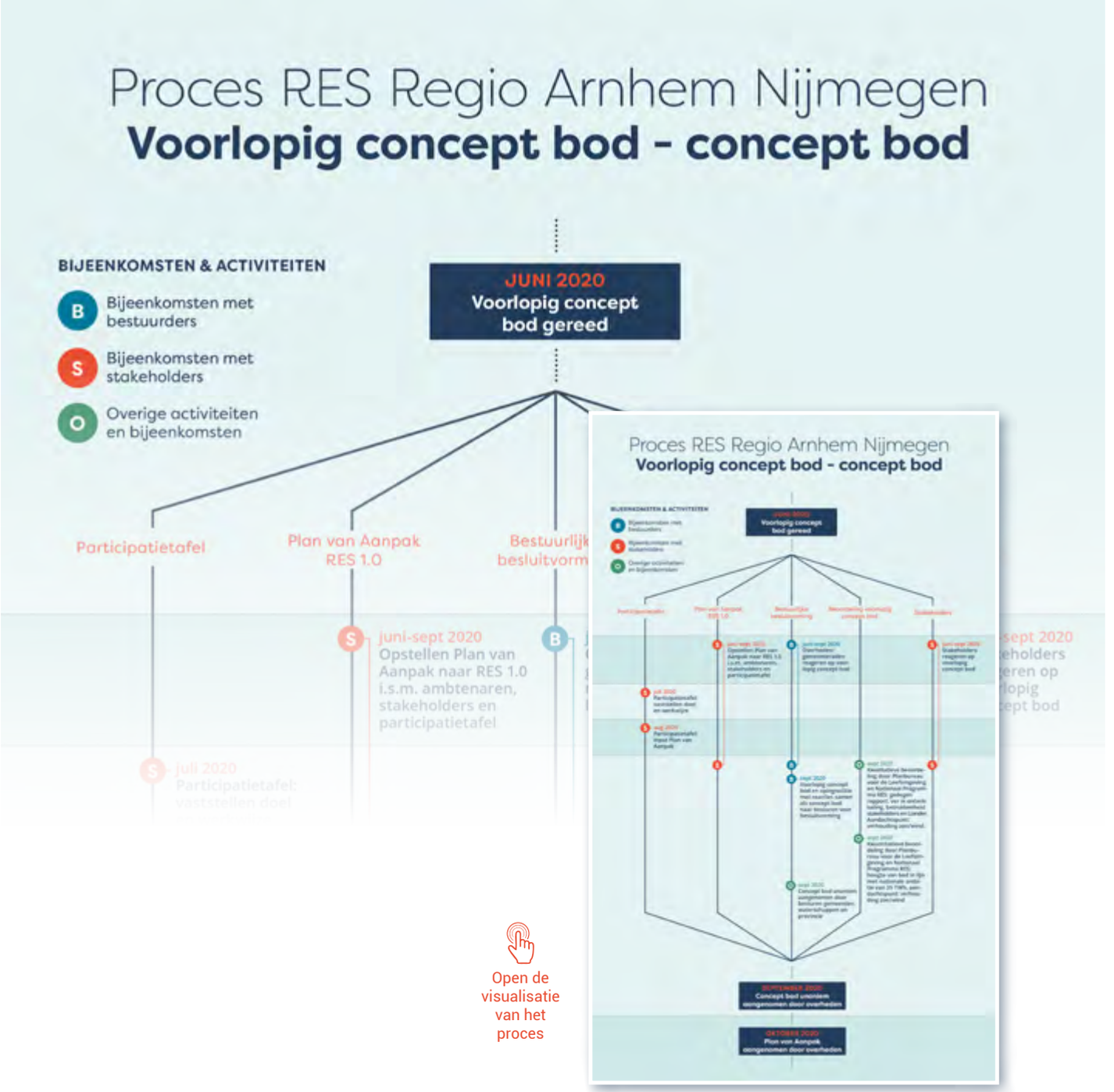

3.3.3 De reis naar RES 1.0

Het zorgpunt uit het concept bod over de scheve verhouding wind/zon werd in het najaar en de winter van 2020 door gemeenten opgepakt. Lokaal werden de kansen onderzocht om de verhouding meer richting de gewenste 50/50 procent te brengen. Ook bekeken zij welke projecten, die in het concept bod nog benoemd waren als project in de ideefase, in RES 1.0 als concreet initiatief konden worden benoemd. Op die manier werd het bod realistischer. In het najaar van 2020 is ook gestart met ambtelijke duo-gesprekken voor afstemming tussen de gemeenten en de RES-werkorganisatie. Dit vond plaats op basis van een database met relevante gegevens (Ninox).

In december is alle informatie opgehaald bij de gemeenten en is de informatie over kansrijke projecten doorgerekend door Liander. Daaruit bleek dat het bod lager was geworden dan in het concept bod (+/- 1,30 TWh). Tevens bleek dat er hogere maatschappelijke kosten per TWh mee gemoeid waren en de wind/zon verhouding 3%-97% was geworden. Daarbij kwam het perspectief vanuit de provincie dat zij graag gezamenlijk in de regio ruimtelijke afspraken wilden opstellen. Die zijn nodig om de zoeklocaties uit de RES meer richtinggevend te laten zijn voor de uitvoering van de RES, en om provinciale inpassingsplannen (PIP) in de toekomst te voorkomen.

Deelnemers aan het Bestuurlijk intermezzo op 15 december 2020 concludeerden om opnieuw naar de feitelijke fysieke kansen voor windenergie te kijken. Afgesproken werd dat de kansen dit keer ook buiten het huidige gemeentelijk beleid gezocht gingen worden. Tot nog toe was het gemeentelijk beleid leidend geweest voor de locaties van de zoekgebieden. Een verkenning werd gestart in cluster-ateliers en er zijn ruimtelijke afspraken opgesteld. De clusteraanpak houdt in dat we tijdelijk inzoomden op twee bovengemeentelijke clusters. Daardoor kon goed rekening worden gehouden met de landschappelijke verschillen in de regio. De clusters waren:

- Cluster 1: Wijchen, Druten, Beuningen, Heumen.
- Cluster 2: Duiven, Westervoort, Zevenaar, Rheden en Doesburg.

Deze clusters zijn gekozen doordat alle relevante aspecten van de ruimtelijke afweging hierin aanwezig waren. Het doel was om de bevindingen uit de clusters voor de hele regio toe te passen. Binnen deze clusters was het doel om de regio met een aangescherpte ruimtelijke analyse te helpen, zodat zij samen tot afspraken konden komen om de regionale zoekgebieden te realiseren. Daarbij werd gestreefd naar een optimale ruimtelijke kwaliteit en optimale maatschappelijke kosten. In deze maatschappelijke kosten zit ook de wind-zonverhouding verwerkt. Het resultaat van deze verkenning is terug te zien in de opgestelde zoeklocaties en ruimtelijke afspraken in deze RES 1.0.

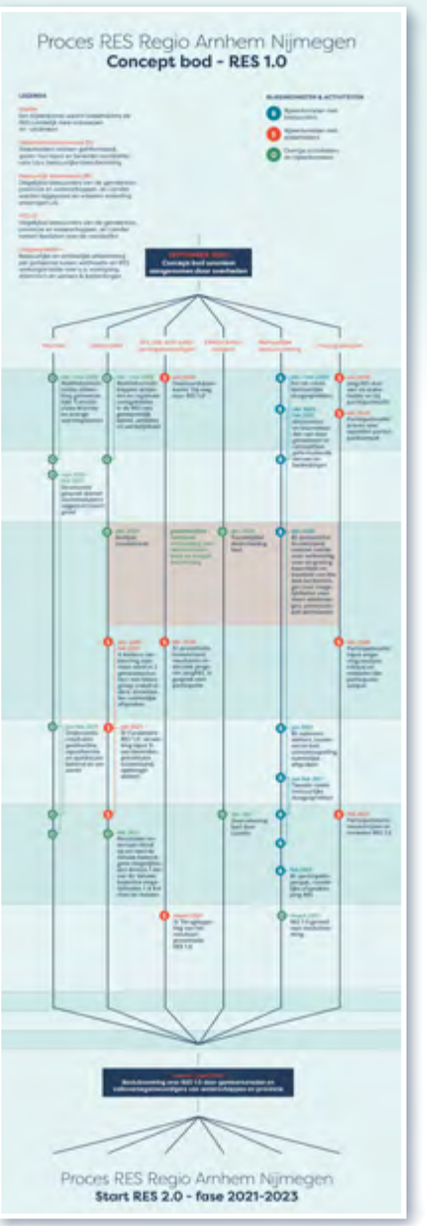

Open de visualisatie van het proces

3.4 Toekomstperspectief samenwerking en integraal werken

De RES 1.0 en de uitvoering daarvan in de RES 2.0 moeten worden geborgd in de regionale samenwerking. De 18 gemeenten in Regio Arnhem Nijmegen (waarvan er 16 in de RES samenwerken) zijn per 1 januari 2021 een nieuwe samenwerking gestart in de Groene Metropoolregio. De regio heeft vijf opgaven geformuleerd om in regionaal verband op de langere termijn aan te werken. Eén van deze opgaven is *De Circulaire Regio*; de RES maakt hier deel van uit. RES 1.0 en de uitvoering daarvan richting RES 2.0 zijn daarmee geborgd in de regionale afspraken en komen in dit samenwerkingsverband verder tot uitvoering.

De RES legt een ruimtelijke claim. Daarom is het relevant verbinding te leggen met speerpunten die ook een ruimtelijke claim kennen, zoals de verstedelijkingsopgave. Deze verbinding, zoals gezamenlijke gebiedsverkenningen, is inmiddels gelegd en biedt een basis om op voort te bouwen naar de RES 2.0, ongeacht in welke regio-opgave een speerpunt is belegd. Ook wordt binnen de Groene Metropoolregio de komende maanden gewerkt aan het optimaliseren van de organisatie van deze verbinding. Een goede borging garandeert continuïteit. Dat is van belang voor de uitvoering van de RES en het realiseren van een duurzame regio. Voor de organisatorische aansluiting op de Groene Metropoolregio staat in de periode maart-juli 2021 de overdracht van de RES-werkorganisatie naar de organisatie van de Groene Metropoolregio op de agenda.

Groene Metropool-regio

Naast het inbedden in de Groene Metropool is het belangrijk dat de aansluiting op de aanpalende processen en samenwerkingen met landelijke partners doorlopen. Denk aan partners als NPRES, Defensie, ProRail en Rijkswaterstaat. Dit geldt ook voor de samenwerking met de buur-RES-regio's en de RES-regio's rond de Veluwe, en met het Duitse Nordrhein-Westfalen.

groene metropoolregio arnhem nijmegen

Windmolens en AVR Afvalverwerkingscentrale, Duiven

4. ELEKTRICITEIT, WARMTE & NETWERK

4. ELEKTRICITEIT, WARMTE & NETWERK

4.1 Elektriciteit

4.1.1 Hoe zit het bod in elkaar?

De afbeelding hiernaast toont de samenstelling van het bod, in totaal 1,62 TWh. We zetten stevig in op grootschalig zon op dak (0,49 TWh). Dat is ons fundament. Maar omdat we met alleen zon op dak onze ambitie niet kunnen halen, is meer nodig. Het tweede blok betreft de regionale zoekgebieden met daarin projecten die al in ontwikkeling zijn en extra ambitie (0,93 TWh). Het derde deel bestaat uit projecten buiten de regionale zoekgebieden (0,20 TWh), dit zijn vooral projecten die al zijn opgestart voor aanvang van de RES. 0,12 TWh van de 1,62 TWh is al gerealiseerd.

Uitsplitsing bod in fasen en bron

35 TWh nationaal ≈ 0,6 tot 1,5 TWh in Regio Arnhem Nijmegen

Het Klimaatakkoord heeft als ambitie om in Nederland 35 TWh duurzaam op te wekken. Er zijn verschillende manieren om te kijken welk deel hiervan in onze regio opgewekt zou moeten worden. Het is bijvoorbeeld te berekenen op basis van het aantal inwoners, de oppervlakte, de energievraag of de CO_2-uitstoot. Vandaar dat er een bandbreedte is: 0,6 tot 1,5 TWh. Met dit bod zetten we een eerste stap op weg naar de 3,5 TWh die nodig is voor de Gelderse doelstelling van 55% CO_2-reductie in 2030.

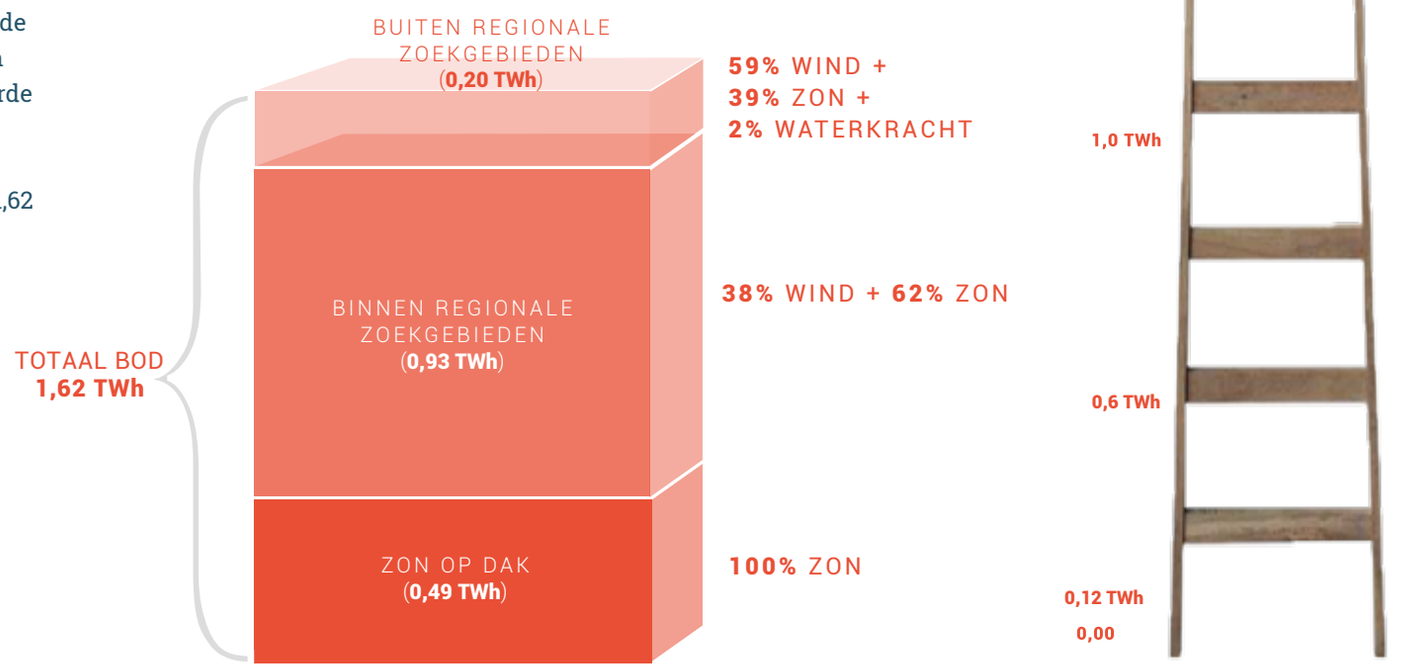

REGIONALE ZOEKGEBIEDEN

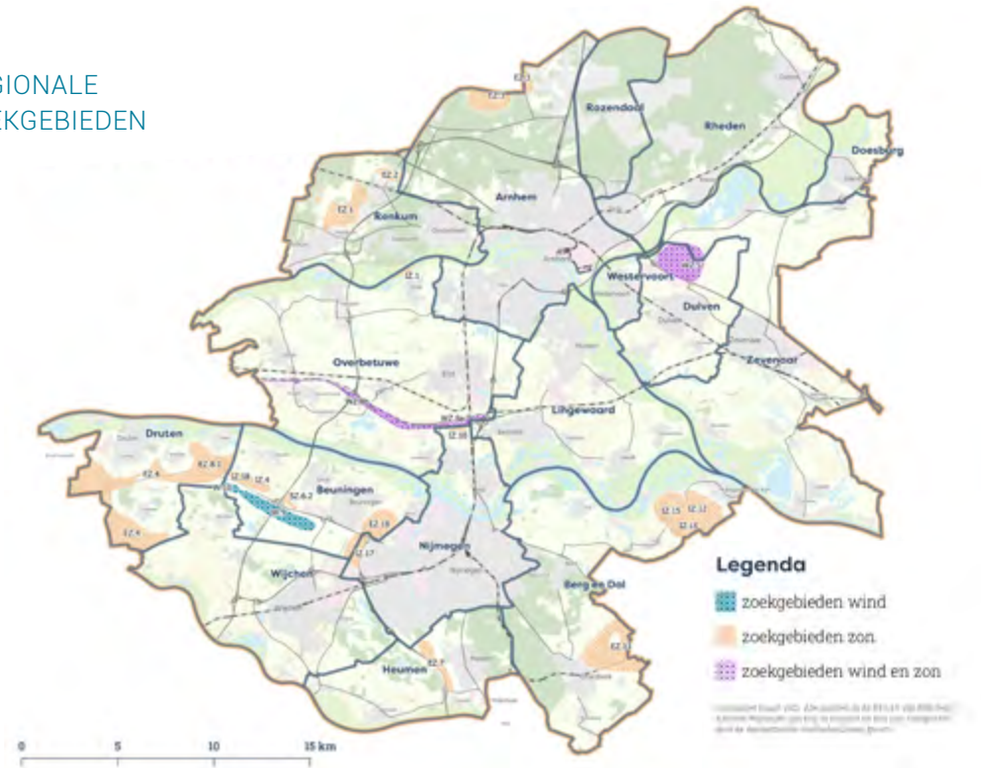

Interactieve kaart zoekgebieden en projecten

WAT IS EEN ZOEKGEBIED?

In de RES wordt veel gesproken over zoekgebieden voor zon en wind. Een zoekgebied is een bepaald gebied waar windturbines of zonnevelden **zouden kunnen** komen. Dit wil dus niet zeggen dat zomaar overal in het zoekgebied turbines of zonnevelden geplaatst gaan worden. Of er een project komt op een bepaalde plek, hangt er onder andere van af of er een initiatief is, of de wetgeving het toelaat, wat het draagvlak is en of er een goede aansluiting op het elektriciteitsnetwerk te maken is.

Voor alle zoekgebieden (op de kaart hierboven) is een ambitie opgenomen. De bestaande initiatieven en projecten in de gebieden vullen deze ambitie al deels in. Wat overblijft is de resterende opgave. In de kaart rechtsonder zijn de gerealiseerde en vergunde projecten opgenomen. Ga - via het icoon met het handje - naar de online omgeving om in te zoomen.

De regionale zoekgebieden komen natuurlijk niet vol te liggen met windturbines en/of zonnevelden. Bij elk gebied is een aanname gedaan van het deel wat we denken te kunnen benutten.

Op hoeveel hectare zonneveld en windturbines komt de 1,62 TWh neer?

Uitgaande van windturbines van 5,6MW en panelen van 480 Wattpiek, en ermee rekening houdend dat een deel van de projecten wordt uitgevoerd met windturbines en panelen met lagere vermogens, komt het bod neer op 38 windturbines en 1065 hectare zonnepanelen.

GEREALISEERDE EN VERGUNDE WIND- EN ZONPROJECTEN

Grootschalig zon op dak

Het aandeel grootschalig zon op dak bedraagt 0,49 TWh in het bod. Dit zijn alle zonnedaken groter dan 15 kWp. De basis van dit getal is er een vernieuwde provinciale analyse vanuit Zonatlas met daarin de laatste beschikbare data. De nieuwe studie laat zien dat er in theorie aanzienlijk meer mogelijk lijkt dan gedacht. Tegelijkertijd blijken er in de praktijk veel obstakels te zijn om deze potentie te benutten. Denk aan te zwakke dakconstructies, te hoge meerkosten vanwege het verzwaren van de aansluiting op het elektriciteitsnet, verdeeld eigendom van gebouwen en teruglopende subsidieregelingen. Daarom gaan we ervan uit dat in 2030 25% van de nieuwe theoretische potentie benut is. Op dit moment is circa 7% van dit aandeel al gerealiseerd of in voorbereiding (bron RVO).

Waarom leggen we niet eerst alle daken vol?

Via het dashboard 'zon op dak' is de theoretische potentie van RES-niveau tot op buurtniveau beschikbaar. In het dashboard kun je ook zien wat er mogelijk is tot 15 kWp, hoewel deze kleinschalige zonnedaken niet meetellen in de RES.

Dashboard zon op dak

Initiatieven en projecten

In totaal zijn er 88 initiatieven en projecten die meetellen in de RES. Dit aantal is gebaseerd op de stand van zaken van januari 2021. Daarna is de doorrekening gestart en zijn wijzigingen in het bronbestand niet meer verwerkt. Een nieuwe update volgt in de RES 2.0.

Dashboard zon op dak

VERHOUDING WIND/ZON IN MW (VERMOGEN) IN **CONCEPT BOD**

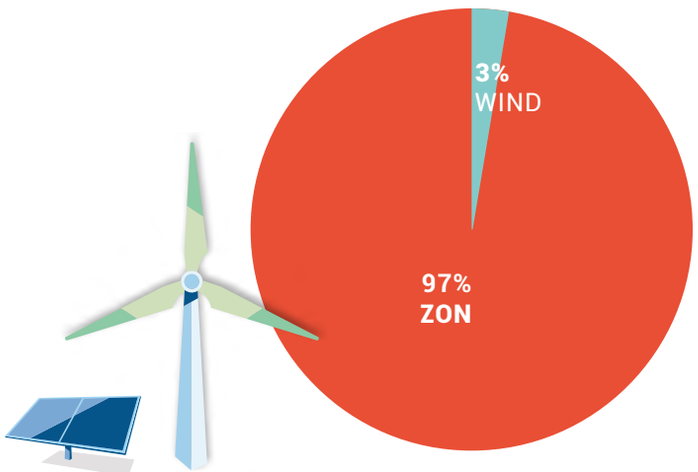

VERHOUDING WIND/ZON IN MW (VERMOGEN) IN **RES 1.0**

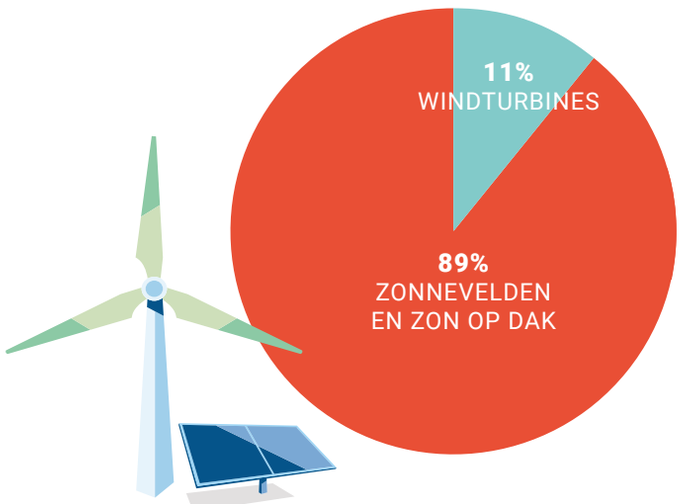

Verhouding wind/zon

De verhouding tussen de opbrengst uit wind en zon was in het concept bod erg uit balans. Het huidige bod laat een goede ontwikkeling zien, maar het is nog niet de gewenste 50%-50% verhouding.
Zie paragraaf **'Netwerk'** voor meer informatie.

VEELGESTELDE VRAGEN

- Hoeveel elektriciteit wekt één windturbine op? En wat is de opbrengst van een hectare zonneveld?
- Kunnen er nu overal windturbines komen in de zoekgebieden?
- Waarom leggen we niet eerst de daken vol met zonnepanelen?

> “In de RES van Regio Arnhem Nijmegen wordt ingezet op clustering van windturbines en het voorkomen van versnippering. Vanuit Staatsbosbeheer ondersteunen wij die insteek. Daarvoor is bovenregionale afstemming en regie nodig.”
>
> **Marjolein Kloek, Staatsbosbeheer**

VERKENNINGSGEBIEDEN WIND IN **RES 2.0**

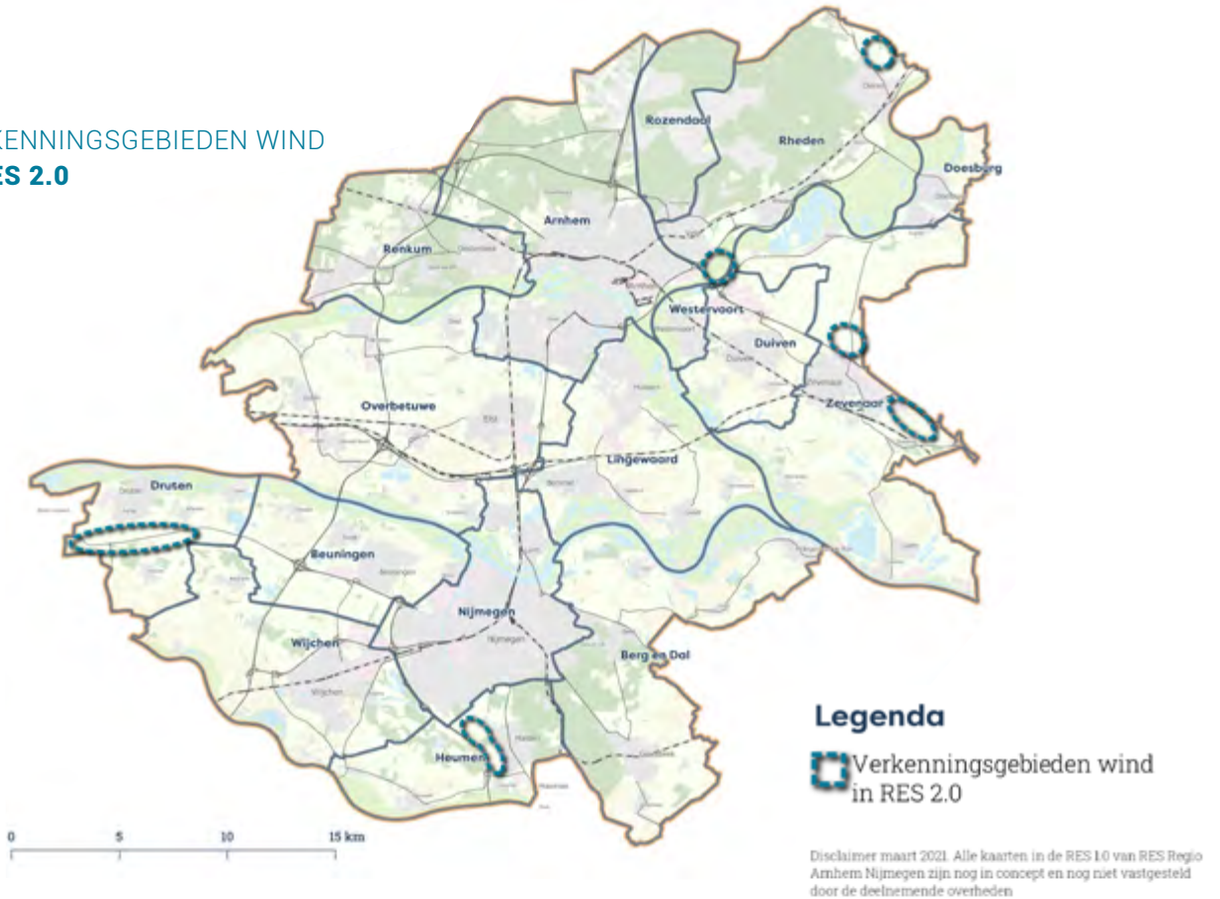

Extra verkenningsgebieden windturbines

Om de wind/zon-verhouding te verbeteren is een globale verkenning uitgevoerd naar kansrijke gebieden voor extra windturbines. Deze gebieden staan op de kaart rechtsboven weergegeven. Deze zijn geen onderdeel van het bod in deze RES 1.0 en worden nader onderzocht in het traject naar de RES 2.0. Ze zijn op dit moment nog onvoldoende uitgewerkt en nog niet lokaal met het bestuur, de gemeenteraad en de omgeving besproken. Deze gebieden hebben een technische potentie van 21 windturbines van 5,6 MW die gezamenlijk 0,40 TWh opleveren. De wind/zon-verhouding kan daarmee stijgen naar 18% wind en 82% zon uitgedrukt in vermogen (was 3% wind, 97% zon in concept bod). Voor deze gebieden geldt dat een combinatie met zonnevelden nader verkend kan worden. Dit kan ook leiden tot de conclusie dat alleen zonnevelden worden toegepast in deze gebieden.

4.1.2 Ruimtelijke afspraken

In de afgelopen maanden is een set richtinggevende ruimtelijke afspraken ontwikkeld. Daarmee kunnen we voorkomen dat windmolens en zonnevelden als confetti verspreid worden over het mooie, kostbare landschap in onze regio. De afspraken zijn ook bedoeld voor het behoud van natuur en het beperken van de overlast voor inwoners. Ten slotte helpen de afspraken om duidelijkheid te geven aan initiatiefnemers van nieuwe zon- en windprojecten. De afspraken zijn de uitkomst van een zorgvuldig traject met ambtenaren, bestuurders en een geselecteerde groep stakeholders.

Deze lijst met zes ruimtelijke afspraken is onderdeel van de RES 1.0. Ze worden verder uitgewerkt in de periode tot de vaststelling van de RES 2.0 in 2023. Ze worden in die periode ook onderdeel van beleid van alle overheden gemaakt. Er is een verdere ruimtelijke onderbouwing nodig van de gebieden buiten de huidige zoekgebieden, de zoekgebieden en 'verkenningsgebieden extra wind' voor alle Gelderse RES-regio's om deze afspraken uiteindelijk juridisch houvast te geven. Dit houvast is nodig om te voorkomen dat de provincie op gronden van goede ruimtelijke ordening vanuit de Elektriciteitswet gedwongen wordt om via een Provinciaal Inpassingsplan (PiP) windturbines alsnog mogelijk te maken buiten de huidige zoekgebieden en de 'verkenningsgebieden extra wind'.

We streven naar regionale samenhang met ruimtelijke kwaliteit waarbij zoveel mogelijk gekoppeld wordt aan gebiedsopgaven. Dit vraagt om regionale regie omdat het schaalniveau van een gemeente daarvoor te klein is.

Invulling geven aan de RES is balanceren tussen enerzijds behouden van de gemeentelijke autonomie versus optimaal afstemmen en samen optrekken op regio niveau. Voor dat laatste hebben we gezamenlijk onderstaande afspraken gemaakt om de kracht van het landschap op regionaal niveau te behouden. Gemeenten zullen komende jaren doorgaan met het verder brengen van projecten die op dit moment nog verkeren in de ideefase, dan wel werken aan het opstarten van nieuwe initiatieven. Soms ook buiten de zoekgebieden of de 'verkenningsgebieden extra windturbines'. Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat er altijd eerst overleg plaatsvindt aan de regionale tafel. Dit is het bestuurlijk overleg van de Circulaire Regio onder de Groene Metropoolregio. De exacte werkwijze wordt bij de start van de RES 2.0 verder uitgewerkt, waarbij twee uitgangspunten essentieel zijn:

1. 'Lokale autonomie waar dat kan en benutten van de kracht van de regio waar dat moet';
2. Zo min mogelijk frustratie van lopende processen. Dit houdt bijvoorbeeld in dat de regie blijft bij de partijen die initiatieven inbrengen. Maar ook dat het proces zo ingericht wordt dat een voortvarende aanpak geborgd blijft.

Op deze manier is er altijd ruimte voor lokale initiatieven en maatwerk en blijft de kracht van de gezamenlijke afspraken overeind. Het doel is om het onderlinge gesprek en het samen vinden van ruimte voor initiatieven laagdrempelig te houden. De ruimtelijke afspraken zijn alleen van toepassing op grootschalige initiatieven, niet op kleinschalige initiatieven. Met kleinschalige initiatieven bedoelen we:

- Kleine individuele windturbines die kleiner zijn dan of gelijk aan 26 meter ashoogte;
- Kleine zon-initiatieven die een vermogen hebben die kleiner is dan of gelijk aan 2 megawatt (en daarmee op het lokale spanningsniveau past).

De ruimtelijke afspraken zijn:

13 Inspanningsverplichting

Voor het bod RES 1.0 spreken we een inspanningsverplichting af ten aanzien van de opbrengst van grootschalige windturbines, zonnevelden en grootschalig zon op dak die we in de RES 2.0 nader uitwerken op lokaal niveau. Deze verplichting betekent dat alle RES-partners zich gezamenlijk inspannen om het bod RES 1.0 te realiseren, dus niet alleen de gemeenten waarbinnen zoekgebieden vallen. Het betekent ook dat de gemeenten actief de verkenning starten – zo ver dat nog niet is gebeurd – en op zoek gaan naar mogelijkheden om zon- en windprojecten te ontwikkelen.

14 Ontwikkelingen buiten het bod

Voor de periode tot besluitvorming van de RES 2.0 zijn er zonder overleg aan de regionale tafel enkel grootschalige ontwikkelingen van zonnevelden en windturbines of combinaties zon-wind mogelijk:

- Binnen de regionale zoekgebieden;
- Binnen de huidige projecten pijplijn die hoort bij de RES 1.0 vanaf sub-fase 'Beleidscheck' tot en met 'Realisatie';
- Binnen de 'verkenningsgebieden extra windturbines'.

> "Ontzie de laatste natuurgebieden en waardevolle landschappen. In het overgrote deel van Nederland stelt de biodiversiteit technisch gesproken weinig voor. Er zijn dus voldoende alternatieven voorhanden om grootschalige energieopwekking niet ten koste te laten gaan van waardevolle natuur en/of landschap."
>
> **Jaap Dirkmaat, Vereniging Nederlands Cultuurlandschap**

Visie op RES 1.0 VNC

15 Groepering windturbines

Om visuele ruimtelijke versnippering ('confetti') door windturbines te voorkomen is groepering van windturbines nodig. Hiermee houden we andere gebieden vrij van windturbines en borgen we regionale ruimtelijke samenhang. Op basis van een ontworpen totaalcluster is gefaseerde uitvoering wel mogelijk. Voor het plaatsen van windturbines is daarom de afspraak dat grote windturbines:

- Niet solitair maar gegroepeerd worden geplaatst;
- De groepering in een lijnopstelling of in een clusteropstelling wordt uitgevoerd;
- De onderlinge afstand van deze opstelling zodanig is dat beeldinterferentie zoveel mogelijk wordt voorkomen (= ontwerponderzoek bij uitwerking zoekgebieden en toets bij projecten buiten de zoekgebieden);
- De inpassing van windlocaties in samenhang met de ontwikkeling in aangrenzende andere RES'en wordt beoordeeld.

16 Koppeling ruimtelijke kwaliteit

Combineer ontwikkeling van windturbines en zonnevelden altijd met de ruimtelijke kwaliteit en samenhang van het totale gebied. Houd rekening met het gebruik van de ruimte door lokale partijen, stakeholders en inwoners. We streven naar een integrale aanpak op drie niveaus:

- Koppeling met regionale opgaven;
- Koppeling met andere opgaven in de gebiedsprocessen, waarin de afweging wordt meegenomen van te maken investeringen in gebiedscompensaties en gebiedsversterkingen;
- Benutten van koppelkansen bij de lokale inpassing.

17 Voorkeursvolgorde zon

Grootschalige zonnevelden moeten mede worden beoordeeld op:

- De mate van aantasting van karakteristieke kenmerken van het landschap;
- De samenhang met andere functies in het gebied, (zoals landbouw, biodiversiteit, cultuurhistorie);
- De landschappelijke samenhang;
- Dubbel ruimtegebruik.

Hiervoor zetten we op regionale schaal in op een voorkeursvolgorde voor zonnevelden waarin zon op dak worden opgenomen. De regionale zoekgebieden van de RES 1.0 maken onderdeel uit van deze voorkeursvolgorde. Deze voorkeursvolgorde werken we in het traject naar RES 2.0 verder uit. Het betekent niet dat eerst alleen de daken benut worden. Er is inzet op alle vlakken tegelijkertijd nodig. Maar de afweging van de gronden die we daarvoor inzetten is cruciaal.

18 Combineer wind/zon

Combineer windturbines zoveel mogelijk met zonnevelden en vice versa. Dit zorgt voor lagere maatschappelijke kosten voor de elektriciteitsinfrastructuur. We streven naar een regionale en waar mogelijk lokale verhouding wind/zon van 50/50. Daarbij kijken we binnen de zoekgebieden en gebiedsprocessen naar lokale en optimale haalbaarheid en de optelling per onderstation.

De volledige lijst met afspraken staat in hoofdstuk **'Ons bod'**.

VERBRUIK IN RES REGIO ARNHEM NIJMEGEN

In **2016** verbruikte de regio **17,8 TWh** aan energie (gas, elektriciteit, warmte en brandstof voor vervoer). De globale verwachting is dat het verbruik tot en met **2030** kan dalen tot **13,5 TWh** en in **2050** tot **8,3 TWh**. Dit vraagt echter om een zeer forse inzet op alle terreinen van de energietransitie.

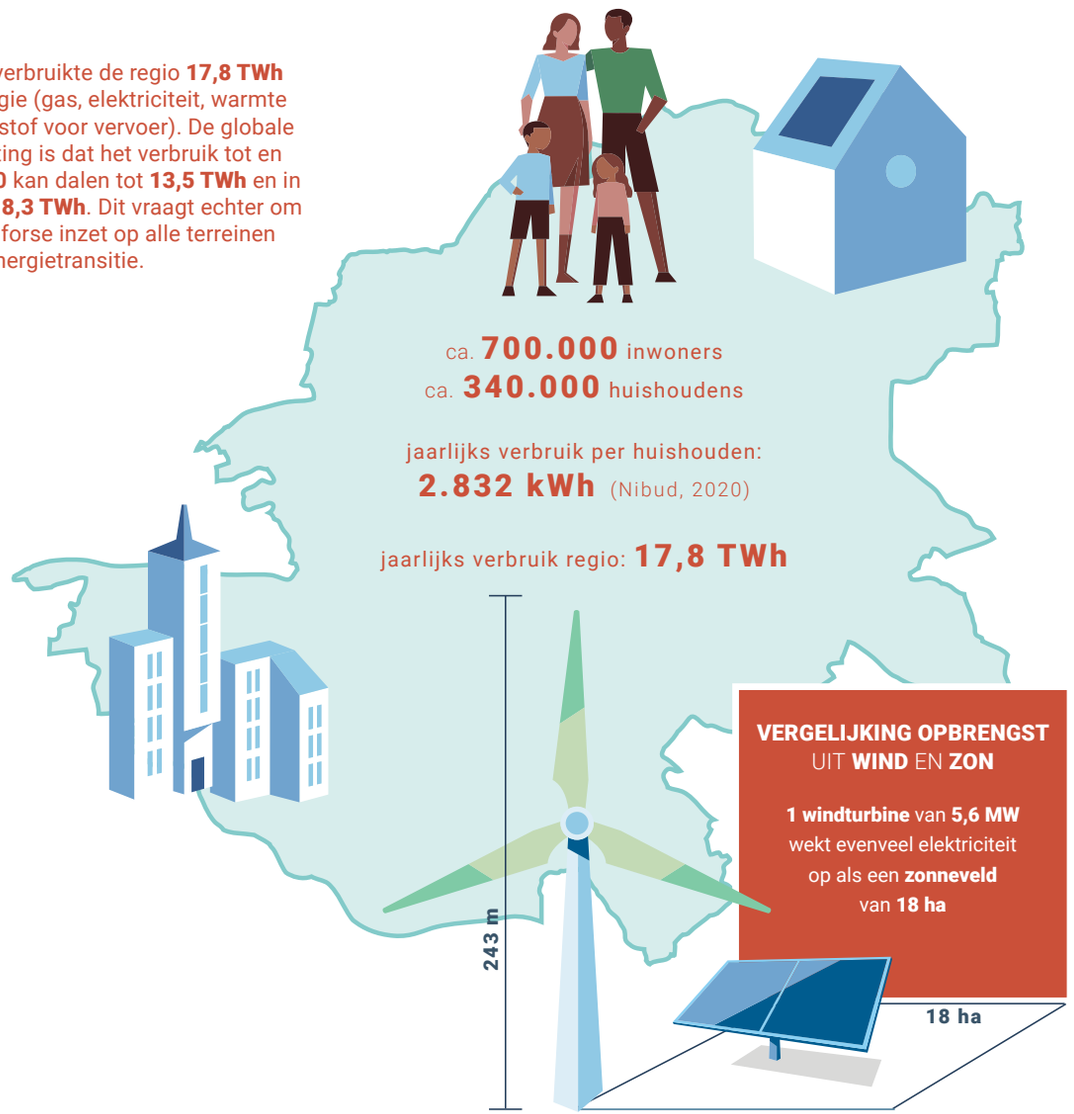

Een terawattuur (TWh), hoeveel is dat eigenlijk?

1 TWh = 1.000.000.000 kWh

Wattuur (Wh) is een eenheid waarin we **elektrische energie** uitdrukken. Watt is het vermogen en **wattuur** de **hoeveelheid vermogen in een uur**.

Dus: als een windturbine met een vermogen van **5,6 megawatt (MW)** een uur heeft gedraaid, dan heeft hij **5,6 megawattuur (MWh)** opgewekt.

OPBRENGST

WINDTURBINES

Een hoge windturbine met een vermogen van **5,6 MW** levert jaarlijks stroom aan **6.700 huishoudens.**

Een lagere windturbine met een vermogen van **3 MW** levert jaarlijks stroom aan **3.600 huishoudens.**

ZONNEVELDEN

Een voorbeeld: zonneveld Lage Woerd in Beuningen heeft **22.000 panelen** met een totaal vermogen van **6 MW** en levert jaarlijks stroom aan **1.950 huishoudens.**

4.1.3 Gebiedsopgaven

Kaarten gebieds-opgaven

Het hoofdstuk 'Integrale aanpak' beschrijft dat de windturbines en zonnevelden een onderdeel zijn en ruimte claimen binnen de brede leefomgeving. Nederland is een drukbezet land en daarom moeten we verschillende opgaven goed afwegen. In hetzelfde hoofdstuk staat beschreven dat de andere gebiedsopgaven in de regio expliciet zijn meegenomen vanaf de allereerste ontwerpstappen. Door vanuit de identiteit en opgaven van de regio te zoeken naar kansen voor windturbines en zonnevelden krijgen we een goede balans. Sommige opgaven staan loodrecht tegenover elkaar en andere opgaven kunnen elkaar juist versterken.

De volgende regionale opgaven zijn meegenomen in het ontwerpproces van de RES en uitgebreider beschreven in de online omgeving.

- **Landschappen en identiteit**
- **Natuur- en ecologienetwerk**
- **Cultuurhistorische identiteit**
- **Klimaatadaptatie**
- **Stedelijke ontwikkeling en mobiliteit**
- **Landbouw**
- **Recreatie**

4.1.4 Wet- en regelgeving

Kaarten (juridische) restricties zon en wind

Er mogen niet zomaar overal zonnevelden en windturbines komen. Er is wet- en regelgeving die de kwaliteit van de leefomgeving beschermt. Harde restricties geven een blokkade, bij zachte restricties is er meer mogelijk, bijvoorbeeld door extra maatregelen te nemen of na extra onderzoek. Over het algemeen zijn restricties voor windturbines dwingender dan die voor zonnevelden. Denk aan geluidsnormen voor windturbines voor de gebouwde omgeving, regelgeving in natuurgebieden, of hoogtebeperkingen door de activiteiten van Defensie. Het lijkt onwaarschijnlijk dat voor 2030 harde restricties worden aangepast, aangezien dit veel tijd kost. Voor 2030 is meer mogelijk binnen de zachte restricties. Uiteraard zijn de gebieden zonder restricties het meest aantrekkelijk, maar bijna overal geldt wel een vorm van restrictie. Als we de huidige beleidsregels strikt hanteren, is er nauwelijks tot geen plaats voor windturbines. Voor de klimaatopgave is het nodig om de belangen opnieuw af te wegen. Die afweging kan het beste vanuit een integrale visie worden gedaan, zodat er aandacht is voor alle verschillende doelstellingen die een impact hebben op het landschap. Op dit moment wordt het beleid nog sterk sectoraal gemaakt en dat komt de integrale klimaatdoelstellingen niet ten goede. Interactieve GIS kaart met daarin voor zowel wind als zon de harde en zachte restricties en voor wind de restrictievrije gebieden als clickable kaartlagen. Kaarten in de online omgeving tonen de harde en zachte restricties voor windturbines en zonnevelden.

> "Opwek uit wind is effectiever, sluit beter aan op het vraagpatroon en kost geen landbouwruimte. Samen met de overheden wil LTO Noord zich maximaal inspannen om de uitrol van zon op dak, erf en restgronden te benutten, in combinatie met opwek uit wind."
>
> **LTO Noord, regio Oost**

Visie op de RES 1.0 van LTO Noord

4.1.5 Gemeentelijk beleid

Kaart gemeentelijk beleid

Veel gemeenten werken actief aan de energietransitie. De realisatie van windturbines en zonnevelden is onderdeel van hun duurzaamheidsprogramma's en routekaarten. De meeste gemeenten in Regio Arnhem Nijmegen hebben momenteel lokaal beleid voor windturbines en zonnevelden. Het regionaal overzicht geeft een heel divers beeld.

Sommige gemeenten wijzen voorkeursgebieden aan, anderen wijzen uitsluitingsgebieden aan en weer anderen beide. Soms wordt hierbij benoemd hoeveel windturbines en/of zonnevelden worden toegestaan, en werken gemeenten met aanbestedingen om dit per tijdsperiode in te vullen. Sommige gemeenten laten op dit moment geen windenergie toe. Ook stellen gemeenten diverse voorwaarden rondom economische, ruimtelijke, technische of omgevingsgerichte aspecten. Bijvoorbeeld de voorwaarde dat een deel van het project door of in nauwe samenwerking met inwoners en maatschappelijke organisaties moet zijn ontwikkeld, of de voorwaarde dat er altijd sprake moet zijn van natuurversterking of landschapsherstel. Een deel van de gemeenten heeft de randvoorwaarde van (deels) lokaal eigendom opgenomen in beleid, anderen zijn daarmee bezig.

Het gemeentelijk beleid in de RES is een momentopname. Het verandert met regelmaat, wat logisch is in dit soort processen. De ruimtelijke afspraken van de RES 1.0 werpen een belangrijk vraagstuk op voor de RES 2.0: hoe verhouden 16 (op elkaar afgestemde) versies van lokaal beleid zich tot een duidelijke regionale regie? Is een samenhangend regionaal beleid met lokaal maatwerk niet effectiever? Dit vraagstuk gaat mee naar RES 2.0.

4.2 Warmte

4.2.1 De overstap naar duurzame warmte

Nederland gaat de komende jaren 7 miljoen woningen en 1,5 miljoen gebouwen aardgasvrij maken. Het streven is om in 2030 de eerste 1,5 miljoen aardgasvrije woningen en gebouwen gereed te hebben. Ook voor onze regio is deze warmtetransitie een grote opgave, waarbij voor iedere woonwijk of kleinere kern bekeken wordt wat het meest geschikte alternatief voor aardgas is, en op welke termijn deze overstap haalbaar en betaalbaar is.

Het onderdeel binnen de RES dat over het warmtevraagstuk gaat heet de RSW; Regionale Structuur Warmte. Hiermee wordt de regionale vraag, het aanbod en de infrastructuur in kaart gebracht. Ook een aanzet voor een mogelijke toedeling van warmtebronnen maakt hier onderdeel van uit. De RSW moet gezien worden als een eerste verkenning, een vertrekpunt, op basis waarvan de komende jaren verder overleg en aanvullend onderzoek zal worden uitgevoerd.

Regio Arnhem Nijmegen heeft voldoende potentie voor de ontwikkeling van een regionale warmte-infrastructuur. Die zal nodig zijn om een deel van de woningen en andere gebouwen aan te sluiten op een zogenaamd warmtenet. Dit is een collectieve warmteoplossing, waarbij in plaats van aardgas warmte wordt geleverd, afkomstig van warmtebronnen zoals papierfabrieken of andere industriële bedrijven, afvalverbranders, of van warmte uit de omgeving (denk aan warmte uit de bodem of uit oppervlaktewater).

Vijf alternatieven voor aardgas

WELKE ALTERNATIEVEN VOOR AARDGAS ZIJN ER?

In 2050 willen we heel Nederland van het aardgas af hebben. Wat daarvoor in de plaats komt, is nog onzeker. Er wordt volop geëxperimenteerd met verschillende 'nieuwe' warmtebronnen zoals aardwarmte, warmte uit oppervlaktewater (aquathermie) en restwarmte. Ook wordt er gezocht naar duurzame manieren om zonnewarmte langer op te slaan.

STATUS TRANSITIEVISIE WARMTE

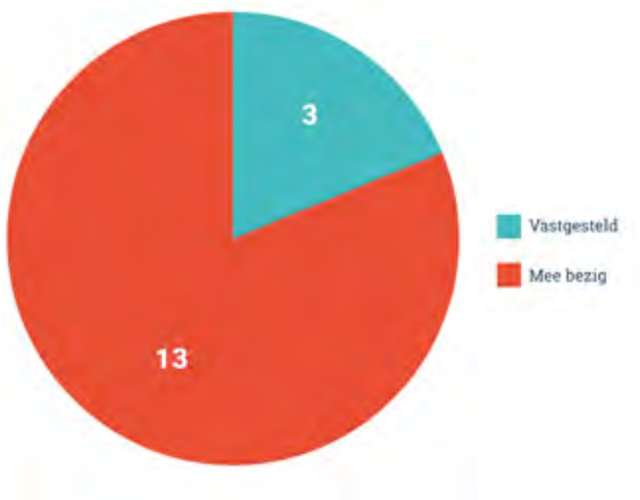

4.2.2 Wat doen we regionaal, en wat lokaal?

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat gemeenten aan de lat staan voor de uitvoering van de warmtetransitie, de regie ligt dus op lokaal niveau. Maar om de uitvoering op lokaal niveau goed te laten verlopen is het nodig om op regionale schaal afspraken te maken over het verdelingsvraagstuk van warmte, en dan specifiek binnen gebieden waar meerdere partijen belang hebben bij de inzet van dezelfde warmtebron.

Op het niveau van de RES kijken we dus vooral naar díe gebieden in onze regio waar de ontwikkeling van grote warmtenetten kansrijk is, en nemen daarbij de warmtebronnen mee die op regionaal niveau inzetbaar zijn. Rond deze bovenlokale (of soms zelfs bovenregionale) warmtebronnen zal de komende jaren een structureel gesprek plaatsvinden met alle betrokken partijen, om af te stemmen op welke wijze deze bronnen zo efficiënt mogelijk kunnen worden ingezet om de warmtetransitie te doen slagen.

4.2.3 Lokaal regie bij gemeente

De regie op de lokale warmtetransitie ligt bij de gemeenten. Ze hebben daartoe verschillende instrumenten binnen de kaders van de Warmtewet en de Omgevingswet, en andere beleidsruimte om de afspraken over warmte te borgen.

In de digitale omgeving is een uitgebreidere toelichting opgenomen over de verschillende instrumenten. Het is van belang om te begrijpen in welke mate gemeenten kunnen sturen op de warmte afspraken. In onze regio hebben inmiddels drie gemeenten een TVW vastgesteld, de andere gemeenten zijn nog bezig met de uitwerking daarvan. Alle TVWs moeten eind 2021 door de gemeenteraden zijn vastgesteld. De transitievisies geven per gemeente een beter beeld van de lokale alternatieven voor aardgas. Ook blijkt, uit een eerste inventarisatie, dat een aantal gemeenten gebruik denkt te gaan maken van een bovenlokale warmtebron. Hieruit valt op de maken dat ook gemeenten die nog geen TVW hebben vastgesteld, al wel nadenken over hun bronnenstrategie. Komende tijd zullen we de voortgang op de uitwerking van TVW's blijven volgen. In de RES 2.0 wordt scherp in beeld gebracht hoe deze TVW's zich verhouden tot de geschetste kansrijke regionale (infra)structuur warmte (RSW). De in het concept bod opgenomen warmtekansenkaart zal op basis van deze nieuwe inzichten in de RES 2.0 worden geactualiseerd.

WARMTE - LOKALE REGIE

INSTRUMENTEN UIT WARMTEWET 2.0	INSTRUMENTEN UIT OMGEVINGSWET	OVERIGE BELEIDSRUIMTE
Transitievisie Warmte + wijkuitvoeringsplannen	Warmteprogramma	Algemene Verordening Ondergrondse Infrastructuur (AVOI)
Vaststellen warmtekavel		Privaatrechtelijke afspraken rond eigendom
Aanwijzen warmtebedrijf		
Uitwerken kavelplan		

Toelichting instrumenten

VEELGESTELDE VRAGEN

> Wat is een warmtenet?
> Is restwarmte uit de industrie wel een duurzame bron?
> Is er ook aandacht voor waterstof?

4.2.4 Vraag en aanbod van warmte in onze regio

De vraag, het aanbod en de al aanwezige en geplande warmte-infrastructuur zijn in beeld gebracht in de warmteatlas. Kortgezegd blijkt daaruit dat onze regio twee grote stedelijke gebieden heeft – rond de stadskernen van Arnhem en Nijmegen – met een relatief grote warmtevraag. In de kleinere kernen is de warmtevraag wel geconcentreerd, maar minder omvangrijk dan in stedelijk gebied. De dichtheid van de warmtevraag in het buitengebied is klein door de grote afstanden tussen bebouwing.

Daarnaast blijkt dat er verschillende warmtebronnen beschikbaar zijn binnen onze regio: omgevingswarmte, restwarmte en warmte uit biomassa. Voorbeelden van warmtebronnen uit de omgeving zijn ondiepe bodemenergiesystemen, (ondiepe) geothermie en thermische energie uit oppervlakte (TEO) en afvalwater (TEA)-bronnen. Restwarmte komt beschikbaar via industrie, datacentra, condensatiewarmte van bedrijven, rioolwaterzuiveringinstallaties (RWZI) en rioolgemalen. Het beschikbare aanbod van biomassa binnen onze regio is beperkt van omvang. Het betreft voornamelijk het aanbod van laagwaardige verbrandbare en vergistbare biomassa, waarbij alleen het jaarlijkse (groei)overschot in beeld is.

Om de beschikbare warmte vanuit de warmtebron te distribueren is ook een warmte-infrastructuur nodig. Op dit moment liggen er grootschalige warmtenetten in Nijmegen en Duiven-Westervoort-Arnhem. Beide warmtenetten worden gevoed vanuit restwarmtebronnen (afvalverbrandingsinstallaties ARN en AVR).

REGIONALE EN BOVENREGIONALE WARMTECLUSTERS

Gelderland Warmte Atlas

Daarnaast is er een warmtenet vanaf tuinbouwgebied NEXTgarden, Lingewaard, met een warmtebron die vanaf het voorjaar van 2021 ook een snoeihoutcentrale kent.

Deze al aanwezige warmte-infrastructuur biedt kansen voor uitbreiding en ontwikkeling van een Regionale Warmte (infra)Structuur binnen onze regio.

HOOFDCRITERIA MCA VOOR WARMTE

Papierfabriek Smurfit Kappa Parenco, Renkum

4.2.5 Structurele gesprek rond kansrijke regionale warmteclusters

Warmte-kaart

De warmtevraag en het warmteaanbod binnen onze regio zijn gekoppeld via een multicriteria-analyse (MCA). Die geeft voor elk warmtevraagcluster aan wat de meest logische warmtebronnen lijken. Bij deze MCA zijn drie criteria gebruikt: is de warmtebron duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar? In deze drie hoofdcriteria komen onder andere criteria als CO_2-emissie, afstanden, temperatuur en dekkingsgraad terug. De uitkomsten van de MCA vormen de basis voor een eerste beeld hoe vraag en aanbod aan elkaar gekoppeld kunnen worden, en dan met name voor het identificeren van de kansrijke warmteclusters waarvoor op RES-niveau het structurele gesprek met betrokken partijen zal worden gevoerd. Dit structurele gesprek heeft als doel om tijdig kansen en knelpunten te signaleren en te zoeken naar de meest efficiënte inzet van bovenlokale warmtebronnen tegen de laagst maatschappelijke kosten.

Op basis van deze afweging zien we bij grote restwarmtebronnen in onze regio competitie ontstaan tussen verschillende warmtevragers uit de regio. In die gevallen moet de regionale warmte-infrastructuur verder onderzocht worden. Dit geldt specifiek voor de nog niet maximaal benutte restwarmte van de afvalcentrales AVR (Duiven) en ARN (Weurt) en ook voor de grote naastliggende rioolwaterzuiveringsinstallaties. De vraag die binnen deze warmteclusters speelt is of deze alleen beschikbaar blijft voor gemeenten die nu al gebruik maken van dit warmtenet, of dat in de toekomst ook de kernen en wijken van Velp, Zevenaar, Didam, Wijchen, Heumen en Beuningen gebruik kunnen maken van deze warmtebronnen.

Ook is afstemming nodig tussen de verschillende RES-regio's, bijvoorbeeld als het gaat om de verdeling van restwarmte van papierfabriek Parenco uit Renkum. Het gebruik van die warmte is kansrijk in het stedelijk gebied van Ede-Wageningen (Regio Foodvalley), maar ook Renkum zal in de toekomst gebruik willen maken van een deel van de restwarmte. Andersom geldt dat beschikbare warmte vanuit andere regio's ook weer in onze regio kan worden benut: restwarmte van de RWZI Olburgen (mits niet gebruikt binnen Regio Achterhoek) is mogelijk in te zetten in de kern van Dieren of Doesburg en restwarmte van de papierfabriek in Eerbeek kan ook interessant zijn voor de kern van Dieren en Laag-Soeren. In het concept bod werd eerder gesproken over de inzet van warmte vanuit de bio-energiecentrale Cuijk naar Malden of Groesbeek, maar uit gesprekken met Regio Noordoost Brabant en gemeente Cuijck lijkt de kans daarop minimaal, gelet op te overbruggen afstand en voorzien gebruik van restwarmte binnen de eigen regio.

Naast het structurele gesprek over de warmteverdeling binnen deze kansrijke regionale warmteclusters zal in de verdere uitwerking van de regionale warmte(infra)structuur komende jaren worden afgewogen of de koppeling tussen de netten van Arnhem en Nijmegen meerwaarde heeft, waarbij het regionale kassengebied NEXTgarden in Lingewaard mogelijk als energieknooppunt kan dienen.

4.2.6 Nieuwe inzichten

De warmtetransitie is nog volop in ontwikkeling. Zo wordt voortdurend onderzoek uitgevoerd naar beschikbare, aanvullende warmtebronnen, worden nieuwe warmtetechnieken getest en vindt beleidsontwikkeling plaats om de mogelijkheden van warmtebronnen te vergroten. Hieronder volgt een overzicht van recente inzichten die relevant zijn voor de warmtetransitie binnen onze regio.

> Haalbaarheidsonderzoek collectieve warmtesystemen Gelderland

Royal HaskoningDHV is voor de provincie Gelderland in 2020 een onderzoek gestart naar de haalbaarheid van collectieve duurzame warmtesystemen. De resultaten geven een eerste beeld van de financiële en technische haalbaarheid van een nieuwe warmtevoorziening ('Quickscan').

Ondanks dat iedere warmteoplossing om maatwerk vraagt, kunnen de belangrijkste inzichten worden gebruikt door alle gemeenten binnen Gelderland die aan de slag gaan met collectieve warmteoplossingen. Tot februari 2021 zijn 41 scenario's onderzocht in 18 gebieden in Gelderland (met in totaal 16 betrokken gemeenten).

Op dit moment lopen nog onderzoeken in 9 andere gebieden. In de 18 onderzochte gebieden wordt voor in totaal 34.004 (88%) woningen en 4.490 (12%) andere gebouwen zoals scholen, ziekenhuizen en bedrijven een warmtesysteem op haalbaarheid getoetst. Belangrijke inzichten tot nog toe zijn:

1. Voor de aanleg van een collectief warmtenet in alle onderzochte gebieden, is bijna 650 strekkende kilometer leidingennetwerk nodig.

2. In slechts 7 scenario's wordt na 30 jaar de investering terugverdiend. De winst loopt uiteen van € 0 voor een warmtenet voor een aquathermie-systeem, tot € 50.000.000 voor een warmtenet op restwarmte.

3. Het meest verliesgevende scenario binnen het onderzoek betreft een warmtenet op geothermie (aardwarmte).

Succesfactoren

4. Voor een aantal scenario's worden aanbevelingen gedaan voor vervolgonderzoek.

> 6 proeftuinen programma aardgasvrije wijken binnen de regio

In 2018 zijn de eerste twee proeftuinen in onze regio van start gegaan (Arnhem, Nijmegen), en afgelopen najaar (2020) zijn hier nog eens vier proeftuinen aan toegevoegd binnen het Programma Aardgasvrije Wijken (Arnhem, Doesburg, Lingewaard en Nijmegen). Hiermee wordt de komende jaren intensief ervaring opgedaan met de wijkgerichte aanpak richting 'aardgasvrij', zowel qua inrichting als opschaling. De ervaringen die zijn opgedaan in deze proeftuinen, kunnen de komende tijd helpen om in onze regio goed aan de slag te gaan met de warmtetransitie.

> Potentie aquathermie

De potentie voor aquathermie komt steeds beter in beeld. Uit landelijk onderzoek blijkt dat het als warmtebron (en koudebron) een belangrijke bijdrage kan leveren aan de warmtetransitie. Afhankelijk van het aanbod (beschikbaarheid van water) en de vraag (nabij gelegen afzetmogelijkheden) zijn er grote verschillen over de regio. Dit vraagt om maatwerk. De komende tijd wordt daarom ook in Regio Arnhem Nijmegen besproken hoe we een beter beeld krijgen van de potentie van aquathermie.

> Potentie geothermie

Recent onderzoek (studie WARM) laat zien dat geothermie ook veel potentie heeft als warmtebron en in een aanzienlijk deel van de totale warmtevraag kan voorzien in Regio Arnhem Nijmegen. Zie 'studie WARM' voor het volledige onderzoek. De ondergrond in deze regio is echter nog niet voldoende in beeld gebracht. De ondergrond wordt in beeld gebracht in het SCAN-programma: er vinden in het hele land boringen plaats om onderzoek te doen naar de potentie van aardwarmte. Zo ook in Regio Arnhem Nijmegen. De uitkomsten worden verwacht tegen het einde van eerste kwartaal in 2021.

> Potentie zonthermie

De potentie van zonthermie voor onze regio is nog niet in beeld gebracht. Bij zonthermie zetten zonnecollectoren de zonne-energie om in warmte (in plaats van elektriciteit uit zonnepanelen). Uit onderzoek van Berenschot blijkt dat zonnewarmte de meeste energie per vierkante meter levert.

> "Wij adviseren om aquathermie voorrang te geven boven warmte uit de bodem. Aquathermie is een veelbelovende technologie en kent niet de nadelen van bodemwarmte via Warmte-Koude-Opslag. Waterschap Vallei en Veluwe en Vitens willen graag hun kennis van het (grond)watersysteem delen en beschikbaar stellen en worden bij voorkeur betrokken om een brede afweging van warmtebronnen mogelijk te maken in de gemeentelijke warmtevisies en de volgende RES-plannen."
>
> **Waterschap Vallei en Veluwe en Vitens**

Boodschap van Waterschap Vallei en Veluwe en Vitens

Omdat de gewonnen warmte in de bodem kan worden opgeslagen, is zonnewarmte ook flexibel inzetbaar en goed toe te passen in woningen en voor warmtenetten. Bijkomend voordeel is dat bij het gebruik van warmtenetten, zonthermie een uitkomst kan zijn om levering van warmte door geothermie of restwarmte aan te vullen, als die bronnen niet toereikend zijn. Ook kunnen zonnecollectoren een rol vervullen bij het energetisch in balans brengen van een WKO-systeem. Verder kan thermische energie bijdragen aan de verlaging van het aantal pieken in het elektriciteitsnet, omdat de elektriciteitsvraag voor warmteopwekking via een warmtepomp sterk vermindert. De combinatie van zonnewarmte met andere duurzame bronnen resulteert ook in een grotere CO_2-besparing dan wanneer je alternatieve duurzame bronnen inzet zonder de combinatie met zonthermie. De jaarlijkse kosten van een grootschalig zonthermiesysteem (afschrijvings-, financierings- en energiekosten) liggen lager dan die van andere duurzame systemen met een vergelijkbaar opwekvermogen.

Binnen Regio Rivierenland is een haalbaarheids-onderzoek gestart naar de inzet van zonthermie ten behoeve van de warmtetransitie. Provincie Gelderland bekijkt in hoeverre alle Gelderse RES-regio's in dit onderzoek betrokken kunnen worden. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen worden meegenomen in de RES 2.0.

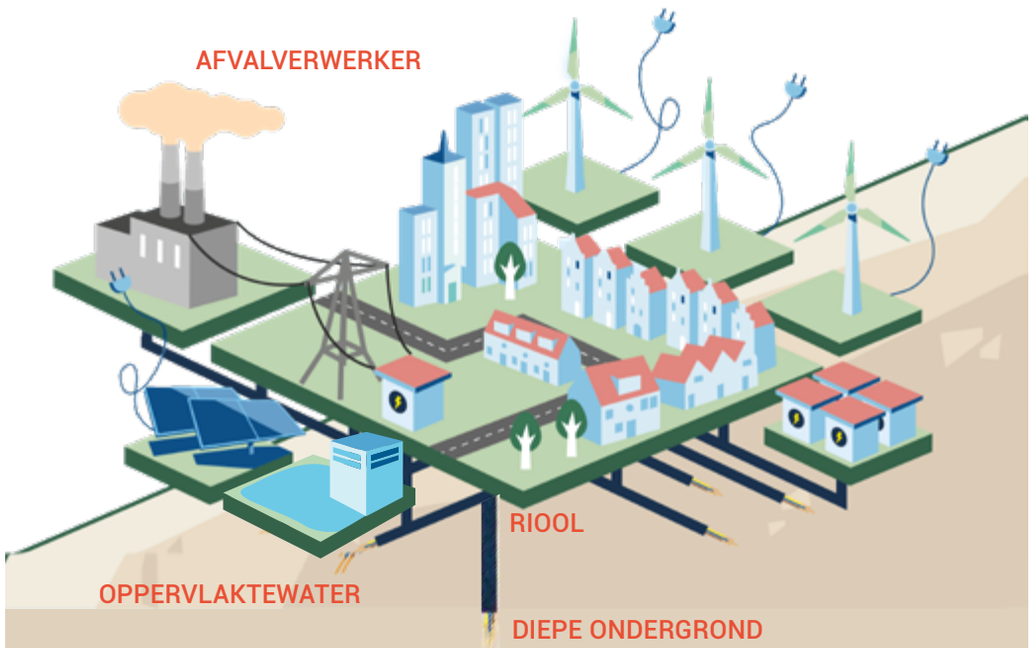
AFVALVERWERKER
RIOOL
OPPERVLAKTEWATER
DIEPE ONDERGROND

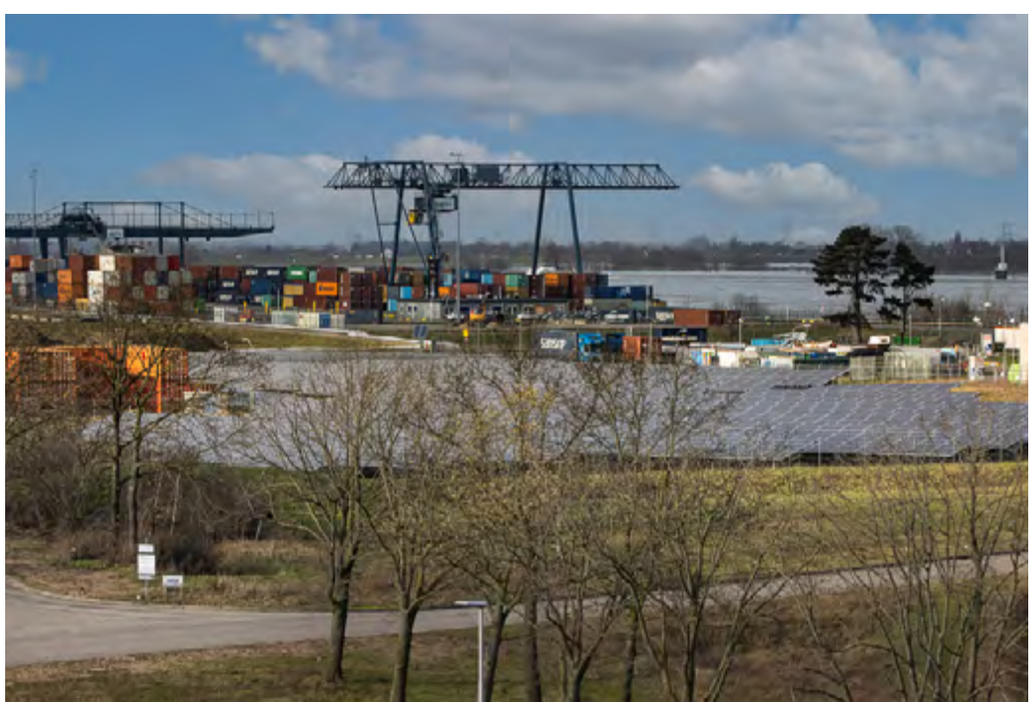

4.2.7 Afspraken voor een optimaal warmtesysteem

We weten dat de overstap naar een duurzame warmtevoorziening binnen onze regio technisch uitvoerbaar is, maar we weten ook dat deze transitie niet alleen vraagt om een technische oplossing. Ook de financiële en organisatorische haalbaarheid moeten ingevuld worden, waarbij kostenneutraliteit voor bewoners het uitgangspunt blijft. Vragen als: *wat kost het*, *wie gaat het betalen*, *wie gaat het doen*, *van wie is het straks* en *willen we het wel* moeten nog worden verwerkt. Duurzame verwarming zal niet gaan zonder ons verwarmingssysteem in de basis te veranderen. En dat kost tijd, capaciteit en middelen. Daarnaast vereist het onderlinge samenwerking tussen gemeenten én raakt het aan de samenwerking op (boven)regionaal niveau.

Veel taken kunnen gemeenten zelfstandig en zonder onderlinge afstemming uitvoeren. Voor het optimaal en eerlijk verdelen van de schaarse warmtebronnen binnen onze regio is een zekere mate van afstemming en samenwerking noodzakelijk.
Om als regio de komende jaren voldoende vooruitgang te blijven maken zetten we in op de volgende set afspraken:

9 Vanuit regionaal perspectief maakt het verschil welke bron wordt gebruikt op welke plek; we willen voorkomen dat een bron al door de ene gemeente is ingezet terwijl hij voor een andere gemeente van vitaal belang zou zijn geweest. In het belang van ons RES-partnerschap bepalen we gezamenlijk waar welke bovenlokale bron uiteindelijk wordt ingezet.

10 Binnen de relevante warmteclusters waar dit verdelingsvraagstuk aan de orde is, richten we een xstructureel overleg in om daarover in gesprek te zijn en te blijven.

11 Gemeenten zetten daarbij verschillende instrumenten in die binnen de kaders van de Warmtewet, de Omgevingswet en andere beleidsruimten passen om de bovenlokale warmte afspraken te borgen.

12 Als regio doen we een gezamenlijke oproep aan het Rijk om partijen in stelling te brengen om de benodigde regie te voeren op de warmtetransitie. Dat kan door te zorgen voor beter aansluitende wet- en regelgeving voor het uitrollen van warmtenetten, hogere en structurele financiële ondersteuning voor alternatieve warmtevarianten (waaronder warmtenetten) via subsidies of Rijksbijdragen en een structurele Rijksbijdrage voor het ambtenarenapparaat om de warmtetransitie ook daadwerkelijk in goede banen te leiden, te begeleiden en uit te voeren.

De volledige lijst met afspraken staat in hoofdstuk **'Ons bod'**.

4.2.8 Proces naar de RES 2.0

Met de RES 1.0 wordt een eerste basis gelegd voor de komende jaren, die we richting RES 2.0 gaan versterken en door ontwikkelen. Vanuit de RES blijven we daarom de komende tijd in gesprek met de gemeenten om te kijken hoe de TVW's zich ontwikkelen en hoe deze zich verhouden tot de Regionale Warmte(infra)Structuur.

In de RES 2.0 gaan we verder in op de match tussen vraag en aanbod: welke warmtebronnen zijn nu nog onbenut (of niet optimaal benut) en welke bronnen moeten opschalen om de warmtetransitie uit te kunnen voeren? Wat is ervoor nodig om een onbenutte bron te gebruiken, en hoe zou de opschaling van reeds bestaande warmtebronnen eruitzien? Wie pakt welke rol op binnen de uitvoering daarvan. Daarbij maken we gebruik van nieuwe inzichten uit lopend onderzoek en beschikbare nieuwe instrumenten zoals de Warmtewet 2.0.
Ook zullen we in de RES 2.0 de brug moeten slaan tussen warmte en elektriciteit. De inzet van bepaalde warmtebronnen, hoe duurzaam en overvloedig ook, zal leiden tot een stijging van de elektriciteitsvraag. Al het gasverbruik in onze regio dat níet wordt vervangen door duurzame warmte, zal namelijk een beroep doen op de all-electric optie voor aardgas. Dat brengt een flinke stijging van de elektriciteitsvraag en bijbehorende infrastructuur met zich mee. Ook bij warmtenet-oplossingen zal er een beperkte, maar zeker een groeiende vraag zijn naar elektriciteit.

4.3 Netwerk

Om de impact van de RES 1.0 op het elektriciteitsnetwerk te bepalen is een doorrekening gemaakt van het elektriciteitsnetwerk; een netimpactanalyse. Hiervoor zijn de door de regio aangeleverde cijfers voor grootschalige opwek van zon en wind gebruikt, en cijfers van Liander over bijvoorbeeld mobiliteit en de vraag vanuit gebouwen. Op basis van deze analyse is inzichtelijk geworden dat de kosten voor de netuitbreiding worden geschat op € 37 miljoen. Voor een deel gaat het dan om reeds geplande investeringen, maar er zijn ook nieuwe investeringen die een gevolg zijn van de RES-plannen.

Netimpact-analyse

4.3.1 Hoe werkt de netimpactanalyse?

Toelichting netimpact-analyse

Als invoer voor de netimpactanalyse is gebruik gemaakt van gegevens over projecten en zoekgebieden die door de regio in nauwe afstemming met de gemeenten zijn verzameld. Op basis van de omvang van de aansluitingen zijn de projecten op de juiste manier gekoppeld aan het net. Zodoende wordt inzichtelijk welke onderstations en kleinere regel- en schakelstations verzwaard en/of nieuw gebouwd moeten worden.

4.3.2 Uitkomsten en inzichten uit de netimpactanalyse

De netimpactanalyse geeft als gezegd aan dat er de komende jaren een investering van € 37 miljoen nodig is om alle plannen te kunnen aansluiten. Deze investeringen gaan uit van de huidige capaciteit van het elektriciteitsnet. Los van de RES is Liander al bezig met investeringen voor verbetering en uitbreiding in het elektriciteitsnet. Vanuit de RES komen daar de noodzakelijke investeringen bij op. Naast kosten, zijn in de netimpact analyse ook de ruimtelijke gevolgen van de netuitbreiding beschreven.

4.3.3 Ruimte en tijd voor uitbreiding van het netwerk

Energieopwekking is een nieuwe ruimtevrager. Ook is door de toenemende energie-opwek meer ruimte nodig voor de distributie ervan. Het gaat dan om nieuwe stations en ondergrondse kabels. Deze ontwikkelingen doen een beroep op de schaarse ruimte van Nederland, ruimte die ook voor andere belangrijke doeleinden kan worden ingezet.

In totaal zijn er op 5 stations uitbreidingen nodig en zijn er 3 nieuwe onderstations nodig. De investeringen en de benodigde ruimte zijn in de netimpactanalyse beschreven. Het inpassen van de nieuwe stations en stationsuitbreidingen vraagt om een zorgvuldige ruimtelijke inpassing. Hierbij moet zowel gekeken worden naar het directe ruimtegebruik, maar ook naar de ondergrondse verbindingsmogelijkheden van en naar het station.

Voor de netuitbreidingen is tijd nodig. Het is belangrijk om te beseffen dat uitbreiding van het energienet doorgaans langer duurt dan de realisatie van een wind- of zonnepark. Door de uitbreidingen van het energienet te koppelen aan ruimtelijke ontwikkelingen, kunnen we zorgen dat gewenste regionale ontwikkelingen tijdig worden aangesloten op de energie-infrastructuur. Door verder vooruit te kijken, is er meer tijd voor het zoeken van geschikte locaties voor kabels en elektriciteitsstations, het doorlopen van planprocedures en het inplannen van schaarse technici om al het werk te realiseren. Verder vooruitkijken, vergroot de kans dat we de regionale ambities samen op tijd realiseren.

4.3.4 Oplossingen zonder investeringen

Naast investeringen, zijn er ook slimme oplossingen mogelijk die niet vragen om een investering. Deze ‘slimme oplossingen’ zijn toepasbaar op 4 stations. Bij de meeste oplossingen is overeenstemming nodig tussen netbeheerder en de klant. De belangrijkste oplossing is het loslaten van de reservecapaciteit op het net. Deze reservecapaciteit kan onder bepaalde omstandigheden worden vrijgegeven, zodat meer duurzaam opgewekte elektriciteit kan worden aangesloten op het bestaande net. Het principe is vergelijkbaar met de spitsstrook op snelwegen: deze wordt afgesloten bij calamiteiten. Bij storing of onderhoud zal het vervoer van duurzame elektriciteit tijdelijk worden stopgezet.

VEELGESTELDE VRAGEN:

- Is er wel ruimte op ons elektriciteitsnetwerk voor al die duurzame elektriciteit?
- Waarom is een scheve verhouding tussen wind en zon een probleem?
- Wat zijn de voordelen van wind en zon, samen op één locatie?

Een andere mogelijkheid is om op nieuwe stations niet het maximale vermogen aan te sluiten, maar slechts een deel. Hierdoor blijft er ruimte op het net over voor nieuwe initiatieven.

Er is ook winst te halen uit slimme timing. Zo zijn er elektriciteitsstations die nog capaciteit vrij hebben, of kunnen die op relatief korte termijn (2023/2024) uitgebreid worden. Door samen eerst op deze gebieden te focussen, geven we onszelf tijd voor het realiseren van uitbreidingen in andere gebieden die meer tijd kosten.

4.3.5 Opslag en conversie

Met het toenemen van het aandeel duurzame opgewekte elektriciteit neemt ook het belang van opslag en conversie toe. Bij conversie gaat het om het omzetten van elektriciteit naar warmte of waterstof en andersom. Door opslag en conversie toe te passen, neemt de belasting van het netwerk af. Zowel door de netbeheerders als door marktpartijen wordt momenteel onderzoek verricht naar de toepasbaarheid van waterstof en batterijopslag. In Regio Arnhem Nijmegen zijn Innofase in Duiven, het terrein van de voormalige Gelderse Energiecentrale (Nijmegen) en bedrijventerrein Bijsterhuizen (Wijchen) belangrijke voorbeelden. De ontwikkeling van opslag van elektriciteit mag nooit los gezien worden van de overige onderdelen van het elektriciteitssysteem. Het is bijvoorbeeld slim om conversie dichtbij de locatie van opwekking uit te voeren en tegelijkertijd te bedenken waar die energie na opslag gebruikt gaat worden. Waterstof kan bijvoorbeeld getankt worden bij XXL-locaties of ingezet worden in de industrie. Overschotten van de opbrengst van windturbines kunnen bijvoorbeeld grote warmtepompen aandrijven die warmte opslaan waarmee op een later moment via een collectieve warmtevoorziening woningen worden verwarmd. Die overschotten passen op dat moment niet op het netwerk en zijn dus erg goedkoop. Er zijn diverse vormen van dag-, week- en seizoensopslag in ontwikkeling om dit mogelijk te maken. De kennis die nu in ontwikkeling is, zal in de vervolg RES'en een plek te krijgen.

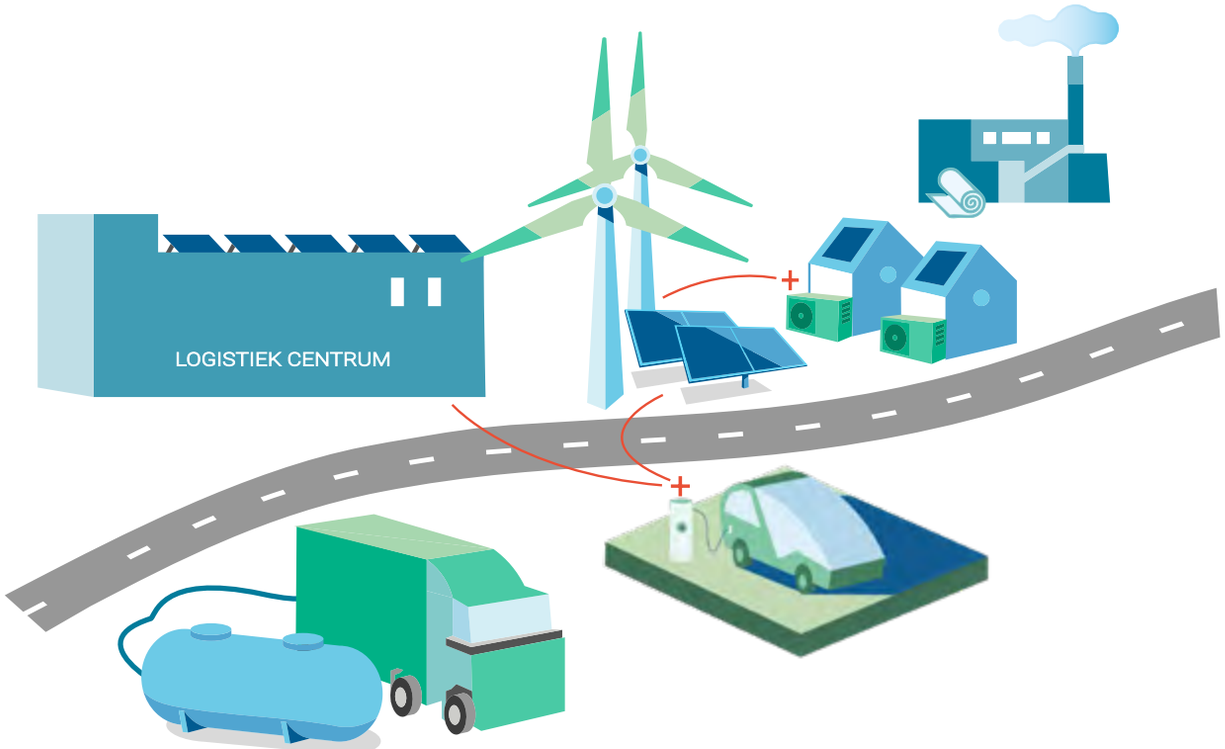

4.3.6 Aansluiten vraag en aanbod

Om de belasting op het netwerk te verkleinen, is het van belang om vraag en aanbod op elkaar aan te laten sluiten. Dit is zowel op lokaal als op regionaal niveau van belang. Bij lokale optimalisatie kan er gedacht worden aan het combineren van opwek met vraag. Op regionaal niveau is het vooral van belang om aan te sluiten op de bestaande energie-infrastructuur, deze is vooral georiënteerd op de energievraag vanuit de gebouwde omgeving. Het is vanuit netefficiëntie wenselijk om de duurzame opwek in de buurt van de verdeelstations te plaatsen, dus in de gebouwde omgeving. In de praktijk is het zaak om de locatie van de opwek af te stemmen met de netbeheerder. Windparken en zonnevelden worden aangesloten op de beste plek in het netwerk. Dat is niet altijd direct in de omgeving van het project. De vermogens van windturbines en grote zonneparken passen bijvoorbeeld niet bij de energievraag van een kleinere kern. Hierdoor kan het voorkomen dat de opwek in een kleinere kern niet in eigen dorp of stad aangesloten wordt. Dit klinkt onwenselijk voor de duurzaamheidsambities in de eigen leefomgeving. Vanuit netperspectief is het echter noodzakelijk.

4.3.7 Verhouding wind/zon

In het verlengde van het aansluiten van vraag en aanbod is het ook van belang om de verhouding wind/zon te optimaliseren. Een gezonde verhouding tussen zon en wind is van belang omdat zon en wind zelden gelijktijdig pieken. Indien zon en wind slim aangesloten worden kunnen zij met aanzienlijk minder investeringen en dus lagere maatschappelijke kosten, meer duurzame opwek genereren. Als zon en wind gecombineerd worden op eenzelfde aansluiting (cable pooling) dan is de efficiënte inrichting van het netwerk impliciet geregeld.

De inpassing van zon op dak is nu gebaseerd op het potentieel van de daken, de bouwkundige geschiktheid en de inpassingsmogelijkheden op het net zijn nog niet onderzocht. Op basis van de netberekeningen werkt Liander aan praktische handreikingen voor het verbeteren van de afstemming tussen dakpotentieel en netinpassing.

Energiehub NEXTgarden

Het warmtenet binnen het glastuinbouwgebied NEXTgarden bij Lingewaard wordt uitgebreid naar omliggende bedrijventerreinen en woningen. Duurzame warmtebronnen die hiervoor worden toegepast zijn Biogas van Groen Gas Gelderland (ongeveer 8 miljoen m^3), een snoeihoutcentrale van tuinders (oplevering in voorjaar 2021) en grootschalige zonthermie (besluitvorming verwacht in 2021). Ook wordt ter plaatse gewerkt aan de ontwikkeling van Hoge Temparatuur Opslag als onderdeel van het Energy Storage Lab dat TNO in heel Nederland uitrolt.

Energiehub InnoFase

Bedrijventerrein InnoFase rondom de AVR in Duiven is één van de drie genoemde kansrijke innovatieve energiehubs. InnoFase is onlangs uitgeroepen tot het duurzaamste bedrijventerrein van Nederland. De bedrijven op InnoFase richten zich op hergebruik van grondstoffen en energie en hebben de ambitie om dit uit te bouwen. Vanuit de overheid en met medewerking van het bedrijfsleven is daarom het initiatief genomen om gezamenlijk onderzoek te doen naar koppelkansen voor waterstof, biogas, warmte en duurzame elektriciteit in de gehele keten van productie, conversie, opslag en afzet.

4.4 Toekomstperspectief elektriciteit, warmte en netwerk

Met de ontwikkeling van regionale zoekgebieden voor windturbines en zonnevelden en het benoemen van (boven)regionale warmteclusters spreekt uit deze RES 1.0 een duidelijke richting. Het vervolg is dat deze gebieden verder uitgewerkt gaan worden. We gaan zoeken naar exacte locaties voor windturbines en zonnevelden en maken afspraken over de benutting van de warmteclusters en de verdeling van die warmte. We zien twee belangrijke ontwikkelrichtingen voor het traject naar de RES 2.0:

4.4.1 Het energiesysteem

De ontwikkeling van zoekgebieden elektriciteit en warmteclusters richting concrete projecten zal gebeuren door vanuit het bredere energiesysteem te kijken. Een goede match van de uitvoeringsplanning van de duurzame projecten en die van Liander is daarbij essentieel. We zien nu al dat de onbalans op het elektriciteitsnetwerk en op een deel van het toekomstige warmtenetwerk, een grote uitdaging wordt. Opslag met behulp van diverse energiedragers (zoals accu's, geothermie of waterstof) is nodig om deze onbalans op te lossen. Dit gaat alleen slagen als we de opslag volledig integreren met de vraag vanuit de verschillende sectoren. Daarom is het van belang om bij de uitwerking van de zoekgebieden en clusters nu al na te denken over toekomstige oplossingen van opslag, zodat de systemen niet als losse delen worden ontwikkeld terwijl ze elkaar hard nodig gaan hebben.

4.4.2 Het gebied

In het hoofdstuk 'Integrale aanpak' staat onze visie om de energietransitie zoveel mogelijk te koppelen aan andere opgaven in de regio. Binnen de RES 1.0 zijn diverse andere opgaven beschreven en waar mogelijk opgenomen. In de RES 2.0 start de grote uitdaging om de sectorale benadering om te buigen naar een gebiedsbenadering. Daarbij staat de ontwikkeling en versterking van een gebied centraal waarbinnen ruimte wordt gezocht voor windturbines, zonnevelden en regionale warmteoplossingen. De identiteit en mogelijkheden van het gebied zijn daarbij het uitgangspunt en niet de opgave van de energietransitie. We adviseren alle overheden in de regio om de RES 2.0 het startpunt te laten worden van deze integrale gebiedsprocessen. Betrek de inwoners en lokale stakeholders actief vanaf het eerste uur en stel aan de voorkant samen spelregels op waar alle betrokkenen zich in kunnen vinden. Op die manier ontstaat er kwalitatief en kwantitatief profijt voor de woon- en leefomgeving.

Als hulpmiddel bij het opstarten van gebiedsprocessen komen er vanuit de RES 'gebiedspaspoorten' beschikbaar waarin per zoekgebied alle RES-informatie is opgenomen. Deze paspoorten zijn bedoeld als levende documenten waarin nieuwe inzichten continu verwerkt worden. De bedoeling is om dit onder te brengen bij de Groene Metropoolregio en niet te beperken tot de RES alleen. In de paspoorten wordt de koppeling met andere opgaven benoemd maar ook andere relevante aspecten van de ontwikkeling. De eerste opzet van deze gebiedspaspoorten wordt in de periode maart tot en met juli 2021 opgesteld en zal niet direct compleet zijn.

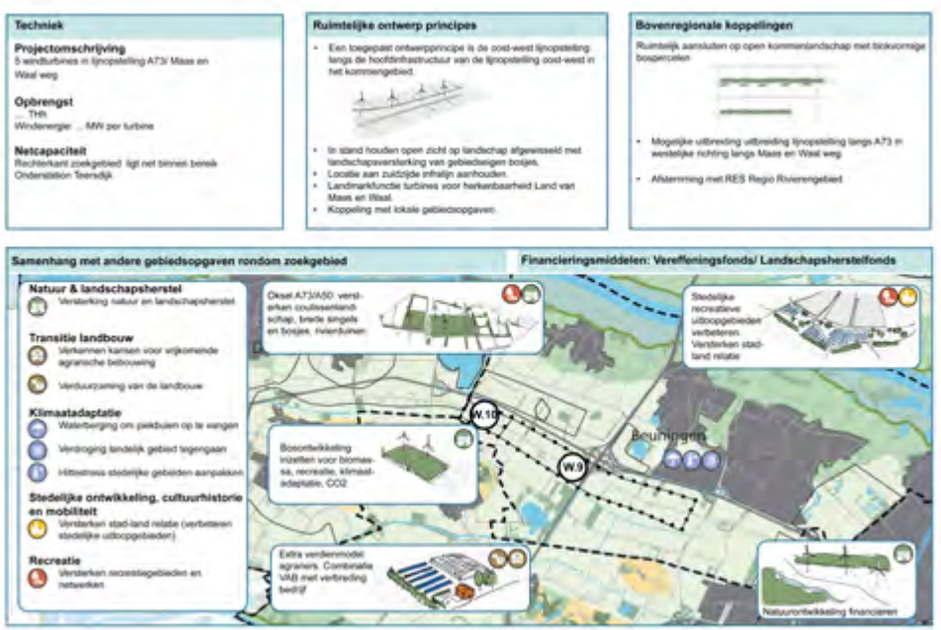

VOORBEELD
MOGELIJK GEBIEDSPASPOORT
ZOEKGEBIED W9

5. **DRAAGVLAK**

5. DRAAGVLAK

Oplegnotitie

Reactienota

Iedereen in Regio Arnhem Nijmegen krijgt met de RES te maken. Daarom is het belangrijk dat alle partijen betrokken worden. Bestuurders, volksvertegenwoordigers en ambtenaren, maar zeker ook maatschappelijke en natuurorganisaties, het bedrijfsleven, agrariërs en landeigenaren, energiecoöperaties, inwoners en specifiek jongeren. Het uitgangspunt uit de RES-Startnotitie *'Van, voor en door de regio'* is op de volgende wijze doorvertaald in het proces.

5.1 Bestuurlijk draagvlak

5.1.1 Vastgesteld concept bod en wensen & bedenkingen

Voorlopig concept bod

Voor de RES 1.0 verschenen eerst het voorlopig concept bod (juni 2020) en het concept bod (september 2020). In het najaar van 2020 hebben de gemeenten, waterschappen en de provincie de het concept bod met bijbehorende reactienota unaniem vastgesteld. De reactienota kwam als volgt tot stand. Voorafgaand aan het concept bod is op 5 juni 2020 het *voorlopig* concept bod aangeboden aan de diverse deelnemende partijen binnen Regio Arnhem Nijmegen. De reacties zijn samengevat in een oplegnotitie.
Deze oplegnotitie maakt onderdeel uit van het concept bod dat op 1 oktober 2020 is ingediend bij NPRES.

In het proces naar het opstellen van de RES 1.0 is door de werkorganisatie – in overleg met betrokkenen – een reactienota opgesteld, daarin wordt antwoord gegeven op alle in de oplegnotitie geuite wensen en bedenkingen. De reactienota maakt onderdeel uit van deze RES 1.0 die wordt vastgesteld door de volksvertegenwoordigers.

5.1.2 Interactief samenspel

Deze RES is van zestien gemeenten, drie waterschappen en de provincie Gelderland. In de werkorganisatie zijn medewerkers vanuit de betrokken partners gedetacheerd. Zij hebben als taak het proces te organiseren. De Regiegroep (een afvaardiging van de gemeenten, provincie, waterschappen en Liander) is opdrachtgever van de RES en legt besluiten voor aan alle betrokken bestuurders in het Portefeuillehouders overleg Duurzaamheid (PFO-D). De leden van het PFO-D keuren documenten goed om voor te leggen aan de volksvertegenwoordigers (de colleges, de gemeenteraden, Gedeputeerde Staten en de algemene besturen van de waterschappen) voor besluitvorming. Naast de samenwerkende overheidspartijen is een grote, diverse groep van 500 stakeholders intensief betrokken bij het opstellen van RES 1.0 via een intensief participatie- en communicatietraject.

5.1.3 Gezamenlijk regionaal proces

Het opstellen van de RES is een gezamenlijk regionaal proces dat alle betrokken partijen met elkaar aangaan. In het najaar van 2019 is de Startnotitie RES Regio Arnhem Nijmegen door alle gemeenteraden, Provinciale Staten en de algemene besturen van de waterschappen vastgesteld. In deze startnotitie zijn de uitgangspunten en afspraken vastgelegd voor het gezamenlijke proces. Tevens zijn hierin afspraken gemaakt over de opgave, het proces, de op te leveren resultaten, de uitgangspunten en 'spelregels' die we hanteren en de planning en besluitvorming.
In de paragraaf **'Integraliteit in ons proces'**, is goed te zien welke stappen zijn gezet op het gebied van bestuurlijke besluitvorming, vanaf de Startnotitie tot een bestuurlijk gedragen RES 1.0. Daarnaast hebben tijdens dit proces individuele maatwerkgesprekken op ambtelijk- en bestuurlijk niveau plaatsgevonden met alle gemeenten, waterschappen en de provincie. Bij het opstellen van de RES 1.0 hanteren we als uitgangspunt consensus.

Mocht volledige consensus (unanimiteit) onverhoopt niet lukken, dan vraagt de regio de provincie – in lijn met de beginselen van het 'Huis van Thorbecke' – om het voortouw te nemen via het goede gesprek de partners in de regio alsnog te bewegen om samen tot een RES en een daarbij behorend definitief bod te komen. Dit betekent dat de provincie haar rol richting haar partners zal pakken.

5.1.4 Bestuurlijk proces vaststelling RES 1.0

De RES 1.0 is begin maart 2021 via het PFO Duurzaamheid aangeboden aan de colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten, Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland en het dagelijks bestuur van de waterschappen met het verzoek deze ter besluitvorming voor te leggen aan de volksvertegenwoordigers. De volksvertegenwoordigers nemen uiterlijk 15 juni 2021 een besluit over de RES 1.0. Alle reacties hierop zullen worden verzameld en worden meegezonden bij het indienen van de RES 1.0 bij NPRES. Deze reacties worden verwerkt in het proces naar de RES 2.0.

5.1.5 Toekomstperspectief bestuurlijk draagvlak

Nieuwe bestuurlijke samenwerking: Groene Metropool Regio

De regio werkt aan een nieuwe versterkte samenwerking. 1 januari 2021 is een Gemeenschappelijke Regeling voor de nieuwe Groene Metropoolregio van kracht gegaan. Daarin werken 18 gemeenten samen; het draagvlak is groot. De visie van de regio en bijbehorende regionale investeringsagenda worden in 2021 uitgewerkt. De RES maakt daar onderdeel van uit, namelijk in de opgave Circulaire Regio. Samen met de provincie en The Economic Board wordt toegewerkt naar een bestuursakkoord waarin de afspraken en ambities worden vastgelegd. Op 7 april 2021 wordt hierover een besluit genomen. De gemeenteraden kiezen ieder voor zich aan welke opgave van de Groene Metropool zij deelnemen. Mochten gemeenteraden niet voor de opgave Circulaire Regio kiezen, dan zullen er additief afspraken gemaakt moeten worden over regionale besluitvorming ten aanzien van de RES gemaakt aangezien de RES een Rijksopdracht is voor alle gemeenten.

Solidariteit onderling

De realisatie van de opgave is binnen de regio niet gelijkwaardig over de gemeenten verdeeld. Niet alle gemeenten hebben evenveel mogelijkheden voor grootschalige opwek. In het geval van een niet evenredige lastenverdeling als gevolg van de duurzame energieproductie in het kader van de RES, zoeken we naar mogelijkheden om de lusten en de lasten onderling te compenseren.

In het traject naar de RES 1.0 is gestart met een eerste verkenningsronde langs gemeenten. De regiogemeenten zijn het erover eens dat er afspraken gemaakt moeten worden over de lusten- en lastenverdeling in de RES. Dit moet echter zorgvuldig gebeuren. De afgelopen maanden was daar niet voldoende tijd en ruimte voor. In het traject naar de RES 2.0 zet de regio het gesprek hierover voort. Daarbij kiest de regio een positieve insteek: hoe kunnen gemeenten elkaar helpen bij deze complexe opgave? Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van capaciteit en/of kennis door de gemeenten Arnhem en Nijmegen voor gemeenten die qua capaciteit en/of expertise in de knel komen met de uitvoering van de RES. Ook is een (regionaal) omgevingsfonds een mogelijkheid.

De ongelijke verdeling van realisatie van plannen zal de komende jaren in de regio ook vanuit andere disciplines komen. De uitvoering van de verstedelijkingsstrategie zal straks, bijvoorbeeld ruimteclaims brengen die van invloed zijn op het landschap en de natuur. Daarmee ontstaat een compleet integraal platje van ruimteclaims en kan een meer complete afweging gemaakt worden welke gemeente op welke wijze het best geholpen kan worden. Wij vragen de Groene Metropoolregio om vanuit deze integrale benadering te werken om tot samenwerkingsafspraken te komen. Deze nadere uitwerking behelst naast de inhoudelijke verkenning tevens het maken van de afweging voor de wijze van besluitvorming via de GR van de Groene Metropool danwel via alle gemeenteraden afzonderlijk.

Voorgaande leidt tot de volgende afspraak voor de toekomst:

6 De afspraken over solidariteit tussen gemeenten onderling en de verdere uitwerking hiervan worden, samen met de uitvoering van RES 1.0, overgedragen aan de (nieuwe) regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio.

De volledige lijst met afspraken staat in hoofdstuk **'Ons bod'**.

Op nationaal niveau vindt er ook een verkenning plaats naar de verdeling van lusten en lasten. Deze kan goede voorbeelden en creatieve oplossingen opleveren die de regio kunnen helpen.

Doorwerking RES in omgevingsbeleid en vergunningen

De Handreiking RES en de Routeplanner RES gaan ervan uit dat de RES op enig moment wordt geborgd in het Omgevingswet-instrumentarium. Regio's zijn

Handreiking RES

RES en Omgevingswet

vrij om zelf keuzes te maken over de wijze van borging. Het proces en de besluitvorming van de RES is de eerste stap van de beleidsvoorbereiding. Dat moet daarom in ieder geval passen in de algemene beginselen van behoorlijk bestuur.

Welke keuze maken we vanuit Regio Arnhem Nijmegen over de borging van keuze locaties en concrete projecten vanuit de RES 1.0 naar een RES 2.0? Deze keuze is bepalend voor de voorbereiding, de inhoudelijke vereisten (bijvoorbeeld op het gebied van participatie en inspraak) en het proces van totstandkoming van RES 2.0. Uiteindelijke doel

Stakeholders, bestuurders en ambtenaren kijken ombeurten naar de RES-opgaven.

is vergunningverlening voor de energieprojecten uiterlijk op 1 januari 2025 om realisatie voor 2030 mogelijk te maken. Daarom zal over deze keuze in de periode van RES 1.0 naar RES 2.0 door de deelnemende overheden een besluit genomen moeten worden.

MER

Een breed gedeeld uitgangspunt is dat de RES 1.0 een strategisch document is en formeel geen omgevingsrechtelijk besluit, zoals een regionale structuurvisie of een regionaal omgevingsprogramma dat wel zijn. De MER-verplichting is er bij de RES wettelijk gezien dus ook niet. Daarom heeft onderzoeksbureau Berenschot onderzocht of het noodzakelijk is om een strategie te bepalen over de inzet van MER voor RES 1.0 en RES 2.0. Berenschot heeft voor vier Gelderse RES-regio's een voortoets uitgevoerd op de voorliggende concept-RES'en.

- Beleidsbeperkingen en landschap vormen een belangrijke basis onder het analyse- en ontwerpproces van het concept bod;
- Het concept bod heeft beperkt aandacht voor milieueffecten;
- Transparantie en navolgbaarheid is een belangrijk aandachtspunt en behoeft verbetering.

Aanbevelingen voor het vervolgproces:

- Bepaal een strategie over inzet MER-instrumentarium;
- Organiseer een transparant proces;
- Bepaal welke gebiedsafbakening het best werkt en hoe met regio-overstijgende effecten om te gaan.

In de RES 2.0 worden nadere afspraken gemaakt over borging in lokale omgevingsplannen of regionale omgevingsverordeningen en volgt daaruit de in te zetten strategie voor de m.e.r.

Bovenstaande leidt tot de volgende afspraken voor de toekomst:

7 In het ontwikkeltraject RES 2.0 worden nadere afspraken gemaakt over borging van de RES. In een lokaal omgevingsplan of een regionale borging in de provinciale omgevingsverordening stellen we gezamenlijk een plan op om de MER-aspecten nader in beeld te krijgen.

8 De vastgestelde RES 1.0 vormt voor *alle* bestuurlijke partijen een van de uitgangspunten voor de nader uit te werken omgevingsvisies, de warmtevisies /TVW en de wijk- en omgevingsplannen. De energietransitie is complex en we moeten tempo (blijven) maken. Daarom accepteren we dat, doordat projecten en initiatieven soms vóórlopen op deze plannen of anders dan beoogd verlopen, gemeenten in de praktijk onderling verschillen in aanpak en tempo.

De volledige lijst met afspraken staat in hoofdstuk **'Ons bod'**.

RES op weg
naar 2030 & 2050
Lokale ambities en initiatieven
2013
Energieakkoord Nederland
2015
Klimaatakkoord Parijs
2018
Start RES
Regio's starten en bereiden de RES voor.
30 Regio's van de RES gevormd.
2019
Klimaatakkoord
Definitief Klimaatakkoord getekend.
De RES is één van de maatregelen
uit het Klimaatakkoord.
2020
1 oktober 2020
Concept RES
Aanleveren van bestuurlijk
vastgestelde concept-RES.
1 juli 2021
Opleveren RES 1.0 per regio
Stapsgewijs toewerken naar
realisatie van RES.
Dit verschilt per regio.
2021
Tweede Kamer verkiezingen
Gemeenteraadsverkiezingen
2022
Provinciale staten verkiezingen &
Waterschapsverkiezingen
2023
1 juli 2025
RES 3.0
Tusssentijds ijkmoment.
1 juli 2023
RES 2.0
Tusssentijds ijkmoment.
Europese verkiezingen
2024
2025
1 januari 2025
Omgevingsvergunningen
De omgevingsvergunningen voor
zon- en windprojecten in 2030 zijn
verleend.
35TWh Duurzame Energie
1 januari 2030
In 2030 is de doelstelling
van 35TWh duurzame
energie op land
gerealiseerd.
2030
1 januari 2050
100% Hernieuwbare Energie
We stoten geen CO2 meer uit.
2050
Intensivering dialoog met de samenleving
Uitbreiding van het net
Verankering in instrumenten omgevingswet

5.2 Maatschappelijk draagvlak

5.2.1 Het participatieveld voor RES 1.0 en verder

Deze paragraaf maakt helder wie voor wat, wanneer aan zet is op het gebied van de participatie over de energietransitie voor Regio Arnhem Nijmegen. Het maakt het speelveld inzichtelijk: wanneer en binnen welke kaders praten stakeholders en inwoners mee? Een helder speelveld zorgt voor vertrouwen in een zinvolle bijdrage aan het participatietraject.
In samenwerking met de participatietafel, welke in de volgende paragraaf toegelicht wordt, is aan de hand van een omgevingsanalyse het speelveld voor participatie in de RES 1.0 in kaart gebracht. Dit speelveld geeft aan welke partijen betrokken zijn, in welke 'Ring van invloed' zij nu zitten en wat de ideale ring is voor een succesvol participatietraject. Zie afbeelding op pagina 53.

Binnen dit speelveld is een aantal verschuivingen nodig ten opzichte van de manier waarop partijen tot nu toe betrokken waren. Dit wordt ook aangegeven door de pijlen in de illustratie:

- Inwoners gaan van 'meeweten' naar 'meedenken'. Dit betekent dat ze richting RES 2.0 betrokken gaan worden met passende participatievormen zoals een burgerpanel, burgerberaad en op maat gemaakte gebiedsgerichte participatieprocessen.
- Verschillende partijen binnen de groep van 500 maatschappelijke organisaties en bedrijven hebben aangegeven actiever mee te willen werken aan het participatieproces binnen de RES. Ze verschuiven dus van adviseren naar meewerken. De Participatietafel is hiervoor de plek.

- Jongeren gaan van meedenken naar meewerken. Jong RES is inmiddels als partner van de participatietafel aangeschoven. Via Jong RES wordt de stem, mening en houding van jongeren ingebracht, want deze is anders dan die van de brede groep inwoners van de regio. Jong RES denkt en werkt nu mee vanaf de eerste rij en praat mee in de regionale bijeenkomsten.

5.2.2 Participatietafel

Het betrekken van inwoners en maatschappelijke organisaties is complex. Daarom is een 'Participatietafel' opgezet. Deelnemers aan deze tafel zijn afkomstig van onder andere energiecooperaties, initiatiefnemers, gemeenten en inwoner- natuur en landbouworganisaties. Ook Jong RES neemt deel. De participatietafel denkt mee en adviseert over participatie in de brede zin van het woord en deelt kennis en inzichten over belangen en motieven. De participatietafel zal zich ontwikkelen en blijft adviseren zolang nodig.

Meer over de participatietafel

5.2.3 Lokale participatie met inwoners

Participatie bij concrete gebieden en locaties vraagt om lokaal maatwerk. Elke gemeente pakt participatie op vanuit het eigen beleid en 'spelregels'. De zoekgebieden in de RES 1.0 komen grotendeels voort uit een lokaal traject waar inwoners bij betrokken zijn geweest. In de meeste gemeenten waren inwoners ook betrokken bij de totstandkoming van het lokale beleid voor zon en wind. Gemeenten hebben hiervoor in de afgelopen jaren onder andere bijeenkomsten en burgerpanels georganiseerd om de mening van inwoners te horen. Dit is in lijn met het advies van de participatietafel naar aanleiding van het concept bod: borg participatie in lokaal beleid en biedt de mogelijkheid tot maatwerk.

Voorbeelden

RINGEN VAN INVLOED

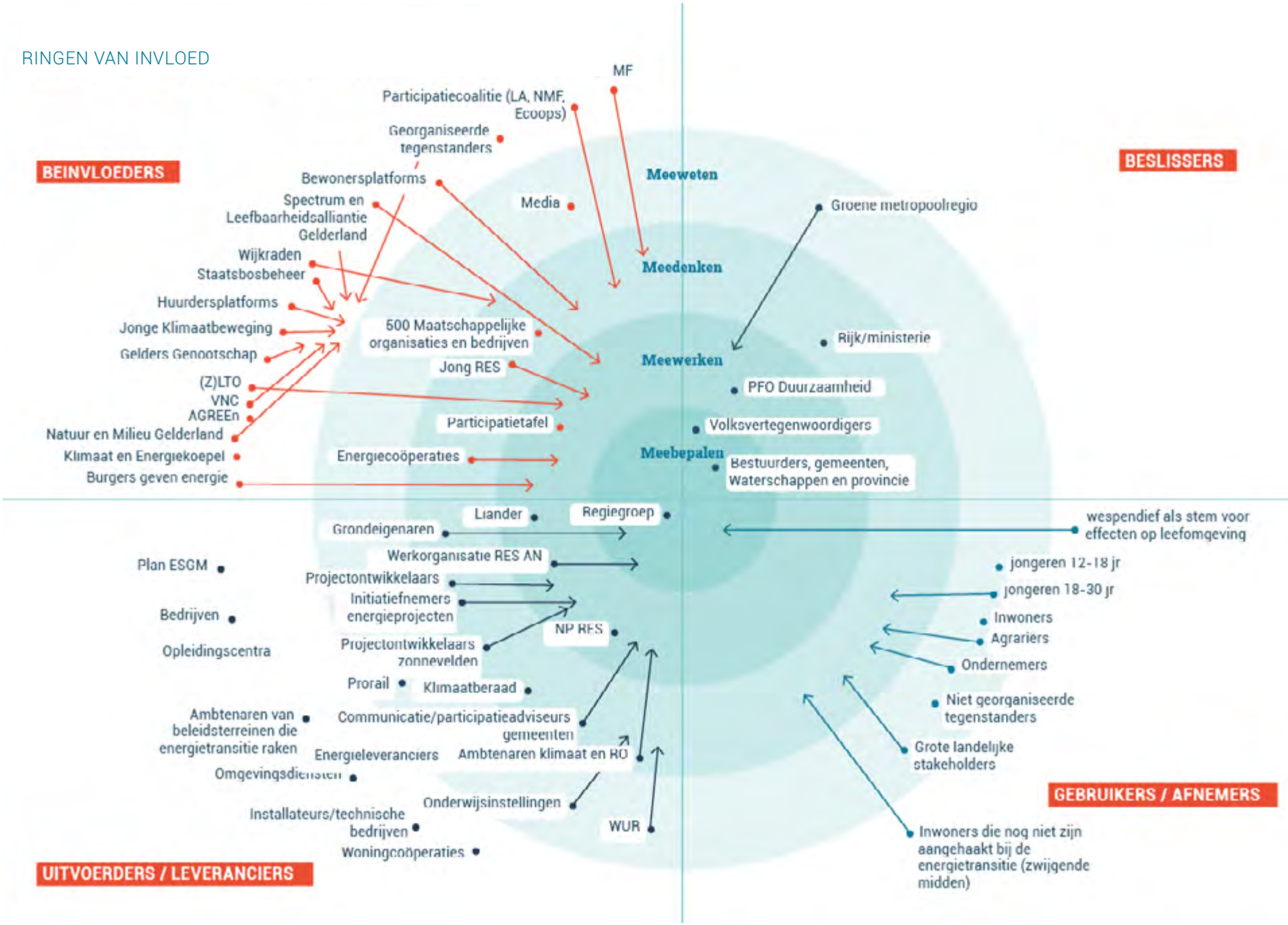

5.2.4 Regionale participatie met stakeholders en gemeenten

Bij de ontwikkeling en het ruimtelijke ontwerptraject om tot de zoekgebieden voor zon en windprojecten te komen, heeft participatie een belangrijke rol gespeeld. Zoals beschreven zijn alle harde- en zachte restricties goed meegenomen en waren experts op gebied van ruimtelijke kwaliteit nauw betrokken. Tijdens de regionale ontwerpateliers sloten vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties, energiecoöperaties, bedrijven en gemeenten aan om als regio samen de inhoud van RES 1.0 vorm te geven. Stakeholderintermezzo's zorgden voor geïnformeerde, aangehaakte partijen (inmiddels meer dan 500) en inspiratie om mee verder te gaan. De participatietafel vervulde haar rol door vanuit verschillende hoeken visies over participatie te delen. Ten slotte is ook dit document ter review voorgelegd aan verschillende partijen. Hun feedback is in de tekst verwerkt en in de digitale omgeving vindt u een aantal bespiegelingen van deze partijen op de RES 1.0. Op deze wijze blijft het stuk van, voor en door de regio!

In het schema rechts staat een overzicht van de participatieactiviteiten op lokaal en regionaal niveau. Vanaf de Startnotitie voor RES tot aan het 1 juli 2021, het moment waarop de RES 1.0 bij het Rijk wordt ingediend.

MAATSCHAPPELIJK DRAAGVLAK, SPEELVELD REGIONAAL/LOKAAL

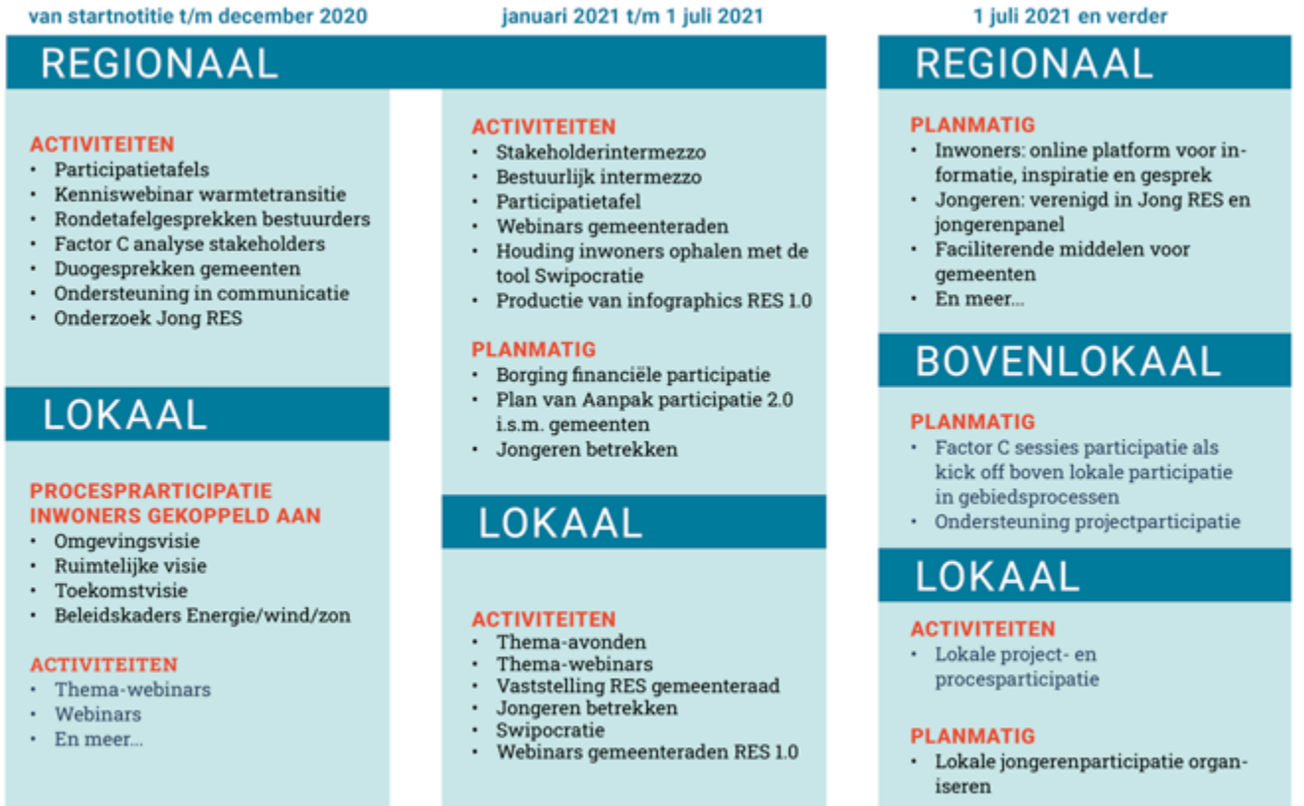

5.2.5 Financiële participatie en minimaal 50% lokaal eigendom

Toelichting participatievormen

Gedurende het traject is er onderscheid gemaakt tussen *proces*participatie (het betrekken van inwoners en andere belanghebbenden bij het maken van *plannen* en creëren van *urgentie* voor de energietransitie) en *project*participatie (het betrekken van inwoners en andere belanghebbenden bij energie*projecten*). In het laatste geval spelen financiële participatie en het teruggeven van waarde aan de directe omgeving een belangrijke rol. In het klimaatakkoord is afgesproken dat voor windturbines en zonnevelden gestreefd wordt naar 50% medeeigenaarschap van inwoners. Dat onderstrepen we in Regio Arnhem Nijmegen.

VEELGESTELDE VRAGEN:

> Wie maken de RES?
> Wanneer kan ik nog meepraten?
> Wat heb ik aan die windmolens en zonnevelden? Krijg ik er ook iets voor terug?

Visie op de RES 1.0 van de energie-coöperaties

> “In alle 16 gemeenten in de RES Regio Arnhem Nijmegen zijn energiecoöperaties actief. Hierin komen enthousiaste bewoners bijeen om samen zon- en/of windprojecten te ontwikkelen en realiseren. Voor zo’n 0,252 TWh opbrengst per jaar zijn er al projecten gerealiseerd of zitten die in de pijplijn. Voor 0,174 TWh zijn er ideeën in voorbereiding. Dit is bij elkaar een kwart van de 1,62 TWh ambitie van de RES.”
>
> **Energiecoöperaties RES Regio Arnhem Nijmegen**

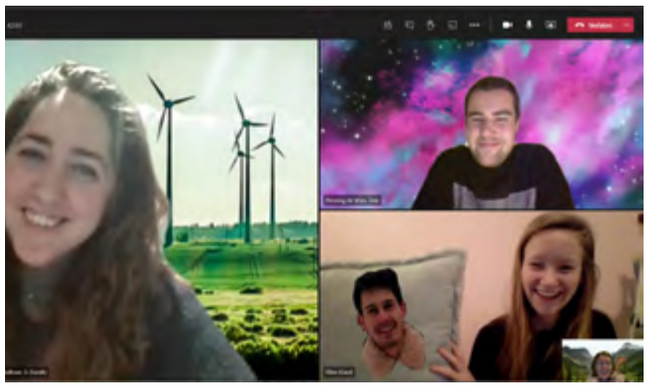

Mede-eigenaarschap is een van de mogelijke uitkomsten van een zorgvuldig participatieproces met de omgeving. Financiële participatie, een omgevingsfonds en een omwonendenregeling zijn andere mogelijke vormen. In de participatiewaaier van de Nederlandse Vereniging Duurzame Energie (NVDE) www.nvde.nl staan deze vormen verder toegelicht.
Energiecoöperaties spelen een belangrijke rol in het realiseren van lokaal eigendom. In Regio Arnhem Nijmegen zijn coöperaties inmiddels goed voor de invulling van een kwart van de regionale energieambitie. Zij hebben hiermee uitgebreide ervaring die waardevol is voor de RES, nu en in de toekomst.

Om dit lokaal eigendom mogelijk te maken is het nodig dat gemeenten zorgvuldig omgaan met het maken van afspraken met initiatiefnemers van zonnevelden en windparken. Hiervoor zijn meerdere instrumenten beschikbaar, waaronder het instrument ‘maatschappelijke tender’. Deze wordt op verschillende plekken al ingezet in de regio. Energie Samen werkt vanuit het GEA (ondersteund door NPRES en provincie) aan richtlijnen voor gemeenten voor het uitzetten van zo’n tender. Deze manier van aanbesteden zorgt ervoor dat inwoners voldoende mee kunnen profiteren van de winst die gemaakt wordt. In de RES 1.0 spreken we af dat we investeren in gebiedscompensaties en gebiedsversterking (ruimtelijke afspraak 16). Samen met de Participatiecoalitie en energiecoöperaties helpt de RES-werkorganisatie gemeenten om dit, voor zover dit nog niet gebeurd is, goed in hun beleid vast te leggen en uit te voeren.

5.2.6 Jongeren & de RES

In de RES nemen we beslissingen die van grote invloed zijn op de toekomst van jongeren in onze regio. Zij zullen het meeste merken van de veranderingen in het landschap en de leefomgevingen en tevens van de toekomstige maatschappelijke kosten die voornamelijk op die generatie worden verhaald. Andersom: ook als wij nu geen beslissingen nemen ten behoeve van de energietransitie, heeft dat grote impact op de wereld waarin zij straks leven. Daarom zijn zij een belangrijke stakeholder. Hun stem is cruciaal bij het ontwerpen en aanscherpen van de plannen en de uitvoering in de komende jaren.

Jongeren zijn aangehaakt bij de RES via Jong RES. Jong RES is vertegenwoordigd aan de participatietafel en is aanwezig bij stakeholderintermezzo’s. Richting RES 2.0 zal de stem van Jong RES goed gehoord blijven worden. Tevens zal jongerenparticipatie een grotere rol gaan spelen op zowel lokaal als regionaal niveau.

Eind 2020 werd in samenwerking tussen NPRES en Jong RES de jongeren enquête over de houding en belangen van jongeren in Nederland en de regio gepresenteerd. Hieruit bleek dat de stem van jongeren overtuigend een positieve houding hebben tegenover het opwekken van meer duurzame energie. 93% van de jongeren uit Regio Arnhem Nijmegen vindt het positief dat er steeds meer duurzame energie wordt gebruikt in Nederland. Bijna 70% van de jongvolwassenen is dan ook (heel erg) geïnteresseerd in duurzame energie en 58% voelt zichzelf (deels) verantwoordelijk om mee te denken over toekomstig energieverbruik. Ook over de technieken, windturbines en zonnevelden, zijn ze positief gestemd: het aanleggen van zonnevelden én windturbines in de eigen woonplaats vindt ruim 70% een (heel erg) goed idee. Dit steekt hoog uit boven de resultaten van de enquête onder de brede bevolking van de regio. Daar vond 40% het (helemaal) geen probleem om windturbines in de buurt te hebben.

INWONERS (18+) OVER DUURZAME ENERGIE

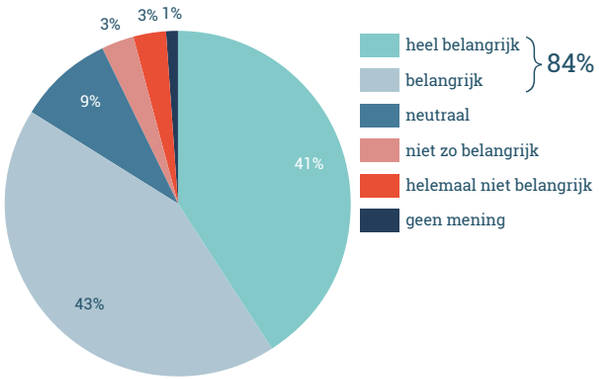

84% van de inwoners van Regio Arnhem Nijmegen vindt het **belangrijk** om duurzamer gebruik te maken van energie.

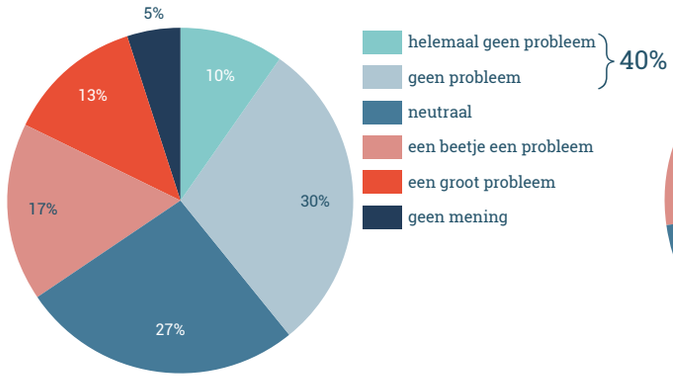

40% van de inwoners van Regio Arnhem Nijmegen heeft **geen probleem met windmolens** bij hun in de buurt.

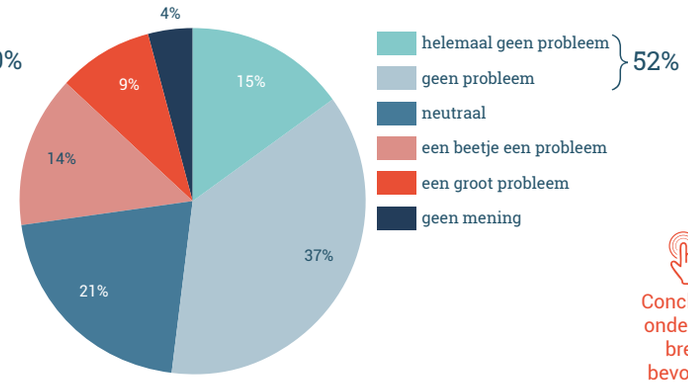

52% van de inwoners van Regio Arnhem Nijmegen vindt een **zonnepark** aan de rand van de eigen woonwijk **geen probleem**

Conclusies onderzoek brede bevolking

JONGEREN (12-30 JAAR) OVER DUURZAME ENERGIE

van de jongeren vindt het positief dat er steeds meer duurzame energie wordt gebruikt in Nederland. In heel Nederland geldt dit voor 89%.

In Regio Arnhem Nijmegen vindt 55% van de jongeren het (heel erg) goed als er wind-molens worden bijgeplaatst in hun woonplaats. Dit geldt voor 49% van de tieners en 59% van de jongvolwassenen in de regio.

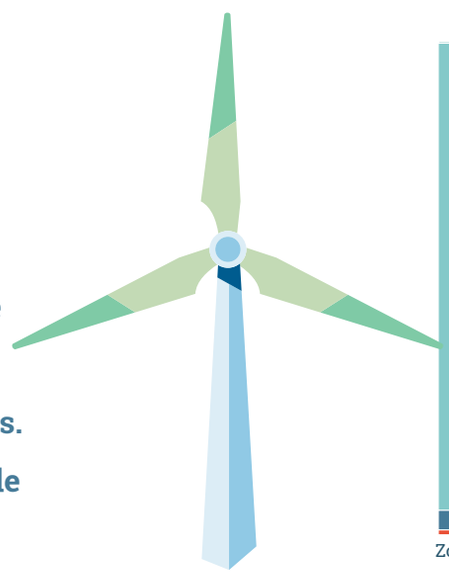

Mening over duurzame energiebronnen in eigen woonplaats

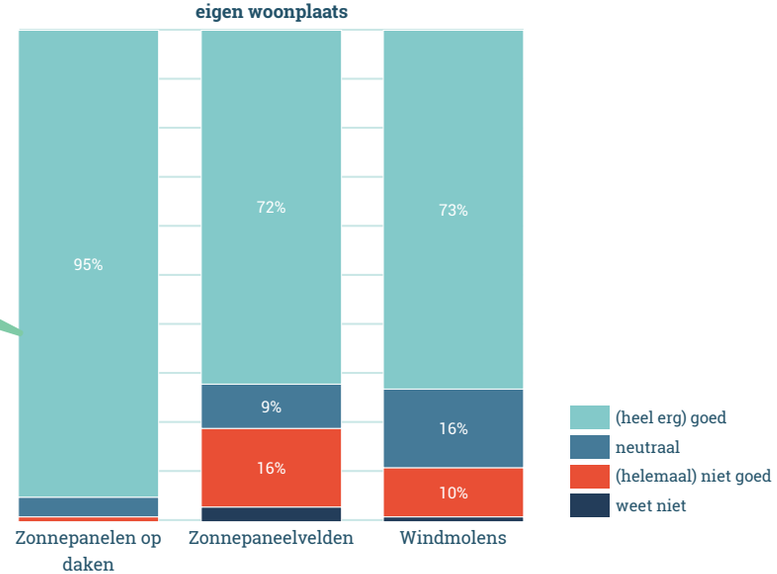

Conclusies jongeren-onderzoek

5.2.7 Betrekken van raadsleden

Raadsleden zijn via meerdere wegen bij de RES betrokken. Heel direct via hun aanwezigheid in de stakeholderintermezzo's en natuurlijk hun doorslaggevende rol in de besluitvorming. Tevens is er, om raadsleden goed aangehaakt te houden, regelmatig contact met de griffierskringen Noord en Zuid. Zo kunnen de griffiers input leveren voor bijvoorbeeld plannen, het scherp houden van de raden, welke behoeftes zij hebben en welke onderwerpen van belang zijn voor stakeholderintermezzo's. Ook worden raadsleden voorzien van informatie via toelichtingen van vertegenwoordigers van de werkorganisatie tijdens raadsvergaderingen, webinars en nieuwsbrieven.

5.2.8 Toekomstperspectief participatie en maatschappelijk draagvlak

In de RES 1.0 is de verhouding tussen zonne-energie en windenergie verbeterd en zijn er voorstellen voor verkenningsgebieden extra windturbines bijgekomen. Daarnaast liggen er regionale richtinggevende afspraken voor het ruimtelijk inpassen van hernieuwbare energie. Met name ruimtelijke afspraak 16 is voor participatie van belang: "*Combineer ontwikkeling van windturbines en zonnevelden altijd met de ruimtelijke kwaliteit en samenhang van het totale gebied. Houd rekening met het gebruik door lokale partijen, stakeholders en inwoners.*" Dit betekent dat participatie met inwoners de komende tijd nog belangrijker wordt.

Er moet samen goed afgesproken worden welke ruimte inwoners hebben om te participeren. Hoe eerder afspraken worden gemaakt, hoe beter het is voor het maatschappelijk draagvlak. Vanaf nu verschuift de focus van de zoekgebieden naar de locaties en projecten. Het wordt steeds concreter. Bij zoekgebieden hadden we het nog over gebieden waar projecten **kunnen** komen, vanaf nu gaat het steeds vaker over specifieke locaties waar projecten ontwikkeld gaan worden. Het is nu zaak om naast de direct omwonenden in de omgeving ook de zwijgende middengroep zich te laten uitspreken. Hier staan opnieuw de gemeenten aan de lat maar nu dus ook vanuit een bovenlokaal of regionaal perspectief.

Bij de start van de volgende fase zal het gesprek gevoerd worden met de gemeenten binnen de regio. Het doel is om scherp te krijgen welke rol er vanuit de RES gespeeld gaat worden in de participatietrajecten rondom de projecten. Afhankelijk van de rol en de specifieke situatie zal vervolgens bekeken worden welke middelen het best ingezet kunnen worden bij het concreet vormgeven van het participatietraject. Zo zou het kunnen gebeuren dat de Factor-C methodiek met de ringen van invloed ook op projectniveau gaat worden ingezet. Of dat gekozen wordt om Swipocratie of een ander middel in te zetten. Tevens zal nagedacht worden hoe waardevolle ervaring van elders (in de regio) meegenomen kan worden, zodat het wiel niet steeds opnieuw hoeft te worden uitgevonden.

We maken voor participatie de volgende afspraken voor de toekomst:

19 Bij de RES 1.0 is helder wie waarvoor en wanneer aan zet is voor de participatie over de energietransitie in Regio Arnhem Nijmegen. We zorgen voor een transparant speelveld. Stakeholders en inwoners weten zo wanneer en binnen welke kaders ze mee kunnen praten.

20. We borgen met de participatiestrategie dat de energietransitie in Regio Arnhem Nijmegen zoveel mogelijk ten goede komt aan de inwoners van de regio. We streven naar minimaal 50% eigendom en zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. We houden ook zoveel mogelijk rekening met gezondheidsaspecten, wegen milieu-effecten zorgvuldig af en zorgen dat natuurwaarden zoveel mogelijk behouden blijven.

21 We delen en faciliteren informatie in relatie tot de energietransitie zo zorgvuldig mogelijk met stakeholders, ambtenaren, volksvertegenwoordigers en inwoners, zoals over de effecten op de gezondheid van geluid van windturbines, financiële voordelen voor inwoners, en behoud van biodiversiteit.

22 Om gemeenten te ondersteunen voeren we (bovenlokale) duo-gesprekken over het verder uitwerken van gebiedsgerichte participatie en lokaal eigendom. Hierin denken we ook samen na over hoe de participatie voor jongeren ingericht kan worden.

23 We organiseren bijeenkomsten voor ambtenaren en volksvertegenwoordigers om kennis te blijven delen. We delen goede voorbeelden in onze regio.

24 We zorgen ervoor dat iedereen in de regio (financieel en/of maatschappelijk) voordeel kan halen uit de plannen. Dat doen we bijvoorbeeld door gemeenten te helpen met het opzetten van maatschappelijke tenders.

25 Voor het einde van 2021 hebben alle gemeenten een Transitievisie Warmte opgesteld. We onderzoeken de participatieaanpakken in deze visies en adviseren bestuurders over participatie in het warmtespoor.

26 Jongeren worden op lokaal en regionaal niveau betrokken bij het meedenken en uitvoeren van plannen.

27 We gaan de rol van de 'participatietafel' nog scherper invullen. Die kan dan nog meer in de rol groeien zoals in de doelstelling is omschreven.

28 Op weg naar de RES 2.0 streven we ernaar om het betrekken van raadsleden ook op regionaal niveau te organiseren.

De volledige lijst met afspraken staat in hoofdstuk **'Ons bod'**.

> "Het is goed dat de ambitie van 50% lokaal eigenaarschap in de RES 1.0 is opgenomen. We vragen aandacht voor een geschikt model met de mogelijkheid voor jongeren om hieraan mee te doen.
>
> **Jong RES**

Visie op RES 1.0 van Jong RES

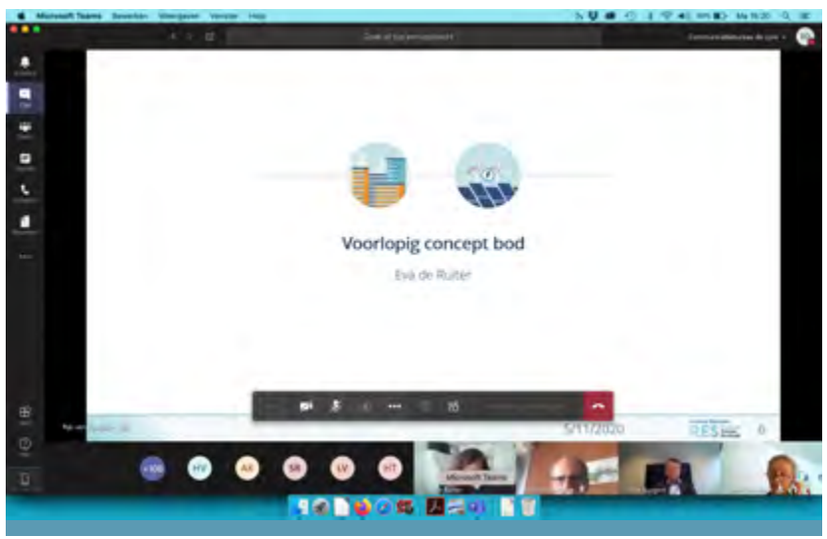
Voorlopig concept bod
Eva de Ruiter

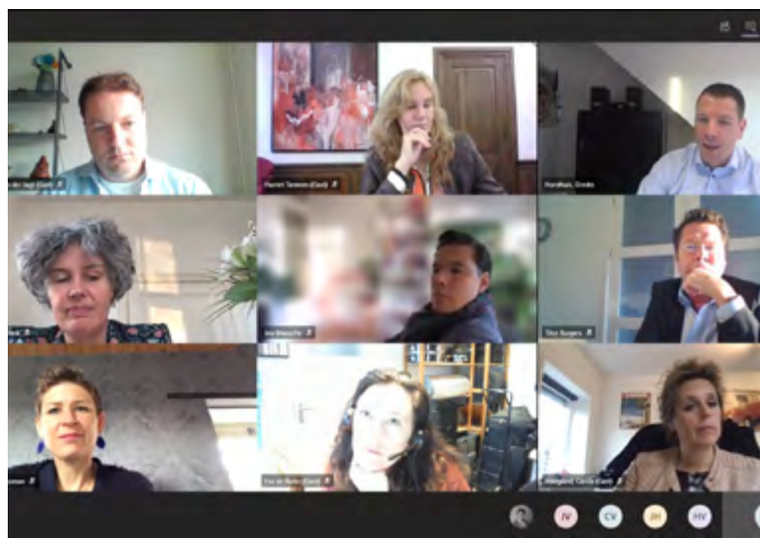

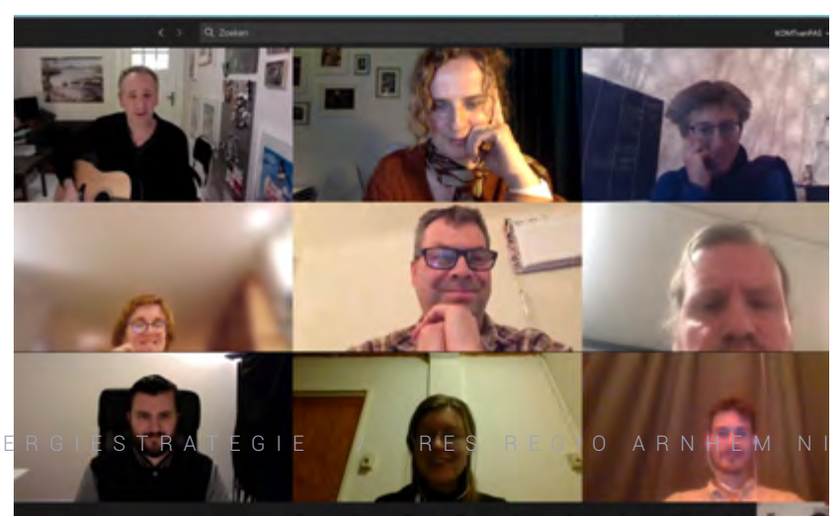

6. UITGELEIDE

Met de RES 1.0 ligt er een duidelijke koers voor de energie-transitie in Regio Arnhem Nijmegen, als het gaat om grootschalige opwek van elektriciteit uit zon en wind, het gebruik van regionale warmtebronnen en het bij-behorende participatietraject. Deze RES werd gemaakt in een intensief traject met stakeholders en bestuurders. Dat geeft vertrouwen in de stappen die hierna gaan volgen. De plannen worden voortdurend aangescherpt en we worden steeds concreter. Dat is nodig, want al in 2030 willen we de CO_2-uitstoot met 55% hebben teruggebracht.

Zoals telkens aangegeven: de RES is een doorlopend proces. Bij elke nieuwe versie nemen we inzichten en feedback mee. Reacties zijn altijd welkom via res@regioan.nl

Reacties

In de online omgeving vindt u diverse reacties op de eerdere versie van de RES en op deze RES 1.0.

Arnhem Nijmegen

RES Regionale Energie Strategie

Arnhem Nijmegen
RES Regionale Energie Strategie

Reactienota bij RES 1.0: Wensen & bedenkingen + antwoorden

regio arnhem nijmegen

Reactienota behorende bij bod 1.0 RES Regio Arnhem Nijmegen

dd. 3 maart 2021

Inhoudsopgave

1. Doel, aanleiding en proces..... 4

1.1 Gezamenlijk regionaal proces 4

1.2 Uitgangspunt consensus 4

1.3 Aanleiding..... 4

1.4 Vervolg..... 4

1.5 Proces wensen en bedenkingen..... 5

2. Reactie per thema..... 7

2.1 Elektriciteit 7

2.2 Warmte 12

2.3 Participatie 15

2.4 Bestuurlijke besluitvorming 18

2.5 Algemeen 21

3. Ontvangen reacties 24

3.1 Gemeente Arnhem 24

3.2 Gemeente Berg en Dal 24

3.3 Gemeente Beuningen 25

3.4 Gemeente Doesburg 25

3.5 Gemeente Druten 26

3.6 Gemeente Duiven 26

3.7 Gemeente Heumen 27

3.8 Gemeente Lingewaard 27

3.9 Gemeente Nijmegen 28

3.10 Gemeente Overbetuwe 30

3.11 Gemeente Renkum 31

3.12 Gemeente Rheden 31

3.13 Gemeente Rozendaal 32

3.14 Gemeente Westervoort 32

3.15 Gemeente Wijchen 33

3.16 Gemeente Zevenaar 34

3.17 Provincie Gelderland 34

1. Doel, aanleiding en proces

In maart 2020 is het conceptbod RES Regio Arnhem Nijmegen aangeboden aan de diverse deelnemende partijen binnen de RES Regio Arnhem Nijmegen. Dit concept bod is unaniem vastgesteld. Hierbij is afgesproken om de diverse reacties van onder meer de colleges, raden en stakeholders voor te leggen aan de leden van het PFO Duurzaamheid en onderdeel te laten zijn van het regionale bod in RES 1.0. De reacties zijn samengevat in de oplegnotitie van september 2020.

Deze reactienota geeft de reactie weer van de Werkorganisatie Regio Arnhem Nijmegen op alle wensen en bedenkingen op het voorlopig concept bod RES Regio Arnhem Nijmegen, zoals in de oplegnotitie behorende bij het concept bod zijn gebundeld.

1.1 Gezamenlijk regionaal proces

In de in 2019 vastgestelde startnotitie zijn de uitgangspunten en afspraken vastgelegd voor het gezamenlijke proces richting RES 1.0. Tevens zijn hierin afspraken gemaakt over de opgave, het proces, de op te leveren resultaten, de uitgangspunten en 'spelregels' die we hanteren, de planning en besluitvorming. In juni 2020 is ook het vervolg, het voorlopig concept bod, unaniem vastgesteld. Het RES 1.0 bod en deze reactienota samen vormen het bod waarover alle deelnemende overheden uiterlijk 15 juni 2021 een besluit nemen. Deze oplegnotitie met het 1.0 bod worden uiterlijk 1 juli 2021 bij het NPRES ingediend als bod van de RES Regio Arnhem Nijmegen.

1.2 Uitgangspunt consensus

Voor het besluitvormingstraject over het RES bod is in de startnotitie opgenomen dat we consensus als uitgangspunt hanteren. Wanneer een overheidspartner zich niet kan scharen achter het bod zal hiervan bij het aanbieden van het bod aan het Nationaal Programma RES aantekening worden gemaakt onder opgave van redenen.

1.3 Vervolg

Bespreking en verwerken van de reacties die betrekking hebben op de vaststelling van het bod RES 1.0 zullen wederom in overleg met betrokkenen plaatsvinden in de vervolgfase naar het opstellen van de RES 2.0 die op 1 juli 2023 moet worden ingediend en voor die tijd moet worden vastgesteld door de gemeenteraden en Provinciale Staten en de algemene besturen van de waterschappen.

1.4 Proces wensen en bedenkingen

In het proces van wensen en bedenkingen doorlopen we op weg naar RES 1.0 van de regio Arnhem Nijmegen een aantal stappen:

Stap 1. Ophalen van wensen en bedenkingen

Deze fase is in de zomer van 2020 afgerond. Het in de gelegenheid stellen om wensen en bedenkingen mee te geven is een belangrijke stap in de route naar de RES 1.0. Het gaat hier met name om het definiëren van kaders en het inbrengen van lokale of regionale assets en aandachtspunten. Een overzicht van alle wensen en bedenkingen is als pdf te vinden op onze website www.regioan.nl/res-regionale-energiestrategie > documenten.

Stap 2: Afwegen wensen en bedenkingen, lokaal of regionale actiehouders

Afgesproken is dat de wensen en bedenkingen worden meegenomen in RES 1.0. Ze leiden tot acties, en afhankelijk van de inhoud kan hiervoor een actiehouder benoemd worden. Bijvoorbeeld de wens om iets aan de verhouding zon-wind te doen zal regionaal moeten worden opgepakt, maar gemeenten kunnen hier lokaal ook mee aan de slag binnen het uitwerken van de zoekgebieden.

Stap 3. DUO-gesprekken en afstemming wensen en bedenkingen

Gedurende de periode tot RES 1.0 vinden online duo-gesprekken plaats tussen vertegenwoordigers van de RES en ambtenaren/bestuurders van deelnemende gemeenten. Hierin worden o.a. de algemene wensen en bedenkingen van de regio en de specifieke wensen en bedenkingen van de gemeenten procesmatig besproken.

Stap 4: Beantwoording reacties, lokaal en regionaal

Gemeenten dragen lokaal zorg voor beantwoording van de vragen richting de werkorganisatie. De werkorganisatie koppelt de regionale beantwoording terug naar de gemeenten. De werkorganisatie voert de regie op het beantwoorden van de reacties.

Stap 5: het opstellen van een reactienota

Met alle ontvangen informatie is begin 2021 deze reactienota opgesteld. Alle reacties van deelnemers, alternatieve plannen en visies, de wensen en bedenkingen van de gemeenteraden, Provinciale Staten en algemeen bestuur van het waterschap worden integraal tegen elkaar afgewogen.

De reactienota maakt als bijlage onderdeel uit van de RES 1.0.

2. Samenvatting per thema

In dit hoofdstuk leest u een korte samenvatting per thema en een reactie op de onderwerpen en wensen en bedenkingen die binnen elk thema naar voren zijn gekomen. Deze thema's zijn:

- Elektriciteit
- Warmte
- Participatie
- Bestuurlijke besluitvorming
- Algemeen en overig

Per thema komen eerst de vaker genoemde reacties aan bod, gevolgd door de overige belangrijke aandachtspunten. Voor een snel overzicht leest u de inleiding met de reactie per thema.

2.1 Elektriciteit

Ten aanzien van elektriciteit ontvingen we actualisaties van energieprojecten en vragen over energieprojecten binnen gemeentelijke zoeklocaties. Andere reacties hebben betrekking op de verhouding tussen zonne- en windprojecten. Vanuit agrarische stakeholders wordt aangegeven dat windturbines de voorkeur hebben boven zonnevelden, omdat agrarische werkzaamheden in de nabijheid van windturbines gewoon mogelijk blijven. Bij zonnevelden is dat niet het geval. Landschaps- en natuurorganisaties pleiten ervoor belangrijkste natuurgebieden en landschappen te ontzien in de zoektocht naar gebieden voor windturbines en/of zonnevelden. Op locaties waar zij wel mogelijkheden zien is de wens om het zoveel mogelijk te combineren met natuurontwikkeling en landschapsherstel. Een specifieke reactie betreft het type windturbine waarmee in het bod is gerekend. Het betreft hier de nieuwe generatie windturbines met meer vermogen (5,6 MW), een grotere omvang en een grotere tiphoogte (circa 240 meter). Hierdoor wordt door sommige stakeholders gevreesd dat de impact van deze windturbines niet goed wordt ingeschat.

Wel meegenomen in RES (t.a.v. elektriciteit):

Volgnummer	Onderwerp	Reactie
2.1.A	**Wind op land**	Windenergie op land is op dit moment een van de goedkoopste en meest efficiënte bronnen van duurzame energie en daarmee onmisbaar in de energietransitie. In het Klimaatakkoord is de landelijke doelstelling van 35 TWh grootschalige energieopwek op land geformuleerd, verdeeld over wind en zon. Onder grootschalig wordt hierbij verstaan een aansluitwaarde groter dan 15 kWp.

2.1.B	**Wind op oppervlaktewater**	Ook in onze regio zijn diverse initiatieven voor de ontwikkeling van zonne- en windenergie op waterbergingen en oppervlaktewateren. Hierbij is het behoud of de versterking van de taakuitvoering voor het waterschap van belang, maar ook de ecologie, de biodiversiteit en de cultuur- en landschappelijke waarden. Het waterschap heeft expertise over de effecten op het gebied van waterkwaliteit en biodiversiteit van zon op water. Die kennis zal worden benut bij de verdere concretisering van zoekgebieden. De relatie tussen de energietransitie en het watersysteem vraagt echter om nadere uitwerking en onderzoek. Installaties met een aansluitwaarde boven 15 kWp tellen mee in de RES.
2.1.C	**Zon op oppervlaktewater**	
2.1.D	**Zon op land**	Installaties met een aansluitwaarde boven 15 kWp tellen mee in de RES.
2.1.E	**Zon op dak**	Zon op dak heeft bij alle betrokkenen in het proces de voorkeur. Om zonnepanelen op daken mee te kunnen rekenen in het bod van de RES, moet er een aansluitwaarde minimaal 15 kWp worden gerealiseerd. Met de huidige stand der techniek komt dat neer op circa zestig zonnepanelen. Kleinschaligere projecten (particulier of kleine bedrijfsdaken) vallen buiten de RES. In de concept-RES is uitgegaan van 25 tot 50 procent benutting van het potentieel van zon op grootschalige daken. Het ophogen van deze ambitie lijkt eenvoudig, maar de ervaring leert dat dat niet zo is. Er zijn meerdere knelpunten: • niet alle grootschalige daken hebben een geschikte dakconstructie, door installaties op daken (denk aan liftschacht, airconditioning, valbeveiliging) is het niet mogelijk om de daken 100 procent vol te leggen, • soms is er beperkte ‘ruimte’ op het energienet beschikbaar • er is een afhankelijkheid van de (investerings)bereidheid van de dakeigenaren*. Als bij de verdere uitwerking van de zoekgebieden blijkt dat de benutting van zon op dak verhoogd kan worden, dan zal dit worden opgenomen in de RES 2.0 en verder. *Het concept Besluit tot wijziging van het Besluit bouwwerken leefomgeving in verband met duurzaam gebruik van daken introduceert de bevoegdheid voor gemeenten om bij maatwerk te bepalen dat de daken van industriefuncties gebruikt worden voor de opwek van hernieuwbare energie of maatregelen ten behoeve van klimaatadaptatie, zoals groendaken. De verwachting is dat de gemeente, indien nodig en evenredig, gebruik zal maken van de nieuwe bevoegdheid om het duurzaam gebruiken van daken op industriegebouwen te stimuleren.

2.1.F	**Waterkracht**	De RES gaat wel over waterkracht. De waterkrachtcentrales die kansrijk zijn in Regio Arnhem Nijmegen tellen mee in het bod. Het gaat om een klein percentage.

Niet meegenomen in RES (t.a.v. elektriciteit):

2.1.G	**Wind op zee**	De RES gaat niet over wind op zee. Dat wil niet zeggen dat er geen plannen voor windparken op zee worden gemaakt. Het klimaatakkoord stelt als doel om 49 TWh op zee op te wekken. Ter vergelijking: voor de 30 RES'en samen is de ambitie 35 Twh wind en zon op land.
2.1.H	**Kleinschalig windturbines**	Kleinschalige windturbines komen voor op bijvoorbeeld agrarische grond en zijn vaak voor lokaal (eigen) gebruik. Deze tellen niet mee in de RES. Lokaal is altijd ruimte voor windturbines tot 25 meter hoogte volgens de ruimtelijke afspraken. Om kleine windturbines mogelijk te maken, heeft provincie Gelderland in haar Omgevingsverordening een aantal regels opgenomen. Deze regels maken het mogelijk één windturbine te realiseren op een agrarisch bouwperceel of op een bouwperceel van ten minste 1 hectare waar een stedelijke functie is toegestaan. Belangrijk daarbij is dat de windturbine zorgvuldig ruimtelijk wordt ingepast. Kleinschalige windturbines staan qua opbrengst niet in verhouding tot grote windturbines. Ter vergelijking: 1 turbine van 5,6 MW staat gelijk aan ongeveer 500 kleine windturbines.
2.1.i	**Kernenergie**	De RES gaat niet over kernenergie. Of we in Nederland een nieuwe kerncentrale willen bouwen is een vraag die op landelijk niveau wordt bediscussieerd en beantwoord, niet op het niveau van de regio. Ook kijken we in de RES alleen naar maatregelen die klaar kunnen zijn in 2030.
2.1.J	**Industrie**	De RES gaat ook niet over maatregelen die bedrijven en de industrie moeten nemen. Voor hen staan er in het Klimaatakkoord eigen doelstellingen en afspraken die lopen via de Klimaattafel Industrie.
2.1.K	**Besparing**	Energiebesparing geeft ook invulling aan het Klimaatakkoord, maar is niet de focus in RES 1.0.

Wensen en bedenkingen (t.a.v. elektriciteit)

Volgnummer	Onderwerp	Wensen en bedenkingen	Reactie of verwijzing
2.1.L	**Verhouding tussen zonne- en windprojecten**	De verhouding tussen de bijdrage van zonne- en windenergie aan de ambities van de RES Arnhem Nijmegen liggen zeer uit balans en op deze wijze niet passend in het streven naar laagst mogelijke maatschappelijke kosten. Dit punt wordt door diverse overheidsorganisaties en stakeholders benoemd. Die gemeenten zijn: • Beuningen • Lingewaard • Nijmegen • Renkum • Rheden • Wijchen Daarnaast ook aangegeven door: • Provincie Gelderland • Liander • Natuurorganisatie • Landbouworganisaties	Regionaal wordt gestreefd naar 50/50 balans, terwijl in het bod 1.0 sprake is van 89% zon versus 11% wind. Dit ligt nog steeds uit balans en is niet wenselijk om meerdere redenen. Op regionaal niveau voorziet het RES bod 1.0 in clustering van projecten in zoekgebieden om meer systeem efficiency te realiseren. Er zijn vier ruimtelijke ateliers georganiseerd om concreet aan de slag te gaan met de onbalans wind versus zon. Hierbij zijn ruimtelijke experts vanuit overheden en stakeholders betrokken. Er is gewerkt met twee clusters voor een verdieping: • Druten, Wijchen, Beuningen en Heumen • Duiven, Zevenaar, Rheden Doesburg. In deze ateliers is onderzocht: • welke zoekgebieden voor zon kunnen worden gecombineerd met windturbines • wat andere kansrijke gebieden zijn voor windturbines. Er zijn zes nieuwe gebieden geïnventariseerd en daarin is ruimte voor een stevige verhoging van het aandeel wind in de RES. Deze cluster ateliers gingen naast de wind/zon verhouding ook over ruimtelijke afspraken, die in de RES 1.0 zijn uitgewerkt. De bevindingen uit de twee clusters leidt tot regionale conclusies die we opnemen in de RES 1.0.

2.1.M	**No-regret maatregelen**	Verschillende gemeenten hebben wensen en bedenkingen met betrekking tot No-regret maatregelen die in hun gemeente van toepassing zijn	De 'no-regret' maatregelen en de reactie van de werkorganisatie hierop zijn terug te vinden bij de betreffende gemeenten in hoofdstuk 3.
2.1.N	**Capaciteit energienetwerk**	De gemeenten Wijchen en Berg en Dal hebben bedenkingen geuit met betrekking tot de capaciteit van het energienetwerk. Berg en Dal geeft aan dat het elektriciteitsnet in onze regio nog niet is ingericht op grootschalig opwekken van duurzame energie en dat ook in haar de netwerkcapaciteit ontoereikend is. Wijchen geeft aan dat in het vervolgtraject goed rekening moet worden gehouden met elektrificatie (van vervoer en verwarming van gebouwen) en de impact daarvan op de energienetten.	Liander is zeer nauw betrokken bij de RES in onze regio en bij innovaties op het terrein van energietransitie. Door deze betrokkenheid borgen wij dat er aansluitcapaciteit is voor de projecten die op stapel staan. Liander heeft een analyse gemaakt van de (benodigde) systeem capaciteit en de impact die de RES heeft op het systeem en benodigde investeringen. Door in RES 2.0 de uitvoeringsplanning van de projecten vanuit de RES te matchen met de uitvoeringsplanning van verzwaringen aan het netwerk, blijft de realiseerbaarheid van de projecten op dit punt geborgd. Bij lokale initiatieven dient uiteraard rekening gehouden te worden met netwerkcapaciteit. *Zie het RES bod 1.0 Hoofdstuk 2, paragraaf 2.4 Efficiënte uitbreiding elektriciteitsnetwerk*
2.1.O	**Type windturbines in rekenmodel**	Een specifieke reactie betreft het type windturbine waarmee in het voorlopig concept bod is gerekend. Het betreft hier de nieuwe generatie windturbines met meer vermogen, een grotere omvang en een grotere as- en tiphoogte. Hierdoor wordt door sommige stakeholders gevreesd dat de impact van deze windturbines niet goed wordt ingeschat.	De technische ontwikkelingen op het gebied van windturbines worden nauwlettend in de gaten gehouden binnen de RES. Bij berekeningen gaan we uit van de nu relevante generatie turbines. We hanteren turbines van 5,6 MW, met een algemene tiphoogte van ca. 240 meter. De specificaties kunnen ietwat afwijken, afhankelijk van de fabrikant. Wij onderzoeken de ruimtelijke impact en de invloed van locaties onderling in de Windplanner.
2.1.P	**Voorkeur wind boven zon**	Agrarische stakeholders geven aan dat windturbines de voorkeur hebben boven zonnevelden, omdat agrarische werkzaamheden in de nabijheid van	De voorkeur van agrarische stakeholders sluit aan bij het meer in balans brengen van de verhouding zon/wind. We passen een voorkeursvolgorde zon toe in de ruimtelijke afspraken van de RES *(zie hoofdstuk 2, paragraaf 2.7.5 Ruimtelijke afspraken)*

		windturbines gewoon mogelijk blijven. Bij zonnevelden is dat niet het geval.	
2.1.Q	**Impact op natuur**	Landschaps- en natuurorganisaties uiten hun bezorgdheid over de impact van energieprojecten op natuurgebieden en het landschap. Provincie Gelderland ziet in het concept bod zoekgebied in, of in de invloedsfeer van Natura 2000 gebieden. De vraag is of zoekgebieden op deze wijze volledig realiseerbaar zijn.	Flora en fauna wetgeving ter bescherming van Natuurwaarden worden vanzelfsprekend gevolgd. De provincie kijkt in de totstandkoming van RES 1.0 en latere versies mee naar mogelijkheden en landschappelijke inpassing. In het bod 1.0 zijn in consensus ruimtelijke afspraken uitgewerkt. Buiten Natura2000 gebieden worden belangen en impact op omgeving zorgvuldig afgewogen. Naarmate projecten concreter worden, wordt er ook gezocht naar koppelkansen o.g.v. natuurontwikkeling om de directe omgeving ook waarde 'terug te geven'.

2.2 Warmte

In de concept-RES is inzicht gegeven in de warmtevraag, het warmteaanbod en de reeds aanwezige warmte-infrastructuur binnen de regio. In de Regio Arnhem Nijmegen is een beperkt aantal regionale warmtebronnen aanwezig. In de RES 1.0 heeft een verdieping plaatsgevonden ten opzichte van de concept-RES. Voor warmte betekent dit dat in kaart is gebracht hoe de gemeentelijke Transitievisies Warmte (TVW's) zich verhouden tot de in het concept RES opgenomen regionale structuur warmte (RSW). Zo ontstaat een beeld van zogenaamde warmteclusters, waarbinnen gemeenten in samenwerking gebruik willen maken van warmte vanuit een regionale warmtebron. Binnen deze warmteclusters is voor afstemming een structureel overleg opgestart met betrokken partijen. Daarnaast is een nadere verkenning gedaan naar de potentie van warmtebronnen als geothermie, aquathermie, biogas en waterstof. Ook worden nut en noodzaak verkend van gemeenten om samen te werken op het gebied van kennisdeling en expertise.

Wel meegenomen in RES (t.a.v. warmte):

Volgnummer	Onderwerp	Reactie
2.2.A	**Omgevingswarmte (warmte uit ondergrond, warmte uit water)**	In de Gelderse Warmteatlas is het potentieel aan omgevingswarmte opgenomen, zowel warmte uit de ondergrond als warmte uit water (geothermie en aquathermie). De volgende warmtebronnen uit de omgeving zijn in de atlas opgenomen: Ondiepe bodemenergiesystemen, (ondiepe) geothermie en TEO/TEA-bronnen (waterzuiveringsinstallaties zijn echter opgenomen in de atlas onder de *restwarmtebronnen*).

		Op dit moment lopen nog diverse onderzoeken naar de haalbaarheid om deze potentie van omgevingswarmte ook daadwerkelijk te kunnen benutten. Een deel van de onderzoeksresultaten komt beschikbaar na het eerste kwartaal van 2021, en zal daarom nader verwerkt worden (kwantitatief) in de RES 2.0.
2.2.B	**Restwarmte bedrijven**	In de Gelderse Warmteatlas zijn alle bekende restwarmtebronnen binnen de regio opgenomen (industrie, datacentra, condenswarmte, RWZI/AWZI en rioolgemalen). Kansrijke regionale clusters ten aanzien van warmte zijn: • Rond de AVR in Duiven • Rond de ARN in Weurt Daarnaast zijn kansrijke clusters geïdentificeerd gelegen op de grens of in de nabijheid van de regio: • Rond de papierfabriek in Renkum • Rond de papierfabrieken van Eerbeek/Loenen (regio Cleantech) • Rond de RWZI van Olburgen (regio Achterhoek) • Rond de biocentrale in Cuijck (regio NoordOost Brabant) *Zie het RES bod 1.0, hoofdstuk 4, par 4.2.5 Kansrijke regionale warmteclusters*
2.2.C	**Warmte uit biomassa**	In de Gelderse Warmteatlas is het potentieel aan warmte uit biomassa meegenomen: het aanbod laagwaardige verbrandbare en vergistbare biomassa. Het gaat hierbij enkel om het jaarlijkse (groei)overschot binnen de regio.
2.2.D	**Biogas /groen gas**	In de Gelderse Warmteatlas is het potentieel aan warmte uit vergistbare biomassa meegenomen.

Niet meegenomen in RES (t.a.v. warmte):

Volgnummer	Onderwerp	Reactie
2.2.E	**Waterstof en groengas**	Duurzame gassen als waterstof en groengas hebben een belangrijke rol in het energiesysteem omdat ze goed opgeslagen kunnen worden, over lange afstand getransporteerd kunnen worden en een hoge energiedichtheid hebben. Ze zijn echter schaars.

		Waterstof is geen energiebron, maar enkel een energiedrager. De productie van groene waterstof telt niet mee in de opgave voor 35 TWh grootschalige opwek (zon/wind) van de RES. Groene waterstof (elektrolyse vanuit hernieuwbare energiebronnen) kan een belangrijke rol spelen in de energietransitie, maar de productie ervan is nog duur en het aanbod zeer beperkt. Onderzoek naar en productie van (groene) waterstof maakt geen deel uit van de RES 1.0. In de RES 2.0 zullen wij de kansen voor de regio Arnhem Nijmegen verder in beeld brengen. Groengas is biogas dat opgewerkt is tot aardgaskwaliteit en kan worden ingevoed op het openbare gasnet. Voor alle sectoren die nu gebruikmaken van aardgas is groengas een aantrekkelijk alternatief. Echter, de potentiële groengasproductie in de regio, maar ook de (inter)nationale potentie, blijft ver onder de huidige aardgasvraag.

Wensen en bedenkingen (t.a.v. warmte)

Een aantal partijen spreekt de wens uit om in het proces naar de RES 1.0 en ook daarna onderzoek te blijven doen naar alternatieve warmtebronnen om te kunnen voldoen aan de warmtevraag en daarbij de vraagstukken ‘warmtebesparing' en ‘warmteopslag' mee te nemen. De benodigde structurele afstemming tussen betrokken partijen op regionale schaal wordt daarbij als randvoorwaardelijk gezien. Daarnaast wordt aandacht gevraagd voor samenhang in de sporen warmte en elektriciteit (systeem efficiëntie) en daarbij een afgewogen inzet van warmte en/of elektriciteit.

Volgnummer	Onderwerp	Wensen en bedenkingen	Reactie of verwijzing
2.2.F	**Biomassa**	In enkele reacties wijzen gemeenten op eerdere afspraken om in de RES 1.0 niet in te zetten op houtige biomassa. • De gemeente Renkum geeft aan dat zij wil vasthouden aan de binnen de RES-regio Arnhem Nijmegen gemaakte afspraak om niet op houtige biomassa in te zetten. • Gemeente Wijchen vindt dat afvalverbrandingscentrales, biomassacentrales en papierfabrieken geen structurele warmtebronnen zijn naar de toekomst toe en zij geeft aan	In de RES 1.0 wordt gekeken naar duurzaam opgewekte zonne- of windenergie en het efficiënt gebruik maken van regionale warmtebronnen binnen een regionale warmte structuur. Houtige biomassa maakt hier nauwelijks tot geen onderdeel van uit, alleen voor de bepaling van het warmteaanbod is het aandeel van biomassa meegenomen. De Provincie houdt deze (tijdelijke) optie open, met name om in te zetten als overbruggingsperiode tot nieuwe innovaties en voor nuttige toepassingen.

		dat er in Wijchen geen plaats is voor een biomassacentrale.	
2.2.G	**Bovenregionale warmtebronnen**	Enkele reacties van gemeenten verwijzen naar de mogelijkheid om gebruik te maken van bovenregionale warmtebronnen. • De gemeente Berg en Dal geeft aan dat het concept bod nog geen uitspraken doet over de verdeling van bovenregionale warmtebronnen. • De gemeente Renkum geeft specifiek aan dat nadere afstemming over de verdeling van de bovenregionale warmtebron Parenco nodig is (met regio Foodvalley).	Warmtebronnen houden zich niet aan gemeente- of regiogrenzen. Daarom vindt op provinciaal en landelijk niveau afstemming plaats over hoe om te gaan met bovenregionale warmtebronnen. Voor alle bij 2.2.B beschreven bovenregionale warmtebronnen is het gesprek opgestart tussen de regio's om te komen tot nadere afspraken rond het warmteverdelingsvraagstuk. *Zie ook RES bod 1.0, hoofdstuk 4, paragraaf 4.2.5 Bovenregionale warmteclusters*

2.3 Participatie

Vanuit de partijen komen veel reacties die pleiten voor een zorgvuldig participatieproces dat zorgt voor maatschappelijk draagvlak. Er ligt ook een zeer duidelijke wens om in te zetten op het betrekken van inwoners (zo breed mogelijk en permanente betrokkenheid) en specifiek voor het aanspreken van jongeren. 50% Lokaal eigendom wordt gezien als een goede manier om draagvlak op te bouwen, onder andere omdat de omwonenden dan ook financieel profiteren van de energietransitie. Diverse partijen benadrukken dat energiecoöperaties gesprekspartner moeten zijn. Ten slotte is er een wens dat de raden tijdig worden meegenomen in het proces naar de RES 1.0.

Het hoofdstuk 'Draagvlak' in het RES bod 1.0 maakt helder wie voor wat, wanneer aan zet is op het gebied van de participatie over de energietransitie voor Regio Arnhem Nijmegen. Het maakt het speelveld inzichtelijk: wanneer en binnen welke kaders praten stakeholders en inwoners mee? Een helder speelveld zorgt voor vertrouwen in een zinvolle bijdrage aan het participatietraject. Er moet samen goed afgesproken worden welke ruimte inwoners hebben om te participeren. Hoe eerder afspraken worden gemaakt, hoe beter het is voor het maatschappelijk draagvlak. Bij de start van de volgende fase zal het gesprek gevoerd worden met de gemeenten binnen de regio. Het doel is om scherp te krijgen welke rol er vanuit de RES gespeeld gaat worden in de participatietrajecten rondom de projecten. Afhankelijk van de rol en de specifieke situatie zal vervolgens bekeken worden welke middelen het best ingezet kunnen worden bij het concreet vormgeven van het participatietraject.

Wensen en bedenkingen (t.a.v. participatie):

Volgnummer	Onderwerp	Wensen en bedenkingen	Reactie of verwijzing
2.3.A	**Participatieproces**	Vanuit de provincie en de gemeenten Doesburg, Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe en Wijchen zijn reacties gekomen die pleiten voor een zorgvuldig participatieproces dat zorgt voor maatschappelijk draagvlak. Er ligt ook een zeer duidelijke wens om in te zetten op het betrekken van inwoners; zo breed mogelijk, permanent en met speciale aandacht voor jongeren.	In de RES 1.0 is een hoofdstuk gewijd aan draagvlak (hoofdstuk 5). In hoofdstuk 2, paragraaf 2.7.6 Participatie afspraken zijn 10 onderlinge afspraken omtrent participatie opgesteld. De RES zorgt voor bovengemeentelijke participatie van gemeenteraden, belangenorganisaties, jongerenvertegenwoordiging en andere stakeholders. Het betrekken van lokale stakeholders is een taak van gemeenten, waarbij de RES graag meedenkt en waar mogelijk ondersteunt. Vanaf maart 2021 worden speciale duo-gesprekken gevoerd met gemeenten over participatie. De Participatietafel is een voorbeeld van het actief betrekken van partijen bij de RES. JongRES is aangeschoven bij deze participatietafel. Samen met JongRES gaan we via de inzet van Swipocratie jongeren en bredere groepen van inwoners betrekken bij de RES. We onderzoeken de inzet van diverse middelen om inwoners actiever en meer gebiedsgericht te betrekken, zoals bijvoorbeeld burgerpanels, burgerberaad, right to challenge en serious gaming.
2.3.B	**Lokaal eigendom**	50% Lokaal eigendom wordt gezien als een goede manier om draagvlak op te bouwen, onder andere omdat de omwonenden dan ook financieel profiteren van de energietransitie. De gemeenten Nijmegen en Overbetuwe willen graag dat de betrokken gemeentes zich conformeren aan deze afspraak uit het Klimaatakkoord.	Lokaal eigendom is een kansrijk perspectief richting de RES 2.0. Voor het verzilveren van de kansen die in RES 1.0 naar voren zijn gekomen dienen gebiedsprocessen te worden gestart, waarin samen met de omgeving, betrokken gemeenten en eventueel ontwikkelaars van duurzame opweklocaties, de concrete planvorming richting realisatie gestart wordt. Bij de uitwerking van toekomstige projecten binnen de zoekgebieden

			hanteren we de in bod 1.0 nader uitgewerkte ruimtelijke afspraken over o.a: - draagvlak - koppelkansen - het niet-in-de-wielen rijden van lopende trajecten/volgtijdelijkheid versus PIP - laten terugvloeien van lusten naar de omgeving en mogelijkheden voor financiële participatie vanuit de omgeving. - omgaan met grondposities en grondspeculatie. Veel gemeenten hebben het streven va 50% lokaal eigendom al opgenomen in lokaal beleid, andere zijn hier mee bezig of willen dit in de nabije toekomst opnemen. *Zie ook RES bod 1.0, paragraaf 5.2.6 Financiële participatie en lokaal eigendom*
2.3.C	**Taskforce energie coöperaties**	De gemeenten Nijmegen en Overbetuwe benadrukken dat energiecoöperaties gesprekspartner moeten zijn en zijn voor de oprichting van een taskforce energiecoöperaties.	Energie coöperaties worden zowel door overheden als netbeheerders gezien als een belangrijke schakel tussen duurzaamheidambities en de bewoners. Veel duurzame projecten faalden in het verleden doordat het draagvlak bij bewoners ontbrak, door de samenwerking met lokaal eigendom en in energiecoöperaties wordt dit voorkomen. Het Gelders Energieakkoord heeft in 2017 een verkenning uitgevoerd naar Gelders Energiedienstenbedrijf. Mogelijk kan deze verkenning een basis zijn voor een taskforce Energie coöperaties als een coördinerend orgaan dat zorgt voor een goede opzet en start en ondersteunt bij een succesvolle uitvoering van energie coöperaties.

2.4 Bestuurlijke besluitvorming

Vanuit enkele gemeenten zijn reacties ontvangen dat de kaarten met zoekgebieden zoals opgenomen in het voorlopig concept bod onjuist waren en niet in overeenstemming met het lokale beleid. Voor het vergaren van alle juiste en actuele informatie op gebied van beleid en projecten in de individuele gemeenten binnen de regio is bij het bod 1.0 het systeem NINOX gebruikt. Lokale input is hierin de bron van data, waardoor het kaartmateriaal nu goed aansluit.

Een aantal raadsleden heeft gevraagd om inzicht te krijgen in alle reacties, wensen en bedenkingen die door alle partijen werden ingediend bij het concept bod en op welke wijze deze reacties verwerkt gaan worden in de RES 1.0. Alle reacties, wensen en bedenkingen zijn gebundeld in de oplegnotitie behorende bij concept bod RES Regio Arnhem Nijmegen. De reactienota die u nu leest is het vervolg op deze oplegnotitie.

Het tijdig betrekken van raadsleden is bepleit om te zorgen voor democratische legitimiteit. Raadsleden worden door de RES op diverse manieren geïnformeerd en betrokken bij het RES proces en uitkomsten, met name via online bijeenkomsten. Ook is met de griffierskringen afgestemd wat lokaal en regionaal de juiste procesafspraken zijn om de raden juist en tijdig te blijven informeren in de aanloop naar de RES 1.0, zodat alle raden uiterlijk 1 juli 2021 een besluit kunnen nemen.

Vragen over de integraliteit van regionale opgaven zijn al ingehaald door de actualiteit. Per 1 januari 2021 is de Groene Metropoolregio Arnhem-Nijmegen van start gegaan. Een samenwerking tussen 18 gemeenten in de regio Arnhem-Nijmegen op basis van een vastgestelde visie en aan de hand van 5 grote opgaven:

- Groene groeiregio (waaronder Woonopgave)
- Verbonden regio
- Circulaire regio (waaronder de RES)
- Ontspannen regio
- Verbonden regio (waaronder Mobiliteit)

Door de regionale opgaven in één vorm van samenwerken te organiseren, wordt met name de integraliteit en verbinding verbeterd.

Wensen en bedenkingen t.a.v. bestuurlijke besluitvorming

Volgnummer	Onderwerp	Wensen en bedenkingen	Reactie of verwijzing
2.4.A	**Democratische legitimiteit**	Het tijdig betrekken van raadsleden is door de gemeenten Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe en Wijchen bepleit om te zorgen voor democratische legitimiteit in aanloop naar RES 1.0 in juli 2021.	De Werkorganisatie RES Arnhem Nijmegen onderschrijft de wens om raadsleden tijdig te betrekken. Hierin is zowel een rol weggelegd voor de RES als voor lokale bestuurders. Raadsleden worden door de RES op diverse manieren geïnformeerd en betrokken bij het RES proces en uitkomsten. Het stakeholdersoverleg is met name voor raadsleden de plek om betrokken te zijn bij het proces naar RES 1.0. Hier worden raadsleden en andere stakeholders gelijktijdig geïnformeerd over de voortgang en kunnen zij meepraten over onderwerpen die op dat moment spelen. In de periode van concept bod naar RES 1.0 zijn op 4 momenten stakeholders overleggen geweest: Op 15 oktober, 16 december, 17 januari en 10 maart. Tijdens deze online bijeenkomsten waren telkens 100 tot 130 bezoekers, waaronder vele raadsleden. Iedere bestuurder in de RES werkt in een eigen omgeving met de daarbij behorende gevoeligheden en structuren. Het is dan ook aan de bestuurder (wethouder, gedeputeerde, heemraad) om te bepalen op welke wijze de RES wordt besproken in de Raad, Provinciale Staten of Algemeen Bestuur en om te bepalen hoe en wanneer inwoners worden betrokken. Met de voorzitters van de griffierskringen heeft afstemming plaatsgevonden wat lokaal en regionaal de juiste procesafspraken zijn om de raden juist en tijdig te blijven informeren in de aanloop naar de RES 1.0, zodat alle raden uiterlijk 1 juli 2021 een besluit kunnen nemen.

2.4.B	**Inzicht in alle wensen en bedenkingen**	Een aantal raadsleden heeft gevraagd om inzicht te krijgen in alle reacties, wensen en bedenkingen die door alle partijen worden ingediend bij het concept bod en op welke wijze deze reacties verwerkt gaan worden in de RES 1.0.	Alle reacties, wensen en bedenkingen zijn gebundeld in de oplegnotitie behorende bij concept bod RES Regio Arnhem Nijmegen. Dit concept bod is unaniem vastgesteld door alle betrokken partijen. De reactienota die u nu leest is het vervolg op deze oplegnotitie. Over het proces kunt u alles lezen in hoofdstuk 1.5: *Proces wensen en bedenkingen voor Regio Arnhem Nijmegen* van deze reactienota.
2.4.C	**Niet alle potentiële zoekgebieden zijn goed weergegeven in het concept bod**	• Vanuit de gemeente Heumen zijn er reacties ontvangen dat de kaarten met zoekgebieden zoals opgenomen in het voorlopig concept bod onjuist zijn en niet in overeenstemming met het lokale beleid. De raad van de gemeente Heumen heeft nadrukkelijk het verzoek gedaan deze zoeklocaties aan te passen in het proces naar de RES 1.0. • Gemeente Lingewaard zet verschillende vraagtekens bij de twee zoekgebieden in het concept bod binnen haar gemeente (financiële en draagvlak argumenten). Daarbij geeft ze aan beleidsmatig wel een andere locatie voor een zonneveld te hebben aangewezen.	In het RES bod 1.0 zijn de zoekgebieden aangepast ten opzichte van het concept bod. De situaties in Heumen en Lingewaard staan goed op het netvlies van de werkorganisatie. Vanuit de werkorganisatie is begin 2019 een toelichting verzorgd op het voorlopig concept bod tijdens de raadsvergadering van Heumen. De uitkomst van deze bijeenkomst is dat de nadere uitwerking en aanpassing van de zoeklocaties wordt meegenomen in het traject tot RES 1.0. Voor het vergaren van alle juiste en actuele informatie op gebied van beleid en projecten in de individuele gemeenten binnen de regio is het systeem NINOX gebruikt. Lokale input is hierin de bron van data, waardoor het kaartmateriaal nu goed aansluit.
2.4.D	**Niet alle reacties zijn meegenomen in het concept bod**	De gemeente Druten geeft aan dat niet alle gegeven reacties van de gemeenteraden en lokale stakeholders zijn weergegeven in het concept bod van de RES Arnhem Nijmegen.	Enkele reacties van partijen zijn na de deadlines van NP RES door ons ontvangen en daardoor niet meegenomen in het concept bod. Deze reacties zijn wel verwerkt in RES 1.0.

2.5 Algemeen en overig

In veel van de reacties zijn vragen gesteld of opmerkingen gemaakt over alternatieve energiebronnen of energiedragers. De kaders van de RES (grootschalige zonne- en windenergie op land en water en koppeling van regionale warmtevraag en -aanbod) worden in de ontvangen reacties regelmatig ter discussie gesteld.

Wensen en bedenkingen

Volgnummer	Onderwerp	Wensen en bedenkingen	Reactie of verwijzing
2.5.A	**Opslag en innovaties**	De gemeenten Druten, Heumen, Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe en Wijchen roepen op om ook in te zetten op opslag van energie en innovaties zoals smart grids, geothermie, aquathermie en waterstof. Gemeente Rheden pleit nog voor het meenemen van opslag van CO2 in planten en bomen in de regio.	In Gelderland zijn veel partijen actief bezig met innovaties op het gebied van duurzame energie. In het RES-proces wordt met innovaties rekening gehouden, doordat de RES iedere twee jaar wordt geactualiseerd. Zo kunnen nieuwe technologische ontwikkelingen worden meegenomen. In het bod 1.0 is een nadere verkenning gedaan naar de potentie van warmtebronnen als geothermie, aquathermie, biogas en waterstof. Smart grids zijn hierin nog niet meegenomen. Ook worden nut en noodzaak verkend van gemeenten om samen te werken op het gebied van kennisdeling en expertise. *Zie ook RES bod 1.0, hoofdstuk 4, par. 4.2.6 Nieuwe inzichten*
2.5.B	**Energiebesparing**	De gemeenten Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe en Wijchen pleiten ervoor ook in te zetten op energiebesparing, bijvoorbeeld middels isolatiemaatregelen. Gemeente Lingewaard doet de suggestie om een doelstelling op te nemen van 1,5% energiebesparing per jaar.	Naast inzetten op duurzaam opgewekte zonne- en windenergie moet ook gekeken worden naar natuurlijke CO2-reductie (bijv. opname van CO2 door bomen) en energiebesparing (zoals isolatie en aardgasvrije woningen). Deze maatregelen geven immers ook invulling aan het Klimaatakkoord. Het is echter niet de focus in RES 1.0. Gemeenten geven zowel lokaal als in gezamenlijkheid en in samenwerking met de provincie invulling aan het thema energiebesparing.

			Energiebesparing maakt feitelijk onderdeel uit van modelberekeningen; we gaan al uit van een minimale besparingspercentage in de gebouwde omgeving. Ook voor de berekening van de warmtevraag in 2030!
2.5.C	**Lokaal beleid en lokale plannen zijn leidend**	De gemeenten Beuningen en Renkum geven aan bij te dragen met zoeklocaties in de RES die voortkomen uit haar eigen beleid dat zorgvuldig en in lokale samenspraak tot stand is gekomen. Ongeacht het advies van de NP RES geeft zij aan dat lokale plannen leidend zullen blijven voor wat betreft de inbreng in de RES. Gemeente Rheden onderschrijft dit en ziet de inhoud van het concept bod als praatstuk voor de dialoog tussen initiatiefnemer, inwoners, gemeente en andere belanghebbenden.	In de startnotitie is consensus als uitgangspunt gehanteerd. Hierbij is opgenomen dat partners bereid zijn huidige beleidskaders te heroverwegen en zo nodig en waar mogelijk bij te stellen, wanneer deze te beperkend voor de realisatie vanuit de integrale benadering. Er is tevens opgenomen dat de afweging van lokale ruimtelijke en maatschappelijke inpassing wordt overgelaten aan lokale overheden. In regionaal verband zijn er echter ook uitdagingen die lokaal niet kunnen worden opgelost, waar regionale of geclusterde aanpak wel tot een oplossing leidt. De RES zal steeds blijven draaien om het zoeken naar balans tussen de mondiale opgave, de regionale gedachte en het behouden van ruimte voor lokaal maatwerk.
2.5.D	**Woonkostenneutraliteit**	De gemeenten Doesburg, Nijmegen en Overbetuwe geven aan dat ‘woonkostenneutraliteit’ het uitgangspunt moet zijn. Zij willen dat deze afspraak uit het klimaatakkoord wordt meegenomen in de RES 1.0.	Het is aan gemeenten in samenwerking met marktpartijen om op projectniveau te kijken naar de haalbaarheid/realisatie van woonkostenneutraliteit. De RES heeft hier geen rol in.
2.5.E	**Evenwichtige bijdrage door gemeenten en evenwichtige verdeling zoekgebieden**	Gemeente Wijchen pleit voor een evenwichtige verdeling van opwek over de gemeenten binnen de regio en een fonds dat gemeenten compenseert die meer bijdragen dan hun lokale ambitie vereist. Gemeente Beuningen vindt dat in de totale opgave voor de regio, het aandeel van andere gemeenten beperkt is en pleit in dit kader voor een meer evenwichtige	Tijdens RES 1.0 is gestart met een eerste verkenningsronde langs gemeenten om met het solidariteitsprincipe aan de slag te gaan. De regiogemeenten zijn het erover eens dat er afspraken gemaakt moeten worden over de lusten- en lastenverdeling in de RES. Dit moet echter zorgvuldig gebeuren en binnen RES 1.0 is daar niet voldoende tijd en ruimte voor. De regio gaat hierover met elkaar in gesprek in RES 2.0. Daarbij kiest de regio een positieve insteek; hoe kunnen gemeenten elkaar helpen bij deze

		ruimtelijke verdeling van de zoekgebieden. De gemeente Renkum geeft in dit kader juist aan dat haar bijdrage aan de totale opgave relatief klein is, maar dat zij haar verantwoordelijkheid om bij te dragen zal blijven nemen en dat zij zich solidair en constructief zal blijven opstellen naar de andere regiogemeenten.	complexe opgave? Bijvoorbeeld door het beschikbaar stellen van capaciteit en/of kennis door Arnhem en Nijmegen voor gemeenten die qua capaciteit en/of expertise in de knel komen met de uitvoering van de RES. Ook wordt een (regionaal) omgevingsfonds genoemd als mogelijkheid. Gemeenten hebben uitgesproken dat er positieve bereidheid is dit regionaal op te pakken. De verdere uitwerking hiervan wordt, samen met de uitvoering van RES 1.0, overgedragen aan de nieuwe regionale samenwerking binnen de Groene Metropoolregio.
2.5.F	**Ruimtelijke inpassing**	Gemeente Beuningen ziet dat een groot deel van de RES zich afspeelt in het landelijk gebied. Het ruimtebeslag van Energietransitie projecten staat op gespannen voet met de aanstaande extensivering van de landbouw, die ook extra ruimte vraagt. Een goede ruimtelijke inpassing die recht doet aan beide doelen is een belangrijk aandachtspunt. Nog los van de impact op de natuur- en landbouwstructuur. Ook gemeente Lingewaard benadrukt de gezamenlijke verantwoordelijkheid en dat benodigde kaders worden vastgesteld.	In de afgelopen maanden is een set richtinggevende ruimtelijke afspraken ontwikkeld. Daarmee kunnen we voorkomen dat windmolens en zonnevelden als confetti verspreid worden over het mooie, kostbare landschap in onze regio. De afspraken zijn ook bedoeld voor het behoud van natuur en het beperken van de overlast voor inwoners. Ten slotte helpen de afspraken om duidelijkheid te geven aan initiatiefnemers van nieuwe zon- en windprojecten. De afspraken zijn de uitkomst van een zorgvuldig traject met ambtenaren, bestuurders en een geselecteerde groep stakeholders. *Zie het bod 1.0 hoofdstuk 4, paragraaf 4.1.2 Ruimtelijke afspraken*
2.5.G	**CO2-reductie 49% ipv 55%**	Gemeente Heumen wil dat vastgehouden wordt aan de doelstelling 49% CO2-reductie in 2030, i.p.v. 55% CO2-reductie waar het concept bod vanuit gaat.	In 2030 willen we 55% minder CO2 uitstoten dan in 1990, zo is afgesproken in het Gelders Energie Akkoord. Hiermee hebben we in Gelderland een hogere ambitie dan de 49% in het klimaatakkoord.
2.5.H	**Financiering**	Gemeente Lingewaard geeft aan dat in de uitwerking van de RES duidelijk moet worden wat de investeringen zijn en bij wie de kosten terecht komen.	Voor RES 1.0 gelden nog geen financiële consequenties. In het proces naar 2.0 zal dit duidelijker worden.

3. Reacties op ontvangen wensen en bedenkingen

In dit hoofdstuk treft u een overzicht van de betrokken partijen, gevolgd door een overzicht van alle ontvangen reacties. In het concept bod zijn deze reacties integraal overgenomen, inclusief evt. inleidend betoog of verwijzing naar andere documenten, hieronder staan per gemeente in een tabel de kern van de wensen en bedenkingen weergeven. Deze wordt gevolgd door het antwoord van de Werkorganisatie RES Arnhem Nijmegen.

3.1 Gemeente Arnhem

De raad van de gemeente Arnhem heeft geen formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt.

3.2 Gemeente Berg en Dal

De raad van de gemeente Berg en Dal heeft formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt in een raadsbrief.

Wensen en bedenkingen:

Bron	**Reactie**	**Verwerkt in RES 1.0**
Raadsbrief	Elektriciteitsnet in onze regio is nog niet ingesteld op grootschalig opwekken van duurzame energie	Zie 2.1.N
	Het Warmtespoor in de RES doet nog geen uitspraak over de verdeling van bovenregionale warmtebronnen	Zie 2.1.G
	Regionale ‘No-regret’- locaties dwingen ons niet om ons beleid aan te passen, wij kunnen zelf onze locaties bepalen.	Zie 2.5.C
	In uitvoering inwoners uitvoering betrekken	Zie 2.3.A
No-regret maatregel	Voormalige stortplaats De Dukenburg is geschikt als locatie voor grootschalige opwek van zonne-energie	Stortplaats De Dukenburg is in 1.0 niet opgenomen als zoekgebied. Wel is de stortplaats aangemerkt als kansrijke locatie.

3.3 Gemeente Beuningen

De raad van de gemeente Beuningen heeft formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt in een raadsbrief.

Wensen en bedenkingen:

Bron	Reactie	Verwerkt in RES 1.0
Raadsbrief	De verhouding tussen zon en wind in het concept bod is niet in verhouding.	Zie 2.1.L
	Inbreng andere gemeenten soms beperkt: pleit voor gesprek over verdeling zoet/zuur	Zie 2.5.E
	Ongeacht advies NPRES blijven lokale plannen leidend in RES	Zie 2.5.C

3.4 Gemeente Doesburg

De raad van de gemeente Doesburg heeft formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt in een raadsbrief.

Wensen en bedenkingen:

Bron	Reactie	Verwerkt in RES 1.0
Raadsbrief	Woonlastenneutraliteit moet het streven zijn	Zie 2.5.D
	Doesburg sluit niet aan op regionale warmte infrastructuur	Gezien de geografie en ligging in de RES-regio is het niet onlogisch dat Doesburg aansluit bij lokale en regionale initiatieven.
	Doesburg gaat door met lokale projecten voor lokale duurzame warmtebronnen, zoals in de wijk De Ooi.	De RES mag voor geen enkele gemeente een rem zijn om lopende projecten zoals in De Ooi te vertragen. De RES neemt graag leerpunten mee in het traject naar 2.0.

3.5 Gemeente Druten

De raad van de gemeente Druten heeft formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt in een raadsbrief.

Wensen en bedenkingen:

Bron	Reactie	Verwerkt in RES 1.0
Raadsbrief	Vereveningsfonds moet verdeling van lusten en lasten regelen	Zie 2.5.E
	De reacties zijn niet goed meegenomen van gemeenteraden en lokale stakeholders	Zie 2.4.D
	In concept bod weinig tot geen aandacht voor opslag van energie	Zie 2.5.A
	Meer communicatie nodig voor betrokkenheid	Zie 2.3.A
	Meer actie nodig om van urgentie te overtuigen	Zie 2.4.A Lokaal is het aan de bestuurders en volksvertegenwoordigers om urgentie te benadrukken.

3.6 Gemeente Duiven

De raad van de gemeente Duiven heeft geen formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt. Wel heeft B&W een kanttekening gemaakt.

Kanttekening:

Bron	Reactie	Verwerkt in RES 1.0
	College stelt vraagtekens bij realiteitswaarden van zonnevelden in zandwinplassen	Zie 2.1.C Zon op oppervlaktewater in Duiven maakt geen onderdeel uit van het RES bod 1.0. Op landelijk en regionaal niveau worden business cases van vergelijkbare projecten op oppervlaktewater gemonitord. In de regio speelt dit o.a. in Druten (Uivermeertjes)

3.7 Gemeente Heumen

De raad van de gemeente Heumen heeft formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt in een raadsbrief.

Wensen en bedenkingen

Bron	Reactie	Verwerkt in RES 1.0
Raadsbrief	Zoekgebieden niet goed weergegeven, lokale zoekgebieden in Heumen zijn aangeduid als Regionale zoekgebieden.	Zie 2.4.C
	Doorrekening geprojecteerde opgave in bod RES is als gevolg daarvan te hoog.	Is wel correct verwerkt in RES 1.0
	Oproep te investeren in alternatieven voor duurzame energieopwekking via windmolens en zonnepanelen.	Zie 2.1 en 2.5.A
	Heumen wil vasthouden aan 49% CO2 reductie in 2030	Zie 2.5.G

3.8 Gemeente Lingewaard

De raad van de gemeente Lingewaard heeft formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt in het collegebesluit van 8 september 2020.

Wensen en bedenkingen:

Bron	Reactie	Verwerkt in RES 1.0
Collegebesluit 8 sept. 2020	Verhouding zon en wind niet in balans	Zie 2.1.L
	Ambitieniveau: Uitgesproken ambities is relatief ambitieus, maar nog steeds te laag om de doelstelling van 2030 te halen. De doelstelling om minimaal 1,5% energie te besparen per jaar, zou opgenomen moeten worden in het definitieve bod. Ook op het gebied van warmte dient er meer ambitie te komen.	Zie 2.1. Met de in RES 1.0 aangegeven verwachte grootschalige opwek wordt de doelstelling van 2030 gehaald. Zie 2.1.K Zie 2.2
	Samen verantwoordelijk:	De RES 1.0 heeft nog geen financiële consequenties. In het traject naar 2.0 dient

	Rijk dient gemeenten goed uit te rusten met benodigde middelen. Welke investeringen zijn te verwachten en bij wie komen deze kosten te liggen Gemeenten dienen kaders vast te stellen Aandacht voor ontwikkelingen en innovaties	inzicht verkregen te worden over financiële onderbouwing. Zie 2.5.F Zie 2.5.A
	Zorgen over democratisch proces; veel gericht op professionals en experts, participatie met inwoners ontbreekt	Zie 2.3.A
	Vraagtekens bij zoekgebieden binnen Lingewaard; beter in kaart brengen potentie, kosten en draagvlak	Zie 2.4.C
	Informatievoorziening naar raad is voor verbetering vatbaar, zoals de beschikbaarheid van alle achterliggende onderzoeken en data.	Zie 2.4.A Qua data Voor het vergaren van alle juiste en actuele informatie op gebied van beleid en projecten in de individuele gemeenten binnen de regio is bij het bod 1.0 het systeem NINOX gebruikt. Lokale input is hierin de bron van data. Alle door de RES (of betrokken partijen zoals Liander) geïnitieerde onderzoeken zijn terug te vinden op de website van RES AN.

3.9 Gemeente Nijmegen

De raad van de gemeente Nijmegen heeft formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt in een raadsbrief.

Wensen en bedenkingen:

Bron	**Reactie**	**Verwerkt in RES 1.0**
Raadsbrief 8 juli 2020	Hoog abstractieniveau zorgt voor weinig betrokkenheid, graag inwoners betrekken bij vervolg.	Zie 2.3.A
	Onderzoek naar opslag in waterstof	Zie 2.2.E en 2.5.A

	Graag intensiever inzetten op verminderen van verbruik door isolatie	Zie 2.5.B
	Raad tijdig meenemen in proces naar RES 1.0	Zie 2.4.A
	Verdeling zon en wind, meer focus op windenergie	Zie 2.1.L
	Graag meer focus op woningen aardgasvrij te maken	Zie 2.5.B
	Graag uitgebreide beschouwing over opslag van energie en warmte	Zie 2.1 en 2.2
	Rol van Smart Grid's inzichtelijk maken	Zie 2.5.A
	Streven naar 50/50 verhouding zon/wind	Zie 2.1.L
	Elke gemeente dient zich te conformeren aan de afspraken uit het klimaatakkoord	Zie 2.5.G
	Woonkostenneutraliteit opnemen in RES 1.0	Zie 2.5.D
	Ontwikkel lesmateriaal over regionale RES	In het traject naar 2.0 wordt met een communicatie toolkit meer invulling gegeven aan middelen om participatie te bevorderen.
	Pleidooi voor actieve taskforce energie coöperaties	Zie 2.3.C
	Bedenking over realiteitsgehalte getallen, bijv. zon op dak	Ten opzichte van het concept bod is het bod 1.0 realistischer. Alle data is afkomstig van gemeenten zelf.
No-regret maatregel	Realiteitswaarde van 300.000 zonnepanelen op bedrijfsdaken	Zie 2.1.E

3.10 Gemeente Overbetuwe

De raad van de gemeente Overbetuwe heeft formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt in een raadsbrief van 22 september 2020.

Wensen en bedenkingen:

Bron	**Reactie**	**Verwerkt in RES 1.0**
Raadsbrief 22 september 2020	Duidelijkheid over (on)evenredige verdeling (zoet/zuur) en compensatie voor gemeenten	Zie 2.5.E
	Oproep om duidelijker te maken wat potentie voor warmte(netten) tussen Arnhem en Nijmegen is.	Zie 2.2
	RES heeft nu smalle focus, op termijn verbinding met andere duurzaamheidsthema's zoals mobiliteit	Zie 2.4
	Raad tijdig meenemen in proces naar eindbod, Hoe worden W&B in eindbod meegenomen	Zie 2.4.D
	Meer focus op isolatie en energiebesparing en aardgasvrije woningen	Zie 2.5.B
	Kijk ook naar alternatieve voor bijv. opslag en naar innovaties	Zie 2.2 en 2.5.A
	Permanente participatie van stakeholders	Zie 2.3.A
	Betrek jongeren in participatie en in onderwijs	Zie 2.3.A
	Woonlastenneutraliteit als uitgangspunt in de RES	Zie 2.5.D
	Balans in lokaal en niet lokaal eigendom van energie initiatieven; geef lokale economie een kans	Zie 2.3.B
No-regret maatregel	Stimulering zon op dak	Zie 2.1.E

3.11 Gemeente Renkum

De raad van de gemeente Renkum heeft formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt in het collegebesluit van 15 september 2020.

Wensen en bedenkingen:

Bron	Reactie	Verwerkt in RES 1.0
Collegebesluit	Verhouding zon en wind is uit balans	Zie 2.1.L
	De inbreng vanuit enkele andere gemeenten is fors	Zie 2.5.E
	Renkum werkt aan haar eigen proces voor zon en wind	Zie 2.5.C
	Verdere afstemming nodig rond kansrijk (bovenregionaal) warmtecluster bij Parenco	Zie 2.2.G
	Het gebruik van biomassa uitgesloten in het concept bod	Zie 2.2.C en 2.2.F

3.12 Gemeente Rheden

De raad van de gemeente Rheden heeft formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt in een raadsmemo van 9 september.

Wensen en bedenkingen:

Bron	Reactie	Verwerkt in RES 1.0
Raadsmemo 9 september	Ruimte voor lokale invulling: Rheden ziet de zoekgebieden in concept RES (‘Spankeren’ en ‘de Beemd-Velperwaarden’) als praatstuk en vraagt ruimte voor lokale invulling van de opgave in type energiebron, landschapelijkje inpassing en lokale koppelkansen.	De RES is bij uitstek een gezamenlijk proces en product waarbij ruimte is voor lokale invulling. Zie ook de ruimtelijke afspraken in het RES bod 1.0.
	Flexibele inzet van zoekgebieden: Graag meer samenhang in sporen warmte en elektriciteit	Zie 2.1 en 2.2

	Balans opwek en uitdagingen elektriciteitsnetwerk: Meer balans aanbrengen in opwek; meer wind en minder zon.	Zie 2.1.L en 2.1.N
	Nadere toelichting van het concept bod nodig op de gemaakte keuzes.	Toelichting op het concept bod is gegeven tijdens raadsinformatiebijeenkomst in het voorjaar van 2019. In maart 2021 zijn op schrift keuzes en onderbouwing betreffende RES 1.0 voor Rheden toegelicht. Ook voor het bod 1.0 geldt, dat de RES graag in de raad een nadere toelichting geeft van het bod m.b.t. de bestaande regionale ruimtelijke hoofdstructuren en doelstellingen.
	CO2 uitstoot verminderen: Kijk ook naar oplossingsrichtingen zoals meer bomen planten (verlaging CO2 in de lucht)	Zie 2.5.B

3.13 Gemeente Rozendaal

De raad van de gemeente Rozendaal heeft geen formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt.

3.14 Gemeente Westervoort

De raad van de gemeente Westervoort heeft geen formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt.

3.15 Gemeente Wijchen

De raad van de gemeente Wijchen heeft formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt in het collegebesluit van 15 september 2020.

Wensen en bedenkingen:

Bron	Reactie	Verwerkt in RES 1.0
Collegebesluit 15 sept 2020	Inwoners dienen beter betrokken te worden	Zie 2.3.A
	Creëer Level Playing Field (zelfde regels afspreken) over participatie	Zie 2.3.A
	Raadsleden tijdig betrekken en informeren	Zie 2.4.A
	Regionaal fonds nodig die gemeenten compenseert die meer bijdragen (zoet/zuur)	Zie 2.5.E
	Andere RES regio's dienen evenredig bij te dragen	Iedere RES regio heeft zijn eigen uitdagingen en opgave. Samen gaan we invulling geven aan het klimaatakkoord.
	Energietransitie meer bevorderen door energiebesparing	Zie 2.5.B
	Wens voor regionale visie op warmtebronnen	Zie 2.2
	Maak meer gebruik van innovatieve technieken zoals geothermie, aquathermie	Zie 2.2
	Pilotproject voor waterstof gewenst in de regio, Wijchen biedt zich aan	Zie 2.2.E, het aanbod staat genoteerd
	Vergroten netcapaciteit en landschappelijke inpassing onderstations	Zie 2.1.N

3.16 Gemeente Zevenaar

De raad van de gemeente Zevenaar heeft geen formele wensen en bedenkingen kenbaar gemaakt. Wensen en bedenkingen worden door portefeuillehouder via overleg duurzaamheid meegenomen naar de RES.

3.17 Provincie Gelderland

De Provincie Gelderland heeft gereageerd op het concept bod van RES Regio Arnhem Nijmegen in een vaststellingsbrief dd. 30 juni 2020.

Bron	Reactie	Verwerkt in RES 1.0
Vaststellingsbrief	Aandacht voor kwantiteit; naast andere maatregelen is maximale inzet op grootschalige opwek nodig.	Zie 2.1 en 2.2
	Aandacht voor Landschappelijke kwaliteit in relatie tot provinciale visie op landschap en natuur	Zie 2.5.F
	Aandacht voor integraliteit; brede integrale insteek en afstemming met de maatschappelijke opgaven van de regio (bijv. woningbouwopgave)	Zie 2.4
	Aandacht voor Systeem efficiëntie; verhouding wind / zon	Zie 2.1.L en 2.1.N
	Aandacht voor Regionale structuur warmte (RWS), uitwerking in fase naar 1.0.	Zie 2.2

Van: Energiecoöperatie Leur e.o.

Aan: leden van de gemeenteraad van Wijchen

Datum: 29 maart 2021

Betreft: Bespreking Regionale Energiestrategie (RES) 1.0. voor de regio Arnhem-Nijmegen

Geachte leden van de gemeenteraad

Binnenkort gaat u de Regionale Energiestrategie 1.0. voor de regio Arnhem-Nijmegen (RES 1.0. AN) bespreken. Samen met 15 andere gemeenten, twee waterschappen en de provincie is u gevraagd deze RES 1.0. AN goed te keuren zodat hiermee de regionale bijdrage aan de uitvoering van het in 2019 gesloten nationale Klimaatakkoord wordt vastgesteld.

Het bestuur van Energie coöperatie Leur e.o. roept u hierbij op om RES 1.0. AN goed te keuren. Het plan dat nu voorligt is tot stand gekomen via een uitgebreid proces met veel stakeholders en is een goed uitgangspunt om als regio ons steentje bij te dragen aan de vermindering van de opwarming van de aarde. En, meer concreet, is het een bijdrage aan de uitvoering van het Klimaatakkoord dat in 2019 is afgesproken tussen enerzijds bedrijven en maatschappelijke organisaties en anderzijds de rijksoverheid, provincies, gemeenten en waterschappen.

We roepen u ook op om deze goedkeuring niet op zichzelf te laten staan. Onze gemeente heeft een duidelijk lokaal klimaatbeleid aangenomen en dit is het juiste moment om te bekijken hoe dat bijdraagt aan RES 1.0., welke de knelpunten zijn en hoe in het algemeen de uitvoering verloopt met name op het gebied van het opwekken van elektriciteit met zon en/of wind in onze gemeente.

We moedigen u aan om bij de discussie over RES 1.0. AN de stand van zaken in de gemeente en de gemaakte plannen onder de loep te nemen en ervoor te zorgen dat zij op z'n minst de in de RES 1.0. opgenomen opgaven ten volle ondersteunen..

We realiseren ons dat met name over windturbines maatschappelijke onrust is ontstaan. De opgave voor grootschalig zon op dak, die al een belangrijk onderdeel is van RES 1.0, is echter onvoldoende om de RES doelstelling te realiseren. Zonder windturbines en zonnevelden is het onmogelijk om in Nederland echt vooruitgang te maken als het gaat om duurzame elektriciteitsopwekking en de doelstellingen van het Klimaatakkoord te halen.

Samen met u willen we de inwoners van onze gemeente op een positieve manier bij de energietransitie betrekken, o.a. door het realiseren van coöperatieve energieprojecten waarbij de lokale bevolking mede-eigenaar wordt en de besluitvorming ook lokaal blijft. Op deze wijze kan de inspanningsverplichting, die onderdeel uitmaakt van RES 1.0, werkelijkheid worden op een manier die de lusten en de lasten gelijker verdeelt.

We vragen u met name om de volgende zaken te bespreken en beslissen:

1. In het gemeentelijk beleid de doelstelling van 50% lokaal eigendom te herbevestigen. Het wordt steeds duidelijker dat deze vorm van lokale betrokkenheid essentieel is in het slagen van de energietransitie. Lokaal eigendom betrekt inwoners bij projecten doordat zij invloed

hebben over hoe ze worden ontworpen en uitgevoerd. Lokaal eigendom betekent ook dat de opbrengsten van de projecten in de lokale gemeenschap blijven en het kan ook op andere manieren bevorderlijk zijn voor de lokale economie.

2. Het maatschappelijk debat te ondersteunen/organiseren over een integrale aanpak waarbij de plaatsing van windturbines en zonnevelden gepaard gaat met, waar relevant en mogelijk, verbeteringen in de natuurlijke en sociale omgeving.
3. Alle mogelijkheden van duurzame warmteopwekking in de nabije toekomst te verkennen en waar mogelijk toe te passen. Te denken valt daarbij aan geothermie, riothermie en warmtewinning uit oppervlaktewater (goede voorbeelden van dit laatste zijn de lokale opties van Vormerse plas en Wijchens Meer).
4. Ook roepen wij u op om uw invloed op het bedrijfsleven maximaal in te zetten voor het plaatsen van zonnepanelen op de bedrijfsdaken.
5. Wanneer de gemeente het initiatief neemt voor het zoeken van project-uitvoerders, het concept van maatschappelijke aanbesteding toe te passen. “Maatschappelijk tenderen” is een procedure die hiervoor momenteel wordt uitgewerkt om daarmee te bevorderen dat projecten maximaal ten goede komen aan de lokale gemeenschap.

Onze energiecoöperatie Leur e.o. is uw bondgenoot in het uitvoeren van de energietransitie op lokaal niveau!

Concreet hebben wij in dit kader in Wijchen reeds een viertal zonnedaken op gemeentelijke gebouwen (`t Mozaïek, Arcus, Achterom en Suikerberg) gerealiseerd en een zonneakker bij Zorgboerderij de Hagert in Leur. Alle projecten volledig in lokaal eigendom van onze leden. Op dit moment zijn wij intensief betrokken bij de ontwikkeling van Zonnepark Bankhoef, dat voor 50% in lokaal eigendom door onze coöperatie zal worden gerealiseerd. Ook hebben wij een idee om in het kader van het project “Hart van Zuid” huurders een mogelijkheid te geven om mee te profiteren van een zonnepanelenproject.

Wij wensen u veel succes met het overleg en de besluitvorming omtrent de RES 1.0 en vertrouwen er op dat u onze overwegingen hierin mee zal nemen.

Met vriendelijke groet,

Bestuur van Energiecoöperatie Leur e.o.

Commissievergadering Wijchen

Dossiernummer	2364
Extern Zaak ID	Z/20/055782
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	8 april 2021
Agendapunt	8
Omschrijving	55782 Stand van zaken Hart van Zuid - Voorzieningenhart
Organisatieonderdeel	domein Bestuur, Strategie en Projecten - team Strategische projecten en advies
Eigenaar	Man, Wai wah
Soort nota	Informatienota
Programma/Paragraaf	P8 Wonen en bouwen
Portefeuillehouder(s) Wijchen	Gerrits, G.W.R. (Geert)
E-mail adres steller	w.man@drutenwijchen.nl

Bijlagen
Informatienota aan de raad: Stand van zaken Hart van Zuid - Voorzieningenhart

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
College BenW openbaar Wijchen	2 maart 2021
Stukken gemeenteraad Wijchen	16 maart 2021
Commissievergadering Wijchen	**8 april 2021**
Raad openbaar Wijchen	22 april 2021

Voorgesteld besluit

Gemeenteraad besluit:

1. Kennis te nemen van de raadsinformatienota Stand van zaken Hart van Zuid - Voorzieningenhart.

Besluit

De commissie neemt de informatienota voor kennisgeving aan.

Openbaar Zaaknummer: 55782

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Stand van zaken Hart van Zuid - Voorzieningenhart

Kernboodschap
De gebiedsvisie voor het voorzieningengebied 'Hart van Zuid' is zo goed als klaar voor verdere besluitvorming. Een complexe, inhoudelijke, ruimtelijke en financiële opgave. Samen met betrokken partijen zijn uitgangspunten en belangen geïnventariseerd voor de gebiedsvisie. Op basis hiervan hebben de drie grootste grond- en vastgoedeigenaren (woningcorporatie Talis, winkelcentrumeigenaar Hazenberg, gemeente Wijchen) vanaf eind 2019 hun tanden gezet in een verdere verdieping van de ontwikkelmogelijkheden.

Medio december 2020 heeft Hazenberg het winkelcentrum overgedragen aan Rialto Vastgoedontwikkeling. Rialto is niet nieuw in het project. In de rol van adviseur van Hazenberg heeft Rialto al ruim een jaar meegewerkt aan de gebiedsvisie. Rialto is specialist in het ontwikkelen van en beleggen in buurt- en wijkwinkelcentra. In de rol als eigenaar is Rialto wel nieuw voor de gebiedsontwikkeling Hart van Zuid

Onlangs hebben de bestuurlijke vertegenwoordigers van Rialto, Talis en gemeente aangegeven dat er op grond van de verdiepingsslag voldoende vertrouwen is om de volgende stappen in het proces te zetten. De partijen zijn voornemens de gezamenlijke koers en intentie vast te leggen in een verklaring en dit ter besluitvorming voor te leggen aan het College van B&W en de Gemeenteraad.
Als winkelcentrumeigenaar en dus investeerder en belegger heeft Rialto een nieuwe rol aangenomen voor Talis en de gemeente. Uit oogpunt van zorgvuldigheid vindt als tussenstap eerst een nadere kennismaking plaats alsmede een inkijk in de boeken van Rialto. Dit neemt naar verwachting enkele weken in beslag.

De gebiedsvisie Hart van Zuid vormt de basis voor verdere uitwerking tot een sterk en gedragen plan met alle betrokken partijen. Dit gebeurt in een volgende fase, na instemming van de gemeenteraad. Het doel is om te komen tot een vitaal, bruisend en toekomstbestendig voorzieningenhart zoals bedoeld met opgave 1 van de routekaart 'Toekomst Hart van Zuid'. Een goed voorzieningenhart draagt in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid en vitaliteit van de verschillende buurten in Wijchen-Zuid.

Eerdere besluiten

Datum	**Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)**
26-09-'19	Beslisnota Hart van Zuid – Voorzieningenhart: een nadere verdiepingsslag is nodig voor de gebiedsvisie (Z/19/35611).
26-09-'19	Beslisnota Hart van Zuid – Routekaart: betrokken partijen formuleren in de routekaart 'Toekomst Hart van Zuid' vijf hoofdopgaven voor een toekomstbestendige wijkontwikkeling (Z/19/33984).
21-12-'17	Beslisnota Hart van Zuid + omgeving: kennisnemen van een verkenning met betrokken partijen en krediet verstrekken voor een wijkanalyse en een gebiedsvisie voor het voorzieningenhart (17/2/7418).

Openbaar Zaaknummer: 55782

Toelichting
Na de inwonersenquête in Wijchen-Zuid is eind 2018 het proces voor de gebiedsvisie gestart met alle betrokken bedrijven en organisaties uit het voorzieningengebied.
Op 26 september 2019 heeft de gemeenteraad ingestemd met de routekaart 'Toekomst Hart van Zuid' en met een verdiepingsslag voor de gebiedsvisie van het voorzieningenhart. Het doel is samen met de woningcorporatie en winkelcentrumeigenaar tot concretere kaders en uitgangpunten te komen voor de vervolgfases.

De drie partijen hebben een gezamenlijke koers gevonden. Er is een ruimtelijke basisstructuur gecreëerd die, gebaseerd op eerdere onderzoeken, tegemoet komt aan een groot deel van wensen en eisen van de betrokken organisaties, inwoners en professionals. Deze ruimtelijke basis is uiteraard ook financieel verkend. Ook de financiële verkenning geeft vertrouwen.

De partijen willen de gezamenlijke koers in een intentieverklaring vastleggen voor besluitvorming en spreken daarmee het vertrouwen uit om de volgende stappen in het proces te zetten.

Gevolgen
Winkelcentrumeigenaar Rialto Vastgoedontwikkeling, woningcorporatie Talis en de gemeente Wijchen stellen een verklaring op met hun intenties. Het gaat om intenties voor de verdere gezamenlijke planvorming, alsmede globale samenwerkingskaders gericht op een bruisend en vitaal voorzieningenhart van en voor Wijchen-Zuid. Het College van B&W besluit namens de gemeente over de intentieverklaring en faciliteert de raad om wensen en bedenkingen te uiten.

De gebiedsvisie wordt aansluitend met een beslisnota aangeboden aan de raad. De gemeenteraad kan vervolgens besluiten over de gebiedsvisie en over de te nemen vervolgstappen. Daarbij hoort ook het vrijgeven en zo nodig alloceren van krediet. Bij positieve besluitvorming zal de gebiedsontwikkeling Hart van Zuid direct worden voortgezet.

Communicatie
De gebiedsvisie gaat over potentieel forse ingrepen in het voorzieningengebied. Er wordt daarom een zorgvuldig communicatietraject voorbereid samen met betrokken partijen voor de afronding van deze fase.

Uitvoering of Vervolgstappen
Na de verdere kennismaking met Rialto Vastgoedontwikkeling (inclusief een inkijk in de boeken) ronden wij de gebiedsvisie af voor vaststelling en verdere besluitvorming in de gemeenteraad. Bij een positief besluit zal worden gestart met de verdere inhoudelijke, stedenbouwkundige en financiële uitwerking van het nieuwe voorzieningengebied Hart van Zuid.

Geheimhouding
Niet van toepassing.

Commissievergadering Wijchen

Dossiernummer	2363
Extern Zaak ID	Z/21/058760
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	8 april 2021
Agendapunt	9
Omschrijving	58760 Uitvoeringsfase Tussen Kasteel en Wijchens Meer
Organisatieonderdeel	domein Fysieke leefomgeving - team Gebiedsontwikkeling
Eigenaar	Sieuwerts, Yvette
Soort nota	Beslisnota
Programma/Paragraaf	P8 Wonen en bouwen
Portefeuillehouder(s) Wijchen	Gerrits, G.W.R. (Geert)
E-mail adres steller	y.sieuwerts@drutenwijchen.nl

Bijlagen
20210225 informatienota TKWM

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
College BenW openbaar Wijchen	2 maart 2021
Stukken gemeenteraad Wijchen	16 maart 2021
Commissievergadering Wijchen	**8 april 2021**
Raad openbaar Wijchen	22 april 2021

Voorgesteld besluit

1. Kennis te nemen van bijgaande informatienota over de voortgang van het project "Tussen Kasteel en Wijchens Meer".

Besluit

De commissie neemt de informatienota voor kennisgeving aan.

Openbaar Zaaknummer: 58760

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Voortgang Tussen Kasteel en Wijchens Meer

Kernboodschap
Op 23 juni 2020 is de uitvoering van het project Tussen Kasteel en Wijchens Meer gegund aan Team Ter Steege. Hiermee is de Tenderfase van het project afgerond en is de Uitvoeringsfase van het project gestart. De belangrijke kaderstellende besluiten waarbinnen het project wordt gerealiseerd zijn door uw raad genomen. In de Uitvoeringsfase zullen er weinig raadsbesluiten meer nodig zijn. Daarom hecht ons college eraan om uw raad nauw op de hoogte te houden van de voortgang van het project Tussen Kasteel en Wijchens Meer.

In deze informatienota informeren wij uw raad hoe deze Uitvoeringsfase eruit zal zien. Deze nota geeft inzicht in de planning, fasering, procedures, participatie en communicatie. Ook wordt inzicht gegeven in de informatiemomenten voor uw raad.

We verwachten in september 2022 te starten met de bouw. Het is niet helemaal zeker of dit ook het moment is dat het oude gemeentehuis wordt gesloopt. We onderzoeken de mogelijkheden om de planning te optimaliseren. Bijvoorbeeld door voorbereidende werkzaamheden eerder te starten. De sloop van het oude gemeentehuis kan mogelijk naar voren worden gehaald.

Toelichting
Op 29 oktober 2020 heeft uw raad het bestemmingsplan “Tussen Kasteel en Wijchens Meer” vastgesteld. Dit betreft een bestemmingsplan met een bestemming die nog moet worden uitgewerkt in Uitwerkingsplannen voordat er kan worden gebouwd. Het plan Tussen Kasteel en Wijchens Meer zal worden uitgevoerd in 3 fasen. Momenteel wordt gewerkt aan een overkoepelend Stedenbouwkundig Voorlopig Ontwerp voor alle drie deze fasen. Dit Stedenbouwkundig Voorlopig Ontwerp is een gedetailleerde uitwerking van de visie waarmee Team Ter Steege heeft ingeschreven in de Tenderprocedure voor het project Tussen Kasteel en Wijchens Meer. Naar verwachting stelt het college dit Stedenbouwkundig Voorlopig Ontwerp in april vast, daarna wordt het ter informatie aan uw raad aangeboden.

Dit Stedenbouwkundig Voorlopig Ontwerp wordt vervolgens per afzonderlijke fase uitgewerkt. Vervolgens wordt het bestemmingsplan per fase uitgewerkt in een Uitwerkingsplan dat de realisatie van het project voor de desbetreffende fase mogelijk maakt.

De eerste fase beslaat het gebied van het oude gemeentehuis en het Europaplein.

Parallel aan Uitwerkingsplan voor fase 1 wordt gewerkt aan een Inrichtingsplan Openbare Ruimte voor fase 1. De nog te formeren klankbordgroepen met ondernemers en inwoners worden hier nauw bij betrokken. Het inrichtingsplan wordt ter kennisgeving aan de raad gezonden.

Naar verwachting wordt het Uitwerkingsplan voor fase 1 in het eerste kwartaal van 2022 onherroepelijk waarna er omgevingsvergunningen voor de bouw van de eerste fase kunnen worden aangevraagd. Vanaf september 2022 kan worden gestart met de bouw. Het is nog niet helemaal zeker of dit ook het moment zal zijn dat het oude gemeentehuis wordt gesloopt. Er moet nog archeologisch onderzoek plaatsvinden bij het oude gemeentehuis. We onderzoeken de mogelijkheden om de planning te optimaliseren. Bijvoorbeeld door voorbereidende werkzaamheden eerder te starten. De sloop van het oude gemeentehuis kan mogelijk naar voren worden gehaald door het de combineren met het archeologisch onderzoek.

Participatie
Participatie is vanaf de start van het project belangrijk geweest. De participatie wordt anders vormgegeven dan in de Voorbereidings- en Tenderfase. Er wordt nu niet meer met één maar met drie, meer gespecificeerde, klankbordgroepen gewerkt.

Klankbordgroepen
Om een relatie op te bouwen met de verschillende doelgroepen en ze ook een vaste (meer georganiseerde) rol te geven tijdens de ontwikkeling en het maken van de plannen, formeren we meerdere klankbordgroepen die meedenken over en meewerken aan de uitwerking van de plannen en gang van zaken rond de bouw. We gaan werken met drie soorten klankbordgroepen:

1. Voor ondernemers wordt dat een denktank;
2. Voor inwoners en omwonenden een inwonersplatform;
3. Voor toekomstige inwoners een ontwerpgroep (dit zal later in het proces zijn).

Communicatie

Aanpak, stand van zaken en voortgang/planning
Er is een participatie- en communicatiestrategie opgesteld. Hiervoor heeft Ter Steege een communicatiebureau ingeschakeld die gespecialiseerd is in gebiedsontwikkelingstrajecten. Deze strategie is de basis voor het communicatieplan en daarmee voor een goed participatie- en communicatieproces. Het is met inbreng van betrokken medewerkers van verschillende disciplines van Ter Steege en de gemeente tot stand gekomen.

In het figuur hieronder is weergegeven hoe de communicatie en participatie zich tot elkaar verhouden in de verschillende fases van het project.

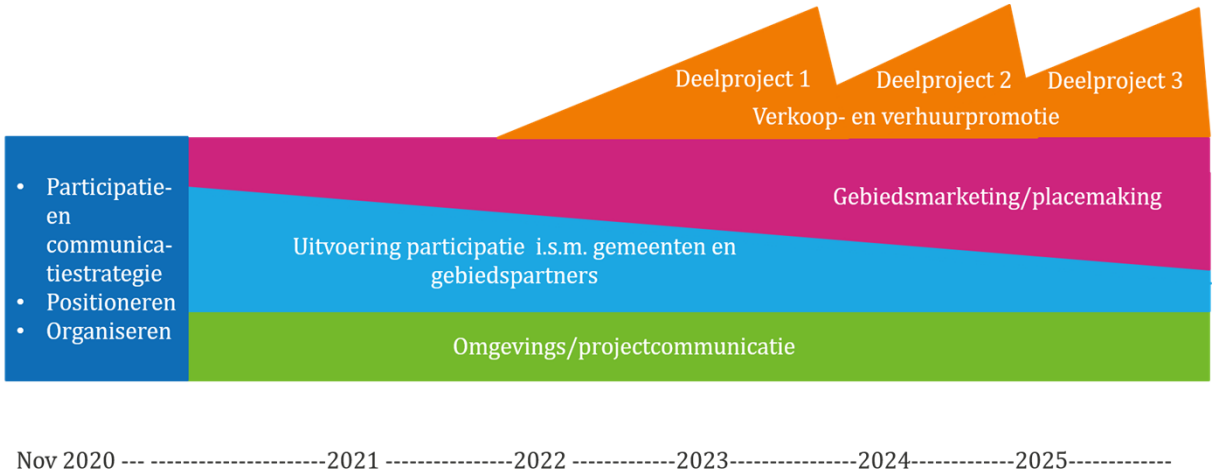

Halverwege maart 2021 geven we samen met Ter Steege het startsein voor de communicatie en participatie. Dan organiseren we de eerste informatieavond voor inwoners en lanceren we de projectwebsite.

De ambitie is helder. Laten zien wat voor aantrekkelijke leef- en ontmoetingsplek het projectgebied Tussen Kasteel en Wijchens Meer wordt en hoe het gebied het karakter van Wijchen versterkt. Maar wat maakt Tussen Kasteel en Wijchens Meer echt Wijchens? Wat is het DNA? Wat zorgt ervoor dat de (nieuwe) inwoners en bezoekers zich hier thuis voelen? Het antwoord op die vraag is van belang omdat we op basis van het antwoord, een heldere positionering kunnen formuleren. Of anders gezegd, een 'goed verhaal'. Want alleen een verhaal waarin de unieke kenmerken van Tussen Kasteel en Wijchens Meer en de relatie met Wijchen centraal staan, is een verhaal dat overeind blijft. En een verhaal dat de doelgroep herkent. Met dit verhaal begint het. Dit is de basis voor de kernboodschap en leidraad voor de communicatie, de participatie, de gebiedsmarketing, de placemaking en ontwikkeling.

De ***kernboodschap*** voor het participatie- en communicatietraject van het gebied Tussen Kasteel en Wijchens Meer luidt dan ook:

> *In Wijchen ontstaat op vertrouwd terrein Tussen Kasteel en Wijchens Meer. Een eigentijds, levendig gebied om te wonen, elkaar te ontmoeten en te verblijven. Een reeks aantrekkelijke plekken - van het gezellige Kasteelplein tot de ontspannen Meeroever - laat Wijchen schitteren. Jong en oud, Wijchenaren en bezoekers voelen zich hier op hun plek. In Wijchen wil je zijn!*
>
> *Dit nieuwe stuk van Wijchen maken we samen met inwoners, ondernemers en andere betrokkenen. Daarbij verbinden we de rijke historie van Wijchen met een eigentijdse ambitie. Kom kijken wat TKWM voor jou betekent en denk of doe mee aan de ontwikkeling van dit gebied.*

Uitvoering of Vervolgstappen

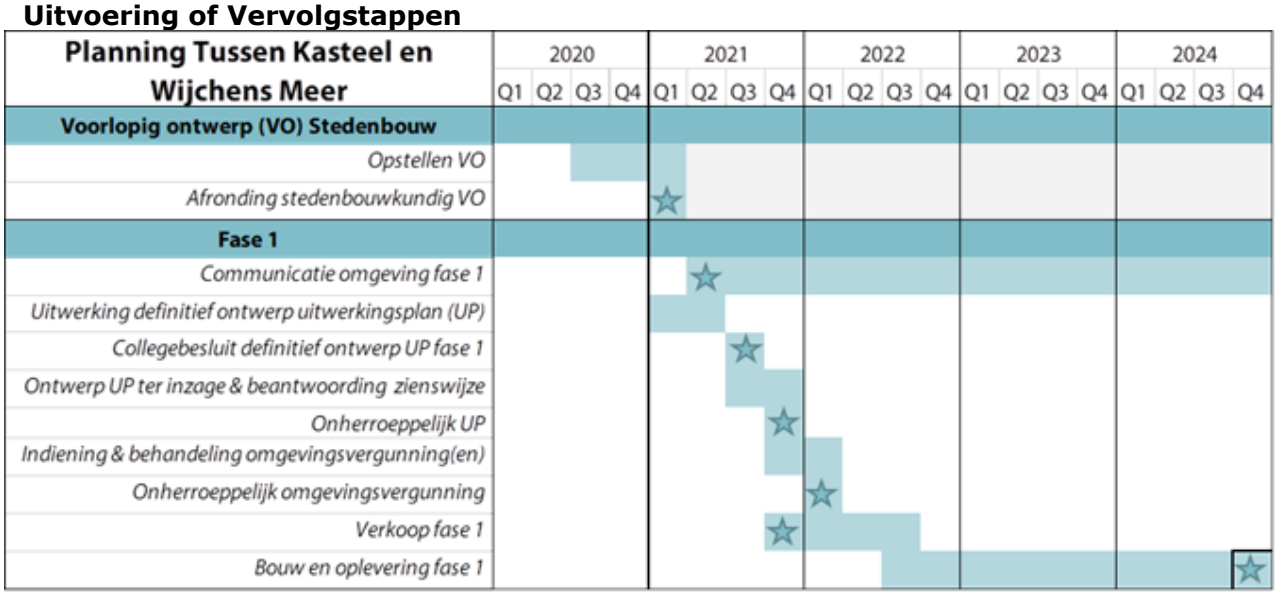

Actief informeren
Zoals in de inleiding van deze nota al genoemd hecht ons college eraan om uw raad nauwgezet op de hoogte te houden over de uitvoering van het project Tussen Kasteel en Wijchens Meer. Wij zullen dit onder andere doen door uw raad bepaalde producten aan te bieden ter informatie.

De komende periode krijgt uw raad in ieder geval de volgende stukken ter informatie aangeboden:
- Stedenbouwkundig Voorlopig Ontwerp (april 2021)
- Inrichtingsplan Openbare Ruimte fase 1 (augustus 2021)
- Uitwerking parkeerverwijssysteem (juli 2021, via de perspectiefnota zoals eerder aangekondigd).

Alle communicatiemomenten naar buiten zullen wij ook actief delen met uw raad. Daarnaast houdt ons college houdt uw raad actief op de hoogte van alle belangrijke mijlpalen in het proces. Denk hierbij onder andere aan het ter inzage leggen van (ontwerp) uitwerkingsplannen, de aanvraag van vergunningen en start van de werkzaamheden. Wij zullen u informeren via informatienota's maar ook via tussentijdse mededelingen via de griffie (raadsmail). Ook kan ons college desgewenst tijdens de uitvoering in samenwerking met Team Ter Steege een informatiebijeenkomst organiseren. Bijvoorbeeld door het brengen van een bezoek aan de bouwplaats.

Geheimhouding:

Niet van toepassing.

Commissievergadering Wijchen

Dossiernummer	2380
Extern Zaak ID	Z/21/059151
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	8 april 2021
Agendapunt	10
Omschrijving	59151 Portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed 2021
Organisatieonderdeel	domein Fysieke leefomgeving - team Beheer gemeentelijk vastgoed
Eigenaar	Dalen, van, Maartje
Soort nota	Informatienota
Programma/Paragraaf	
Portefeuillehouder(s) Wijchen	Derks, N.G. (Nick)
E-mail adres steller	m.van.dalen@drutenwijchen.nl

Bijlagen
Informatienota portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed 2021
210223 Portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed 2021

Geagendeerd	**Vergaderdatum**
College BenW openbaar Wijchen	9 maart 2021
Stukken gemeenteraad Wijchen	16 maart 2021
Commissievergadering Wijchen	**8 april 2021**
Raad openbaar Wijchen	22 april 2021

Voorgesteld besluit

Kennis te nemen van de informatienota Portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed 2021

Besluit

De commissie neemt de informatienota voor kennisgeving aan.

Openbaar Zaaknummer: 59151

Informatienota voor de Gemeenteraad

Onderwerp: Portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed 2021

Kernboodschap

De gemeente Wijchen heeft een middelgrote vastgoedportefeuille in eigendom, die continue aandacht vraagt ten aanzien van planmatig onderhoud en verduurzaming. Ook spelen met regelmaat initiatieven voor nieuwbouw of renovatie.
Om de gemeenteraad te informeren over lopende projecten, wijzigingen in de portefeuille en de verwachte investeringsbehoefte voor de middellange termijn, wordt jaarlijks een portefeuilleplan opgesteld.

Eerdere besluiten

Datum	**Korte omschrijving eerder genomen besluit (vermeld zo mogelijk het zaaknummer/documentnummer)**
28 mei 2020	Vaststelling Kadernota gemeentelijk vastgoed (26588)

Toelichting

In het Portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed wordt gerapporteerd over projecten en initiatieven op de korte en middellange termijn.

Het Portefeuilleplan bestaat uit 3 delen:

1. Terugblik op het afgelopen jaar: aan de hand van het Portefeuilleplan 2020 wordt gerapporteerd over voortgang en resultaten.

2. Het uitvoeringsprogramma korte termijn: dit deel geeft inzicht in de projecten die in 2021 worden uitgevoerd en waarvoor financiële dekking geborgd is; hetzij via de (onderhouds-)begroting, hetzij via een investeringsaanvraag.

3. Initiatieven middellange termijn: in het derde deel worden initiatieven (beoogde projecten) voor de middellange termijn (2 – 10 jaar) gepresenteerd. Voor deze initiatieven is nog geen investeringsaanvraag gedaan.

Het Portefeuilleplan is als bijlage toegevoegd.

Gevolgen

Het Portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed geeft inzicht in de verwachte investeringsbehoefte en levert input voor de perspectiefnota en meerjarenbegroting van de gemeente Wijchen.

Communicatie

Openbaar Zaaknummer: 59151

nvt

Uitvoering of Vervolgstappen

Het uitvoeringsprogramma 2021 beschrijft de werkzaamheden en projecten die dit jaar zullen worden uitgevoerd.

Geheimhouding:

Nvt

Bijlage:

Portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed 2021

Portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed 2021

Inhoud

1. Inleiding 2
2. Terugblik 2020 3
3. Uitvoeringsprogramma 2021 4
4. Initiatieven middellange termijn (tot 2030) 6

Bijlage 1a: Toelichting MFA Hart van Zuid 9
Bijlage 1b: Toelichting ver/nieuwbouw PRO-college 11
Bijlage 1c: Toelichting MFA De Speelhoeve 12
Bijlage 1d: Toelichting aanpassing Maas Waal College 14
Bijlage 1e: Toelichting verduurzaming Mozaïek 15
Bijlage 2a: Toelichting MFA Hernen 17
Bijlage 3a: Toelichting ver/nieuwbouw Zwembad de Meerval 19
Bijlage 3b: Toekomst gymzaal Zandloper (Bergharen) 20

1. Inleiding

In het Portefeuilleplan gemeentelijk vastgoed wordt gerapporteerd over projecten en initiatieven op de korte en middellange termijn. Het portefeuilleplan levert input voor de perspectiefnota en meerjarenbegroting van de gemeente Wijchen.

Het Portefeuilleplan bestaat uit 3 delen:

1. Terugblik op het afgelopen jaar: aan de hand van het Portefeuilleplan 2020 wordt gerapporteerd over voortgang en resultaten.

2. Het uitvoeringsprogramma korte termijn: dit deel geeft inzicht in de projecten die in 2021 worden uitgevoerd en waarvoor financiële dekking geborgd is; hetzij via de (onderhouds-)begroting, hetzij via een investeringsaanvraag.

3. Initiatieven middellange termijn: in het derde deel worden initiatieven (beoogde projecten) voor de middellange termijn (2 – 10 jaar) gepresenteerd. Voor deze initiatieven is nog geen investeringsaanvraag gedaan.

Het portefeuilleplan vastgoed is in 2020 voor het eerst opgesteld in zijn huidige vorm en aan de raad gepresenteerd samen met de kadernota vastgoed.

Het portefeuilleplan wordt jaarlijks herzien/aangepast en ter informatie aan de raad aangeboden. Als gevolg van wijzigende feiten en omstandigheden kan de volgorde van prioritering worden aangepast.

2. Terugblik 2020

In het jaar 2020 zijn een aantal (middel-)grote onderhoudsprojecten (> €25k) uitgevoerd/afgerond, bekostigd vanuit het onderhoudsfonds:

- Het ketelhuis in 't Mozaïek is vervangen. Dit biedt een basis voor verdere verduurzaming;
- Een deel van het dak van de gemeentewerf is vervangen. Het resterende deel zal in 2021 worden vervangen. Ook zijn alle lampen vervangen door LED verlichting.
- In MFA De Suikerberg (schoolgedeelte) is de vloerafwerking vervangen.
- De Mijlpaal heeft een kleine verbouwing ondergaan, waarbij onder andere de bar is vernieuwd en de verlichting is vervangen.
- In MFA Noorderlicht zijn alle "oude" klaslokalen voorzien van LED verlichting.
- Het kunstwerk 'Triskelion' is verplaatst van de Suikerberg naar 't Mozaïek, ivm de speelruimte voor de kleuters bij MFA de Suikerberg.

Ten aanzien van duurzaamheid zijn de volgende resultaten geboekt:

- Uit het revolverend fonds is een eerste investering bekostigd: de installatie van een warmtepomp in 't Mozaïek heeft plaatsgevonden.
- Er is een start gemaakt met een pilot met energie-coördinator (dekking: programma duurzaamheid) – De eerste resultaten bij 't Mozaïek laten zien dat een besparingspotentieel van 20% haalbaar is. Arcus, de gemeentewerf en het huis van gemeente zijn de volgende gebouwen die op duurzaamheid worden doorgelicht.
- De zonnepanelen op MFA Suikerberg en sporthal Achterlo zijn i.s.m. energie coöperatie Leur gerealiseerd;
- In het kader van de EED (Energie Efficiency Audit, een verplichting vanuit de EU) zijn alle gebouwen ge-audit op energieverbruik.
- In het schoolgebouw aan de Leemweg 121 is een ventilatiesysteem aangebracht; als gevolg van Covid-19 was het ontbreken van enige vorm van mechanische ventilatie niet langer acceptabel.

In 2020 hebben de volgende wijzigingen in de portefeuille plaatsgevonden:

- Er is uitvoering gegeven aan de opdracht van de raad om niet-beleidsondersteunend vastgoed te verkopen. Hierdoor is de vastgoedportefeuille verder afgenomen:
    - Het pand aan de Woeziksestraat 339 is verkocht.
    - De woningen in bezit van de gemeente zijn getaxeerd en opnieuw aan de huidige huurders aangeboden. Dit heeft geleid tot afstoot van de woningen aan Den Berg 4, Den Berg 4a en Den Berg 6. De huurder van de woning aan de Oosterweg 144 heeft afgezien van koop. Daarmee blijft de huidige huurconstructie in stand.

In bijlage 4 is een overzicht te vinden van de huidige vastgoedportefeuille van de gemeente Wijchen (stand per 1/1/2021)

3. Uitvoeringsprogramma 2021

Het uitvoeringsprogramma 2021 geeft een overzicht van alle projecten en ingrepen in de vastgoedportefeuille die dit jaar worden uitgevoerd of in uitvoering. Voor deze projecten/ingrepen is financiële dekking beschikbaar.

Planmatig Onderhoud in 2021 (projecten > €25k – dekking vanuit onderhoudsfonds)

- In het **Huis van de gemeente** zal een gasmotorwarmtepomp vervangen worden door een elektrische warmtepomp.
- In de **gemeentewerf** worden cv-ketels, verdelers en luchtbehandelingskasten vervangen. Ook wordt het resterende deel van het dak vervangen (in 2020 is het eerste deel vervangen). Vervolgens kunnen hier zonnepalen geplaatst worden.
- In **wijkcentrum Zuiderpoort** zal de verwarmingsinstallatie worden vervangen
- Bij **MFA Suikerberg** wordt alle nood en evacuatie-verlichting vervangen. Het resterende deel van de vloeren wordt vervangen. Ook wordt hier een deel van het speelplein ingericht (n.a.v. het verplaatsen van het kunstwerk).
- Bij **MFA De Zandloper** en **MFA De Suikerberg** wordt de oude verlichting door LED vervangen.
- In **Arcus** wordt de gasboiler vervangen door een warmtepompboiler.
- De daken van het nieuwbouwdeel van het **Noorderlicht** worden vervangen.
- De kleedkamers van gymzaal **de Buizerd** worden gerenoveerd.
- De sportvloeren in **drie gymzalen** worden opgeknapt (Suikerberg – Slingert – Mijlpaal)
- In algemene zin worden de **brandmeld/inbraak/noodverlichting-installaties** op orde gebracht om de borgen dat ze voldoen aan nieuwe wet- en regelgeving.

Projecten/ontwikkelingen:

- Ontwikkeling **MFA Batenburg** (budget: €2.950.000,-): de bouw is in het najaar van 2020 gestart. Oplevering is eind 2021 gepland.
- **Renovatie kasteel Wijchen** (budget: €3.800.000,-): de uitvoering is in september 2020 gestart. Oplevering is verwacht in het najaar van 2021.
- Verbouwing **gymzaal Zandloper** (dekking uit Incidenteel perspectief 2016-2017): Tijdens de planvoorbereiding is gebleken dat het budget niet toereikend is voor de gewenste ingrepen om de gymzaal om te bouwen voor evenementen. Daarom bespreken we nu de mogelijkheid om binnen het huidige budget een aantal minimale ingrepen uit te voeren, om de gymzaal voor de komende jaren goed te kunnen gebruiken. Vervolgens zal een verkenning van de toekomst van de gymzaal van De Zandloper worden uitgevoerd om voor de lange termijn (> 5 jaar) te bepalen welke ingrepen nodig zijn en welk budget daarvoor nodig is.
- Renovatie toiletgroep / uitbreiding keuken van dorpshuis **'t Balgoyke** (budget € 80.000,-): Door de corona-crisis is 't Balgoyke niet in staat om eigen middelen in te brengen die beoogd waren voor de verbouwing. Er wordt een aanvullend budget gevraagd aan de raad middels de perspectiefnota.
- Ontwikkeling **parkeergarage centrum** (budget TKWM): Met de start van de uitvoeringsfase van TKWM zal ook de nieuwe parkeergarage in voorbereiding komen. Deze parkeergarage wordt eigendom van de gemeente.

Duurzaamheid:

- Vervolg pilot met **energie-coördinator**: energiebesparing realiseren in de Gemeentewerf, Arcus en het Huis van de gemeente)
- Op de **gemeentewerf** worden zonnepanelen geplaatst. Hiervoor is SCE-subsidie toegekend. De rest van de benodigde investering wordt op basis van de beoogde terugverdientijd middels een voorfinanciering gedekt.
- Het **revolverend fonds** wordt ingezet om een duurzaamheidsingreep te bekostigen die niet vanuit de reguliere middelen gedekt kan worden. Er moet nog uitgewerkt worden in welk gebouw dit van toepassing zal zijn.

Wijzigingen in de portefeuille:

- Een aantal objecten staat in de verkoop of zal op termijn herontwikkeld worden. De verwachting is dat in 2020 een aantal panden daadwerkelijk afgestoten wordt. Het betreft:
    - Graafseweg 615-617 – beoogd voor herontwikkeling (woningbouw)
    - Veenhof 1712 – beoogd voor herontwikkeling (woon/zorg)
    - Oude gemeentekantoor (sloop tbv ontwikkeling TKWM)
- Met de ingebruikname van het kasteel, neemt het museum haar intrek weer in het kasteel en kom het middendeel van het **koetshuis** leeg te staan. Er wordt een voorstel ontwikkeld voor een nieuwe bestemming voor (een deel van) het koetshuis.

4. Initiatieven middellange termijn (tot 2030)

Uitgangspunten:

1. Een initiatief komt in het portefeuilleplan wanneer het een 'gewenst' project is.
2. Het college doet via dit portefeuilleplan een voorstel aan de gemeenteraad voor wat betreft prioritering van initiatieven.
3. Wanneer een initiatief bovenaan in de lijst staat, krijgt het betreffende project prioriteit. Dit betekent dat ambtelijke capaciteit gereserveerd wordt en dat op financieel vlak voorbereidingen worden getroffen via de Perspectiefnota en de Begroting.
4. Uiteindelijk dient de gemeenteraad per initiatief separaat een investeringsbesluit te nemen voordat een project daadwerkelijk start.

Dat levert het volgende processchema op:

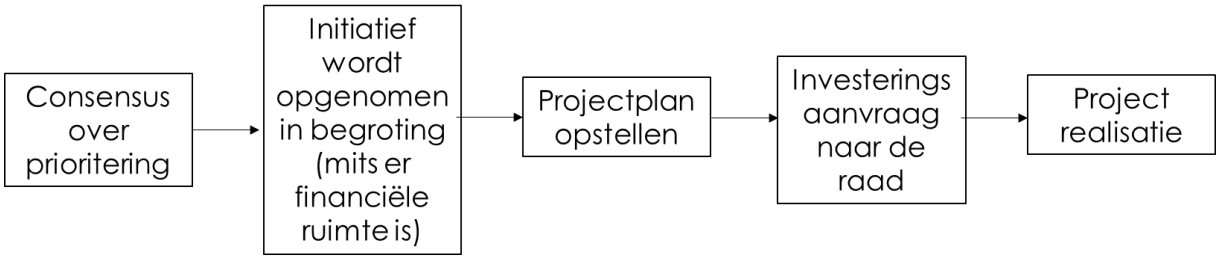

Op de volgende pagina volgt een kort overzicht van de initiatieven, op volgorde van prioriteit. In de bijlagen wordt per initiatief een korte toelichting gegeven.

Hierbij maken we onderscheid in 3 categorieën:

- Beoogde projecten die zijn opgenomen in de meerjarenbegroting en een beoogde start uitvoering hebben **binnen drie jaar**. Deze projecten hebben allemaal een vergelijkbare prioriteit en zullen binnen een aanzienlijke periode middels een investeringsaanvraag ter goedkeuring aan de gemeenteraad worden voorgelegd.
- Beoogde projecten die zijn opgenomen in de meerjarenbegroting en een beoogde start uitvoering hebben over **drie jaar of later**:
- Beoogde projecten die nog niet zijn opgenomen in de meerjarenbegroting

Samenhang met Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP)

Het IHP onderwijs is in 2020 door de raad vastgesteld en geeft vanuit onderwijskundig perspectief de gewenste prioritering voor onderwijshuisvesting.

Beoogde projecten opgenomen in meerjarenbegroting
(start uitvoering binnen 3 jaar)

1a. Ontwikkeling MFA Hart van Zuid (inclusief nieuwbouw Zuiderpad)
Aanleiding: de voorzieningen in het wijkhart een impuls geven, nieuwe huisvesting voor school en wijkcentrum, heeft prioriteit in IHP onderwijs.
Geraamde investering: € 11.0 miljoen
Status: Initiatieffase afgerond, intentieovereenkomst in de maak
Dekking: beoogde kapitaalslasten zijn opgenomen in meerjarenbegroting

1b. Ver/Nieuwbouw PRO-college
Aanleiding: verouderd gebouw, heeft prioriteit in IHP onderwijs.
Geraamde investering: € 2.640 miljoen
Status: voorbereidingskrediet is aangevraagd
Dekking: beoogde kapitaalslasten zijn opgenomen in meerjarenbegroting

1c. Ontwikkeling MFA Speelhoeve
Aanleiding: groot onderhoud en verduurzaming, functionele verbeterslag, heeft prioriteit in IHP Onderwijs.
Geraamde investering: € 7.0 - €9.0 miljoen
Status: haalbaarheidsstudie uitgevoerd. De relatie met de woningbouwontwikkeling in Wijchen-west wordt in kaart gebracht.
Dekking: beoogde kapitaalslasten zijn opgenomen in meerjarenbegroting

1d. Aanpassing Maas Waal College
Aanleiding: slechte bouwkundige staat van locatie Leemweg, verduurzaming Veenseweg, samenvoegen op 1 locatie, heeft prioriteit in IHP onderwijs
Geraamde investering: € 765k
Status: nog niet gestart
Dekking: beoogde kapitaalslasten zijn opgenomen in meerjarenbegroting

1e. Verduurzamen Mozaïek
Aanleiding: uitvoeren achterstallig onderhoud + verduurzamen buitenschil
Geraamde investering: 910k
Status: haalbaarheidsstudie uitgevoerd, start definitiefase
Dekking: beoogde kapitaalslasten zijn opgenomen in meerjarenbegroting

Beoogde projecten - opgenomen in meerjarenbegroting,
(start uitvoering voorzien > 3 jaar of later)

2a. Ontwikkeling MFA Hernen
Aanleiding: functioneel verbeteren en verduurzamen, heeft prioriteit in IHP onderwijs
Geraamde investering: € 3.0 miljoen
Status: haalbaarheidsstudie uitgevoerd
Dekking: beoogde kapitaalslasten zijn opgenomen in meerjarenbegroting

Beoogde projecten
(investeringskosten nog niet opgenomen in meerjarenbegroting)

3a. Ver-/nieuwbouw zwembad
Aanleiding: het ontwikkelen van een visie op het zwembad is opgenomen in het coalitieakkoord
Geraamde investering: ntb
Status: behoefte-onderzoek wordt opgestart
Dekking: ntb

3b. Verkenning toekomst gymzaal Zandloper (Bergharen)
Aanleiding: Functionele verbeteringen, voldoen aan wet- en regelgeving.
Geraamde investering: ntb
Status: nog niet gestart
Dekking: ntb

N.B. In het IHP onderwijs zijn drie scholen genoemd die in de volgende periode van vier jaar (2025 – 2028) aandacht behoeven. Dit zijn Roncalli, Sint Jozef en de Viersprong. In een volgend IHP zullen deze initiatieven nader uitgewerkt worden en opgenomen worden in het portefeuilleplan.

Bijlage 1a: Toelichting MFA Hart van Zuid

Aanleiding
Wijchen-Zuid beschikt over een goed maar versnipperd voorzieningenhart met een winkelcentrum, een wijkcentrum, een school, een sporthal en zorg in de vorm van huisartsen, tandartsen en een apotheek. De gebouwen staan met de achterkanten naar elkaar waardoor verkeersafwikkeling tussen de gebouwen niet goed is. Iedere voorziening heeft zijn eigen uitdagingen.

De voormalige basisschool 't Palet had te maken met een terugloop van het aantal leerlingen door demografische ontwikkelingen en de beeldvorming over de buurten rondom de school.

De school is inmiddels gefuseerd tot samenwerkingsschool het Zuiderpad, maar de schoollocatie in Huissteden blijft onveranderd een aandachtspunt. Het wijkcentrum wordt weliswaar goed gebruikt maar is een gedateerd en gesloten gebouw. Er is onvoldoende ruimte voor nieuwe initiatieven en het bereikt een deel van (de kwetsbare) wijkbewoners niet. Het gebouw nodigt niet uit voor een gezellig kopje koffie, een praatje of een hulpvraag.

Het winkelcentrum heeft onderzoek gedaan naar de wensen van haar klanten. Hieruit komt naar voren dat de aantrekkelijkheid verbeterd wordt door o.a. een breder winkelaanbod en een ontmoetingsplek te realiseren.
De sporthal wordt minder gebruikt, mede door de terugloop van het leerlingenaantal van de basisschool en beperkte bruikbaarheid voor andere organisaties.

Ambities: Hoe ziet de wijk er over 10 jaar uit?
De ambitie is het voorzieningenhart te versterken, waardoor een plek ontstaat waar mensen elkaar ontmoeten, recreëren en ondersteuning krijgen bij hulpvragen. Een plek waar mensen hun dagelijkse boodschappen doen in een compleet, compact en comfortabel centrum. Een plek waar de bewoners uit de gehele wijk graag hun kinderen naar school en de kinderopvang brengen en waar ze terecht kunnen voor zorg en waar woonzorglocaties voor ouderen zijn toegevoegd. Een plek die inspringt op de vraag vanuit de wijk.

Fysieke aanpassingen moeten ertoe leiden dat de voorzieningen in samenhang elkaar versterken en dat de omgeving aantrekkelijker wordt. Het voorzieningenhart wordt nog meer een bruisende plek in de wijk.

Gebiedsvisie voor het voorzieningenhart
Bij het project Hart van Zuid zijn naast de gemeente Wijchen veel partijen betrokken. Gezamenlijk zetten zij zich in om dit project te realiseren. De gemeente Wijchen heeft in eerste instantie de regie gepakt en financieel bijgedragen om te komen tot een goed gedragen plan in de vorm van een routekaart voor de wijkontwikkeling 'Toekomst Hart van Zuid'.

Tegelijkertijd is zij ook deelnemer en heeft ze o.a. een verantwoordelijkheid als het gaat om de leefbaarheid in de wijk en fysieke ingrepen in de openbare ruimte, het wijkcentrum en de schoolgebouwen. De gemeente heeft aangegeven dat zij bereid is hierin te investeren.

Onderdeel van de huidige raadsopdracht van september 2019 is het opstellen van een 'Gebiedsvisie voor het voorzieningenhart'. De drie grond- en vastgoedeigenaren (Rialto

Vastgoedontwikkeling, Talis en de gemeente) hebben hiervoor een stedenbouwkundige structuur bedacht die past in de ambitie van de routekaart en die tegemoetkomt aan de globale eisen en wensen van alle andere betrokken partijen. De drie partijen willen samen investeren in een volgende fase van de planontwikkeling en zijn voornemens dit in een intentieverklaring vast te leggen. We willen het geheel medio 2021 voorleggen aan de raad voor besluitvorming. Bij positief besluit van de raad gaan we met alle betrokken partijen intensief aan de slag om tot concrete gebouwontwerpen te komen en realisatie overeenkomsten in 2022.

Financiële gevolgen

De realisatie van een MFA Hart van Zuid zal naar verwachting €11 miljoen kosten. In de meerjarenbegroting is hiervoor investeringsruimte gereserveerd. In de volgende planvormingsfase onderzoeken we ook in hoeverre we proceskosten kunnen optimaliseren binnen deze samenwerking.

Bijlage 1b: Toelichting ver/nieuwbouw PRO-college

Aanleiding
Pro College bestaat uit scholen voor praktijkonderwijs in Bemmel, Boxmeer, Wijchen en Nijmegen. Praktijkonderwijs is een vorm van voortgezet onderwijs, ingericht voor leerlingen die sterk zijn in praktische vakken. Deze leerlingen leren het meest wanneer ze 'leren door doen'.
Het onderwijs op Pro College Wijchen is kleinschalig, praktisch en sterk gericht op samenwerken. Leerlingen kunnen in Wijchen terecht voor praktijkopleidingen in de sector Economie. Daarnaast biedt met de extra opleiding Heftruckchauffeur aan.
Het schoolgebouw aan de Acaciastraat 68 te Wijchen stamt uit 1961 en is 60 jaar oud. De bouwkundige staat is slecht, de onderwijskundige situatie verouderd en het binnenmilieu met bijbehorende hoge exploitatiekosten is onder de maat.

Huisvestingsonderzoek
Door het PRO college is een huisvestingsonderzoek (27-2-2019) uitgevoerd. Dit heeft geresulteerd in een kostenraming voor vernieuwbouw van € 2.754.000,00 (prijspeil 1-1-2020). Dat is exclusief de kosten voor de al dan niet (gedeeltelijke) vervangende huisvesting tijdens de ver/nieuwbouw. Deze kosten zijn mede afhankelijk van eventueel medegebruik in de omgeving van de locatie.

Argumenten
- In het IHP onderwijs heeft ver/nieuwbouw van het Pro college hoge prioriteit.
- Het Pro college bedient een specifieke doelgroep en de school is daarmee complementair aan de andere scholen in Wijchen.

Financiële gevolgen
Zoals in het IHP overeengekomen levert het schoolbestuur een eigen bijdrage vanwege extra investeringen in duurzaamheid. Hierdoor zijn de gemeentelijke investeringskosten voor vernieuwbouw geraamd op € 2.640.000 . Hiervoor is investeringsruimte gereserveerd in de meerjarenbegroting. Een voorbereidingskrediet is reeds door goedgekeurd door de gemeenteraad.

Bijlage 1c: Toelichting MFA De Speelhoeve

Aanleiding
De huidige hoofdlocatie van de Speelhoeve dateert uit 1978 en is dus ruim 40 jaar oud. Technisch gezien kan groot onderhoud hooguit nog een jaar of drie uitgesteld worden. Dit vraagt om snelle besluitvorming omtrent het toekomstscenario voor De Speelhoeve. Vanuit de gebruikers leeft de wens om het gebouw functioneel te verbeteren, zodat efficiënter gebruik gemaakt kan worden van het gebouw en het gebouw beter aansluit bij de eisen van eigentijds onderwijs.
Ten aanzien van duurzaamheid scoort de hoofdlocatie niet goed; het gebouw heeft energielabel D en is daarmee 1 van de slechts scorende gebouwen uit de gemeentelijke vastgoedportefeuille. Een consequentie hiervan is dat de energielasten aanzienlijk zijn.

MFA De Speelhoeve biedt huisvesting aan meerdere organisaties in Wijchen-West:

- *Basisschool De Speelhoeve* maakt momenteel gebruik van 3 locaties: hoofdlocatie Blauwe Hof 40-03 (MFA De Speelhoeve), nevenlocatie Blauwe Hof 40-06 en de voormalige BS Samsam op de Kraaijenberg. Op dit moment bedraagt het leerlingaantal 371. De school heeft de wens om alle groepen te huisvesten op één locatie. Uitgangspunt is 350 leerlingen.
- *Kinderdagverblijf De Eerste Stap* maakt momenteel gebruik van de MFA en heeft de wens om in de toekomst een peutergroep, een groep kinderdagopvang/ buitenschoolse opvang en 2 groepen buitenschoolse opvang te huisvesten met aanvullende voorzieningen.
- *Wijkcentrum Wijchen-West* is het punt van toegang en beheert de wijkruimten en de gymzaal (avonduren en weekenden). Ten aanzien van de toekomst wenst het wijkcentrum dat de grotere ruimten (onder andere de aula) multifunctioneel te gebruiken zijn voor meerdere, uiteenlopende activiteiten. Daartoe dienen goede faciliteiten aanwezig te zijn: voldoende geluidwerend, te verduisteren, bergingen voor meubilair en te koppelen met flexibele wand. Ook de zichtbaarheid en toegang verdienen aandacht.
- *De Gymzaal* wordt overdag gebruikt door de school; in de avond en weekend ligt het beheer bij de wijkvereniging.

Haalbaarheidsstudie
Om te onderzoeken welke mogelijkheden er bestaan om de Speelhoeve zowel functioneel als op het gebied van techniek en duurzaamheid te verbeteren, is eind 2018 een haalbaarheidsstudie uitgevoerd waarin een aantal varianten is onderzocht.

Deze haalbaarheidsstudie heeft onderzocht of het ruimtelijk mogelijk is om een MFA te realiseren en geeft een *globaal* beeld van de kosten. Het vormt dus niet de basis voor een ontwerp en is onvoldoende gedetailleerd voor een investeringsaanvraag.

Er zijn vijf varianten onderzocht:

- Variant 1: Noodzakelijke ingrepen plegen met behoud van de huidige locaties 40-03 en 40-06;
- Variant 2a: Renovatie en uitbreiding van 40-03 tot unilocatie;
- Variant 2b: Renovatie met behoud van dislocatie 40-06;
- Variant 3a: Nieuwbouw ter plaatse van 40-03;
- Variant 3b: Nieuwbouw ter plaatse van 40-06.

Het volgende overzicht geeft op hoofdlijnen weer hoe de verschillende varianten zich onderscheiden. In de laatste kolom staat het rapportcijfer dat de verschillende betrokkenen hebben toegekend aan de varianten.

		m2 BVO totaal	m2 BVO nieuwbouw	geraamde stichtingskosten (incl btw)	stichtingskosten (incl btw) / m2 BVO	beoordeling door gebruikers
variant 1	Noodzakelijke ingrepen	2800	0	€ 2.700.000	€ 964	3,6
variant 2a	renovatie tot unilocatie 40-06	3800	0	€ 7.400.000	€ 1.947	4,9
variant 2b	renovatie 40-03 en renovatie 40-06	3900	0	€ 7.000.000	€ 1.795	4,9
variant 3a	nieuwbouw tpv 40-03	3900	3900	€ 9.100.000	€ 2.333	7,7
variant 3b	nieuwbouw tpv 40-06	3900	3900	€ 8.700.000	€ 2.231	7,8

Argumenten

1. Nieuwbouw of renovatie van de Speelhoeve heeft prioriteit in het IHP onderwijs.

2. Het verbeteren van de Speelhoeve past binnen het portefeuillebeleid. In de kadernota vastgoed zijn de volgende beleidsregels opgenomen:

   Multifunctionele accommodaties voor het versterken van samenwerking
   We willen de samenwerking versterken tussen onze maatschappelijke partners die activiteiten aanbieden zoals: basisonderwijs, kinderopvang, recreatie, sociaal cultureel werk, sport, (gezondheids-)zorg en maatschappelijke diensten. We realiseren daarom waar mogelijk multifunctionele accommodaties (MFA's). We hebben met stichting Kans en Kleur een bestuurlijke afspraak dat zij hun leerlingen zo veel mogelijk huisvesten in MFA's;

   Gezamenlijk gebruik voor efficiënte benutting
   Accommodaties worden bij voorkeur zo breed mogelijk ingezet ten behoeve van alle inwoners van de gemeente Wijchen. Efficiënt en doelmatig gebruik dragen eraan bij dat publieke middelen doelmatig worden ingezet. Dat betekent automatisch dat we zo min mogelijk unieke voorzieningen inrichten voor specifieke doelgroepen. Multifunctionaliteit en gezamenlijk gebruik van ruimtes zijn dus belangrijke speerpunten;

3. De Speelhoeve is ruim 40 jaar oud en toe aan groot onderhoud. Dit biedt een natuurlijk moment om te verduurzamen.

4. De Speelhoeve is grote school en bedient een groot deel van Wijchen-west. Investeren in deze school heeft een grote impact op veel inwoners van Wijchen.

Tegenargumenten en risico's

1. Door nu *geen* project te starten, neemt het achterstallig onderhoud toe wat vooral installatietechnisch een risico gaat vormen.

2. Het Programma van Eisen, dat als basis heeft gediend voor het uitwerken van de verschillende varianten, is met name vanuit gebruikersperspectief ontwikkeld. In een volgende fase moet kritisch tegen het licht gehouden worden of het programma geoptimaliseerd kan worden. Dit zal mogelijk leiden tot lagere kosten.

3. De plannen voor grootschalige nieuwbouw in Wijchen-west kunnen een substantiële groei van het aantal basisschoolleerlingen betekenen. De vraag is of we met de varianten op deze ontwikkeling kunnen en/of moeten inspelen.

Financiële gevolgen:
Uitgaande van nieuwbouw, wat sterk de voorkeur heeft van de betrokkenen, zijn de investeringskosten geraamd op € 7,0 – € 9,0 miljoen. Hiervoor is investeringsruimte gereserveerd in de meerjarenbegroting.

Bijlage 1d: Toelichting aanpassing Maas Waal College

Aanleiding
De dislocatie van het Maaswaal College aan de Leemweg stamt uit 1959 en verkeert bouwkundig, onderwijskundig en qua binnenmilieu in een matige tot slechte staat. Bovendien is het qua exploitatie en energieverbruik een duur gebouw. Vanwege een binnenklimaat dat ver onder de maat was, is vorig jaar mechanische ventilatie in het gebouw aangebracht. Gelet op de prognoses van de school kan het gebruik van de dislocatie op termijn worden beëindigd.

Het aantal beschikbare lokalen in het hoofdgebouw aan de Veenseweg is, na de in 2019 uitgevoerde realisatie van de mediatheek, niet toereikend om alle leerlingen, ondanks de komende krimp, goed te kunnen opvangen. Roostertechnisch komt de school -in ieder geval voor de middellange termijn- lokalen tekort. Het Maaswaal College heeft na afstoot van de huisvesting aan de Leemweg en de twee huidige noodlokalen, behoefte aan 3 permanente lokalen wat neerkomt op ca. 300m² uitbreiding.

Daarbij speelt dat het gebouw aan de Veenseweg ruim 20 jaar oud is. Binnen afzienbare tijd moet de schoolleiding een besluit nemen over diverse duurzaamheidskeuzes en -investeringen. De schoolleiding wil bij voorkeur overgaan tot het toepassen van energie beperkende voorzieningen, zoals overschakelen op een gasloos gebouw, het toepassen van een warmtepomp en na-isolatie van het gebouw. Alle maatregelen zijn gericht om zo dicht als mogelijk in de buurt te komen van een BENG-gebouw.

Uitwerking
Het verdient aanbeveling om de kleine uitbreiding en de klimaat verbeterende maatregelen aan de Veenseweg gelijktijdig uit te voeren. Dat beperkt de overlast en bovendien kan de uitbreiding dan worden afgestemd op de gekozen verduurzaming en verwarmingssysteem van het hoofdgebouw.

Financiële gevolgen
Voor de aanpassingen op het gebied van duurzaamheid is de schoolleiding vanuit haar rol als juridisch eigenaar verantwoordelijk. De kosten voor uitbreiding zijn voor rekening van de gemeente.
Daarbij speelt dat de school en gemeente in gesprek zijn over de mogelijkheid tot doordecentralisatie. Beide partijen hebben de wens uitgesproken om te onderzoeken hoe de gewenste aanpassingen het best (haalbaar en betaalbaar) uitgevoerd kunnen worden.

Bijlage 1e: Toelichting verduurzaming Mozaïek

Aanleiding
Het Mozaïek heeft een energielabel C en scoort energetisch relatief slecht ten opzichte van de rest van de Wijchense gebouwen. Bovendien staat de exploitatie van 't Mozaïek al een aantal jaren onder druk. Door het gebouw te verduurzamen, zullen de energielasten sterk afnemen, wat een positief effect heeft op het exploitatieresultaat.

Het multifunctionele centrum is gebouwd in 1960, bestaat uit 6 bouwdelen en had van oorsprong een onderwijsfunctie. In 2000 en 2014 is het gebouw gerenoveerd en deels uitgebreid. Daarnaast is in 2005 de dakbedekking vervangen.

De verschillende gebouwdelen zijn sterk verschillend wat betreft bouwtechnische kwaliteit en energieverbruik:

- Bouwdeel A bevat een huisartsenpraktijk, theaterschool en kantoorfuncties. Bouwdeel A is gebouwd in 1960 en door de jaren heen regelmatig intern verbouwd. De gebouwschil is grotendeels nog in oorspronkelijke staat.
- Bouwdeel B bevat voornamelijk kantoorfuncties en is ook gebouwd 1960. De zuidgevel is in 2014 grotendeels vernieuwd.
- Bouwdeel C bevat voornamelijk bijeenkomstfuncties op de begane grond en kantoorfuncties op de verdieping en is oorspronkelijk uit 1960. In 2014 is bouwdeel C grootschalig gerenoveerd en deels uitgebreid, waarbij de zuidgevel grotendeels is vernieuwd en op de begane grond een volledig nieuwe noordgevel en nieuw dak is aangebracht.
- In bouwdeel D was tot einde van dit jaar de Wijchense Omroep gehuisvest. Het bouwdeel is gebouwd in 1960 en voornamelijk intern verbouwd.
- In bouwdeel E is het theater gehuisvest. Het bouwdeel is oorspronkelijk gebouwd in 1960 en in 2000 grootschalig gerenoveerd.
- Bouwdeel G huisvest voornamelijk de Bibliotheek en is in 2014 nieuwgebouwd.

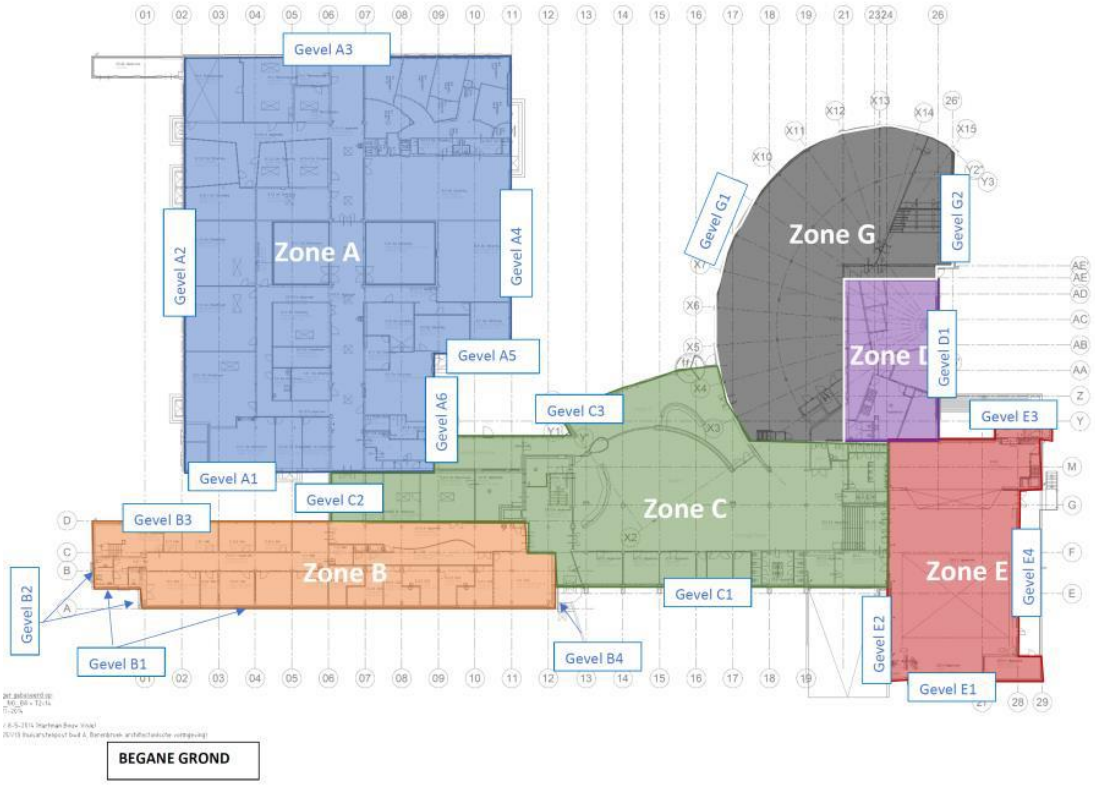

Haalbaarheidsstudie
Middels een haalbaarheidsstudie is in kaart gebracht wat nodig is om het gebouw bijna-energieneutraal te maken. Deze ingrepen zijn geraamd op €1,7 miljoen. Een deel van dit bedrag wordt gedekt vanuit het onderhoudsfonds, namelijk het vervangen van het ketelhuis voor een bedrag van € 300.000,-. De vervanging van het ketelhuis wordt in 2020 uitgevoerd.

Conclusie: het verduurzamen van het Mozaïek tot een bijna-energieneutraal gebouw vraagt om een extra investering van €1,4 miljoen (bovenop het gereserveerde middelen in het onderhoudsfonds).

Argumenten

1. Uitgaande van de beleidsregels ten aanzien van het verduurzamen van bestaand vastgoed, is het advies om gebouwdeel A en achtergevel bouwdeel B te verbeteren tot energielabel A. De technische staat van dit gebouwdeel is het slechtst, onder andere omdat groot onderhoud is uitgesteld.

   Voor verduurzaming van de rest van het gebouw maken we gebruik van natuurlijke momenten.

   Verduurzamen op natuurlijke momenten leidt tot steeds duurzamere gebouwen
   Het planmatig onderhoud vormt de basis voor het verduurzamen van de bestaande portefeuille. Door tijdig onderhoud te plegen en op natuurlijke momenten (de momenten waarop gepland onderhoud wordt uitgevoerd) onderdelen en installaties te vervangen voor duurzame alternatieven, is sprake van verduurzaming. De huidige kernportefeuille heeft bijna volledig een energielabel A heeft, wat bereikt is door het tijdig uitvoeren van planmatig onderhoud en daarbij steeds oog te hebben voor verduurzaming. We kunnen dus constateren dat deze aanpak werkt.

   Achterstallig ouderhoud herstellen
   Voor een aantal gebouwen is het planmatig onderhoud de laatste jaren uitgesteld. Bij deze gebouwen zien we door achterstallig onderhoud lagere energie-labels en dus een achterstand in verduurzaming. Zodra de mogelijkheid zich voordoet, zullen deze gebouwen aangepakt worden om tot energielabel A te komen.

Tegenargumenten en risico's
Niet van toepassing.

Financiële gevolgen
€890.000,- voor verduurzaming van gebouwdeel A + B

Bijlage 2a: Toelichting MFA Hernen

Aanleiding
De Mijlpaal in Hernen is het dorpshuis van Hernen. Functioneel is het gebouw, dat dateert uit 1980, in goede staat. Energetisch zijn onderhoud en verbetering dringend wenselijk en noodzakelijk. Het gebouw bevat ook een gymzaal voor bewegingsonderwijs en sportverenigingen. De Mijlpaal heeft energielabel C.

De Heilig Hartschool is de basisschool van Hernen. Het gebouw, met oorspronkelijk bouwjaar 1951, is technisch en functioneel in redelijke staat. De omvang van het totale gebouw is te groot voor het aantal leerlingen, nu en in de toekomst.

Met bovenstaande in het achterhoofd, is het plan ontstaan om een verkenning te doen naar de haalbaarheid van een multifunctionele accommodatie. In zo'n MFA kunnen alle functies ondergebracht worden en ontstaat door samenwerking en het gezamenlijk gebruik van ruimten meerwaarde, zowel in functionele zin als in financiële zin. Deze wens is opgenomen in het coalitieprogramma van de gemeente Wijchen en dit plan wordt ondersteund door de leefbaarheidsgroepen van Hernen-Leur en Bergharen.

Haalbaarheidsstudie
Met het oog op de toekomst is voor MFA Hernen een haalbaarheidsstudie uitgevoerd. Deze haalbaarheidsstudie heeft tot doel om te onderzoeken of het ruimtelijk mogelijk is om een MFA te realiseren en geeft een *globaal* beeld van de kosten. Het vormt dus niet de basis voor een ontwerp en is onvoldoende gedetailleerd voor een investeringsaanvraag.

Er zijn 3 varianten onderzocht.
- Variant 1: Renovatie van de Mijlpaal, uitgebreid met een nieuwe gymzaal en de school
- Variant 2: Renovatie van de Heilig Hart school, uitgebreid met een nieuwe gymzaal en het dorpshuis.
- Variant 3: Nieuwbouw van dorpshuis, school en gymzaal op de locatie van het huidige dorpshuis.

In alle drie de varianten is sprake van een energieneutraal gebouw.
Variant 3 biedt de meeste ruimte voor functionele verbeteringen.

Onderstaand overzicht geeft op hoofdlijnen de kenmerken van de verschillende varianten. In de laatste kolom staat het rapportcijfer dat de verschillende betrokkenen hebben toegekend aan de varianten.

	m2 BVO totaal	m2 BVO nieuwbouw	stichtingskosten (incl btw)	stichtingskosten (incl btw) / m2 BVO	duurzaamheid	beoordeling
variant 1	1933	1293	€ 4.464.000	€ 2.309	energieneutraal gebouw	7,2
variant 2	1995	1313	€ 4.529.000	€ 2.270	energieneutraal gebouw	6,6
variant 3	1758	1758	€ 4.510.000	€ 2.565	energieneutraal gebouw	8,3

Argumenten

1. Het creëren van een MFA in Hernen past binnen het portefeuillebeleid.
   In het beleidskader vastgoed zijn de volgende ambities opgenomen:

   Behoud van dorpshuizen in de kerkdorpen
   In de kerkdorpen behouden we de dorpshuizen voor de versterking van de leefbaarheid en voor de sociale samenhang. Als de mogelijkheid zich voordoet en er sprake is renovatie of nieuwbouw dan wordt altijd onderzocht of het mogelijk is om een MFA te creëren samen met andere functies.

   Gezamenlijk gebruik voor efficiënte benutting
   Accommodaties worden bij voorkeur zo breed mogelijk ingezet ten behoeve van alle inwoners van de gemeente Wijchen. Efficiënt en doelmatig gebruik dragen eraan bij dat publieke middelen doelmatig worden ingezet. Dat betekent dus dat we zo min mogelijk unieke voorzieningen inrichten voor specifieke doelgroepen. Multifunctionaliteit en gezamenlijk gebruik van ruimtes zijn daarom belangrijke speerpunten

2. De technische staat van de school is matig tot slecht en in de komende periode is veel geld nodig voor onderhoud.

3. In de leefbaarheidsgroepen Hernen-Leur en Bergharen zijn afspraken gemaakt over het investeren in het voorzieningenniveau, om de leefbaarheid te bevorderen. Het creëren van een MFA past binnen deze doelstellingen.

4. Als we kijken naar de Total Costs of Owership (TCO) afgezet tegen het instandhouden van de huidige situatie, dan wordt duidelijk dat het samen gehuisvest zijn in een energie-zuinig pand, een fikse besparing oplevert van de jaarlijkse exploitatielasten.

5. In het IHP onderwijs heeft nieuwbouw van de Heilig Hartschool prioriteit.

Tegenargumenten en risico's

1. Kans & Kleur kan de school alleen openhouden met behulp van de kleine scholen toeslag. Wanneer deze toeslag vervalt, een beslissing waar de gemeente geen invloed op heeft, zal de school haar deuren sluiten. Dit levert een risico van leegstand op in de toekomst.

2. Het Programma van Eisen, dat als basis heeft gediend voor het uitwerken van de 3 varianten, is vanuit gebruikersperspectief ontwikkeld. In een volgende fase zal kritisch tegen het licht gehouden moeten worden of het programma geoptimaliseerd kan worden. Door te toetsen of alle gevraagde functies en ruimten noodzakelijk zijn, is het wellicht mogelijk om een compacter gebouw te realiseren dat kosten zal besparen. Met name de behoefte aan een nieuwe gymzaal is onderwerp van discussie. Dit vraag vraagt namelijk om een behoorlijke investering, terwijl er alternatieven denkbaar zijn.

Financiële gevolgen
Uitgaande van nieuwbouw, zijn de investeringskosten geraamd op € 3,0 – € 5,0 miljoen. Hiervoor is investeringsruimte gereserveerd in de meerjarenbegroting.

Bijlage 3a: Toelichting ver/nieuwbouw Zwembad de Meerval

Aanleiding
Zwembad de Meerval is 25 jaar oud en heeft te maken met licht teruglopend gebruik. Het bad wordt actief gebruikt door 3 verenigingen. Het zwembad bestaat uit een instructiebad (25 m) en een recreatief gedeelte.

Het college heeft in het coalitieakkoord opgenomen dat zij in het tweede deel van de collegeperiode een visie ontwikkelen voor de toekomst, met daarbij de volgende overweging: Zwembad De Meerval is een belangrijke voorziening in Wijchen. Dankzij het zwembad kunnen jong en oud zich op een gezonde en sportieve wijze vermaken. Het zwembad draagt dus bij aan een goed sportklimaat. Bovendien is het goed voor de recreatie. In de tweede helft van de collegeperiode ontwikkelen we een visie op een zwembad voor de toekomst. Dit doen we samen met onze inwoners en de verenigingen.

Advies/Vervolg
Inmiddels is opdracht verstrekt aan adviesbureau Synarchis om een behoefteonderzoek uit te voeren. Hiermee willen we inzicht krijgen in de behoefte vanuit inwoners en verenigingen aan zwemfaciliteiten. Op basis van de uitkomsten kunnen verschillende varianten uitgewerkt worden voor de toekomst van het zwembad.

Financiële gevolgen
Nader te bepalen

Bijlage 3b: Toekomst gymzaal Zandloper (Bergharen)

Aanleiding
In de nota ADSD (Anders Denken, Samen Doen 2017) heeft de gemeenteraad ingestemd met het reserveren van een richtinggevend krediet van € 500.000 voor het versterken van de sociale structuur in Hernen/Leur en Bergharen.

De betrokken partijen, dit zijn de leefbaarheidsgroepen voor Hernen-Leur en Bergharen, de besturen van De Mijlpaal, De Zandloper en Stichting Schaarweide, zijn het eens geworden over een besteding van de gereserveerde middelen.
Er zijn twee speerpunten benoemd: "sport en bewegen als smeerolie" en "sport en bewegen als medicijn voor gezonde burgers". Hierover wordt onder andere gezegd: "De huidige sportzalen in Hernen en Bergharen worden gebruikt om de vitaliteit in de dorpen te bevorderen, door bijvoorbeeld het faciliteren van beweegprogramma's voor verschillende doelgroepen en het faciliteren van de lessen bewegingsonderwijs, maar zijn daarnaast geschikt voor een sociaal-culturele functie zoals muziek-en theateruitvoeringen."

Een van de concrete acties uit de visie is dat er is nagedacht over het opknappen van de sportzalen op een zodanige manier dat deze ruimtes nog beter geschikt gemaakt kunnen worden voor beweegactiviteiten, maar tegelijkertijd ook beter benut kunnen worden voor muziek, theater, bijeenkomsten en festiviteiten.

Dit heeft geleid tot de volgende keuzes:
- Stichting De Zandloper zal na de verbouwing meer culturele evenementen organiseren, zonder in te boeten op haar sport- en spelaanbod.
- De Mijlpaal blijft het zwaartepunt voor de binnensport, zonder haar dorpshuisfunctie te beperken.
- Stichting Schaarweide blijft dé aanbieder van buitensport. Hiermee borgen de dorpen een compleet aanbod voor binnen- en buitensport en ruimte voor culturele evenementen dat toekomstbestendig is.

Op basis van een functioneel programma van eisen is geraamd dat een investering in de gymzaal van De Zandloper € 325k kost om de ruimte geschikt te maken voor culturele evenementen.
Vervolgens is een projectorganisatie ingericht om het project tot uitvoering te brengen. Bij de uitwerking van de plannen is echter gebleken dat de benodigde ingrepen omvangrijker zijn dan initieel werd gedacht. Dit wordt met name veroorzaakt door de installatietechnische kosten die een uitbreiding van de gymzaal met zich meebrengt.

Stand van zaken
Er is besloten om met de beschikbare middelen een aantal kleinere functionele aanpassingen door te voeren (extra doorgang maken naar buitensportveld, toiletgroep uitbreiden, extra bergruimte).
Hiermee kan niet gerealiseerd worden dat de gymzaal geschikt wordt gemaakt voor culturele evenementen voor grote groepen.

Om dit laatste op de (middel)lange termijn wel mogelijk te maken, is een grotere investering nodig. Er zal in eerste instantie een verkenning worden uitgevoerd om in kaart te brengen welke (on)mogelijkheden er zijn om de functionaliteit van de gymzaal te verbeteren en welke kosten die met zich meebrengt. Op basis hiervan kan een besluit genomen worden over de toekomst van de gymzaal van de Zandloper.

Financiële gevolgen
Nader te bepalen

BIJLAGE 4: overzicht kernportefeuille gemeente Wijchen

deelportefeuille	naam object	Adres	energielabel
dienstgebouw	Huis van de Gemeente	Kasteellaan 27	A
dienstgebouw	Gemeentewerf	K. Onnesstraat 13	C
beeldbepalend/monument	kasteel-raadhuis	Kasteellaan 9	nvt
beeldbepalend/monument	Koetshuis (fractiekamers)	Kasteellaan 13	nvt
beeldbepalend/monument	Beltmolen	Bronckhorstlaan 11	nvt
beeldbepalend/monument	Toren Balgoij	Torenstraat 22	nvt
beeldbepalend/monument	Woning Kasteellaan 11	Kasteellaan 11	nvt
beeldbepalend/monument	Woning + winkel Kasteellaan 15	Kasteellaan 15	nvt
maatschappelijke accommodatie	MFA De Speelhoeve	Blauwe hof 4003	D
maatschappelijke accommodatie	MFA Noorderlicht	Roerdompstraat 76	C
maatschappelijke accommodatie	MFA Suikerberg	Suikerbergseweg 2	A
maatschappelijke accommodatie	MFA De Zandloper	De Weem 1	A
maatschappelijke accommodatie	MFA De Brink	Brink 27	A
maatschappelijke accommodatie	MFA Batenburg		ntb
maatschappelijke accommodatie	Wijkcentrum Achterom	Homberg 2535	A
maatschappelijke accommodatie	Wijkcentrum Achterom	Homberg 2535	A
maatschappelijke accommodatie	Wijkcentrum OZO	Urneveldweg 10	A
maatschappelijke accommodatie	Wijkcentrum Zuiderpoort	Zuiderpoort 56	D
maatschappelijke accommodatie	Wijkcentrum Paschalishonk	Woeziksestraat 18	nvt
maatschappelijke accommodatie	Wijkcentrum Waaijershof - Niftrik	Lagestraat 19	A
maatschappelijke accommodatie	Dorpshuis De Oase - Alverna	Graafseweg 570	A
maatschappelijke accommodatie	Dorpshuis 't Balgoijke - Balgoij	Boomsestraat 2b	A
maatschappelijke accommodatie	Dorpshuis de Mijlpaal - Hernen	Tunnelpad 3	C
maatschappelijke accommodatie	De Hostert - Batenbrug	Grootestraat 9	nvt
maatschappelijke accommodatie	Mozaiek	Campuslaan 6	C
maatschappelijke accommodatie	BSO Lingert	Lingert 6006	ntb
maatschappelijke accommodatie	BSO Oudelaan	Oudelaan 2104	ntb
maatschappelijke accommodatie	Zwembad De Meerval	Meerdreef 6	A
maatschappelijke accommodatie	Arcus	Campuslaan 14	A
maatschappelijke accommodatie	De Slingert	Lingert 6010	A
maatschappelijke accommodatie	gymzaal Buizerd	Buizerdstraat 239	C
niet-beleidsondersteunend	Woning Oosterweg 144	Oosterweg 144	ntb
niet-beleidsondersteunend	woning Korte Smallesteeg	Korte smallesteeg 10	ntb
niet-beleidsondersteunend	berging woonwagenkamp	Ravensteinseweg 336	ntb
strategisch / tijdelijk	Graafseweg 615-617 - Alverna	Graafseweg 615-617	nvt
strategisch / tijdelijk	voormalig Pasch. School Veenhof	Veenhof 1712	nvt
strategisch / tijdelijk	voormalig gemeentekantoor	Kasteellaan 22-24	C
strategisch / tijdelijk	Het Molenhuis	Bronckhorstlaan 2	C